

provinciehuis

Begroting 2026

Samen bouwen we Drenthe! 2023-2027

Begroting

2026

Gedeputeerde staten van Drenthe
Oktober 2025

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

Voorwoord	4
Begroting 2026 in één oogopslag.....	6
Financieel perspectief.....	8
Leeswijzer.....	13
Kerngegevens.....	16
Programmaplan	17
1: Besturen en samenwerken.....	18
2: Landelijk gebied.....	35
3: Leefomgeving en wonen	58
4: Regionale economie en werkgelegenheid	78
5: Mobiliteit en bereikbaarheid:.....	102
6: Energie	121
7: Levendig en sociaal.....	133
8: Middelen en mensen	152
I.2 Paragrafen.....	169
Paragraaf 2.1 Lokale heffingen	170
Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	176
Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	186
Paragraaf 2.4 Financiering	191
Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering.....	204
Paragraaf 2.6 Verbonden partijen	210
Paragraaf 2.7 Grondbeleid	229
II Financiële begroting	236
II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2025 – 2029	237
II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen.....	239
II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	243
II.4 Financiële positie en toelichting	256
Bijlagen.....	304
1. Controleprotocol	305
2. Normenkader.....	315

Voorwoord

Besturen in deze tijden vraagt om heldere keuzes en een stabiele koers. Internationale spanningen, economische onzekerheden en druk op bestaanszekerheid raken ook Drenthe. Nu we halverwege de bestuursperiode zijn, hebben we bij het opstellen van de Voorjaarsnota 2025 de balans opgemaakt van de ambities uit het coalitieakkoord. We hebben de koers bepaald voor de tweede helft van deze bestuursperiode. Richting geven aan de toekomst betekent keuzes maken. Welke plannen we het komende jaar willen uitvoeren, hoe deze bijdragen aan de maatschappelijke opgaven en hoe we ze bekostigen, leest u in deze begroting voor 2026.

Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2025 hebben Provinciale Staten verschillende moties aangenomen die mede richting geven aan de uitvoering. Onder andere een bijdrage voor de tunnelijsbaan in Assen, een impuls voor circulaire dorpsinitiatieven en dorpshuizen, investeringen in Drents erfgoed zoals de Koloniën van Weldadigheid en financiële steun voor de duurzame bescherming van drinkwaterbronnen. Deze onderwerpen zijn nadrukkelijk verwerkt in deze begroting, zodat we de door de Staten gevraagde accenten ook daadwerkelijk realiseren.

We blijven investeren in bestuurskracht, tegengaan van ondermijning en democratische vernieuwing, zo krijgt onder andere het Burgerberaad een vervolg in 2026. Verder maken we in 2026 werk van betere bereikbaarheid door meer te investeren in verkeersveiligheid, de fietsinfrastructuur en het openbaar vervoer in de regio. Bij al deze opgaven zoeken we actief de samenwerking met gemeenten, maatschappelijke partners en inwoners. Want alleen samen kunnen we Drenthe toekomstbestendig maken.

Tegelijkertijd blijven we de ruimte benutten die er nú is. Want maatschappelijke opgaven wachten niet. Onverminderd werken we door aan de realisatie van de natuuropgave in Drenthe. TLGD krijgt steeds meer vorm. We zetten ons in voor het versterken van de landbouwstructuur, onder andere via het Plattelandsontwikkelingsprogramma en het ondersteunen van jonge boeren. We werken samen met de waterschappen, gemeenten en grondgebruikers om de waterkwaliteit te verbeteren en houden rekening met klimaatverandering bij ruimtelijke ontwikkelingen.

De komst van de Nedersaksenlijn bevestigt de enorme groeipotentie van Zuid- en Oost Drenthe. We blijven daarmee onverminderd investeren in deze regio. Daarnaast krijgt het versnellen van de woningbouw hoge prioriteit. Samen met jongeren, inwoners, maatschappelijke partners, gemeenten en waterschappen werken we richting 2026 aan nieuwe Omgevingsvisie Horizon van Drenthe.

Vanuit de Agenda Recreatie en Toerisme zetten we ook in 2026 Drenthe op de kaart als dé wandel- en fietsprovincie, dragen we bij aan de realisatie van recreatieve voorzieningen, investeren we in een toekomstbestendige sector en sluiten we aan bij actuele ontwikkelingen, bijvoorbeeld rondom vitale vakantieparken. Met de Drentse Agenda Defensie en Veiligheid en ons Regioprofiel Rijksdiensten als basis bouwen we samen met het Rijk, Drentse overheden, kennisinstellingen en bedrijven verder aan de economische versterking van onze regio.

De energietransitie krijgt vorm via ondersteuning van lokale energie-initiatieven en het realiseren van infrastructuur voor warmte en netcapaciteit.

Wij zijn ons bewust van de verantwoordelijkheden die daarbij horen. Besturen in deze tijd vraagt om keuzes, kaders en vertrouwen. Dat is het kompas van deze begroting. Zo blijven we samen bouwen aan Drenthe.

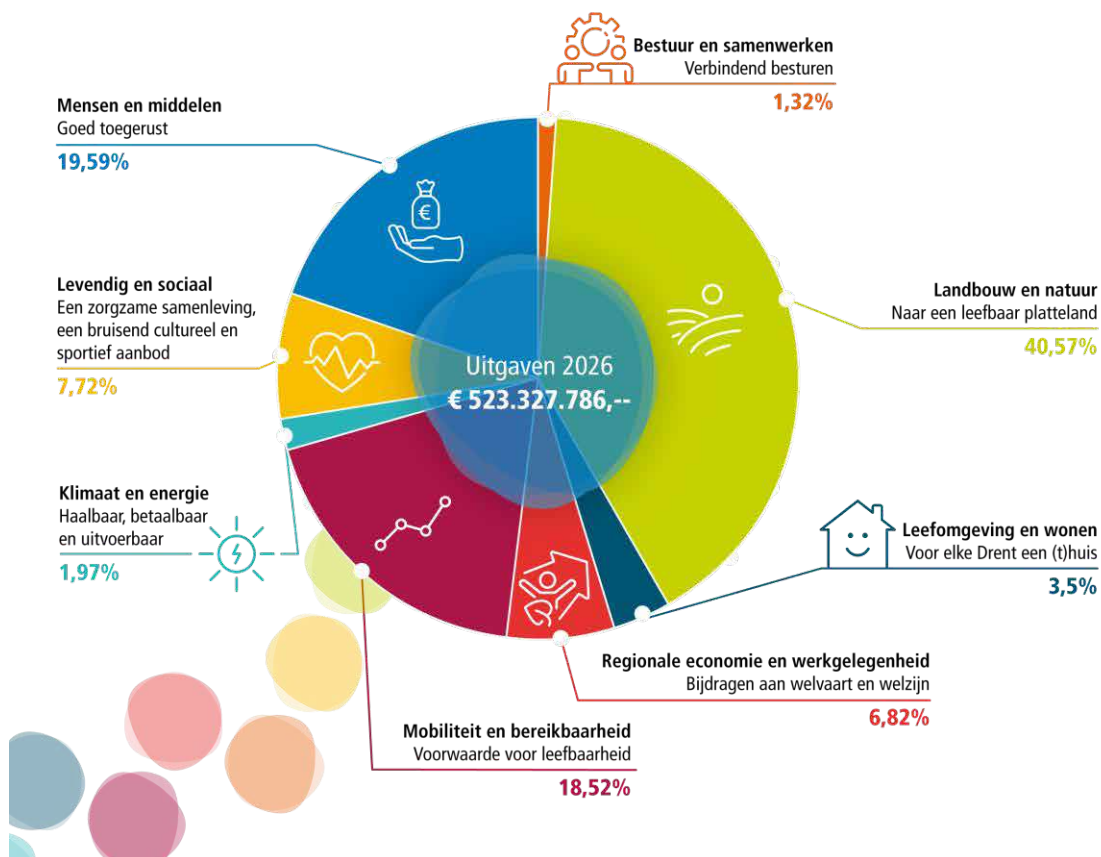
Het college van Gedeputeerde Staten

Begroting 2026 in één oogopslag

Uitgaven 2026

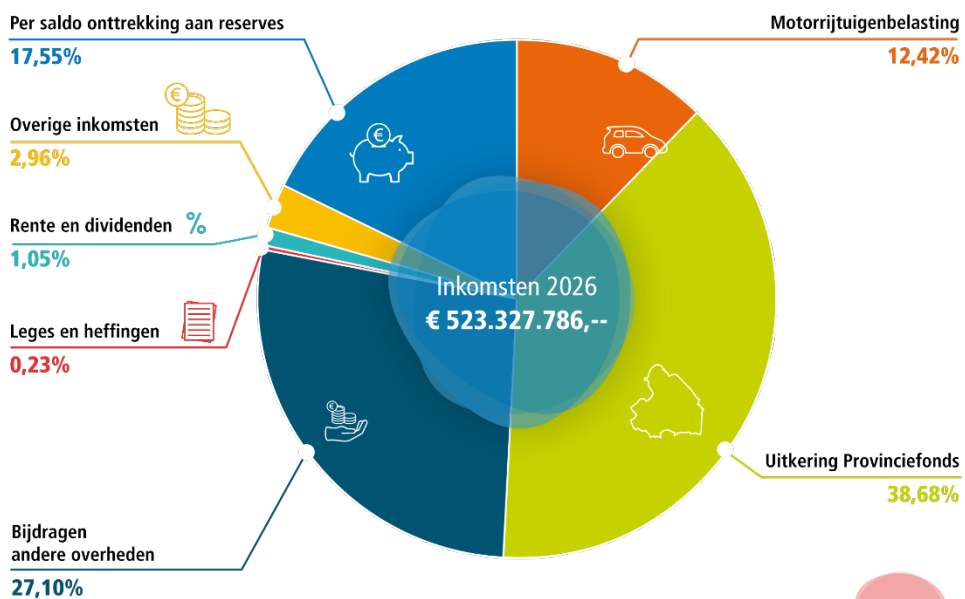
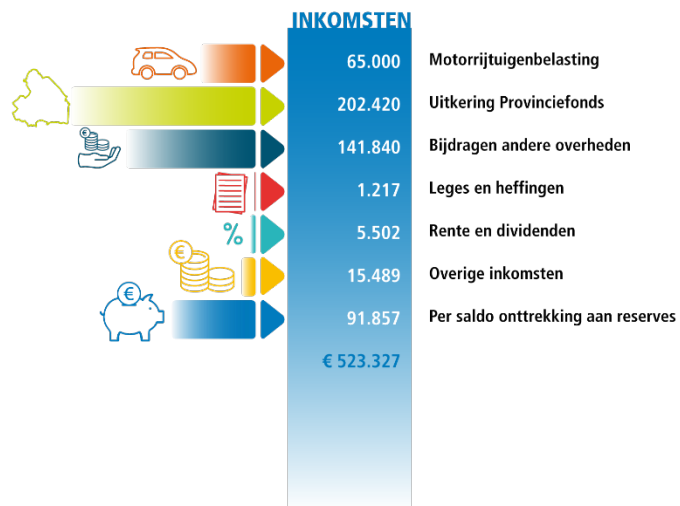
Bedragen x € 1.000

Inkomsten 2026

Bedragen x € 1.000

Financieel perspectief

Voor u ligt de begroting voor 2026. Een begroting die onder meer voorstellen voor nieuw beleid bevat. Een deel van die voorstellen hebben wij in het kader van de Voorjaarsnota 2025 al aan u voorgelegd. Een ander deel van de voorstellen komt voort uit de moties die uw Staten hebben aangenomen op 9 juli jongstleden. In het hiernavolgende financieel perspectief gaan wij in op de gevolgen die diverse ontwikkelingen en voorstellen hebben op de stand van de vrij besteedbare middelen die als algemeen dekkingsmiddel kunnen worden ingezet: de vrije bestedingsruimte in de exploitatie en de Reserve algemene doeleinden.

Startsituatie: vrij besteedbare ruimte

De Begroting 2026 is opgesteld op basis van een zo actueel mogelijk financieel perspectief met als startpunt de stand van de Bestuursrapportage 2025. Deze startsituatie wijkt af van de eerder in de Voorjaarsnota 2025 als uitgangspunt gehanteerde startsituatie. In de tussentijd is de financiële situatie van de provincie verbeterd, onder meer door de gevolgen van de Meicirculaire Provinciefonds 2025.

De actuele stand van de vrije bestedingsruimte na de 2^e Actualisatie 2025 ziet er als volgt uit:

Startsituatie vrije bestedingsruimte	2025	2026	2027	2028	2029
Vrije bestedingsruimte na wijziging	11.691.152	-5.430.612	-4.692.687	-2.882.280	6.604.814
Mutaties Bestuursrapportage 2025/2e Actualisatie 2025	15.868.181	10.258.773	9.068.825	12.104.868	21.053.640
Vrije bestedingsruimte na 2e Actualisatie	27.559.333	4.828.161	4.376.138	9.222.588	27.658.454

In het nu voorliggende financieel perspectief zijn de ombuigingen meegenomen die in het kader van de Voorjaarsnota 2025 aan u zijn voorgelegd. Die ombuigingen zijn vooral technisch van aard. Verdere bezuinigingen werden door ons vooralsnog niet wenselijk of noodzakelijk geacht. Voor een nadere toelichting op de ombuigingen verwijzen wij naar de toelichting die in de Voorjaarsnota 2025 is opgenomen. De ombuigingen zijn in de tussenliggende periode ongewijzigd gebleven.

Ombuigingen	2025	2026	2027	2028	2029
Verzekeringen	-	20.000	20.000	20.000	20.000
Kwaliteit van dienstverlening	-	5.000	5.000	5.000	5.000
GS representatiekosten	-	20.000	20.000	20.000	20.000
Domeinstaf LG Natuur en Landschap	-	500.000	500.000	500.000	500.000
Nationale Parken	-	140.000	140.000	140.000	140.000
Regio Groningen-Assen (verdeling)	-	326.000	326.000	326.000	326.000
Projecten economische structuur	-	150.000	150.000	150.000	150.000
Projectenbudget tijdelijk personeel	-	20.000	20.000	20.000	20.000
Compensatie Zeeland incidenteel	-	106.665	106.665	106.665	106.665
Verlagen PBDI-budget	-	50.000	50.000	50.000	50.000
IDA Netwerkbeheer	-	100.000	100.000	100.000	100.000
IDA Oracle	-	-	50.000	50.000	50.000
Totaal ombuigingen	-	1.437.665	1.487.665	1.487.665	1.487.665
Vrije bestedingsruimte na ombuigingen	27.559.333	6.265.826	5.863.803	10.710.253	29.146.119

In de Begroting 2026 zijn ook enkele autonome ontwikkelingen verwerkt. Het gaat hierbij onder meer om technische posten die indexering van budgetten betreffen. Inmiddels is ook meer duidelijkheid ontstaan omtrent de kosten van mobiliteit in Drenthe in het algemeen en de kosten van de provinciale infrastructuur in het bijzonder.

Daarnaast is, in aansluiting op de Voorjaarsnota 2025, rekening gehouden met het incidenteel doorlopen van enkele beleidsagenda's na afloop van de huidige collegeperiode. Het gaat concreet om de nog te ramen jaarschijven van de Cultuurnota (2028), de Sociale Agenda (2028 en 2029) en de Agenda Recreatie en Toerisme (2028).

Aanpassingen vrije ruimte Begroting 2026	2025	2026	2027	2028	2029
Agenda Recreatie en Toerisme in Drenthe, 2028	-	-	-	-2.425.000	-
Cultuurnota, 2028	-	-	-	-2.000.000	-
Sociale Agenda 2028 en 2029	-	-	-	-2.500.000	-2.500.000
Aanpassingen Cultuurnota (saldo)	-	14.195	33.752	-63.881	663
Bijstelling budget variabel onderhoud	-	-794.219	-794.219	-794.219	-794.219
Indexering vast onderhoud	-	-734.842	-734.842	-734.842	-734.842
Bijstelling dekking lonen uit investeringen	-	500.000	500.000	500.000	500.000
Herberekening kapitaallasten	-	2.319.208	727.809	709.598	698.806
Indexering OV	-	33.821	175.616	300.659	373.239
Indexering begrotingssubsidies	-	-136.052	-357.862	-530.778	-706.079
Jaarlijkse indexering voorziening spaarverlof	-	139.000	34.000	109.000	109.000
Mutaties reserve kapitaallasten mobiliteitsprojecten	-	-	-528.250	-528.250	-176.083
Actualisatie in indexatie DVO's	-	236.670	236.670	236.670	236.670
NOM, indexering provinciale bijdrage	-	-19.500	-39.585	-60.273	-60.273
Rentebaten en -lasten	-	1.638.000	2.776.000	2.798.000	2.112.500
Verhoging bijdrage Noordelijke Rekenkamer	-	-84.615	-84.615	-84.615	-84.615
Verhogen loonkostenbudget Statengriffie	-	-226.232	-149.223	-149.223	-149.223
Verhoging budget Statenexcursies	-	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500
Totaal aanpassingen	-	2.877.934	1.787.751	-5.224.654	-1.181.956
Vrije bestedingsruimte na ombuigingen en aanpassingen	27.559.333	9.143.760	7.651.554	5.485.599	27.964.163

In de Voorjaarsnota 2025 zijn enkele structurele voorstellen opgenomen waarbij de financiële dekking meerjarig plaatsvindt uit de vrije bestedingsruimte. Na verwerking van deze voorstellen blijft dan het volgende beeld over van de vrij besteedbare ruimte in de Begroting 2026.

Structurele voorstellen Voorjaarsnota 2025	2025	2026	2027	2028	2029
Vrije bestedingsruimte na wijziging	27.559.333	9.143.760	7.651.554	5.485.599	27.964.163
Uitvoering Milieustrategie Drenthe	-	-350.000	-350.000	-350.000	-350.000
Permanente meetpunten gemotoriseerd verkeer	-	-245.000	-245.000	-245.000	-245.000
Totaal structurele voorstellen	-	-595.000	-595.000	-595.000	-595.000
Uiteindelijke vrije bestedingsruimte in de Begroting 2026	27.559.333	8.548.760	7.056.554	4.890.599	27.369.163

Startsituatie: Reserve algemene doeleinden

In de Voorjaarsnota 2025 hebben wij uw Staten voorgesteld om alle nieuwe beleidsvoornemens in eerste aanleg alleen incidenteel te honoreren en te dekken voor de resterende duur van de huidige collegeperiode (t/m 2027) en dat dekking in eerste aanleg zal plaatsvinden vanuit de Reserve voor algemene doeleinden. Voor enkele beleidsagenda's vindt voor de gehele looptijd van de betreffende agenda nog dekking plaats in de jaren 2028 en 2029, zoals hierboven aangegeven. In die gevallen vindt dekking plaats uit de vrije bestedingsruimte. In het algemeen geldt, dat het voor de nieuwe bestuursperiode aan het volgende college van GS is, om een eigen afweging te maken.

Op 9 juli jongstleden hebben wij de Voorjaarsnota 2025 ter bespreking aan u voorgelegd. Alle voorstellen die in deze Voorjaarsnota 2025 zijn gepresenteerd hebben wij meegenomen in de Begroting 2026, aangezien uw Staten de Voorjaarsnota hebben vastgesteld als kader voor de Begroting 2026. Een totaaloverzicht wordt gegeven in onderstaande tabel. Voor een nadere toelichting per voorstel verwijzen wij naar het programmaplan in deze Begroting 2026 of naar de Voorjaarsnota 2025.

Beleidsvoornemens Voorjaarsnota 2025 incidenteel	2025	2026	2027	2028	2029
Voortzetting inzet op Bibob & Ondernijning	-	-175.869	-175.869	-175.869	-175.869
Vervolg op pilot vaste post Public Affairs in Den Haag	-	-132.000	-132.000	-	-
Drenthe wolfvrije regio (inzet personeel)	-	-300.000	-300.000	-	-
Drenthe wolfvrije regio (subsidieregeling)	-	-665.000	-665.000	-	-
Drenthe wolfvrije regio (overige uitvoeringskosten)	-	-220.000	-145.000	-	-
Continuering natuurbeheer	-2.027.000	-5.018.000	-5.032.000	-5.085.000	-7.818.000
Intensivering uitvoering KRW projecten	-	-300.000	-300.000	-	-
Dekking reserve natuur continuering natuurbeheer	2.027.000	5.018.000	5.032.000	5.085.000	7.818.000
Extra middelen woonopgave	-500.000	-1.695.000	-1.000.000	-	-
Kennisontwikkeling en monitoring milieupertise	-	-150.000	-150.000	-	-
Onderzoek milieuanalyse	-	-	-100.000	-	-
N371 Assen-West (voorbereidingskrediet)	-	-150.000	-	-	-
Busverbinding Emmen-Meppen	-	-300.000	-300.000	-	-
Uitbreiding incidentele middelen sport	-	-500.000	-	-	-
Ophoging investeringen grote musea	-	-2.500.000	-2.500.000	-	-
Totaal nieuw beleid Voorjaarsnota 2025	-500.000	-7.087.869	-5.767.869	-175.869	-175.869
Totaal 2025 tot en met 2029					-13.707.476

In de Statenvergadering van 9 juli jongstleden is door uw Staten een aantal moties aangenomen met voorstellen die aanvullend zijn op wat wij u in het kader van de Voorjaarsnota 2025 hebben voorgelegd. Van de aangenomen moties zijn er enige voorstellen die hun beslag nog in 2025 kunnen krijgen; die worden meegenomen in de 3e Actualisatie 2025. De aangenomen moties die voor uitvoering in de Begroting 2026 worden meegenomen vindt u in het programmaplan terug in hetzelfde overzicht als waarin wij ook de voorstellen uit de Voorjaarsnota 2025 hebben verwerkt.

Moties 9 juli 2025	2025	2026	2027	2028	2029
Motie Impuls voor circulaire dorpsinitiatieven en dorpshuizen in Drenthe (M 2025-37)	-	-500.000	-	-	-
Motie Geef impuls aan UNESCO Koloniën van Weldadigheid (M 2025-39)	-	-180.000	-	-	-
Motie Onderwegpas (M 2025-42)	-	-1.000.000	-1.000.000	-	-
Motie Financiële ondersteuning voor Duurzame Bescherming van Drinkwaterbronnen (M 2025-43)	-	-500.000	-	-	-
Motie IJsbaan Drenthe (M 2025-48)	-	-2.500.000	-	-	-
Motie Herinneringscentrum Kamp Westerbork (M 2025-51)	-	-2.500.000	-	-	-
Burgerberaad Drenthe 2024 (Statenstuk 2025-29)	-	-300.000	-	-	-
Totaal Moties 9 juli 2025	-	-7.480.000	-1.000.000	-	-
Totaal 2025 tot en met 2029					-8.480.000

Voor de dekking van de voorstellen uit de Voorjaarsnota 2025 is uitgegaan van dekking vanuit de Reserve algemene doeleinden. Die zou daarmee op termijn teruglopen naar ongeveer de stand die nu als minimum wordt aangemerkt. Die stand is ca. € 12 miljoen, bestaande uit de “bodem” van € 5 miljoen en de eerste storting van een jaarlijkse € 7 miljoen. De ontwikkeling van de Reserve algemene doeleinden ziet er samenvattend als volgt uit.

Reserve Algemene doeleinden	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo Bestuursrapportage 2025	31.889.916	33.119.916	34.499.916	34.499.916	34.499.916
Toevoeging reserve					
Overige toevoegingen	-	172.700	-	-	-
Totaal toevoegingen	-	172.700	-	-	-
Onttrekking reserve					
Voorstellen Voorjaarsnota 2025	-500.000	-7.087.869	-5.767.869	-175.869	-175.869
In Begroting 2026 meegenomen moties juli 2025	-	-7.480.000	-1.000.000	-	-
Overige onttrekkingen	-	-850.000	-	-	-
Totaal onttrekkingen	-500.000	-15.417.869	-6.767.869	-175.869	-175.869
Nieuw saldo na mutaties	31.389.916	17.374.747	11.986.878	11.811.009	11.635.140

Wij gaan ervan uit dat de stand van de Reserve algemene doeleinden al op zeer korte termijn weer oploopt. Het is gebruikelijk bij de 3^e Actualisatie 2025 de vrije bestedingsruimte van 2025 af te ramen en toe te voegen aan de Algemene reserve. Dan gaat het volgens de stand van deze Begroting 2026 om een bedrag van op dit moment ruim € 28 miljoen.

Een doorkijkje naar de toekomst

Bij het vooruitkijken naar de komende jaren constateren wij dat de financiële situatie van de provincie sinds de Voorjaarsnota 2025 aanzienlijk is verbeterd. Een aantal ontwikkelingen die destijds nog onzeker waren, heeft inmiddels meer duidelijkheid gekregen, al geldt dat nog niet alle effecten in deze Begroting 2026 zijn verwerkt. Relevant blijft dat wij voor sommige onderwerpen nog wachten op nadere informatie, met name in de Septembercirculaire Provinciefonds 2025. Tegelijkertijd moeten wij erop wijzen dat deze informatie te laat beschikbaar kwam om al in deze begroting te verwerken.

Essentieel is dat wij nog geen rekening hebben gehouden met een mogelijke positieve ontwikkeling in de verdeelsystematiek van de algemene uitkering uit het Provinciefonds, terwijl wij hierover tussentijds hebben geïnformeerd en pas in de Septembercirculaire 2025 meer duidelijkheid verwachten. Verder verwachten wij dat het Rijk op korte termijn maatregelen neemt rond het vervallen van de

tariefkortingen op de motorrijtuigenbelasting (MRB) voor elektrische voertuigen, wat gevolgen zal hebben voor de opbrengsten uit opcenten. Expliciet merken wij daarbij op dat de precieze impact afhangt van de snelheid en vorm van afbouw, dat wij het Belastingplan 2026 afwachten voordat wij dit verwerken, en dat wij in de paragraaf lokale heffingen in deze Begroting 2026 nader op dit punt terugkomen. Rekeningrijden vormt daarnaast opnieuw een belangrijk thema binnen het provinciale belastinggebied, en hoewel wij deelnemen aan de discussie, kunnen wij de financiële gevolgen op dit moment nog niet inschatten. Samenvattend benadrukken wij dat deze onzekerheden het belang bevestigen van financieel duurzaam beleid, zodat toekomstige colleges over voldoende ruimte kunnen beschikken en de provincie financiële schokken kan opvangen.

Toekomstbestendige spaarpot

Uw Staten hebben op 9 juli 2025 met de motie *Toekomstbestendige spaarpot* de wens geuit, aan het eind van deze bestuursperiode (eind 2027) te willen beschikken over een toekomstbestendige spaarpot, waaruit in de toekomst tegenvallers kunnen worden opgevangen en incidenteel investeringen in onze provincie gedaan kunnen worden. Het college ziet de Reserve algemene doeleinden als deze spaarpot.

Naast deze reserve is er ook nog de Financieringsreserve die wordt ingezet als dekkingsmiddel voor het coalitieprogramma en daarmee afgebouwd. De Financieringsreserve had in de praktijk dezelfde functie als de Reserve voor algemene doeleinden. Door voortaan met één centrale reserve te werken, de Reserve algemene doeleinden, ontstaat meer overzicht voor Provinciale Staten en wordt het eenvoudiger om te sturen op financiële ruimte en besluitvorming.

Wij onderstrepen het belang van een goed gevulde reserve voor toekomstbestendig financieel beleid. Wij willen de Reserve algemene doeleinden de komende jaren weer op een dusdanig peil brengen, dat er ook voor een volgend college een "beginkapitaal" is voor de dekking van beleidsvoornemens. Hiervoor hebben wij de afgelopen jaren een aantal keuzes gemaakt. Zo hebben wij ons om te beginnen beperkt tot incidentele invulling en dekking van het huidige Coalitieakkoord. Verder hebben wij afgesproken om de reserve jaarlijks aan te vullen met € 7 miljoen vanuit het rekeningresultaat, bovenop de vaste bodem van € 5 miljoen.

Na verwerking van alle voorstellen in deze begroting resteert in de reserve een saldo van bijna € 12 miljoen. Daarnaast is er in 2025 nog een vrije bestedingsruimte van € 28 miljoen. Het is niet waarschijnlijk dat dit bedrag in 2025 volledig wordt benut. Zoals gebruikelijk ramen wij bij de 3e Actualisatie 2025 het resterende bedrag af en voegen dit toe aan de Reserve algemene doeleinden.

Ook de rekeningresultaten van 2025 en 2026 worden, conform onze begrotingsregels en de Nota reserves en voorzieningen, toegevoegd aan de Reserve algemene doeleinden. In deze notities is vastgelegd dat niet-bestede middelen aan het eind van elk jaar beschikbaar blijven voor toekomstige inzet, tenzij Provinciale Staten anders besluiten.

Op basis van deze vastgestelde werkwijze gaan wij ervan uit dat de reserve aan het eind van deze bestuursperiode op een verantwoord en voldoende sterk niveau staat. Daarmee geven wij uitvoering aan de uitgesproken wens van Provinciale Staten om voldoende financiële ruimte achter te laten voor een volgend college.

Leeswijzer

Deze Begroting 2026 wordt ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd. Dit is de derde begroting van de huidige coalitieperiode. Hieronder beschrijven wij kort de opbouw en onderdelen van de begroting.

De Begroting 2026 begint met een algemene inleiding en een beschrijving het financieel perspectief van de provincie Drenthe voor de komende jaren. Inclusief het dekkingsplan voor de diverse voorstellen.

Zoals voorgeschreven in het Besluit begroting en verantwoording provincie en gemeenten (BBV) bestaat de Begroting 2026 uit een beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting bevat het programmaplan en de (verplichte) paragrafen. De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de uiteenzetting van de financiële positie.

Het programmaplan (beleidsbegroting)

De programma-indeling sluit zo veel mogelijk aan bij de indeling van het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!".

In de programmastructuur zijn in de Begroting 2026 geen wijzigingen aangebracht ten opzichte van de Begroting 2025. Binnen de programma's heeft wel enige herschikking plaatsgevonden op het niveau van de beleidsopgaven, met name als gevolg van de tussentijds verschenen beleidsagenda's. Het programmaplan van de Begroting 2026 bestaat uit acht begrotingsprogramma's, waarbinnen de beleidsinformatie wordt gepresenteerd aan de hand van een aantal binnen elk programma afgebakende beleidsopgaven. De beleidsopgaven zijn de "dragere" van de feitelijke beleidsinformatie in het programmaplan. Deze zijn uitgewerkt naar de provinciale doelstellingen en de inzet voor het jaar 2026. De verschillende – vaste – onderdelen van het programmaplan worden hierna kort toegelicht.

Toelichting per programma

Inleiding

De informatie per programma start met een korte samenvatting van de onderwerpen/opgaven die in het betreffende programma aan de orde komen.

Kaders bestaand beleid

De inhoudelijke informatie per programma bevat een opsomming van de onderliggende beleidsnota's, -plannen, -visies en dergelijke die de vindplaats vormen voor het achterliggende bestaande beleid. In de begrotingsteksten wordt naar deze documenten verwezen. Het overzicht heeft vooral tot doel een eerste verbinding te leggen met het achterliggende beleid voor de in de begroting opgenomen voorstellen en budgetten.

Programmastructuur

In een tabel wordt weergegeven hoe de structuur van het programma – bestaande uit beleidsopgaven en doelstellingen – eruitziet. Het gaat hier feitelijk om de "dragere" van de beleidsinhoudelijke informatie.

Infographic

De toelichting per programma wordt afgesloten met een infographic die het aandeel van het betreffende programma in de totale begroting weergeeft.

Uitwerking beleidsopgaven

Inleiding

De informatie per beleidsopgave start met een beleidsmatige beschouwing, waarin de context van het gepresenteerde beleid wordt geschetst en waarin veelal ook een doorkijkje wordt gegeven naar op korte termijn te verwachten ontwikkelingen. Deze informatie bouwt voort op de kaderstellende discussie die naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2025 in Provinciale Staten gevoerd is; de besluitvorming over deze voorstellen is onderdeel van de besluitvorming over de Begroting 2026.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Per programma bestaat de kern van de beleidsinformatie in het programmaplan uit een beschrijving van de beleidsopgaven voor de provincie, de provinciale doelstellingen en de provinciale inzet waardoor een bijdrage aan het bereiken van de doelen geleverd wordt. Deze informatie is zo concreet mogelijk geformuleerd in termen van wat naar verwachting aan het eind van 2026 tot enige vorm van afronding gebracht is. Waar vanuit de rol en taken van de provincie niet meteen een concreet resultaat kan worden beschreven, wordt in elk geval informatie verstrekt over de inspanningen die de provincie levert.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Per beleidsopgave worden beschikbare beleidsrelevante kengetallen gepresenteerd om het beleid in een meer uitgewerkte context te plaatsen. Het gaat hier om kengetallen waarvoor daadwerkelijk data worden bijgehouden en/of verzameld. In de Begroting 2024 is een eerste aanzet gemaakt. Dit onderdeel zal de komende jaren nog verder ontwikkeld moeten worden; dit zal ook gebeuren vanuit doorontwikkeling van de indicatoren in de beleidsnota's en beleidsagenda's die momenteel aan Provinciale Staten worden voorgelegd. Dit is ook de plaats voor de kengetallen die op basis van een ministeriële regeling verplicht zijn gesteld voor de provinciale begroting.

Met wie werken we samen?

Per beleidsopgave wordt enige specifieke informatie verstrekt over partijen waarmee het provinciale beleid in samenwerking wordt gerealiseerd en de wijze waarop die samenwerking vorm heeft gekregen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

Dit onderdeel bevat een financieel overzicht van de lasten en baten per doelstelling voor 2026 (het jaar dat door Provinciale Staten wordt geautoriseerd), met daarbij een toelichting voor nieuw beleid, voor zover van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Per programma wordt een financieel overzicht gegeven van de lasten en baten. Het overzicht verstrekt daarbij per beleidsopgave informatie over de lasten en baten voor de jaren 2024 (jaarrekening), 2025 (lopende begroting) en 2026 (voorgestelde begroting), met daarbij een verklaring van verschillen tussen 2025 en 2026, zo veel mogelijk op het niveau van de afzonderlijke doelstellingen.

Nieuw in de Begroting 2026 - Directe personele kosten per programma

Vanaf deze begroting is bij elk programma, direct onder het onderdeel *Wat mag dit programma kosten?*, een extra tabel opgenomen met de directe personele kosten per beleidsopgave. Deze tabel geeft inzicht in het deel van de loonkosten dat rechtstreeks is toe te rekenen aan de uitvoering van de betreffende beleidsopgave.

In 2026 worden deze bedragen extracomptabel weergegeven: zij zijn informatief en maken nog geen onderdeel uit van de lasten in het overzicht *Wat mag dit programma kosten?*

De volledige directe en indirecte personele kosten zijn, zoals in voorgaande jaren, opgenomen in programma 8 Middelen en mensen.

Daarnaast wordt per programma een overzicht gegeven van de geplande onttrekkingen en dotaties aan de relevante reserves. Nieuwe investeringen worden in de programma's kort toegelicht, voor zover van toepassing.

De paragrafen (beleidsbegroting)

In de paragrafen behandelen wij onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de provincie. De paragrafen in de Begroting 2026 zijn wettelijk voorgeschreven. De paragrafen betreffen die van lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, financiering, onderhoud kapitaalgoederen, bedrijfsvoering, verbonden partijen, grondbeleid en openbaarheid.

Het overzicht van lasten en baten (financiële begroting)

Door vaststelling van de Begroting 2026 autoriseren de Staten het College tot het doen van uitgaven in 2026. Voor de jaren daarna geldt, dat het gaat om een richtinggevende extrapolatie. De autorisatie voor die jaren volgt pas nadat Provinciale Staten, op basis van de voor dat jaar aangeboden begroting, een besluit hebben genomen.

Voor het financiële meerjarenbeeld wordt als onderdeel van de financiële begroting een meerjarenraming verstrekt. Op basis hiervan valt ook het meerjarig begrotingsevenwicht te beoordelen. Gezien het belang van een goed inzicht in de baten en lasten worden de baten en lasten per programma weergegeven in een afzonderlijk overzicht. Dit overzicht is integraal, dat wil zeggen dat het alle baten en lasten bevat, zoals opgenomen in het programmaplan.

De uiteenzetting van de financiële positie (financiële begroting)

Inzicht in de financiële positie is van belang, mede met het oog op de continuïteit van de provincie. Daarom besteden wij afzonderlijk aandacht aan de financiële positie. Dit gebeurt ook in een meerjarig perspectief. Speciale aandacht geven wij aan de investeringen, financiering, reserves en voorzieningen en de zogenoemde "begrotingssubsidies". Onderdeel van de uiteenzetting van de financiële positie is ook de geprognosticeerde balans. Deze geeft inzicht in de provinciale bezittingen (in financiële zin) en de financiering daarvan.

Kerngegevens

A. Sociale structuur						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Bevolking	494.771	497.743	502.145	502.613	502.645	502.144
Aantal huishoudens	220.380	222.165	224.758	226.598	226.598	n.n.b.
Woningvoorraad	226.319	227.907	229.268	230.308	230.805	n.n.b.
Bron: https://www.drentheincijfers.nl/						

B. Fysieke structuur	
	2024
Oppervlakte (in km 2)	2.680
Provinciale Wegen (in km)	525
Fietspaden (in km)	248
Vaarwegen (in km)	177
Bron: Nota onderhoud kapitaalgoederen provincie Drenthe 2024	

C. Financiële kerngegevens (in euro's * 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Totale lasten excl. reservemutaties	327.150	557.291	523.328	449.954	331.930	349.233
Totale baten excl. reservemutaties	-353.550	-451.383	-431.471	-377.258	-335.563	-333.297
Totaal reservemutaties (saldo)	-6.751	-105.907	-91.857	-72.697	3.633	-15.936
Vrije bestedingsruimte na reservemutaties	33.151	27.559	8.549	7.057	4.891	27.369
De post onvoorzien binnen de exploitatie	25	250	250	250	250	250
Opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting	-64.597	-63.120	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
Uitkering provinciefonds (incl. decentralisatie-uitkeringen)	-216.588	-212.746	-202.420	-215.598	-226.243	-234.859
Omvang algemene reserves per 31 december	43.885	53.747	38.498	31.306	30.568	30.343
Omvang bestemmingsreserves per 31 december	375.146	292.528	215.920	150.415	154.786	139.074
Omvang voorzieningen per 31 december	25.192	25.940	25.694	26.829	28.778	31.173

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

De verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV worden gepresenteerd bij de betreffende beleidsopgaven in het programmaplan van deze Begroting 2026.

Programmaplan

1: Besturen en samenwerken

Toelichting programma

Inleiding

Drenthe is een krachtige en zichtbare provincie. Goede bestuurlijke verhoudingen staan voorop. Bestuur en medewerkers van Drenthe staan midden in de samenleving, stellen kerntaken en maatschappelijke opgaven centraal en geven via flexibele samenwerkingsverbanden invulling en uitvoering aan de ambities uit het collegeakkoord. Provincie Drenthe borgt binnen haar verantwoordelijkheid een goed openbaar bestuur. Het interbestuurlijk en financieel toezicht wordt sober en proportioneel uitgevoerd.

Kaders bestaand beleid

- Onderzoeksprogramma Provinciale Staten 2024
- Regeling Grote Projecten
- Protocol Verbonden partijen
- Visie op de veranderende samenleving 2018
- Kader verbindend besturen
- Gemeenschappelijk financieel toezichtkader GTK 2020 Gemeenschappelijke regelingen
- Gemeenschappelijk financieel toezichtkader GTK 2020 Gemeenten
- Nota Verbonden partijen
- Drentse Aanpak Ondernijning
- Bibob beleid

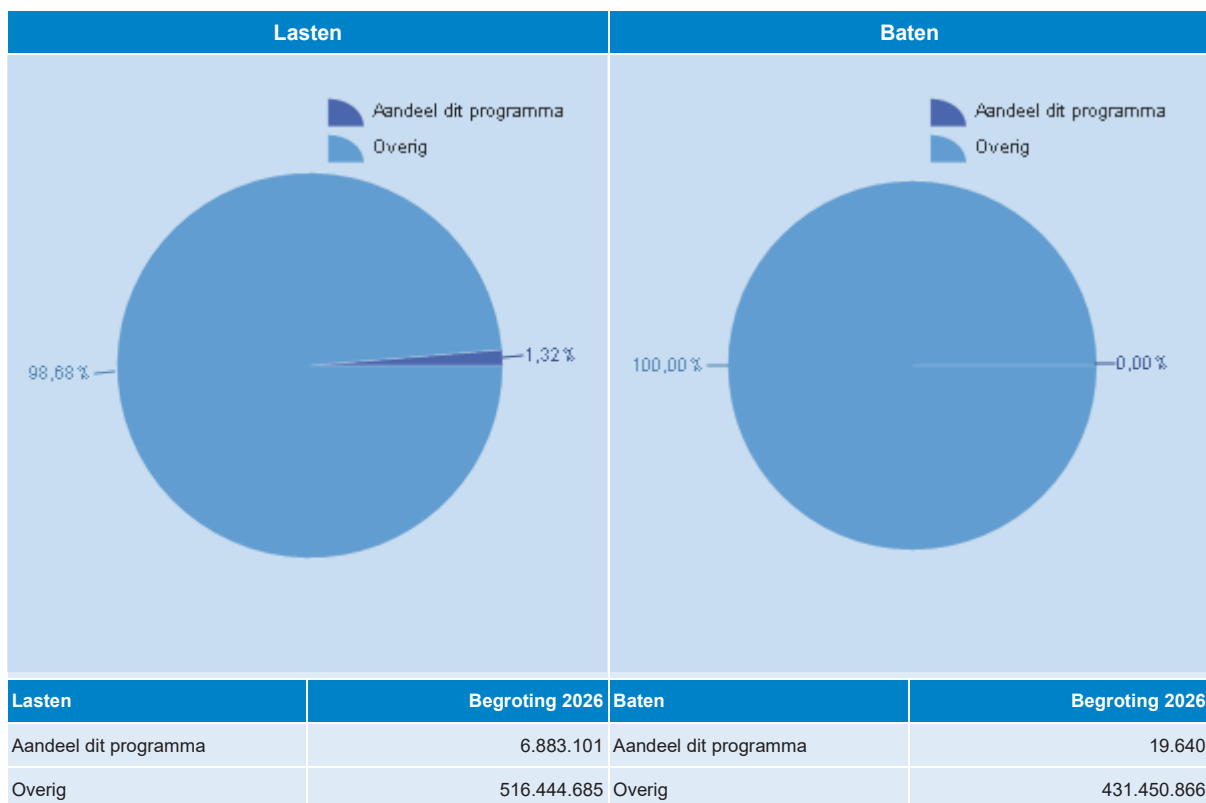
Programmastructuur

Beleidsopgave	Doelstelling
1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	1.01.01 Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents Parlement")
	1.01.02 Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten
	1.01.03 Focus op de Drentse samenleving: Provinciale Staten communiceren transparant en zijn toegankelijk en zichtbaar
	1.01.04 Vergroting van ruimte voor invloed voor inwoners op het provinciaal beleid
1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld	1.02.01 Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken
1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe	1.03.01 Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming
	1.03.02 Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden

Beleidsopgave	Doelstelling
	1.03.03 Passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven
	1.03.04 Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk
	1.03.05 Versterken van de samenwerking met Duitsland
	1.03.06 Versterking participatie
1.04 Verbinding met de Drentse samenleving	1.04.01 Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen
	1.04.02 Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven
	1.04.03 Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

Inleiding

De samenleving is de afgelopen decennia sterk veranderd met belangrijke gevolgen voor het draagvlak van de politieke praktijk. Het Drents Parlement volgt de ontwikkelingen en kijkt naar mogelijkheden om de eigen rol goed te kunnen vervullen en de koppeling tussen het politiek-bestuurlijke proces en de participatie vanuit de samenleving verder te kunnen verstevigen. Hiervoor ontwikkelt zij projecten en onderneemt ze initiatieven. Voorbeelden hiervan zijn een hybride burgerberaad en deelname aan het interregionale project Speak UP die de betrokkenheid van inwoners versterken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.01.01 Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents Parlement")

Versterken van de kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol van het Drents Parlement binnen het provinciaal bestuur. Dit gebeurt onder andere door:

- Het (laten) doen van onderzoek en organiseren van werkbezoeken om de betrokkenheid van PS bij verbonden partijen en strategische onderwerpen te vergroten;
- De informatiepositie van PS bij complexe besluitvormingsprojecten (o.a. met de Regeling grote projecten) te vergroten;
- Het (laten) doen van onderzoek naar de mogelijkheden om de verbinding met inwoners te vergroten en nieuwe bestuurlijke instrumenten te ontwikkelen;
- Het ondersteunen bij de ontwikkeling van eigen initiatieven van het Drents Parlement.

Doelstelling 1.01.02 Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten

Om de informatie- en beoordelingspositie van PS te optimaliseren worden onder andere:

- Adviezen opgesteld om de inrichting van de planning- en controldocumenten vanuit het oogpunt van PS te verbeteren, de rol van PS in de veranderende samenleving te versterken en de invloed van Europa bij strategische onderwerpen te verduidelijken
- Kennisbijeenkomsten ontwikkeld voor PS over strategische onderwerpen
- Notities en overzichten gemaakt op basis van onderzoek om de besluitvorming bij strategische beleidsdocumenten en planning- en controldocumenten te ondersteunen
- Panelonderzoeken gedaan om de mening van Drentse inwoners te peilen
- Beleidsdossiers over strategische onderwerpen opgesteld en geactualiseerd ten behoeve van het Statenportaal.

Doelstelling 1.01.03 Focus op de Drentse samenleving: Provinciale Staten communiceren transparant en zijn toegankelijk en zichtbaar

Om het Drents Parlement voor de Drentse samenleving zichtbaar en toegankelijk te laten zijn, worden diverse instrumenten ingezet zoals:

- Een uitnodigende en voor iedereen toegankelijke website van het Drents parlement;
- Het richten van de externe communicatie op een brede groep mensen door gebruik te maken van beeldmateriaal, korte en duidelijk geschreven teksten en verschillende communicatie- en sociale mediakanalen;
- Gast van de Staten: Statenleden begeleiden en informeren groepen uit de samenleving;
- De inzet van initiatieven zoals Politiek actief, Wij zijn Drenthe, het provinciespel en jongerendebatten.

Doelstelling 1.01.04 Vergroting van ruimte voor invloed voor inwoners op het provinciaal beleid

Om de inwoners meer ruimte te bieden voor het uitoefenen van invloed op het provinciaal beleid neemt Provinciale Staten deel aan projecten die onderdeel zijn van de Europese samenwerking rondom het Interreg-project Speak Up. Dit driejarige project (afronding in 2027) richt zich op het vergroten van de betrokkenheid van burgers bij de overheid c.q. het provinciaal bestuur (in Drenthe) en andersom

Daarnaast wordt het instrument hybride burgerberaad nogmaals ingezet. De Statenwerkgroep verbindend besturen begeleidt deze ontwikkeling.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte indicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Verplichte indicator: opkomst bij verkiezingen

Opkomst bij Europese Parlementsverkiezingen in Drenthe 47,4% (2024)

Opkomst bij Tweede Kamerverkiezingen in Drenthe 81,1% (2023)

Opkomst bij Provinciale Statenverkiezingen in Drenthe 66,1% (2023)

Opkomst bij Gemeenteraadsverkiezingen in Drenthe 53,1% (2022)

Aantal fracties in Drents Parlement: 15

Aantal Statenleden: 43

Aantal bijzondere commissieleden: 28

Met wie werken we samen?

Bij deze beleidsopgave werken wij samen met de Noordelijke Rekenkamer, die voor en in opdracht van onder meer Provinciale Staten onafhankelijk beleidsonderzoek verricht. Ook werken wij samen met de Vereniging Interprovinciaal Overleg, die opkomt voor de belangen van provincies in Den Haag en Brussel en met het Samenwerkingsverband Noord-Nederland waar het gaat om lobbyactiviteiten richting Den Haag en Brussel. In dit kader dient ook het Statenberaad, de samenwerking van noordelijke Statenleden, te worden vermeld.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		1.620.838	300.000	1.920.838
	Doelstelling 1.01.01 Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents Parlement")	1.171.207	300.000	1.471.207
	Doelstelling 1.01.02 Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten	449.631		449.631
Saldo		1.620.838	300.000	1.920.838

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B10. Burgerberaad Drenthe 2024 (Statenstuk 2025-29)	
Uw Staten hebben op 9 juli 2025 besloten om op basis van de evaluatie van het Burgerberaad Drenthe 2024 over wonen in 2026 opnieuw een hybride burgerberaad te organiseren. Daarmee bouwen wij voort op de opgedane kennis en ervaring. De organisatie van het tweede burgerberaad wordt voorbereid door de werkgroep Verbindend Besturen. Hierbij wordt rekening gehouden met de aanbevelingen uit de evaluatie, waaronder aandacht voor een duidelijke opdracht, communicatie en monitoring. In de begroting 2026 reserveren wij hiervoor een bedrag van € 300.000,--. Dit bedrag wordt ingezet voor de uitvoering van het gehele proces, inclusief werving, begeleiding, communicatie en evaluatie. Deze middelen worden gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden. Met dit besluit versterken wij de verbinding tussen Provinciale Staten en de samenleving en geven wij verder vorm aan het in verbinding besturen van de provincie.	300.000
Totaal	300.000

Beleidsopgave 1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

Inleiding

De commissaris van de Koning (CvdK) speelt een verbindende rol in het openbaar bestuur. Als voorzitter van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten bevordert zij de transparantie en betrouwbaarheid van de provinciale besluitvorming. In haar hoedanigheid als rijksorgaan voert zij rijkstaken en medebewindstaken uit, zoals vastgelegd in de ambtsinstructie.

De CvdK vervult ook een verbindende rol met het Koninklijk Huis en onderhoudt relaties met overheden, maatschappelijke organisaties en inwoners. Deze representatieve taken zijn van belang voor de zichtbaarheid van het bestuur en de verbinding met de samenleving.

In 2026 zetten wij in op continuïteit en versterking van deze rollen. Daarbij spelen actualiteiten zoals de komst van een nieuwe CvdK, de opvangopgave uit de Spreidingswet en een integrale aanpak van ondermijning een belangrijke rol. We bieden hiervoor de nodige ondersteuning en randvoorwaarden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.02.01 Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken

Rijkstaken

De CvdK voert diverse rijkstaken uit namens het Rijk. Het gaat onder meer om:

- (Her)benoeming van burgemeesters;
- Secundair toezicht op de Veiligheidsregio Drenthe;
- Advies bij Koninklijke onderscheidingen;
- Begeleiding van koninklijke bezoeken;
- Bevordering van bestuurlijke integriteit;
- Voorzitterschap van de provinciale regietafel asielopvang.

Wij zorgen voor de ondersteuning en middelen die nodig zijn om deze taken zorgvuldig en effectief te vervullen.

Nieuwe commissaris van de Koning

In 2026 ligt de focus op het inwerken van de nieuwe commissaris. Er wordt een gestructureerd programma uitgevoerd, gericht op:

- Kennismaking met provincie, inwoners en opgaven;
- Relatieopbouw met overheden en maatschappelijke partners;
- Verdieping in actuele dossiers en bestuurlijke processen.

Burgemeesterszaken

De CvdK begeleidt een zorgvuldig verloop van de (her)benoemingsprocedures van burgemeesters. Dit betreft in 2026 in elk geval de burgemeesters van Assen en Tynaarlo.

Daarnaast investeren we in:

- Kennisbevordering voor vertrouwenscommissies en griffiers;
- Onderhoud van een breed netwerk potentiële (waarnemend) burgemeesters;
- Ondersteuning bij klankbordgesprekken.

Aanpak ondermijning

Criminelen zijn vindingrijk en voortdurend op zoek naar nieuwe gelegenheden voor financieel gewin. Daarbij maken zij vaak misbruik van bestaande maatschappelijke structuren, wat de fundamenteën van onze rechtsstaat ondermijnt. Daarom is het van groot belang dat de provinciale organisatie weerbaar is tegen ondermijning – niet alleen op beleidsmatig niveau, maar ook in de dagelijkse uitvoering van processen zoals subsidieverlening, aanbestedingen, (vastgoed)transacties en vergunningverlening. Op basis van eerdere besluitvorming is voor de jaren 2024 en 2025 tijdelijk extra capaciteit vrijgemaakt om ondermijning effectiever aan te pakken en de Wet Bibob beter toe te passen. Dankzij deze inzet kunnen we versnelling aanbrengen in de aanpak van ondermijning en versterking van onze preventieve en repressieve maatregelen. De rol van de provincie op dit terrein wordt steeds duidelijker. Dit onderstreept de urgentie van deze opgave, ook voor onze organisatie.

Om blijvende resultaten te behalen en structurele veranderingen te realiseren, is een meerjarige aanpak noodzakelijk. Behaalde resultaten en geleverde inspanningen bevestigen dit. Daarom willen wij onze visie en beleidskaders voor de aanpak van ondermijning vastleggen in een vierjarig beleid, ondersteund door concrete uitvoeringsagenda's.

Natuurbrandpreventie

Door klimaatverandering neemt het risico op onbeheersbare natuurbranden toe. Het Rijk onderkent deze ontwikkeling en stimuleert daarom een integrale aanpak. Deze richt zich niet alleen op het verkleinen van de kans op brand, maar ook op het beperken van de impact ervan, bijvoorbeeld door het creëren van bufferzones tussen natuur en bebouwing, het waarborgen van voldoende bluswatervoorzieningen en het verbeteren van ontsluitingsroutes. Voor 2024-2029 is €70 miljoen beschikbaar via de LVVN-begroting. Drenthe ontvangt ca. €600.000,-- per jaar (voor procesaanpak en beheermaatregelen), mits er een goed onderbouwde aanpak ligt.

Binnen IPO-verband is afgesproken dat provincies, gelet op hun verantwoordelijkheid op het gebied van natuurbeleid, een regierol gaan vervullen in deze preventieve aanpak. Hierbij is nauwe inhoudelijke betrokkenheid nodig van partners zoals de Veiligheidsregio Drenthe, natuur beherende organisaties en gemeenten. In 2025 is gestart met het formuleren van een gezamenlijke ambitie en

het maken van afspraken over de benodigde inspanningen. Dit moet in 2026 resulteren in een integraal natuurbrandbeheersingsplan voor Drenthe.

Asiel en vluchtelingen

De opvang van asielzoekers en Oekraïense ontheemden blijft ook in 2026 een actuele en maatschappelijke opgave. Provincies hebben hierin een verbindende rol, sinds de invoering van de Spreidingswet op 1 februari 2024. De CvdK vervult hierin een wettelijke taak als voorzitter van de Provinciale Regietafel Asiel (PRT). In 2024 is in Drenthe, in goed overleg met de gemeenten, de 'Drentse puzzel' opgesteld: een verdeling van de opvangopgave op basis van solidariteit, draagkracht en lokale omstandigheden. De uitvoering ligt nu bij de gemeenten.

De toekomst van de Spreidingswet is onzeker, door het voornemen van de minister om deze wet in te trekken. Daardoor ontstaat onduidelijkheid over zowel de wettelijke taakverdeling als de financiële middelen. Wij blijven ons, samen met andere medeoverheden, inspannen voor een structurele, eerlijke en haalbare aanpak van asielopvang.

In 2026 continueren wij de:

- Praktische ondersteuning van gemeenten via een projectleider;
- Continuering van de ondersteuning voor Oekraïense ontheemden, met aandacht voor zorg, welzijn en onderwijs;
- Scholing en deskundigheidsbevordering van (gemeentelijke) opvangprofessionals.

Koninklijke betrokkenheid

We streven naar een sterke verbinding tussen het Koninklijk Huis en de inwoners van Drenthe. Door koninklijke bezoeken en activiteiten te ondersteunen, zorgen we voor bijzondere ontmoetingen tussen het Koninklijk Huis en de mensen in Drenthe. Dat zijn mooie momenten om te laten zien waar we als provincie trots op zijn.

Daarnaast ondersteunen wij:

- Voorbereiding en uitreiking van Koninklijke onderscheidingen;
- Aanvragen voor predicaten voor Drentse personen en organisaties.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

De uitvoering van Rijkstaken vindt plaats in nauwe samenwerking met de medeoverheden en instellingen en organisaties in onze provincie.

Burgemeestersaangelegenheden worden opgepakt in nauwe samenspraak met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Drentse burgemeesters, griffiers, vertrouwenscommissies en gemeenteraden.

Om de regionale asielvraagstukken in Drenthe op elkaar af te stemmen is er onder voorzitterschap van de commissaris van de Koning (in haar rol als Rijksorgaan) een provinciale tafel ingericht waaraan vertegenwoordigers van gemeenten, provincie, ministerie, Veiligheidsregio Drenthe, COA en Nidos deelnemen. Afhankelijk van de onderwerpen op de agenda kunnen desgewenst andere partners aanschuiven zoals Vluchtelingenwerk, Immigratie- en naturalisatiedienst, politie, Openbaar Ministerie (OM), etc.

De aanpak van ondermijning in Drenthe vindt plaats in samenwerking met diverse organisaties zoals onder andere politie, gemeenten, OM, ieder vanuit zijn eigen taak en verantwoordelijkheid. Het RIEC verbindt deze partijen op inhoud en aanpak.

Koninklijke onderscheidingen en predicaten evenals Koninklijke bezoeken worden voorbereid en uitgevoerd in samenwerking met de gemeenten en de Kanselarij der Nederlandse Orden, dan wel de Dienst Koninklijk Huis.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		188.467		188.467
	Doelstelling 1.02.01 Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken	188.467		188.467
Saldo		188.467		188.467

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe

Inleiding

Bestuur en Samenwerken

Wij verbinden partijen en werken samen aan onderwerpen die meerdere overheden en organisaties aangaan. Dat doen we bijvoorbeeld met gemeenten, andere provincies, waterschappen, het Rijk, kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke organisaties en Europese partners. Afhankelijk van het onderwerp verschilt onze rol, onze manier van werken en met wie we samenwerken.

We sluiten aan bij bestaande netwerken zoals Regio Zwolle en Regio Groningen-Assen (RGA), en bij nieuwe vormen van samenwerking zoals de Regiodeals. We volgen de afspraken uit de Code Interbestuurlijke Verhoudingen van het Rijk, de provincies en gemeenten. Die code helpt bij een goede taakverdeling en samenwerking.

Sterke verhoudingen tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen zijn nodig om gezamenlijke doelen te bereiken. Daarom betrekken we actief inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven en andere overheden bij ons werk en stimuleren we participatie, zowel binnen als buiten onze organisatie.

De provincie Drenthe staat voor een betrouwbaar en doelmatig openbaar bestuur. We voeren het interbestuurlijk en financieel toezicht zorgvuldig en proportioneel uit.

Public Affairs

We realiseren onze doelen samen met onze partners bij de Rijksoverheid (Den Haag), Europa (Brussel) en de Europese regio's (Nedersaksen in het bijzonder). De Duitslandagenda en de Europa agenda zijn in dit verband van groot belang. Op basis van onze Duitslandagenda zetten we in op een verdere versterking van de binationale betrekkingen; in het bijzonder met de deelstaat Nedersaksen en de Landkreise Emsland en Grafschaft Bentheim. In Europees verband werken wij samen met verschillende partners aan maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van concurrentiekracht (cohesie), innovatie, duurzame energie en mobiliteit. In 2025 zijn de nieuwe Duitslandagenda en de nieuwe Europa agenda vastgesteld. In 2026 onderhouden, versterken en vernieuwen we onze positie in bestaande netwerken als het Comité van de Regio's, het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) en de Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR) en haar geografische Noordzee commissie. Samen met onze partners bij het Rijk en de Tweede Kamer werken wij samen aan een goede verankering van de Drentse belangen in nationaal beleid en initiatieven. We trekken hierbij samen op met het Interprovinciaal Overleg (IPO), de noordelijke partners, de lobbyisten bij Drentse gemeenten, de provincies Groningen en Friesland, en het regiobureau Zwolle. Daarbij brengen we zorgvuldig onze Drentse belangen en projecten onder de aandacht. In 2025 is een Public Affairs coördinator met als vaste standplaats Den Haag aangesteld om de lobby te versterken. In 2026 benutten we deze nieuwe functie om de Drentse belangen nog beter te vertegenwoordigen bij de Rijksoverheid en de Tweede Kamer, maar ook binnen de samenwerkingsverbanden IPO en de noordelijke partners.

Participatie

Participatie van inwoners maatschappelijke organisaties, bedrijven en medeoverheden is een belangrijk onderdeel in het werk van de organisatie. Wij werken aan verdere versterking en verankering van onze in- en externe participatieprojecten en verbetering van onze kennis en instrumenten. In Drenthe zetten we ons tevens in voor het versterken van de rechtsstaat, het beschermen van democratische waarden en het vergroten van betrokkenheid van inwoners bij beleid. Vanuit Drenthe zullen we via onze netwerken inzet blijven plegen om de democratische waarden te blijven waarborgen. We werken nauw samen met Provinciale Staten en de Statengriffie en externe partners om processen integraal vorm te geven en we werken met diverse (onderwijs)-instellingen om participatie te verbeteren. Ook in 2026 voeren we de adviezen van het Burgerberaad Wonen (2024) verder uit en rapporteren we hierover in onze reguliere P&C-cyclus.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.03.01 Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming

Bij onze besluitvorming passen wij de geldende regelgeving en beleidskaders toe, waaronder de Algemene wet bestuursrecht (Awb), de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), de Wet Bibob, de Archiefwet, de Wet open overheid (Woo) en het Burgerlijk Wetboek (BW). De juridische kwaliteit borgen wij door tweedelijns advisering, toetsing van onder andere regelgeving en (samenwerkings-)overeenkomsten, control advisering, uitvoeren van rechtmatigheids-, doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken en de verbijzonderde interne controle. Nieuwe ontwikkelingen in wetgeving en technologie, zoals kunstmatige intelligentie (AI), vragen om verdere professionalisering en ontwikkeling van nieuwe of aangepaste kaders. Hierbij wordt onder andere ingezet op de inzet van juridische experts met een brede blik en versterken we de aandacht voor privacy, onder andere met een privacy officer. In het kader van de Woo wordt steeds meer informatie opgevraagd of actief openbaar gemaakt. Dit vraagt om verdere ontwikkeling van de organisatie en inzet van technologie.

Wet Bibob

Om te voorkomen dat we criminele activiteiten mogelijk maken, past de provincie de Wet Bibob toe. Voor afvalstoffeninrichtingen voeren we standaard een Bibob-onderzoek uit. Voor overige categorieën passen we een signaal gestuurd beleid toe. In 2026 werken wij verder aan de invoering van dit beleid binnen de organisatie. Daarnaast verkennen we de verdere mogelijkheden voor regionale samenwerking op het gebied van Bibob. De inzet draagt bij aan het voorkomen én aanpakken van ondermijning.

Doelstelling 1.03.02 Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden

Onder coördinatie tot stand gekomen Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht en integrale rapportage Interbestuurlijk Toezicht. Beoordelen structureel en reëel evenwicht van de begroting en meerjarenraming van de Drentse gemeenten, maatschappelijke regelingen en waterschappen.

Doelstelling 1.03.03 Passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven

Wij geven onze samenwerking met andere partijen vorm door onder meer werkbezoeken aan Drentse gemeenten, omliggende provincies en Drentse waterschappen. Ook het inrichten en beheren van de governance van verbonden partijen en samenwerkingsverbanden draagt hieraan bij. Daarnaast werken we in 2026 aan onze vernieuwde samenwerkingsafspraken met de Sociaal Economische Raad Noord-Nederland.

Doelstelling 1.03.04 Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk

Om positie in te nemen in het beleidsveld, moeten wij zichtbaar zijn in relevante netwerken en op tijd beschikken over de juiste informatie. Zo kunnen wij de Drentse belangen goed behartigen en onze doelstellingen behalen. Op nationaal niveau werken wij nauw samen met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en met de noordelijke lobbyisten.

In Europa willen wij actief deelnemen aan invloedrijke ambtelijke en bestuurlijke netwerken.

Voorbeelden daarvan zijn het Comité van de Regio's en de Noordzeecommissie van de Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR). Daarnaast zetten wij onze Europa-agenda in om Europese projecten te stimuleren.

Met de Duitslandagenda versterken wij de samenwerking over de grens. Daarbij richten wij ons op het wegnemen van belemmeringen en het vergroten van de brede welvaart in Drenthe. Het Duitslandbeleid is via het Europese Interreg-programma gekoppeld aan onze Europa-agenda.

Doelstelling 1.03.05 Versterken van de samenwerking met Duitsland

In 2026 voeren wij de "Derde Drentse Duitslandagenda" uit, die in 2025 is vastgesteld. Ook de derde Duitslandagenda zal gericht blijven op het wegnemen van grensbelemmeringen en het versterken van de brede welvaart in Drenthe. Hierbij zetten we in op de volgende beleidsspeerpunten:

- Versterken van grensoverstijgende mobiliteit
- Verdiepen van handelsrelaties en versterken van grensoverstijgend ondernemen
- Versterken van de 360 graden arbeids- en onderwijsmarkt
- Verbinding in het kader van de energietransitie
- Een verbonden grensregio

In 2026 geven hier concreet invulling aan. We werken aan betere verbindingen in het grensoverstijgende openbaar vervoer, met bijzondere aandacht voor de spoorlijn Coevorden – Bad Bentheim. Rondom de opening van "Coevorden – Bad Bentheim" willen we, samen met de Landkreis Graftschaf Bentheim, een binationaal cultureel evenement organiseren. Daarnaast zetten we handelsmissies naar Duitsland op, waar Drentse mkb-bedrijven aan kunnen deelnemen. We blijven zoeken naar mogelijkheden om de grenswerking voor werknemers, scholieren en studenten te verminderen. Ook blijven we ons inzetten voor samenwerking op energiegebied. Binnen het speerpunt 'Een verbonden grensregio' blijven we ook in 2026 alert op onderwerpen die zowel aan Nederlandse als Duitse zijde van belang zijn.

Binnen ons Duitslandbeleid hechten we veel waarde aan de samenwerking met onze directe burens: Landkreis Emsland, Landkreis Graftschaf Bentheim en de deelstaat Nedersaksen. Onze samenwerking met Nedersaksen vindt vooral plaats via de grensoverschrijdende samenwerking GROS, in Noordoost-Nederlands verband. Daarnaast werken we nauw samen met maatschappelijke, onderwijs- en economische partners in Drenthe en Noordoost-Nederland.

Doelstelling 1.03.06 Versterking participatie

Om samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven betere besluiten te nemen, is het belangrijk om hen actief te betrekken bij het beleid. Daarbij volgen we zorgvuldige stappen. In 2026 voeren wij het participatiebeleid uit dat in 2025 is vastgesteld. Ook verbeteren wij de manier waarop participatie een vaste plek krijgt in onze organisatie.

Wij werken aan participatie langs de volgende lijnen:

- We verbeteren de mogelijkheden voor inwoners, organisaties en andere betrokkenen om mee te doen, onder andere via online platforms zoals WijzijnDrenthe.nl;
- We passen onze werkprocessen aan zodat we vroegtijdig belangen en waarden uit de samenleving kunnen ophalen en betrekken bij onze besluitvorming;
- We geven ruimte aan initiatieven van inwoners en bieden, als het bestuur dat wenselijk vindt, ondersteuning bij het uitwerken van plannen;
- We versterken de vaardigheden van medewerkers door het delen van goede voorbeelden, het opzetten van leerprojecten en het organiseren van intervisie;
- We voeren pilot- en leerprojecten uit in samenwerking met onderwijsinstellingen om participatie verder te ontwikkelen;

- We actualiseren de inspraakverordening uit 1996. Daarmee sluiten we aan op de eisen van de Omgevingswet en de Wet versterking participatie op decentraal niveau.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte indicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Kengetal: gemeenten onder preventief financieel toezicht

Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht in Drenthe: **0** (2025)

Definitie: gemeenten staan onder preventief financieel toezicht van de provinciale toezichthouder als er sprake is van een niet structureel en reëel sluitende begroting en/of meerjarenraming bij een gemeente.

Met wie werken we samen?

Op het gebied van Public Affairs Den Haag, Duitsland en de EU werken we onder meer samen met:

Den Haag:

- Het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de daaraan gelieerde provincies;
- De noordelijke partners (provincies Friesland en Groningen, en Gemeenten Emmen, Assen, Groningen, Leeuwarden en Sud-West Fryslan);
- De lobbyisten van Drentse gemeenten;
- Regiobureau Zwolle

Voor de uitvoering van de Duitslandagenda werken onder andere samen met de volgende partners:

- Provincie Groningen
- Provincie Fryslân
- Provincie Overijssel
- Deelstaat Nedersaksen
- Landkreis Emsland
- Landkreis Grafschaft Bentheim
- Wachstumsregion Ems-Achse
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Ministerie van Buitenlandse Zaken
- Gemeente Emmen
- Gemeente Coevorden
- Samtgemeinde Emlichheim
- Stadt Nordhorn

Samenwerkingen op participatiegebied:

Participatiebeleid (en uitvoering daarvan) bij overheden is altijd in ontwikkeling. Overheden en onderwijsinstellingen vormen verschillende netwerken om van elkaars ervaringen te kunnen leren.

De provincie Drenthe werkt daarin onder andere samen met:

- de provincies via het provinciaal Netwerk Democratie en Participatie.
- de Rijksuniversiteit Groningen (evaluatie Burgerberaad)

Diverse gemeenten in binnen en buitenland, onder andere via deelname aan het Speak-Up project. In de vele losse participatieprojecten die lopen binnen de provincie werken we samen met inwoners, maatschappelijke organisaties, adviesbureaus en bedrijven.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		4.338.916		4.338.916
	Doelstelling 1.03.01 Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming	871.996		871.996
	Doelstelling 1.03.02 Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden	14.000		14.000
	Doelstelling 1.03.03 Passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven	3.377.920		3.377.920
	Doelstelling 1.03.04 Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk	75.000		75.000
Baten		-12.000		-12.000
	Doelstelling 1.03.01 Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming	-12.000		-12.000
Saldo		4.326.916		4.326.916

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 1.04 Verbinding met de Drentse samenleving

Inleiding

De wereld om ons heen verandert snel. (Inter-)nationale spanningen, toenemende polarisatie en grote maatschappelijke opgaven vragen om een doordachte en flexibele communicatieaanpak. In deze complexe context zetten we ons dagelijks in voor communicatie die qua toon, inhoud en vorm aansluit bij de samenleving. Wij hanteren daarbij de volgende kernwaarden: begrijpelijk en toegankelijk, betrouwbaar en samen. Deze waarden sturen onze inzet om inwoners en (maatschappelijke) organisaties beter te bereiken en actief te betrekken. We maken een bewuste beweging van informatieve communicatie naar meer verbindende communicatie, die bijdraagt aan vertrouwen en betrokkenheid. We volgen technologische ontwikkelingen, zoals kunstmatige intelligentie en nieuwe (sociale) mediakanalen, met een open en kritische blik. Daarbij staat voorop dat deze middelen bijdragen aan ons doel: een provincie Drenthe die zichtbaar is als een betrouwbare overheid die opkomt voor het belang van haar inwoners. Ook het Klant Contact Centrum (KCC) speelt hierin een belangrijke rol. Door voortdurende doorontwikkeling van deze dienstverlening zorgen we ervoor dat inwoners en (maatschappelijke) organisaties op een laagdrempelige manier in contact kunnen komen met de provincie en vlot en goed geholpen worden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.04.01 Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen

Wij laten zien wat de provincie doet en waar zij voor staat. Zo geven wij invulling aan onze ambities en maken wij zichtbaar hoe wij werken aan de uitvoering van het beleid. Om dit goed over te brengen, zetten wij passende communicatiemiddelen in. Denk aan webinars, uitlegvideo's, animaties en vraag-en-antwoordoverzichten. Deze middelen helpen om ingewikkelde onderwerpen begrijpelijk te maken voor een breed publiek. De media zijn een belangrijk kanaal in onze communicatie met de samenleving. Daarom werken wij aan een nieuwe werkwijze voor perscontacten. Datzelfde doen we voor het gebruik van sociale media. Daarmee zorgen wij voor een professionele, transparante en eigentijdse manier van communiceren.

Doelstelling 1.04.02 Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven

Wij zoeken actief de verbinding met inwoners, organisaties en andere partners. Dit doen wij onder meer via participatie en omgevingscommunicatie. Door reacties in de media en op sociale platforms te volgen, krijgen wij beter zicht op wat er leeft in de samenleving. Zo kunnen wij onze communicatie hierop afstemmen. De komende periode bouwen wij deze aanpak verder uit en verbeteren wij onze werkwijze, bijvoorbeeld met omgevingsanalyses. Toegankelijke communicatie blijft belangrijk. Wij zorgen voor herkenbare, begrijpelijke en inclusieve informatie. Daarbij volgen wij de landelijke toegankelijkheidsrichtlijnen en wettelijke digitale eisen. In onze communicatie laten wij vaker verschillende perspectieven zien. Zo vergroten wij het onderling begrip en de betrokkenheid bij het provinciale beleid.

Doelstelling 1.04.03 Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)

Het KCC vervult een centrale rol in onze dienstverlening aan inwoners, organisaties en medewerkers. We vinden het belangrijk dat zij ons gemakkelijk kunnen bereiken, zowel telefonisch als digitaal. Onze informatie moet duidelijk en goed vindbaar zijn, online én offline. Om de klantbeleving te versterken en de bereikbaarheid verder te verbeteren, blijven we investeren in de ontwikkeling van het KCC. We luisteren actief naar signalen uit klantcontacten en verplaatsen ons in de situatie van de klant. We gaan aan de slag met de uitkomsten van het bereikbaarheidsonderzoek, die we in 2025 uitvoeren. De resultaten gebruiken we om verdere verbeteringen door te voeren. Zo bouwen we aan een toegankelijk, efficiënt en klantgericht KCC.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Volgers van de provincie op de social media-kanalen (peildatum 12 mei 2025):

Facebook	6.476 volgers
Instagram	3.551 volgers
X	15.014 volgers
LinkedIn	23.967 volgers
Threads	575 volgers
Bluesky	391 volgers

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.04 Verbinding met de Drentse samenleving		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		434.880		434.880
	Doelstelling 1.04.01 Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen	327.090		327.090
	Doelstelling 1.04.02 Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven	37.790		37.790
	Doelstelling 1.04.03 Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)	70.000		70.000
Baten		-7.640		-7.640
	Doelstelling 1.04.01 Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen	-7.640		-7.640
Saldo		427.240		427.240

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 1: Besturen en samenwerken

Beleidsopgave	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Lasten				
1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	1.497.789	1.536.223	1.920.838	-384.615
1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld	1.713.084	866.636	188.467	678.169
1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe	4.985.929	7.339.550	4.338.916	3.000.634
1.04 Verbinding met de Drentse samenleving	408.874	439.880	434.880	5.000
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	8.605.676	10.182.289	6.883.101	3.299.188
Baten				
1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe	-23.321	-12.000	-12.000	0
1.04 Verbinding met de Drentse samenleving	0	-7.640	-7.640	0
Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-23.321	-19.640	-19.640	
Totaal programma exclusief reserve mutaties	8.582.354	10.162.649	6.863.461	3.299.188

Directe personele kosten Programma 1: Besturen en samenwerken

Beleidsopgave	2026 Begroting
1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	1.247.135
1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld	546.958
1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe	558.379
Totaal directe personele kosten programma 1: Besturen en samenwerken	2.352.473

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 384.615,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")

Het verschil wordt grotendeels veroorzaakt door een bedrag van € 300.000,-- dat is gereserveerd voor de organisatie van een tweede hybride burgerberaad. Uw Staten hebben hierover op 9 juli 2025 besloten, op basis van de evaluatie van het Burgerberaad wonen 2024.

Beleidsopgave: 1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 678.169,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken

Via de decembercirculaire 2024 hebben we extra gelden ontvangen voor weerbaar bestuur in kleine gemeenten, € 119.771,-- en de Spreidingswet, € 558.398,--.

Beleidsopgave: 1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 3.000.634,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk

De lasten die zijn geraamd voor de cofinanciering van de Europese projecten lopen tot en met 2025. Hierdoor vallen de lasten in 2026 € 3.175.232,-- lager uit dan in 2025.

Doelstelling: Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming

Bij de Voorjaarsnota 2025 is besloten om het budget voor verzekeringen (algemeen juridische beleid) in 2026 structureel te verlagen met € 20.000,-- en het GS-representatiekosten budget ook structureel te verlagen met € 20.000,--. Daarnaast is het Woo-budget in 2026 verhoogd met € 40.598,-- door een taakmutatie in de uitkering van het provinciefonds.

Doelstelling: Passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven

Voor de bijdrage aan het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) is in 2026 € 174.000,-- extra begroot.

Beleidsopgave: 1.04 Verbinding met de Drentse samenleving

Niet van toepassing.

Baten

Beleidsopgave: 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 1.04 Verbinding met de Drentse samenleving

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 1: Besturen en samenwerken

Programma 1	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Totaal programma	8.582.354	10.162.649	6.863.461	3.299.188
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	5.034.917	2.000.000	2.000.000	-
Bijdrage van Cofinancieringsreserve Europa	-4.219.738	-3.286.405	-3.365.595	79.190
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	201.787	-	-	-
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-201.787	-403.573	-	-403.573
Bijdrage van Saldireserve	-838.729	-678.169	-	-678.169
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden	-	-	-300.000	300.000
Saldo verrekend met reserves	-23.550	-2.368.147	-1.665.595	-702.552
Totaal na bestemming	8.558.804	7.794.502	5.197.866	2.596.636

Investerings programma 1: Besturen en samenwerken

Niet van toepassing.

2: Landelijk gebied

Toelichting programma

Inleiding

We moeten aan de slag met ingrijpende en verstrekkende opgaven, die Drenthe – en dan met name het landelijk gebied – blijvend zullen veranderen. De gevolgen van klimaatverandering, de transitie van de landbouw, de transitie naar een duurzame energievoorziening, voldoende woningen en werklocaties en een goede bereikbaarheid vragen allemaal om ruimte. Het Drentse landschap zal veranderen. Onze inzet daarbij is dat het landschap blijvend gewaardeerd wordt door onze inwoners en toeristen. Onder ruimtelijke kwaliteit verstaan we ook het verbeteren van de bodem-, water- en natuurkwaliteit en het herstellen van biodiversiteit.

Om de wettelijke doelen voor natuur en water in het landelijk gebied te halen, werkt de provincie aan het programma Toekomstgericht Landelijk Gebied Drenthe (TLGD). In dit programma worden de extra inspanningen bepaald die de provincie moet leveren om aan de wettelijke opgaven te voldoen in samenhang met de ontwikkeling van de landbouw. De doelen van het programma zijn (a) het halen van de wettelijke doelen voor water en natuur, (b) om toestemmingsverlening los te trekken en (c) bij te dragen aan een duurzaam verdienmodel voor de landbouw.

Kaders bestaand beleid

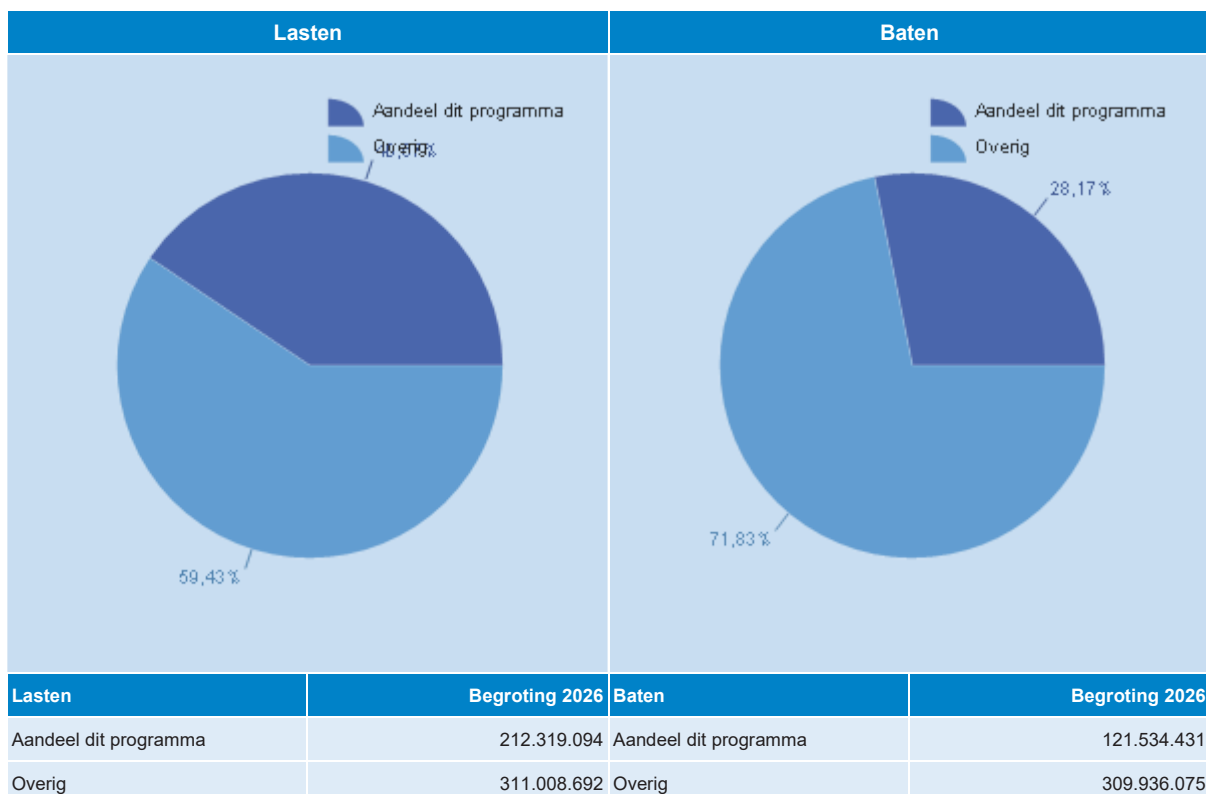
- Natuurvisie Gastvrije natuur 2040
- Nota grondbeleid
- Uitvoeringsplan Flora en Fauna
- Regionaal Waterprogramma Drenthe 2022-2027
- Water en bodem sturend
- Drentse Bomen- en Bossenstrategie
- Programma Natuurlijk Platteland
- Uitvoeringsprogramma Natuur
- Toekomstgericht Landelijk Gebied Drenthe (in voorbereiding)
- Agenda Natuurinclusief
- Nota Klimaatadaptatie en de Voortgangsnota Klimaatadaptatie
- Landbouwkoers Drenthe

Programmastructuur

Beleidsopgave	Doelstelling
2.01 Landbouw	2.01.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw
	2.01.02 Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie
	2.01.03 Transitie Landelijk gebied
2.02 Zorgvuldig omgaan met water	2.02.01 De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040
	2.02.02 Watersystemen die robuust zijn ingericht zodat ze voorzien in voldoende zoetwater en waarbij wateroverlast en watertekort (droogte) beperkt blijven

Beleidsopgave	Doelstelling
	2.02.03 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water
	2.02.04 Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe
2.03 Natuur	2.03.01 Versterken en behouden van Natuur en Landschap
	2.03.02 Mooi en aangenaam Drenthe
	2.03.03 Behouden en versterken Nationale parken
	2.03.04 Beheer Natuur en Landschap
	2.03.05 Agrarisch natuurbeheer
	2.03.06 Inzicht verkrijgen in natuurkwaliteit
	2.03.07 Natuurherstelmaatregelen PAS
	2.03.08 Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen
2.04 Klimaatadaptatie	2.04.01 Klimaatadaptatie is onderdeel van het beleid en uitvoering in Drenthe
	2.04.02 Externe beleidsmakers bewust maken van klimaatadaptatie, door beschikbaar stellen van kennis

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 2.01 Landbouw

Inleiding

Wij willen onze boeren faciliteren bij de transitie die zowel het bedrijfseconomische rendement als de kwaliteit van natuur en landschap ten goede komt. Anders gezegd, we zoeken naar een goede balans tussen economie en ecologie. De landbouwkoers Drenthe en de actualisering van het (uitvoerings-) programma Toekomstgerichte Landbouw speelt hierop in en wil perspectief blijven bieden voor de boeren in Drenthe die toekomstgericht willen ondernemen. Belangrijke pijler binnen het programma is Duurzaam Boeren Drenthe, waarmee boeren worden beloond voor prestaties om de bedrijfsvoering te verduurzamen door middel van doelsturing met kritische prestatie-indicatoren (kpi's).

Met een aantal specifieke uitkeringen vanuit het Rijk zullen wij invulling geven aan het faciliteren van de transitie van de landbouw. Enerzijds gericht op de verdere doorontwikkeling van het instrument en programma over doelsturing en anderzijds op het stimuleren van innovaties.

Het Europese landbouwbudget voor de periode vanaf 2023 bevat ook voor Drentse boeren een belangrijke bijdrage in de vorm van directe en indirecte inkomenssteun. In 2023 is de nieuwe programmaperiode Nationaal Strategisch Plan/Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) gestart. De eerste provinciale openstellingen hebben vanaf 2024 plaats gevonden en lopen door tot en met 2027.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.01.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw

We ondersteunen diverse (innovatie)projecten in de tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness gericht op verduurzaming, versterking van de biodiversiteit en verbetering van de financiële inkomenspositie van ondernemers in de landbouw. In het kader van landbouwstructuurversterking worden diverse projecten uitgevoerd en ondersteund.

In Drenthe is het Nationaal Strategisch Plan/Gemeenschappelijk Landbouwbeleid uitgewerkt naar een provinciale verordening; deze draagt bij aan de doelen van Drenthe. Vanuit het Nationaal Strategisch Plan ondersteunen we investeringen in modernisering, innovatie en kennisontwikkeling en verspreiding in de landbouw. Onderdeel van het Nationaal Strategisch Plan is LEADER Oost-Drenthe en LEADER West-Drenthe. LEADER is een Europees subsidie-, kennis- én actieprogramma dat gericht is op samenwerking in de regio en zich richt op het platteland van Drenthe.

Doelstelling 2.01.02 Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie

Reductie van emissies realiseren we onder andere met doelsturing (kpi-aanpak) via het programma Duurzaam Boeren Drenthe, onderzoek naar en het stimuleren van managementmaatregelen en innovatie. Onder deze doelstelling richten we het instrumentarium in waarmee we boeren ondersteunen bij het nemen van managementmaatregelen, bij investeringen en bij de ondersteuning van innovaties.

Doelstelling 2.01.03 Transitie Landelijk gebied

Wij werken aan de opgaven in het landelijk gebied middels de Landbouwkoers Drenthe, Natuurvisie 2040, het Programma Natuurlijk Platteland (PNP) en het programma Natuur. Voor het bijdragen aan het halen van de doelen op het gebied van wat er en natuur, klimaat en stikstof werken we de opgaven in het programma TLGD uit. Een van de instrumenten die we hiervoor inzetten is ons grondbeleid.

Grond is een instrument om provinciale doelstellingen in het landelijk gebied te kunnen realiseren. Dit is vastgelegd in de nota Grondbeleid en het Grondstrategieplan Landelijk Gebied.

Voor de financiering van de aankopen beschikken wij over het investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied. Van belang is dat er middelen beschikbaar zijn voor het overbruggen van waardeverschillen die gaan ontstaan als gevolg van het realiseren van beleidsdoelen. Hiervoor zijn middelen beschikbaar uit onder andere specifieke uitkeringen en aanvullende middelen vanuit het Rijk. Vanuit de grondopgave hebben wij aandacht voor de landbouwstructuurverbetering onder andere door het faciliteren van kavelruil.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Zie Paragraaf Grondbeleid.

Met wie werken we samen?

Wij werken op noordelijke schaal samen in de gezamenlijke AgroAgenda van Noord-Nederland. Binnen de AgroAgenda zijn ook diverse andere (keten)partijen, maatschappelijke organisaties en onderzoeksinstituten actief. Met de provincie Groningen, gemeenten en waterschappen wordt gezamenlijk opgetrokken bij de Agenda Veenkoloniën.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.01 Landbouw		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		68.157.712		68.157.712
	Doelstelling 2.01.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw	12.682.715		12.682.715
	Doelstelling 2.01.02 Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie	36.486.200		36.486.200
	Doelstelling 2.01.03 Transitie Landelijk gebied	18.988.797		18.988.797
Baten		-63.226.051		-63.226.051
	Doelstelling 2.01.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw	-7.751.054		-7.751.054
	Doelstelling 2.01.02 Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie	-36.486.200		-36.486.200
	Doelstelling 2.01.03 Transitie Landelijk gebied	-18.988.797		-18.988.797
Saldo		4.931.661		4.931.661

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 2.02 Zorgvuldig omgaan met water

Inleiding

Klimaatverandering vraagt om aanpassing

De provincie Drenthe merkt de gevolgen van klimaatverandering op veel manieren. Met name de extremen nemen toe: het regent vaker heel veel in korte tijd en er zijn ook langere periodes van droogte. We zoeken daarom naar een balans tussen te veel water in de winter en een tekort in de zomer. Om dat te bereiken, vullen we de grondwatervoorraad waar mogelijk aan.

Wij helpen bij de uitvoering van de zoetwaterprogramma's in Oost-Nederland en het IJsselmeergebied/Noord-Nederland. Alleen technische maatregelen zijn niet genoeg om de gevolgen van extreme weersomstandigheden op te vangen. We moeten ons ook aanpassen. Het watersysteem speelt daarom een belangrijke rol bij ruimtelijke keuzes. Deze keuzes leggen we vast in de Omgevingsvisie.

Grondwater en drinkwatervoorziening

Grondwater is belangrijk voor onze drinkwatervoorziening. De provincie moet zorgen voor voldoende bronnen. Omdat de vraag naar drinkwater kan toenemen, houden we rekening met aanvullende strategische grondwatervoorraden.

Kwaliteit van het water

Een goed watersysteem is niet alleen bestand tegen het veranderende klimaat, maar moet ook schoon zijn. We letten daarom op de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. In het Regionaal Waterprogramma staan de doelen voor de periode 2022–2027. Deze doelen volgen uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De provincie is verantwoordelijk voor de bescherming van het grondwater, en in het bijzonder voor de bronnen die nodig zijn voor de drinkwatervoorziening.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.02.01 De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040

Beschikbaarheid en bescherming van drinkwaterbronnen

De provincie heeft een wettelijke taak om te zorgen voor voldoende bronnen voor de drinkwatervoorziening. Vanwege dreigende tekorten in delen van Nederland zijn in 2024 regionale uitvoeringsprogramma's opgesteld voor de periode tot 2030.

Voor Drenthe is dit vastgelegd in het Regionaal Uitvoeringsprogramma beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023–2030, dat is opgesteld samen met WMD Drinkwater. Hierin staat dat de vraag naar drinkwater toeneemt. Om te kunnen voldoen aan de operationele reserve van minimaal 10% is extra vergunningscapaciteit nodig.

Daarom worden de Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) verder onderzocht. Het gaat om de locaties Holtien, Ruinerwold, Kastelen Akkers en Leek-Roden. Deze locaties zijn eerder al opgenomen in het Regionaal Waterprogramma Drenthe 2021–2027. De bescherming van deze strategische voorraden wordt geregeld via het Provinciaal Omgevingsplan (POV).

Daarnaast nemen we deel aan het grondwatermodel MIPWA (Methodiekontwikkeling voor Interactieve Planvorming ten behoeve van Waterbeheer). Dit is een belangrijk hulpmiddel voor het maken van beleid en het uitvoeren van projecten op het gebied van waterbeheer in Noord-Nederland.

Doelstelling 2.02.02 Watersystemen die robuust zijn ingericht zodat ze voorzien in voldoende zoetwater en waarbij wateroverlast en watertekort (droogte) beperkt blijven

Werken aan een robuust watersysteem

De doelstellingen voor een robuust watersysteem zijn vastgelegd in de Omgevingsvisie Drenthe 2022 en het Regionaal Waterprogramma Drenthe (RWP). De provincie streeft naar:

- Een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van goede kwaliteit, beschikbaar voor mens, landbouw en natuur;
- Het beperken van de risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau.

De Omgevingswaarden voor regionale keringen en wateroverlast zijn opgenomen in de provinciale Omgevingsverordening. Hiermee geven wij als provincie richting aan het werk van de waterschappen bij de inrichting van het watersysteem.

Bodemdaling

Grondwater maakt onderdeel uit van het bodemsysteem. Water is daarmee ook annex aan bodemdaling. Dit onderwerp is beschreven in Programma 3 van dit document, deelambitie 6 van de strategie Bodem en Ondergrond.

Klimaat en ruimtelijke keuzes

We houden bij ruimtelijke keuzes nadrukkelijk rekening met de effecten van klimaatverandering. De mogelijkheden van het watersysteem zijn daarbij een belangrijk uitgangspunt in de Omgevingsvisie. In het kader van het Europese project Blue Transition is gewerkt aan aanbevelingen om de waterhuishouding aan te passen aan klimaatverandering.

Uitvoering van zoetwaterprogramma's

Samen met de waterschappen voeren we de zoetwaterprogramma's uit voor Oost-Nederland en het IJsselmeergebied/Noord-Nederland. Deze programma's worden mede gefinancierd uit het landelijke Deltafonds. De middelen worden in Drenthe vooral ingezet voor het vasthouden van water op het Drents Plateau. Dit helpt om de gevolgen van droogte te verminderen. Daarnaast blijven we ons inzetten voor het behoud van de aanvoer van zoetwater vanuit het IJsselmeer. In 2025 zijn door de zoetwaterregio's zogenaamde factsheets uitgewerkt die als input dienen voor de landelijke economische effectanalyse waaruit zogenaamde maatregelpakketten komen. Op basis daarvan wordt het regionale bod in de loop van 2026 opgesteld voor het kunnen verwerven van Deltafondsmiddelen. Uiteindelijk mondt dit uit in een werkprogramma voor de zoetwaterregio voor de periode 2028-2033.

Reglementering waterschappen

De provincie heeft een formele rol bij het instellen van waterschappen en het vaststellen van hun reglementen. In 2026 worden deze reglementen aangepast naar aanleiding van wetwijzigingen.

Doelstelling 2.02.03 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water

Verbetering van waterkwaliteit in Drenthe

De provincie zet zich in voor een goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Dit doen we door uitvoering te geven aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Voor het oppervlaktewater stellen wij de kaders vast voor de waterschappen. Voor het grondwater is de provincie zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van maatregelen om de kwaliteit te behouden of te verbeteren.

Het Regionaal Waterprogramma wordt geactualiseerd met de doelen en maatregelen voor de Europese Kaderrichtlijn Water vanaf 2027.

Indirecte lozingen via het riool

Voor de beïnvloeding van de waterkwaliteit via riolering hebben we samen met gemeenten en waterschappen een onderzoek gestart om in kaart te brengen of er sprake is van een lokale bron en wat hierbij -op korte termijn- aanvullende maatregelen kunnen zijn.

Maatregelen in grondwaterbeschermingsgebieden

In de grondwaterbeschermingsgebieden voeren we maatregelen uit die zijn opgenomen in het Uitvoeringsprogramma grondwaterbeschermingsgebieden. Dit programma wordt in 2026 geactualiseerd op basis van nieuwe gebiedsdossiers. Samen met de agrarische sector werken we gebiedsgericht aan oplossingen. Daarbij kijken we hoe agrarisch gebruik kan samengaan met het verbeteren van de grondwaterkwaliteit.

Stimuleren van maatregelen in de landbouw

Voor de landbouwsector is een laagdrempelige subsidieregeling beschikbaar via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Met deze regeling ondersteunen we projecten die bijdragen aan een betere waterkwaliteit en voldoende zoetwater. De regeling wordt gefinancierd met Europese middelen en nationale cofinanciering via het Nationaal Strategisch Plan (NSP) in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2023–2027.

Gebiedsaanpak Drentsche Aa

In het gebied van de Drentsche Aa voeren we het Vervolg Uitvoeringsprogramma Drentsche Aa (UPDA) uit. Onder regie van de provincie werken overheden, landbouworganisaties en agrarische bedrijven samen aan zestien maatregelen die zijn vastgesteld door Gedeputeerde Staten. In 2026 voeren we bijvoorbeeld een landbouwanalyse uit. Deze analyse vormt de basis voor het vervolg van de gebiedsgerichte aanpak in het Drentsche Aa gebied.

Monitoring en actualisatie

De provincie meet de kwaliteit en hoeveelheid (peil) van het grondwater via verschillende meetnetten. Extra aandacht gaat uit naar de grondwatertoestand in de Natura 2000-gebieden. De waterschappen monitoren de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Doelstelling 2.02.04 Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe

De provincie ziet toe op het naleven van de wettelijke kaders door (beheerders van) zwembaden en zwemplassen. Ook informeert zij het publiek over waar en hoe er veilig en hygiënisch gezwommen kan worden in Drenthe. Gedeputeerde Staten stellen jaarlijks de officiële zwemlocaties in zwemplassen vast. Daarbij wordt een folder uitgegeven met een overzicht van de aangewezen zwemplassen. In totaal zijn er 40 officieel aangewezen zwemlocaties in Drenthe. Deze worden minimaal één keer per jaar gecontroleerd. Ook de circa 120 zwembaden in de provincie worden jaarlijks minimaal één keer geïnspecteerd.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV.

Via het BBV is vastgelegd dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer

Indicator: Waterkwaliteit van de oppervlaktewateren (beoordeling kwaliteit oppervlaktewater in Drenthe in 2024 cf. KRW)

Waterschap	Goed	Matig	Ontoereikend	Slecht
Waterschap Hunze en Aa's	0,0%	75,0%	18,8%	6,3%
Waterschap Drents Overijsselse Delta	0,0%	92,5%	1,9%	5,7%
Waterschap Vechtstromen	0,0%	51,0%	28,6%	20,4%
Waterschap Noorderzijlvest	0,0%	46,7%	46,7%	6,7%

Ecologische toestand van oppervlaktewateren

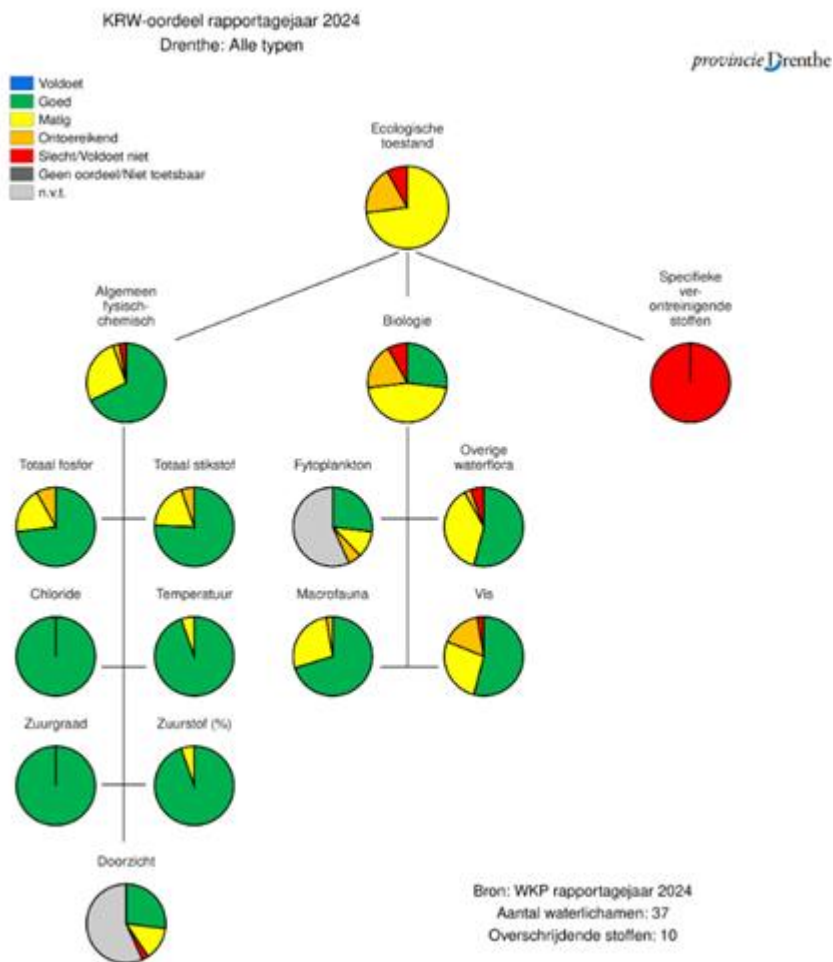
De ecologische toestand van het oppervlaktewater is beoordeeld volgens de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De cijfers laten zien welk percentage van de wateren het oordeel 'goed' heeft gekregen. Het gaat hierbij om wateren die onder beheer van de waterschappen vallen.

Sommige waterschappen liggen in meerdere provincies. In dat geval tellen de cijfers van het waterschap mee in alle betrokken provincies.

De onderstaande figuur laat zien hoe de beoordeling tot stand komt. Het gaat hierbij om dezelfde parameter als in de tabel, maar dan samengevat voor de provincie Drenthe.

Voor onderdelen waarop wij als regio invloed hebben – zoals het gehalte aan voedingsstoffen (nutriënten) en de biologische kwaliteit – is de beoordeling meestal goed tot matig. De waterschappen nemen extra maatregelen om deze toestand verder te verbeteren. Voorbeelden zijn de aanleg van vispassages en het verbeteren van leefgebieden voor waterdieren.

De uiteindelijke beoordeling wordt vooral negatief beïnvloed door specifiek verontreinigende stoffen. Deze scores slecht. Het gaat bijvoorbeeld om ammonium en zware metalen zoals kobalt. We onderzoeken of deze stoffen afkomstig zijn van lokale bronnen en welke aanvullende maatregelen op korte termijn mogelijk zijn.

Meer informatie staat in de KRW-rapportage:

https://www.provincie.drenthe.nl/publish/pages/143918/samenvatting_stand_van_zaken_krw_voorjaar_2025_1.pdf

Met wie werken we samen?

Samenwerking met waterschappen en in stroomgebieden

In Drenthe zijn vier waterschappen actief die ook deels buiten de provinciegrenzen liggen. Met deze interprovinciale waterschappen werken we intensief samen. De provincie stelt kaders vast voor hun werkzaamheden, samen met de provincies Groningen en Overijssel.

Twee maal per jaar bespreken we per waterschap de voortgang. Dat doen we aan de hand van de bestuursrapportage van het betreffende waterschap aan de provincie. In deze rapportage staat, met behulp van prestatie-indicatoren, hoe wordt gewerkt aan strategische doelen waarbij de provincie een kaderstellende rol heeft.

Voor de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Deltaprogramma Zoetwater werken we samen binnen stroomgebieden. Drenthe maakt deel uit van drie stroomgebieden:

- Rijn-Oost – samen met de provincies Overijssel, Gelderland en Flevoland, en de waterschappen Vechtstromen, Drents Overijsselse Delta, Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, en Zuiderzeeland.
- Rijn-Noord – samen met de provincies Groningen (west) en Fryslân, en de waterschappen Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân.
- Nedereems – samen met de provincie Groningen (oost) en het waterschap Hunze en Aa's.

Binnen Drenthe werken we met onze regionale partners samen in de Commissie Landelijk Gebied.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.02 Zorgvuldig omgaan met water		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		7.376.299	800.000	8.176.299
	Doelstelling 2.02.03 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water	7.361.299	800.000	8.161.299
	Doelstelling 2.02.04 Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe	15.000		15.000
Baten		-6.669.466		-6.669.466
	Doelstelling 2.02.01 De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040	-10.000		-10.000
	Doelstelling 2.02.03 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water	-6.659.466		-6.659.466
Saldo		706.833	800.000	1.506.833

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B09. Intensivering uitvoering KRW-projecten	
De geïntensiveerde aanpak richt zich op het in kaart brengen van de lozingen en vergunningen, beoordeling van de risico's en het benoemen van maatregelen. We investeren in de ontwikkeling van kennis en kwaliteit en de samenwerking met de medeoverheden. Als onderdeel van de aanpak worden de betreffende bevoegde gezagen gestimuleerd om vergunningen te actualiseren en toezicht en handhaving te intensiveren. De uitvoering wordt door gerichte monitoring bewaakt. Om aan deze intensivering uitvoering te kunnen geven, hebben wij via de Voorjaarsnota 2025 aan uw Staten voorgesteld € 300.000,- per jaar beschikbaar te stellen. Het betreft de jaren 2026 en 2027. Deze middelen worden gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden.	300.000
B04. Motie: Financiële ondersteuning voor Duurzame Bescherming van Drinkwaterbronnen (2025-43)	
Uw Staten hebben de motie Financiële ondersteuning voor Duurzame Bescherming van Drinkwaterbronnen aangenomen. Daarom reserveren wij in de begroting 2026 een bedrag van € 500.000,- voor de oprichting van het Fonds Duurzame Drinkwaterbescherming. Dit bedrag wordt gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden. Dit fonds is bedoeld voor aanvullende maatregelen om drinkwaterbronnen duurzaam te beschermen. De middelen worden ingezet voor innovatieve en preventieve oplossingen, zoals duurzame technologieën en infrastructuur. Ook kunnen gebiedsprocessen worden ondersteund waarbij samenwerking met grondgebruikers centraal staat. De provincie ontwikkelt samen met partners concrete voorstellen voor de uitwerking en inzet van het fonds. Wij informeren uw Staten over de voortgang.	500.000
Totaal	800.000

Beleidsopgave 2.03 Natuur

Inleiding

De natuur in Drenthe is overal om ons heen – van uitgestrekte natuurgebieden tot bermen, tuinen en schoolpleinen. Ze is onmisbaar voor ons welzijn en onze leefomgeving. Daarom werken we samen aan een robuuste, gevarieerde en toekomstbestendige natuur. We verbeteren de leefomstandigheden voor planten en dieren, zodat de natuur veerkrachtig blijft en haar waardevolle functies voor mens en milieu kan blijven vervullen.

Door in te zetten op herstel en slim beheer van natuurgebieden versterken we de biodiversiteit en maken we Drenthe beter bestand tegen de gevolgen van klimaatverandering. Dit levert niet alleen een rijker landschap op, maar ook schoner water, een gezondere leefomgeving en meer ruimte voor economische ontwikkeling. Zo blijft Drenthe de provincie van karakteristieke landschappen waar mensen graag wonen, werken en recreëren.

We voeren met het Programma Natuurlijk Platteland de bestaande natuurafspraken met het Rijk gebiedsgericht uit, die we samen met onze partners realiseren. Centraal daarin staat de uitvoering van het Natuurpact (2013). De opgave is nauw verbonden met nationale en internationale verplichtingen,

zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water (KRW). We hebben de afgelopen paar jaren mooie resultaten behaald, waaronder de inrichting van Noordma in de Hunze, Geelbroek in Drentsche Aa, klimaatbuffer Ootmaanlanden in Zuidwest Drenthe en diverse kavelruilprojecten in Drenthe ten behoeve van landbouwstructuurverbetering.

Met het Rijk hebben we aanvullende afspraken gemaakt in het Programma Natuur die we hebben vormgegeven in het Uitvoeringsprogramma Natuur. Hierin investeren we gericht in het herstel van stikstofgevoelige natuur, in het bijzonder in de Natura 2000-gebieden. De focus ligt op systeemherstel van zowel natuur als water, bijvoorbeeld door verbetering van de waterhuishouding. Dit programma loopt tot 2032 en is onderdeel van het bredere PNP.

De realisatie van de Natuurnetwerk Nederland (NNN)-opgave is de afgelopen paar jaren verder vertraagd door onduidelijkheden en nieuwe uitdagingen op nationaal niveau, waardoor de oorspronkelijke met het Rijk afgesproken einddatum van 2027 niet haalbaar is. Daarnaast neemt het berekend financieel tekort op programmaniveau verder toe als gevolg van stijgende inrichtingskosten en stijgende kosten voor het reguliere natuurbeheer. Toch blijven we ons onverminderd inzetten om de doelen, waaronder het realiseren van de ontwikkelopgave NNN, zo snel als mogelijk na 2027 volledig te behalen.

Tegelijkertijd blijven we inzetten op sterke verbindingen tussen natuur, landbouw, klimaat en water. Dit doen we niet alleen binnen natuurgebieden, maar ook daarbuiten in het landelijk gebied. Een belangrijk onderdeel daarvan is het programma Natuurinclusief Drenthe, waarin we werken aan een basiskwaliteit natuur. Daarbij ligt de nadruk op gebieden rond het NNN, met speciale aandacht voor Natura 2000. De Drentse Bomen- en Bossenstrategie, als regionale uitwerking van de landelijke bossenstrategie, draagt hieraan bij. Tegelijk levert deze ook een bijdrage aan de klimaatdoelen, door onder meer CO₂-opslag in bossen.

Om de uitvoering van deze ambities mogelijk te maken, hebben we de afgelopen paar jaar bij onze uitvoeringsorganisatie Prolander extra menskracht ingezet. Ook het komende jaar zetten we deze versterking door, mede in het licht van de verschillende maatregelenpakketten voor het landelijk gebied die we via Specifieke Uitkeringen (SPUKS) van het Rijk hebben ontvangen.

Vanuit de ambities in de Omgevingsvisie en de Natuurvisie investeren de Nationale Parken in Zuidwest-Drenthe en de Drentsche Aa in het beleefbaar houden van natuur voor bezoekers. Ze spelen daarbij een belangrijke rol op het gebied van recreatie, educatie en cultuur en sluiten aan bij het landelijke beleidsprogramma Nationale Parken (2024–2030).

Tot slot werken we aan het beperken van schade en overlast door (beschermde) soorten, zoals de wolf, bever en invasieve exoten. De subsidieregeling voor wolfwerende maatregelen is succesvol. In de Voorjaarsnota 2025 hebben we een analyse gepresenteerd en stellen we een passend vervolg voor vanaf 2026.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.03.01 Versterken en behouden van Natuur en Landschap

Natura 2000

Natura 2000-beheerplannen beschrijven welke maatregelen nodig zijn om de instandhoudingsdoelen van beschermde natuurgebieden te behalen en te behouden. Het komende jaar stellen wij geactualiseerde Natura 2000-beheerplannen op, deze hebben een geldigheid van in principe zes jaar, waarna ze weer moeten worden geactualiseerd. Deze plannen zijn gericht op het bereiken van de aangewezen instandhoudingsdoelen. In 2022 is de looptijd van de beheerplannen verlengd. In de periode 2023 tot en met 2025 zijn drie beheerplannen geactualiseerd. Met de nieuwe informatie uit de natuurdoelanalyses en recente monitoringsgegevens is het streven alle beheerplannen voor eind 2027 definitief geactualiseerd te hebben, waarna de cyclus opnieuw begint. In deze tweede reeks beheerplannen gebruiken wij de in 2023 opgeleverde natuurdoelanalyses als basisdocument, aangevuld met de meest actuele informatie.

Beheer (beschermde) soorten en invasieve exoten

De Europese Commissie heeft de beschermde status van de wolf verlaagd. Zodra duidelijk is hoe het Rijk de nationale wetgeving aanpast, actualiseren wij het provinciale beleidsdocument Aanpak wolf in Drenthe. Vaststelling van het geactualiseerde plan wordt in 2026 verwacht. We zetten de subsidieregeling voor wolfwerende rasters voort en ondersteunen we dierhouders bij het beschermen van hun hoefdieren tegen wolvenaantallen. Samen met dierhouders zetten we de praktijkproef voor

mobiele draadrasters voort en testen we innovatieve rasters en plaatsingssystemen. Daarnaast monitoren we de aanwezige wolvenpopulatie en zorgen we voor gerichte communicatie richting inwoners en recreanten.

Voor de bever maken we een nieuw beverbeheerplan voor de gehele provincie Drenthe. Hierbij werken we samen met de provincie Groningen en de waterschappen in onze provincie.

Voor invasieve exoten werken we een plan uit waarin duidelijk wordt voor welke soorten Drenthe beheermaatregelen zal moeten uitwerken.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Rijk en provincies hebben in 2013 het Natuurpact gesloten voor afronding van het NNN. In 2021 en in 2024 zijn aanvullende afspraken gemaakt vanuit het Programma Natuur, in Drenthe vertaald naar het Uitvoeringsprogramma Natuur Drenthe 2021-2023 en 2024-2032.

In 2026 werken we verder aan:

- Agrarisch natuurbeheer
- Actualisatie van de NNN-kaart
- Uitvoeren NNN-ontwikkelopgave conform afspraken Natuurpact
- Maatregelpakket Regeling Provinciale Maatregelen Landelijk Gebied (RPML)
- Uitvoeringsprogramma Natuur Drenthe
- Uitvoering geven aan de Drentse Bomen- en Bossenstrategie

We zullen groene instellingen financieel ondersteunen om de brede doelstellingen van het Programma Natuurlijk Platteland te bereiken

Ook voeren we het natuur- en landschapsbeheer uit met behulp van streekbeheer met de inzet van vrijwilligers.

Doelstelling 2.03.02 Mooi en aangenaam Drenthe

- Realiseren van de Basiskwaliteit Natuur Drenthe door dit onderdeel te laten zijn of te laten worden van de opgaven in het landelijk gebied, in nauwe samenwerking met gebiedspartners.,
- Versterken en uitbreiden van de groenblauwe dooradering (GBDA) in het landelijk gebied, met speciale aandacht voor het oplossen van aardkundige, archeologische en cultuurhistorische (AACL) knelpunten.
- Het natuurinclusief verduurzamen van de bestaande woningvoorraad, mede dankzij de ontwikkeling van het (pre-)soortenmanagementplan (SMP), en het ondersteunen van gemeenten bij implementatie hiervan.
- Actualiseren van het beleid ten aanzien van de ecologische verbindingzones en infrastructurele knelpunten, zodat deze opgelost kunnen worden in de diverse programma's, met bijzondere aandacht voor ontsnippering.
- Betrekken van bewoners bij biodiversiteit in hun directe omgeving door het uitvoeren van de subsidieregeling Groene Bewonersinitiatieven, met monitoring van effecten en ondersteuning van lokale werkgroepen.
- Subsidiering van projecten voor karakteristieke Drentse planten- en diersoorten, aansluitend op de doelstellingen van het programmaplan en de landelijke Agenda Natuurinclusief.
- Uitvoeren van het Uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels om hiermee het voorkomen van kenmerkende Drentse boerenlandvogels te stimuleren, in samenwerking met agrarische collectieven, Landschapsbeheer Drenthe en vrijwilligers via het Ermberaad.
- Realiseren van een natuurinclusieve samenleving door bij te dragen aan de Agenda Natuurinclusief 2.0 en door aansluiting te zoeken bij relevante (inter)nationale en landelijke beleidsontwikkelingen, zoals het Natuurherstelplan.
- Ontwikkelen en uitvoeren van diverse lespakketten op het gebied van natuur om hiermee bewustzijn te vergroten, in samenwerking met scholen, IVN en maatschappelijke partners. Daarnaast het Vergroenen van Drentse schoolpleinen richting 'Schoolpleinen van de Toekomst', met inzet op biodiversiteit, natuureducatie inclusief aanvullende Europese subsidie vanuit de Interreg-project.
- Jaarlijks monitoren, evalueren en waar nodig actualiseren van het beleid en de uitvoering, conform de beleidscyclus van het programmaplan Natuurinclusief Drenthe.

Doelstelling 2.03.03 Behouden en versterken Nationale parken

Drenthe heeft drie Nationale Parken: het Dwingelderveld, het Drents-Friese Wold en de Drentsche Aa. Deze gebieden zijn van grote waarde voor natuur, landschap, gezondheid en recreatie. Wij willen de kwaliteit en de beleefbaarheid van de Nationale Parken versterken en behouden. Daarmee dragen wij bij aan het landelijke Beleidsprogramma Nationale Parken 2024–2030.

Op 14 april 2025 hebben het landelijk netwerk van nationale parken, maatschappelijke partners, IPO en het ministerie van LVVN het manifest 'Samenwerking Nationale Parken 2025 – 2030' ondertekend. De bijbehorende rijks financiering is opgenomen in de (meerjaren) begroting van LVVN. Via de meicirculaire 2025 hebben wij voor 2025 en 2026 de bijdrage ontvangen.

Doelstelling 2.03.04 Beheer Natuur en Landschap

Via het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL) verlenen de provincies subsidies voor het behoud en de ontwikkeling van (agrarische) natuurgebieden en landschappen aan gecertificeerde beheerders. In Drenthe subsidiëren wij circa 55.000 hectare natuur. Met zowel terreinbeherende natuurorganisaties als particuliere natuurbeheerders maken wij afspraken voor een periode van steeds zes jaar. Jaarlijks kunnen contracten worden gecontinueerd of worden uitgebreid. Door de prijsstijgingen van de afgelopen jaren zijn de landelijk berekende tarieven per natuurbeheertype fors gestegen. De beschikbare middelen binnen het Natuurpact zijn ontoereikend, ondanks dat bepaalde onderdelen al niet worden gesubsidieerd (bijv. landschap buiten NNN). De provincie kiest ervoor om het geld uit de reserve natuur in te zetten om de tekorten op het beheer te dekken. Hierdoor zal het financieel tekort van het PNP oplopen. Echter, het continueren van beheer heeft prioriteit boven inrichting van nieuwe natuur.

Doelstelling 2.03.05 Agrarisch natuurbeheer

Ongeveer 2.700 ha onder agrarisch natuurbeheer (ANLb) wordt door een gecertificeerd agrarisch collectief (Agrarische Natuur Drenthe) uitgevoerd. Het agrarisch natuurbeheer valt onder het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Het subsidiekader voor het (agrarisch) natuurbeheer van de SNL is de subsidieverordening Natuur en landschapsbeheer (SVNL2016), onderdeel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Het ANLb kent Nationale en Europese financiering. Gekoppeld aan het nieuwe GLB is in 2023 een nieuwe beheerperiode ingegaan van zes jaar.

We zijn de voorbereiding gestart over hoe wij de aangekondigde middelen van het Rijk willen gaan verdelen. Het gaat om uitbreiding van biodiversiteitsdoelen.

De beheercontracten met de individuele agrariërs worden gesloten door Agrarische Natuur Drenthe.

Doelstelling 2.03.06 Inzicht verkrijgen in natuurkwaliteit

We vinden het van belang te weten of ons beleid het gewenste effect heeft. Daarom meten we de effecten van het beleid. Door te monitoren, analyseren wij onze metingen en brengen we verslag uit over de behaalde natuurkwaliteit. Dit doen wij o.a. in de voortgangsrapportage Natuur die op initiatief van het Rijk samen met de provincies jaarlijks wordt opgesteld. De gegevens worden ook verwerkt in Natuurdoelanalyses. Deze informatie wordt ook actief met de Staten gedeeld.

Doelstelling 2.03.07 Natuurherstelmaatregelen PAS

De verificatie van de meldingen in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) bevindt zich in de afrondende fase. Voor iedere positief geverifieerde melding wordt beoordeeld welke mogelijkheden voor legalisatie beschikbaar zijn.

Ter ondersteuning van dit traject is een gerichte depositiebank ingericht. Hierin wordt verworven stikstofruimte opgeslagen om de legalisatie van PAS-melders mogelijk te maken. Daarnaast zijn via de specifieke uitkering (SPUK) op grond van de Regeling Provinciale Maatregelen PAS-melders (RPMP) middelen beschikbaar gesteld. Hiermee kunnen provincies subsidieregelingen opzetten ter ondersteuning van legalisatie-initiatieven.

Doelstelling 2.03.08 Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen

De provincie heeft diverse wettelijke taken in het kader van de Omgevingswet, die zich toespitsen op het beschermen en duurzaam benutten van natuurwaarden. De wettelijke taken hebben betrekking op:

- de onderdelen Natura -2000 activiteiten
- activiteiten in verband met dieren en planten in het wild
- activiteiten die houtopstanden (bomen en bospercelen) betreffen.

Binnen deze taakvelden is de provincie verantwoordelijk voor de behandeling van aanvragen voor vergunningen en ontheffingen. Ook valt hieronder het behandelen van verzoeken om intrekking van vergunningen en handhavingsverzoeken. De uitvoering van deze wettelijke taken gaat verder dan alleen vergunningverlening. Er vindt ook toezicht en handhaving (bestuursrechtelijk en strafrechtelijk) plaats op basis van de bepalingen van de Omgevingswet en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelgeving. Toezicht en handhaving is, in dit kader gericht op het naleven van vergunningvoorschriften, het voorkomen van schade aan natuurwaarden en het herstellen van eventuele overtredingen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Dynamiek in leefomgeving

Indicator: *ontwikkelde nieuwe natuur* (in ha)

	2020	2021	2022	2023	2024
Ingericht natuurgebied nieuw	226	137	416	329	185
Ingericht natuurgebied cumulatief	6.332	6.469	6.885	7.214	7.399
Verworven natuurgebied nieuw	381	195	296	173	67
Verworven natuurgebied cumulatief	2.624	2.819	3.115	3.288	3.355

	2026	2027	2028
Nieuw in te richten natuurgebied binnen NNN	642	1.155	706
Nieuw te verwerven natuurgebied binnen NNN	246	187	82

Definitie: Dit betreft (een inschatting van) de oppervlakte verworven/te verwerven en ingerichte/in te richten natuur in hectares voor het betreffende jaar. Bij te verwerven natuur gaat het om het te verwerven aantal hectares blijvend beschikbare grond voor natuur, inclusief nieuwe natuur als gevolg van functiewijziging (bijvoorbeeld doordat boerenland als natuurland wordt aangeboden). Onder in te richten natuur worden gebieden verstaan waar inrichtingsmaatregelen worden uitgevoerd die noodzakelijk zijn voor de realisatie van het natuurdoel. Als er geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn, wordt het gebied ook beschouwd als ingericht.

Indicator: beheerde natuur

	2020	2021	2022	2023
Beheerd natuurgebied met subsidie (ha)	54.276	54.342	54.054	54.630
Beheerd natuurgebied zonder subsidie (ha)	6.690	6.736	7.625	7.240

	2026	2027	2028	2029	2030
Beheerd natuurgebied met subsidie in ha.	55.304	55.541	55.778	56.015	56.252
Beheerd natuurgebied zonder subsidie in ha.	6.994	6.935	6.876	6.817	6.758

Dit betreft het oppervlak aan grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Voor natuurbeheer is de SVNL 2016 van toepassing.

Met wie werken we samen?

Als provincie hebben we de opgave om de kwaliteit van natuur en landschap te behouden en te versterken. Dit doen we samen met onze partners in het landelijke gebied zoals gemeenten, waterschappen, agrariërs en terreinbeheerders. Menskracht en inbreng van kennis vanuit de verschillende samenwerkende organisaties zijn essentieel om kwalitatief hoogwaardige plannen te maken en tot uitvoer te brengen. Door middel van (uitvoerings-)overeenkomsten waarborgen wij deze inbreng. Groenorganisaties als Landschapsbeheer Drenthe, IVN, Agrarisch Natuur Drenthe en de Natuur en Milieufederatie zetten projecten op die invulling geven aan onze beleidsopgaven. Voorbeelden van projecten zijn Streekbeheer waarbij vrijwilligers werken aan natuur- en landschapsbeheer en “de schoolpleinen van de toekomst” waarbij initiatiefnemers schoolpleinen tot groene en gezonde speel- en leeromgeving omvormen. Voor het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot resultaten in de verschillende (natuur)gebieden werken we samen met onze uitvoeringsorganisatie Prolander.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.03 Natuur	Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten	129.582.083	5.903.000	135.485.083
Doelstelling 2.03.01 Versterken en behouden van Natuur en Landschap	113.780.873	5.018.000	118.798.873
Doelstelling 2.03.02 Mooi en aangenaam Drenthe	1.208.179	885.000	2.093.179
Doelstelling 2.03.03 Behouden en versterken Nationale parken	707.594		707.594
Doelstelling 2.03.04 Beheer Natuur en Landschap	2.404.365		2.404.365
Doelstelling 2.03.05 Agrarisch natuurbeheer	6.259.238		6.259.238
Doelstelling 2.03.06 Inzicht verkrijgen in natuurkwaliteit	926.463		926.463
Doelstelling 2.03.07 Natuurherstelmaatregelen PAS	2.206.201		2.206.201
Doelstelling 2.03.08 Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen	2.089.170		2.089.170
Baten	-51.638.914		-51.638.914
Doelstelling 2.03.01 Versterken en behouden van Natuur en Landschap	-47.335.380		-47.335.380
Doelstelling 2.03.02 Mooi en aangenaam Drenthe	-110.000		-110.000
Doelstelling 2.03.05 Agrarisch natuurbeheer	-4.068.534		-4.068.534
Doelstelling 2.03.08 Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen	-125.000		-125.000
Saldo	77.943.169	5.903.000	83.846.169

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B07. Drenthe wordt een wolfvrije regio	
<p>De komst van wolven in Drenthe veroorzaakt maatschappelijke onrust en economische schade. De provincie streeft naar een wolfvrije regio door de juridische status van de wolf, in navolging van de Europese wetgeving, te verlagen. Recent is de status van "strikt beschermd" naar "beschermd" gegaan, maar dit is nog niet in de Nederlandse wetgeving verwerkt. Alleen bij aanvallen op vee kan worden ingegrepen als dierhouders wolfwerende rasters hebben.</p> <p>Om leed onder dierhouders te voorkomen, helpt de provincie met beschermende maatregelen tegen wolvenaanvallen en biedt een subsidieregeling voor wolfwerende rasters. De provincie voert praktijkonderzoeken uit en bouwt kennis op over effectieve bescherming. Daarnaast biedt de provincie schadecompensatie, snelle schadeafhandeling en voorlichting over het omgaan met wolven. In het nieuwe landelijke IPO Wolvenplan worden afspraken gemaakt met alle provincies en het Rijk over de omgang met wolven.</p> <p>Wij stellen voor de kosten, in 2026 € 885.000,- en in 2027 € 810.000,-, te verrekenen met de Reserve voor algemene doeleinden.</p>	885.000
B08. Continuering afspraken Natuurpact	
<p>De provincie is verantwoordelijk voor het natuurbeleid en het bijbehorende natuurbeheer. Afspraken over de structurele taken voor natuur zijn gemaakt in het Natuurpact (2013). Op basis van die afspraken zijn financiële middelen toegevoegd aan het Provinciefonds. De in het Natuurpact afgesproken middelen, inclusief de verhogingen vanuit Programma Natuur, zijn ontoereikend om alle natuurbeheer en monitoring in Drenthe te financieren via het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL).</p> <p>Om het acute tekort in het natuurbeheer op te vangen, stellen wij voor om tijdelijk dekking te bieden vanuit de Reserve natuurbeleid. In de huidige begroting is circa € 18,7 miljoen per jaar beschikbaar voor natuurbeheer en monitoring. Vanaf 2025 ontstaat een jaarlijks tekort van ruim € 2 miljoen, oplopend tot € 7,8 miljoen in 2029. De inzet van de reserve betekent dat op programmaniveau andere natuur- en wateropgaven voorlopig niet financieel zijn gedekt. Voor deze opgaven zal aanvullende dekking gezocht moeten worden in de komende jaren.</p>	5.018.000
Totaal	5.903.000

Beleidsopgave 2.04 Klimaatadaptatie

Inleiding

Klimaatverandering heeft invloed op alle delen van onze provincie. In oktober 2023 presenteerde het KNMI de nieuwe 'KNMI'23-Klimaatscenario's'. Hieruit blijkt dat we vaker te maken krijgen met extreem weer. Denk aan hevige neerslag, langere droogte en hogere temperaturen. In het Drents AdaptatieBeeld staat wat deze veranderingen kunnen betekenen voor Drenthe. Daarnaast laat de studie Water & Bodem Sturend van adviesbureau Sweco 'toekomstblik op WABOS in Drenthe' (2024) zien hoe het veranderende klimaat het natuurlijke systeem beïnvloedt. We werken aan een klimaatbestendige leefomgeving. Dat vraagt om aanpassing van onze manier van werken én onze omgeving. We doen dat samen met andere overheden, zowel in Drenthe als daarbuiten.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.04.01 Klimaatadaptatie is onderdeel van het beleid en uitvoering in Drenthe

We zorgen ervoor dat klimaatadaptatie standaard wordt meegenomen in beleid en uitvoering. Door klimaatadaptatie te combineren met andere opgaven, versterken we onze aanpak en samenwerking, zowel binnen als buiten de provinciale organisatie. Klimaatadaptatie is een belangrijk uitgangspunt in de Omgevingsvisie Drenthe. Daardoor wordt in alle beleidsvelden de noodzaak benadrukt van een klimaatbestendige aanpak. We zorgen ervoor dat klimaatadaptatie steeds zichtbaarder wordt in de leefomgeving en in de samenleving. We benutten actief de kansen die landelijk en Europees worden geboden voor klimaatadaptatie.

Doelstelling 2.04.02 Externe beleidsmakers bewust maken van klimaatadaptatie, door beschikbaar stellen van kennis

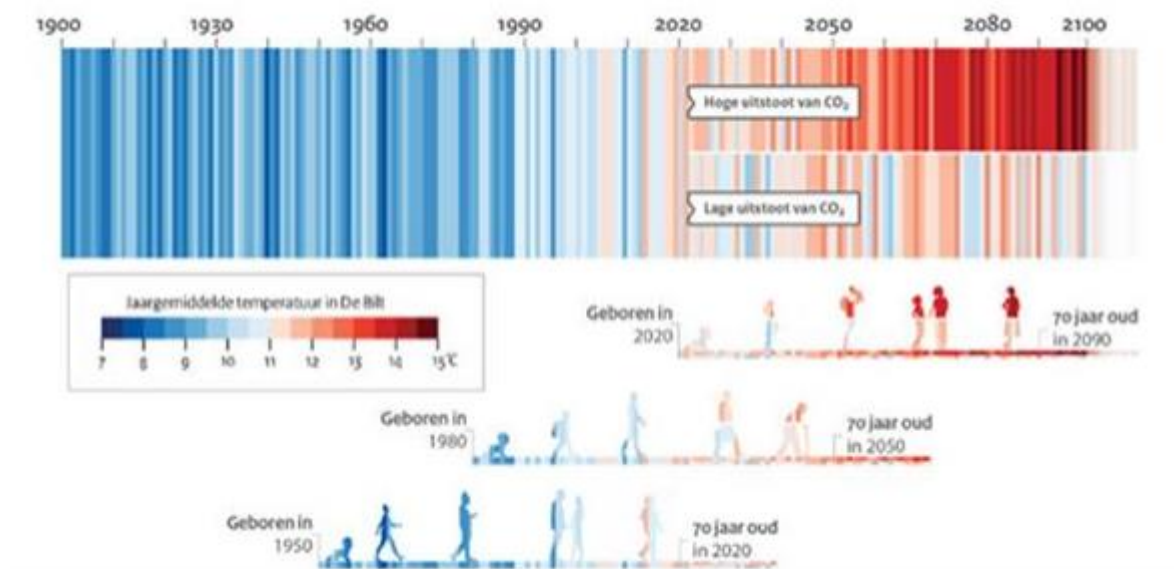
We helpen externe beleidsmakers bij het toepassen van klimaatadaptatieve maatregelen. Dat doen we onder meer door:

- het organiseren van netwerkbijeenkomsten en kennissessies;
- het actualiseren van het Drents Adaptatiebeeld;
- het delen van relevante kennis en voorbeelden;
- het meedenken over klimaatbestendig beleid en uitvoering.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De verandering van het klimaat raakt de provincie in de volle breedte. In 2023 zijn de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI gepresenteerd. De verschillende scenario's gaven aan dat het klimaat gaat de komende jaren meer extremen laten zien. Het recente rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving 'Klimaatrisico's in Nederland, de huidige stand van zaken' (PBL, 2024) brengt de huidige klimaatrisico's in beeld, waaruit duidelijk naar voren komt dat klimaatadaptatiebeleid urgent is. In het Drents Adaptatiebeeld (Drents Adaptatiebeeld (drenthe.nl)) zijn de mogelijke effecten van klimaatverandering voor Drenthe in beeld gebracht. Evenals de impacts die dit kan hebben op de verschillende beleidsterreinen waar wij als provincie aan werken. Dit leidt tot het volgende plaatje:

KNMI-klimaatscenario's (KNMI, 2023)

Met wie werken we samen?

We werken in drie werkregio's samen met de Drentse gemeenten, waterschappen en de omliggende provincies aan het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Ook nemen we deel aan internationale samenwerking via Europese Interreg-projecten.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.04 Klimaatadaptatie		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		500.000		500.000
	Doelstelling 2.04.01 Klimaatadaptatie is onderdeel van het beleid en uitvoering in Drenthe	500.000		500.000
Saldo		500.000		500.000

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 2: Landelijk gebied

Beleidsopgave		2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Lasten					
	2.01 Landbouw	5.410.937	57.408.909	68.157.712	-10.748.803
	2.02 Zorgvuldig omgaan met water	3.272.150	3.555.271	8.176.299	-4.621.028
	2.03 Natuur	78.560.200	139.395.921	135.485.083	3.910.838
	2.04 Klimaatadaptatie	896.421	670.562	500.000	170.562
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	88.139.708	201.030.663	212.319.094	-11.288.431
Baten					
	2.01 Landbouw	-2.232.830	-51.241.485	-63.226.051	11.984.566
	2.02 Zorgvuldig omgaan met water	-1.757.716	-2.848.438	-6.669.466	3.821.028
	2.03 Natuur	-35.350.059	-72.459.037	-51.638.914	-20.820.123
	2.04 Klimaatadaptatie	-566.983	0	0	0
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-39.907.587	-126.548.960	-121.534.431	-5.014.529
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	48.232.121	74.481.703	90.784.663	-16.302.960

Directe personele kosten Programma 2: Landelijk gebied

Beleidsopgave		2026 Begroting
	2.01 Landbouw	2.056.974
	2.02 Zorgvuldig omgaan met water	1.294.160
	2.03 Natuur	5.757.308
	2.05 Klimaatadaptatie	237.242
	Totaal directe personele kosten programma 2: Landelijk gebied	9.345.683

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 2.01 Landbouw

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 10.748.803,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

Dit heeft voor € 1,8 miljoen betrekking op de SPUK GRO6C. Deze SPUK loopt op 15-12-2025 af en is in 2025 ook geheel als last geraamd.

Doelstelling: Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie

De SPUK L35, gericht op reductie van emissies via doelsturing en innovatie, is vanaf 2025 nieuw en loopt door in 2026. In 2026 is extra uitvoeringsbudget opgenomen, waarmee het instrument verder wordt ingevuld en doorontwikkeld. Ten opzichte van 2025 stijgen de lasten met € 9,8 miljoen.

Doelstelling: Transitie Landelijk Gebied

Ten opzichte van 2025 stijgen de lasten met € 6,1 miljoen.

De SPUK L36 MGB is alleen incidenteel in 2025 begroot, wat leidt tot € 8,7 miljoen minder lasten in 2026.

Ook de SPUK L35 grondverwerking geldt hetzelfde: alleen begroot in 2025, dus in 2026 € 3,3 miljoen minder lasten.

Daarentegen is de SPUK L33 in 2026 nieuw opgenomen in de begroting 2026 voor het onderdeel grond, met een last van € 18,1 miljoen.

Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw

De lasten vallen in 2026 € 3,3 miljoen lager uit.

Dit komt deels door het overhevelen van € 630.000,-- in 2024 naar 2025 voor de opschaling van duurzaamheidsplannen. Voor 2026 is hiervoor geen budget beschikbaar.

Daarnaast is de SPUK L25NN Innovatieve landbouw grotendeels geraamd in 2025. Dit is incidenteel geld waardoor in 2026 het budget € 2 miljoen lager is.

De AgroAgenda heeft enkel budget voor 2025, wat leidt tot een lastenverlaging van € 355.000,-- in 2026.

De lasten voor verbetering van de landbouwstructuur vallen € 323.000,-- lager uit, door actualisatie van de gegevens vanuit PPO Prolander.

De stijging van de begrote lasten hebben een causaal verband met de stijging van de begrote baten.

Beleidsopgave: 2.02 Zorgvuldig omgaan met water

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 4.621.028,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water

In het kader van het Deltaprogramma Zoetwater verwachten we in 2026 ten laste van de SPUK E87 € 995.666,-- meer te besteden dan in 2025. Daarnaast verwachten we in 2026 hogere bestedingen uit de SPUK E87B dan in 2025. Het gaat om een bedrag van € 3.530.132,--.

Verder verwachten we in het kader van intensivering uitvoering KRW-projecten in 2026 € 800.000,-- meer te besteden dan in 2025. Om aan deze intensivering uitvoering te kunnen geven, is via de Voorjaarsnota 2025 aan uw Staten voorgesteld € 300.000,-- per jaar beschikbaar te stellen. Aanvullend hierop hebben uw Staten de motie Financiële ondersteuning voor Duurzame Bescherming van Drinkwaterbronnen aangenomen en in 2026 € 500.000,-- beschikbaar gesteld.

Tot slot verwachten we in het kader van de SPUK L35 (onderdeel Provinciale maatregelen Water) in 2026 een lagere last dan in 2025. Het gaat om een bedrag van € 704.770,--.

Beleidsopgave: 2.03 Natuur

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 3.910.838,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Versterken en behouden van Natuur en Landschap

De lasten binnen deze doelstelling vallen in 2026 € 913.984,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit wordt voor het grootste gedeelte veroorzaakt door de actualisatie van de prestatieovereenkomst met Prolander.

Doelstelling behouden en versterken Nationale parken

In 2026 is € 156.159,-- lager begroot dan in 2025, dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de verlaging van het budget Nationale parken.

Doelstelling Mooi en aangenaam Drenthe

De lasten van deze doelstelling vallen € 4.005.401,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Binnen deze doelstelling vallen de lasten van SPUK Natuurinclusief isoleren J117. Deze lasten zijn nog niet geraamd voor 2026 wat een verschil verklaart van € 3.757.155,-- Deze lasten zullen opgenomen worden in de eerste actualisatie 2026.

Daarnaast is het budget voor boerenlandvogels met € 217.359,-- verhoogd en is er geen budget opgenomen voor schoolpleinen van de toekomst omdat de verwachting is dat dit gerealiseerd wordt in 2025. Dit verklaart nog een verschil van € 425.000,-- aan lagere lasten.

Doelstelling Natuurherstelmaatregelen PAS

Het verschil in lasten wordt veroorzaakt doordat er in 2026 hogere lasten € 1.347.076,-- zijn begroot voor aanpak stikstof dan de actuele begroting 2025.

Doelstelling: Beheer Natuur en Landschap

In 2026 is € 45.505,-- minder aan lasten ten opzichte van de begroting 2025. De subsidie aan Stichting Het Drentse Landschap is verhoogd met € 41.233,-- en de subsidie aan landschapsbeheer Drenthe is verhoogd met € 33.053,--. IVN consulentenschap is verlaagd met € 123.213,--. Deze verlaging wordt veroorzaakt door de ombuiging € 140.000 euro Nationale Parken. Het budget was in 2025 dubbel begroot en is gecorrigeerd in het ombuigingspakket in de voorjaarsnota 2025.

Beleidsopgave: 2.04 Klimaatadaptatie

Niet van toepassing.

Baten

Beleidsopgave: 2.01 Landbouw

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 11.994.566 hoger uit dan in de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

Dit heeft voor € 1,8 miljoen betrekking op de SPUK GRO6C. Deze SPUK loopt op 15-12-2025 af en is in 2025 ook geheel als bate geraamd.

Doelstelling: Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie

Voor de SPUK L35 is over twee jaren begroot. In 2026 is hiervoor € 9,8 miljoen meer baten opgenomen dan in 2025.

Doelstelling: Transitie Landelijk Gebied

Ten opzichte van 2025 is in 2026 € 6,1 miljoen meer aan baten begroot.

In 2025 is de SPUK L36 MGB toegevoegd. Deze is alleen in dat jaar begroot, wat resulteert in € 8,7 miljoen minder baten in 2026.

Ook de SPUK L35 voor grondverwerving is uitsluitend in 2025 begroot. Dit leidt in 2026 tot € 3,3 miljoen minder baten.

De nieuwe SPUK L33 is in 2026 begroot voor het onderdeel grond, dat in 2025 nog niet was opgenomen. Hiervoor is € 18,1 miljoen aan baten geraamd in 2026.

Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw

De baten voor deze doelstelling vallen in 2026 € 2,1 miljoen lager uit.

De SPUK L25NN Innovatieve landbouw is grotendeels geraamd in 2025. Dit is incidenteel geld waardoor in 2026 het budget € 2 miljoen lager is.

Voor de verbetering landbouwstructuur zijn in 2026 geen baten begroot vanuit PPO Prolander, wat resulteert in een daling van € 73.000,--.

De stijging van de begrote baten hebben een causaal verband met de stijging van de begrote lasten.

Beleidsopgave: 2.02 Zorgvuldig omgaan met water

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 3.821.028,-- hoger uit dan in de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water

De stijging van de begrote baten heeft een causaal verband met de stijging van de begrote lasten.

Omdat we in het kader van de SPUK's E87 en E87B in 2026 hogere bestedingen verwachten, nemen wij in deze begroting ook een hogere rijksbijdrage op. Het gaat om een positief verschil van € 995.666,--, respectievelijk € 3.530.132,--.

Daarnaast verwachten we in het kader van de SPUK L35 (onderdeel Provinciale maatregelen Water) in 2026 een lagere baten dan in 2025. Het gaat om nadeel van € 704.770,--.

Beleidsopgave: 2.03 Natuur

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 20.820.123,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Versterken en behouden van Natuur en Landschap

Het verschil in baten (€ 16,8 miljoen lager) wordt veroorzaakt door de actualisatie van de prestatieovereenkomst (PPO) met Prolander. Doordat de raming van de grondverwerving lager is dan begroot, is de bijdrage van derden naar beneden bijgesteld.

Doelstelling mooi en aangenaam Drenthe

Binnen deze doelstelling vallen de baten van de Spuk versnelling Natuurinclusief Isoleren. Deze baten zijn nog niet geraamd voor 2026 wat een verschil verklaart van 3,5 miljoen aan lagere baten voor 2026 ten opzichte van de actuele begroting 2025. Deze baten zullen opgenomen worden in de eerste actualisatie 2026.

Beleidsopgave: 2.04 Klimaatadaptatie

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 2: Landelijk gebied

Programma 2	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Totaal programma	48.232.121	74.481.703	90.784.663	-16.302.960
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve natuurbeleid	61.440.899	50.450.701	84.287.603	-33.836.902
Bijdrage van Reserve natuurbeleid	-48.302.518	-55.046.333	-108.924.997	53.878.664
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	4.298.393	-	-	-
Bijdrage van reserve provinciaal aandeel ILG	-9.626.253	-624.337	-	-624.337
Bijdrage aan Reserve wettelijke boscompensatie	963.580	-	-	-
Bijdrage van Reserve wettelijke boscompensatie	-119.577	-	-	-
Bijdrage aan Reserve Europese Programma's Landelijk Gebied	-	5.921.704	-	5.921.704
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	332.429	-	-	0
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-985.127	-2.324.231	-	-2.324.231
Bijdrage van Saldireserve	-3.707.038	-8.267.183	-	-8.267.183
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden	476.949	217.359	227.700	-10.341
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden	-217.359	-55.000	-1.685.000	1.630.000
Saldo verrekend met reserves	4.554.378	-9.727.320	-26.094.694	16.367.374
Totaal na bestemming	52.786.499	64.754.383	64.689.969	64.414

Investeringsprogramma 2: Landelijk gebied

Omschrijving Investering	Totaal Krediet	Boekwaarde t/m 31 december 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026	Netto Investering 2027	Netto Investering 2028	Netto Investering 2029
INVESTERINGEN Programma 2. Landelijk gebied							
Grondaankopen (voorraad natuurbeheer)	210.000.000	134.085.436	33.063.208	(11.454.913)	(41.573.164)	(8.222.658)	(1.764.161)
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2	210.000.000	134.085.436	33.063.208	(11.454.913)	(41.573.164)	(8.222.658)	(1.764.161)

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringsprogramma naar nut.

3: Leefomgeving en wonen

Toelichting programma

Inleiding

De provincie Drenthe heeft een sleutelrol in het vormgeven van onze leefomgeving. Wij zorgen dat er voldoende en passende woningen komen, dat bedrijven en duurzame energie de ruimte krijgen en dat onze natuur kan groeien en bloeien. Daarbij staat ruimtelijke kwaliteit centraal: we zoeken steeds naar de juiste balans, maken zorgvuldige keuzes en zetten ons in voor een sterke en toekomstbestendige regio.

Onze taak gaat verder dan plannen maken alleen. We zorgen er ook voor dat Drenthe een veilige en gezonde plek is om te wonen en te werken. Samen met gemeenten en partners werken we aan schone lucht, een gezonde bodem en zorgvuldig toezicht op het transport en gebruik van gevaarlijke stoffen. Zo bouwen we aan een leefomgeving die niet alleen nu, maar ook voor toekomstige generaties aantrekkelijk en veilig is.

Kaders bestaand beleid

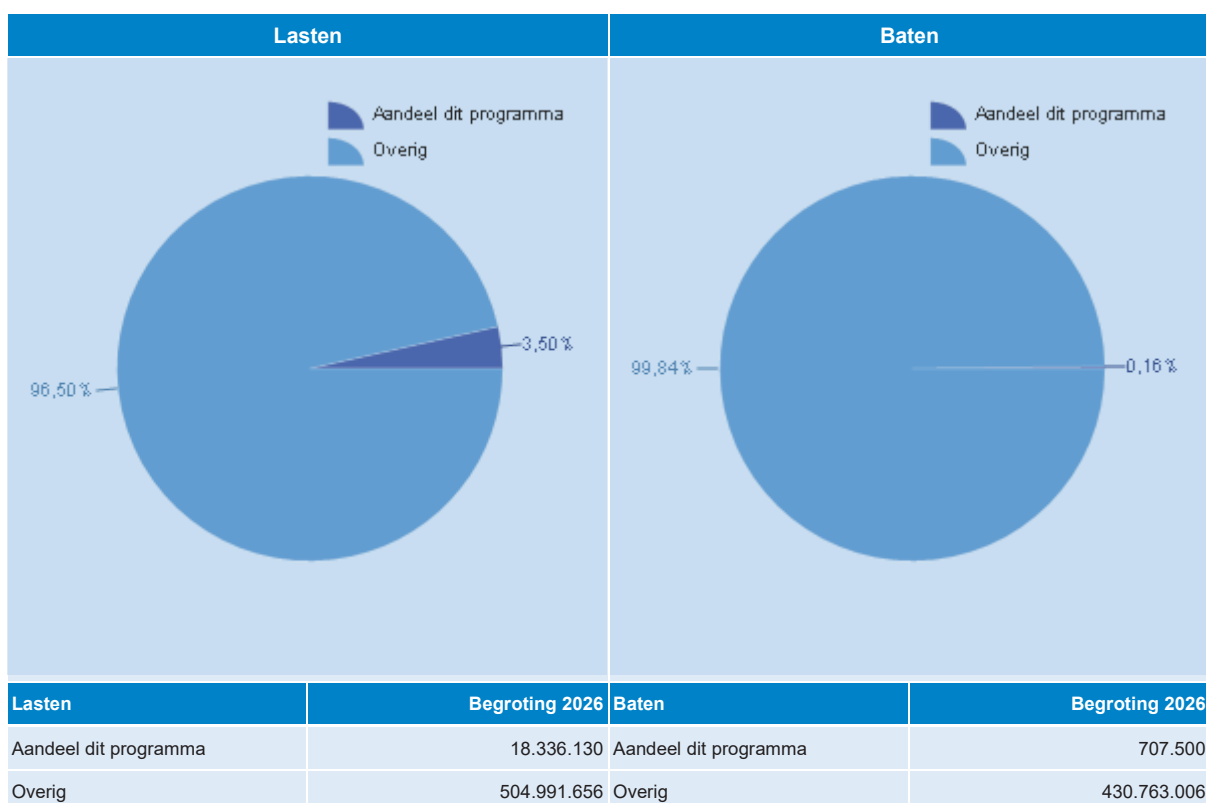
- Omgevingsvisie / Provinciale omgevingsverordening
- Woonagenda
- Regionale Woondeals
- Strategie Bodem en Ondergrond
- Milieustrategie

Programmastructuur

Beleidsopgave	Doelstelling
3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen	3.01.01 Omgevingswet
	3.01.02 Omgevingsvisie
	3.01.03 Ruimtelijke kwaliteit
	3.01.04 Samenwerkingen Ruimte
	3.01.05 Programma Wonen
	3.01.06 Volkshuisvestelijk Programma
	3.01.07 IBT Huisvesting statushouders
	3.01.08 Circulair bouwen
	3.01.09 Stads- en dorpsvernieuwing
3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	3.02.01 Adequaate opdrachtgeverschap richting de Omgevingsdienst Drenthe (OD Drenthe) en Omgevingsdienst Groningen (ODG)
	3.02.02 Adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht
	3.02.03 Uitvoering milieustrategie

Beleidsopgave	Doelstelling
	3.02.04 Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies
3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	3.03.01 Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond
	3.03.02 Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)
	3.03.03 Uitvoeren projecten Bodem en verontreiniging in de leefomgeving (Strategie Bodem en Ondergrond)
	3.03.04 Een verantwoorde winning van de oppervlaktedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgroningen
3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe	3.04.01 Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen

Inleiding

Ruimtelijke ordening

De provincie Drenthe bepaalt samen met haar partners hoe onze leefomgeving zich ontwikkelt. Met de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening geven we richting aan de toekomst van Drenthe: waar we wonen, werken, ondernemen en hoe we onze natuur en leefkwaliteit beschermen. Zo zorgen we ervoor dat ruimtelijke plannen niet alleen passen bij de wettelijke taken, maar vooral bijdragen aan een leefbare, duurzame en herkenbare provincie.

Omgevingsvisie Horizon van Drenthe

We werken aan een nieuwe Omgevingsvisie. Daarin leggen we vast hoe we omgaan met belangrijke opgaven zoals klimaatverandering, demografische ontwikkelingen, energievoorziening, het landelijk gebied, wonen, werken, ondernemen en bereikbaarheid. We houden hierbij rekening met de nieuwe Nota Ruimte van het Rijk. Daarnaast werken we samen met het Rijk in de zogenoemde NOVEX-gebieden Regio Groningen-Assen en Regio Zwolle en het ontwikkelperspectief Zuid Oost Drenthe.

Regio Groningen-Assen

Binnen de Regio Groningen-Assen (RGA) werken we samen aan een sterke, bereikbare regio waar het prettig wonen, werken en leven is. In 2024 hebben we deze samenwerking geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie is de nieuwe Toekomstagenda 2026–2030 vastgesteld.

Regio Deal Noord Drenthe 'Vitaal Verbonden'

Drie Noord-Drentse gemeenten, Noordenveld, Tynaarlo en Aa en Hunze en de provincie Drenthe, hebben eind oktober 2024 een voorstel ingediend bij het ministerie van VRO in het kader van de 6e tranche van de Regiodeals. De aanvraag van Noord-Drenthe is gehonoreerd met 15 miljoen, welke geïnvesteerd moeten gaan worden in de periode 2026-2029. Uitgangspunt voor cofinanciering vanuit de regio is vanuit bestaande middelen of fte. Deze deal biedt Noord-Drenthe de kans om de brede welvaart in deze regio toekomstbestendiger te maken. Ook biedt het kansen voor verbinding met de verschillende agenda's van Nij Begun.

Regio Zwolle

In de Regio Zwolle werken we samen met overheden, ondernemers, onderwijs en maatschappelijke organisaties op basis van de Strategische Meerjarenagenda 2024–2028. Sinds de Regio Zwolle is aangewezen als NOVEX-gebied ligt de focus op de uitvoering van de Verstedelijkingsstrategie. Daarbij werken we aan ruimtelijke ontwikkeling, klimaatadaptatie (DGL), mobiliteit (DUS) en vitale kernen.

Regio Deal Regio Zwolle

De Regio Deal Zwolle (deelnemende gemeenten Zuidwest Drenthe) is toegekend. In twee tranches zijn aanvragen ingediend waarbij voor Drenthe het Gebiedsarrangement 'Gedeeld geluk als kompas voor Zuidwest-Drenthe' van groot belang. In 2026 zetten we stevig in op uitvoering.

Ontwikkelperspectief Zuidoost Drenthe

De eerste contouren van het Ontwikkelperspectief Zuid- en Oost-Drenthe, gericht op een schaa sprong in de regio en samenwerking zijn gereed. In de tweede helft van 2025 wordt er gewerkt aan het definitieve Ontwikkelperspectief en uitvoeringsagenda. Dit proces wordt medio 2026 ter besluitvorming aangeboden.

Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

De Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023–2026 richt zich op inwoners en ondernemers in de regio. Het doel is dat kinderen die nu opgroeien in Zuid- en Oost-Drenthe, over 30 jaar dezelfde kansen hebben als hun leeftijdsgenoten in de rest van Nederland. Meer informatie over de Regiodeal Zuid- en Oost Drenthe is te vinden onder Beleidsopgave 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe.

Wonen

In het coalitieakkoord Samen bouwen wij Drenthe! (2023–2027) is onze ambitie helder: “Voor elke Drent een (t)huis”. Door de woningnood geeft deze ambitie een hoge urgentie. De provincie ziet het als haar verantwoordelijkheid om het woningtekort en de mismatch op de woningmarkt aan te pakken.

In december 2024 hebben Provinciale Staten de Woonagenda 2024–2028 vastgesteld. In deze agenda anticiperen we op de wet Versterking regie volkshuisvesting en leggen we onze ambities en acties vast. De nadruk ligt op versnelling van de woningbouw, meer regie op hoeveel, waar en voor wie we bouwen, met extra aandacht voor kwetsbare groepen en toekomstbestendig bouwen.

Onze aanpak is gericht op samenwerking tussen inwoners, gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen. Door met elkaar slimmer samen te werken, rekenen we erop de woningbouw te versnellen (Drentse aanpak). We vinden het belangrijk dat de inwoners van Drenthe hierbij kunnen meedenken. De adviezen uit het eerste burgerberaad zijn daarom verwerkt in de Woonagenda.

De wet Versterking regie volkshuisvesting ligt dit jaar ter besluitvorming bij de Tweede Kamer. Anticiperend hierop voert de provincie een woningmarktonderzoek uit. Dit doen we samen met de partners van de regionale woondeals: de Drentse gemeenten, woningcorporaties en zorg- en welzijnspartijen.

De Drentse Versnellingsstafel is inmiddels ingericht en gelanceerd. De versnellingsstafel helpt woningbouwprojecten die vastlopen vanwege complexe vergunningsprocedures, financiering of samenwerking tussen partijen. Het is een vraaggestuurd platform waarin gemeenten, woningcorporaties, bouwers, ontwikkelaars en beleggers projecten kunnen aandragen. Onder leiding van een onafhankelijke voorzitter wordt in vertrouwelijkheid gewerkt aan concrete oplossingen. Daarnaast wordt geleerd van eerdere casussen en bekeken hoe deze kennis gedeeld kan worden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.01.01 Omgevingswet

Het beschermen en benutten van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving met een zo goed mogelijke dienstverlening aan de inwoners en ondernemers van Drenthe.

Werken in de geest van de Omgevingswet

De Omgevingswet (Ow) biedt kansen om op een nieuwe manier samen te werken aan een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. In Drenthe benutten we deze mogelijkheden om ruimtelijke opgaven beter met elkaar te verbinden en duurzame oplossingen te realiseren. We werken in de geest van de wet. Dat betekent niet alleen handelen volgens de letter van de wet, maar ook volgens de achterliggende doelen en principes.

Drentse aanpak

Om dit te bereiken, zetten we in op drie samenhangende opgaven:

1. **Anders werken en besluiten**
We stimuleren een nieuwe manier van samenwerken en besluiten nemen, met meer ruimte voor maatwerk en bestuurlijke afweging.
2. **Kennis en kunde versterken**
We investeren in het behouden en verbeteren van de kennis en kunde over het stelsel van de Omgevingswet binnen de provinciale organisatie én bij onze partners.
3. **Basis op orde en doorontwikkeling DSO**
We werken aan het op orde brengen van de basis in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en blijven systemen en processen door ontwikkelen.

Figuur 1 Verbeterdoelen Omgevingswet

Verbeterdoelen Omgevingswet

De landelijke verbeterdoelen van de Omgevingswet (zogenoemde ER-doelen) zijn leidend in onze aanpak. Deze doelen zijn:

- Inzichtelijker: informatie over de leefomgeving is beter toegankelijk;
- Leefomgeving centraal: Samenhangender: beleid en regels sluiten beter op elkaar aan;
- Sneller en beter: procedures zijn eenvoudiger en leiden tot betere besluiten;
- Ruimte voor lokaal maatwerk: Meer bestuurlijke afwegingsruimte: er is ruimte voor maatwerk in lokale afwegingen.

Deze doelen vragen om verankering in beleid, besluitvorming en uitvoering. In Drenthe pakken we dit op binnen de drie bovengenoemde opgaven, zowel binnen de provinciale organisatie als in samenwerking met ketenpartners. We werken hierbij actief samen in het Omgevingsplatform Drenthe, waarbinnen provincie, gemeenten en andere partijen kennis delen en de uitvoeringspraktijk versterken.

Doelstelling 3.01.02 Omgevingsvisie

Vaststelling Omgevingsvisie Horizon van Drenthe

Eind 2025 wordt de conceptversie van de omgevingsvisie Horizon van Drenthe voorgelegd aan de Drentse samenleving. Deze wordt daarna besproken met Provinciale Staten.

Op basis van de ontvangen reacties wordt de conceptversie verder uitgewerkt tot een ontwerp-Omgevingsvisie. Deze wordt in het voorjaar van 2026, samen met een milieueffectrapport, ter inzage gelegd. Er wordt dan de gelegenheid geboden om een zienswijze in te dienen.

Het streven is om de definitieve Omgevingsvisie in september 2026 vast te laten stellen door Provinciale Staten.

Doelstelling 3.01.03 Ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit in Drenthe

Wij streven naar ruimtelijke ontwikkeling met kwaliteit. Dat betekent: de juiste functie op de juiste plek, zuinig omgaan met de beschikbare ruimte en een inrichting die past bij het gebruik én bij het landschap. Zo zorgen we ervoor dat de identiteit en landschappelijke kwaliteit van Drenthe behouden blijft.

De uitgangspunten voor ons ruimtelijk beleid staan in de Omgevingsvisie. Deze werkt door in de Omgevingsverordening. We beoordelen of gemeentelijke plannen hiermee in lijn zijn. Ook verstrekken we subsidies voor initiatieven die bijdragen aan een betere ruimtelijke kwaliteit.

In 2026 willen we samen met het domein Samenleving een Programma Ruimtelijke Kwaliteit opstellen. Hiermee geven we verder invulling aan onze ambities.

We dragen op verschillende manieren bij aan ruimtelijke ontwikkelingen:

- We begeleiden procedures voor provinciale inpassingsplannen en projectbesluiten (provinciale bestemmingsplannen);
- We adviseren over gemeentelijke ruimtelijke plannen;
- We geven beleids- en ontwerpadvies bij ruimtelijke initiatieven in stad en platteland, met extra aandacht voor de kwaliteit van onze dorpen;
- We leveren inbreng bij regionale opgaven, zoals het Deltaplan voor het Noorden, de Nedersaksenlijn en de ontwikkeling van Zuid- en Oost-Drenthe.

Daarnaast stellen we incidentele subsidies voor ruimtelijke kwaliteit beschikbaar.

Doelstelling 3.01.04 Samenwerkingen Ruimte

Samenwerken met medeoverheden en partners

Een goede samenwerking met onze partners is essentieel voor het realiseren van onze doelen. We investeren daarom actief in de relatie met medeoverheden, zoals ministeries, gemeenten en waterschappen. Ook werken we samen in regionale, interprovinciale en internationale netwerken. We zijn betrokken bij de volgende samenwerkingsverbanden en initiatieven:

- Regionale samenwerking via onder andere de Regio Groningen-Assen, Regio Zwolle en de samenwerking in Zuid- en Oost-Drenthe;
- Interprovinciale samenwerking binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO);
- Internationale samenwerking met Duitsland, onder meer via de Nederlands-Duitse Commissie voor Ruimtelijke Ordening;
- NOVEX-regio's: we nemen deel aan de samenwerking in de regio's Groningen-Assen en Zwolle;
- Drents Bod / Ruimtelijk arrangement: we maken vervolgfafspraken met het Rijk over de invulling en uitvoering hiervan.

Daarnaast leveren we inhoudelijke inbreng in:

- De ontwikkelingen rond het Deltaplan voor het Noorden, met speciale aandacht voor de Nedersaksenlijn;
- De ruimtelijke plannen van het ministerie van Defensie in Drenthe.

Tot slot bevorderen we de samenwerking onder de Omgevingswet, onder andere via het Omgevingsplatform Drenthe (OPD).

Doelstelling 3.01.05 Programma Wonen

Uitvoering regionale woondeals en woningbouwopgave Drenthe

Voor Drenthe zijn drie regionale woondeals afgesloten voor de periode 2022–2030. Hierin is afgesproken dat in deze periode bruto minimaal 16.200 woningen worden toegevoegd. De Drentse ambitie is om op lange termijn 45.000 woningen te realiseren. De drie hoofdthema's welke opgenomen zijn in de Drentse Woonagenda zijn 'versnelling woningbouw', 'wonen is meer dan een dak boven je hoofd' en 'toekomstbestendig wonen'. Per hoofdthema wordt de opgave geduid en de opgave met de bijbehorende acties omschreven om onze ambities te behalen. De bijbehorende acties die hierbij horen zijn opgenomen in het programma Wonen. De uitwerking van dit programma wordt in de tweede helft van 2025 gepresenteerd aan Provinciale Staten.

In de afspraken tussen VRO (ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening), de provincie Drenthe en de Drentse gemeenten is opgenomen dat de provincie jaarlijks € 4,5 miljoen beschikbaar stelt om gemeenten te ondersteunen bij de realisatie van deze opgave. Daarnaast faciliteert de provincie de monitoring van de voortgang op zowel kwalitatieve als kwantitatieve voorwaarden en legt daarover verantwoording af aan VRO. De wijze van monitoring is landelijk afgestemd tussen VRO, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Via de Regionale Woondeal sturen we op voldoende aantallen betaalbare woningen. Hierin gaan we door met de huidige inzet: in de Regionale Woondeals houden we vast aan 30% sociale huur als onderdeel van minimaal 2/3 deel betaalbaar van de totale woningbouw op provinciaal en regionaal niveau.

In 2026 zetten we ons in voor een versnelling van de woningbouw met de volgende activiteiten:

- Impulsteam woningbouw:

- Advisering bij gebiedsontwikkeling;
- Ondersteuning van lokale wooninitiatieven;

- Bevorderen van flexwonen
  - Advisering bij herstructurering en transformatie van bestaande woongebieden:
  - Ondersteunen van kleinschalige wooninitiatieven (CPO's)
  - Financiële ondersteuning via regelingen:
    - Inzet vergroten van extra personele capaciteit;
    - Bijdragen aan projecten met een onrendabele top via de regeling Onrendabele grondexploitatie (knelpuntenpot);
    - Ondersteuning van woningtransformaties en woningsplitsing via een specifieke subsidieregeling.
  - Versnellingstafel woningbouw:
    - Verdere doorontwikkeling van de Drentse Versnellingstafel;
    - Bespreken van concrete casussen en wegnemen van knelpunten in samenwerking met gemeenten, woningcorporaties en andere betrokkenen.
  - Landelijke plancapaciteit:
    - Voldoen aan de tweejaarlijkse landelijke plancapaciteitsuitvraag van het Rijk.
- Monitoring woningbouw: Monitoren van de voortgang van de woningbouw in Drenthe, op basis van afgesproken indicatoren en werkwijze.

Doelstelling 3.01.06 Volkshuisvestelijk Programma

Wonen - uitvoering Drentse Woonagenda 2024–2028

Onze ambitie is helder: voor elke Drent een thuis. In 2026 ligt de focus op de uitvoering van de Drentse Woonagenda 2024–2028. De provincie krijgt, in lijn met de wet Versterking regie volkshuisvesting, een grotere rol in het volkshuisvestelijk beleid. Naast onze stimulerende, coördinerende en agenderende taken, gaan we op een aantal terreinen een actievere rol spelen. Zo neemt de provincie meer verantwoordelijkheid voor het inzichtelijk maken van de volkshuisvestelijke opgaven en het opstellen van een provinciaal volkshuisvestingsprogramma. Deze uitbreiding van taken vraagt vanaf 2025 om extra inzet in capaciteit en middelen. Dit is opgenomen in de Voorjaarsnota.

De provincie Drenthe heeft, net zoals de andere provincies, een onderzoek gedaan naar de knelpunten en benodigde inspanningen voor de cruciale randvoorwaarden van de woondeals. Uit dit onderzoek blijkt dat het de komende jaren ingewikkeld gaat worden om de afspraken uit de woondeals te realiseren indien de randvoorwaarden voor de woningbouw niet verbeteren. Veel woningbouwprojecten kampen met meerdere knelpunten, met name op het gebied van stikstof, onrendabele toppen en spuitvrije zones. Voor veel oplossingen hebben wij het Rijk nodig. Daarvoor voeren wij een intensieve lobby. Daarnaast verwachten wij de komende jaren ook meer beroep om onze subsidieregelingen.

In 2026 zetten we ons vanuit het beleidsterrein Wonen in op de volgende acties:

- Provinciaal volkshuisvestingsprogramma
  - Voorbereiden van het provinciaal volkshuisvestingsprogramma op basis van de wet Versterking regie volkshuisvesting (na vaststelling in de Tweede Kamer).
  - Afstemming met het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), het Interprovinciaal Overleg (IPO), gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen over de realisatie van de woondeals.
  - Specifieke aandacht voor wonen en zorg, herstructurering en transformatie, en huisvesting van aandachtsgroepen.
- Lobby en belangenbehartiging
  - Continuering van de lobby richting het Rijk.
- Ondersteuning en samenwerking
  - Ondersteunen van gemeenten bij het komen tot een gezamenlijke en afgestemde urgentieregeling.
  - Stimuleren van regionale samenwerking op het thema wonen en zorg, met als doel het opzetten van lokale woonzorgprogrammering.
- Inzicht in doelgroepen
  - Uitvoeren van behoefteonderzoeken en prognoses op basis van demografische ontwikkelingen.
  - In kaart brengen van woonbehoeften van bijzondere doelgroepen, zoals arbeidsmigranten.

- Kennisdeling en ontmoeting
  - Organisatie van het jaarlijkse Drentse Wooncongres in 2026, gericht op kennisdeling en netwerkvorming binnen het woondomein.
- Herstructurering en transformatie
  - Ontwikkelen van een gezamenlijke strategie met gemeenten, corporaties en het Rijk om bestaande woningvoorraad toekomstbestendig te maken.
- Betaalbaarheid en stimulering
  - Inzet van de provinciale knelpuntenpot en subsidie voor transformatie en woningsplitsing, gericht op projecten met een onrendabele top.
  - Verkenning van deelname aan het Nationaal Fonds Koopstart, om starters met korting een woning te laten kopen.
  - Nadere verkenning van mogelijkheden om de betaalbaarheid verder te stimuleren.

Doelstelling 3.01.07 IBT Huisvesting statushouders

Voor 2026 handhaven wij de geïntensiverde inzet (in tijd en senioriteit) voor de IBT-taak (interbestuurlijk toezicht) op grond van veranderingen in de asielopgave en aanhoudende problemen op de woningmarkt. Hiermee denken we de gemeenten beter te kunnen ondersteunen bij de realisatie van hun taakstelling en daarmee het behalen van de regionale opgave.

Interbestuurlijk toezicht en samenwerking in 2026

In 2026 zetten we in op de volgende acties binnen het IBT en de samenwerking met partners:

- We voeren tweemaal per jaar de reguliere IBT-procedure uit, inclusief toepassing van de escalatieladder waar nodig.
- Gedurende het hele jaar bieden we 1-op-1-ondersteuning aan gemeenten bij de uitvoering van hun taken.
- We stimuleren de uitvoering van actiepunten die bijdragen aan bovenlokale oplossingen.
- De provincie levert een actieve bijdrage aan de Provinciale Regietafel (PRT) voor de asielopgave in Drenthe, zowel ambtelijk als bestuurlijk.
- We organiseren één tot twee themabijeenkomsten voor gemeenten, woningcorporaties en ketenpartners, gericht op kennisdeling en samenwerking.
- We versterken de relaties met onze ketenpartners om de gezamenlijke opgaven effectief aan te pakken.

Doelstelling 3.01.08 Circulair bouwen

Circulair en biobased bouwen

Ons doel is om circulair en biobased bouwen in Drenthe te stimuleren. We willen samen met betrokken partijen in deze sector komen tot een gedeelde ambitie en een plan van aanpak.

In 2026 zetten we in op de volgende acties:

- Regionale samenwerking: We werken aan de vorming van een regionale samenwerkingscoalitie en het vaststellen van gezamenlijke ambities;
- Convenant toekomstbestendig bouwen: Indien wenselijk, vertalen we de uitkomsten van de samenwerking in een convenant voor toekomstbestendig bouwen in Drenthe;
- Nationale aansluiting: We zoeken actief aansluiting bij de landelijke ambities voor circulair en biobased bouwen;
- Cursus bouwen: Deze cursus wordt in 2026 voortgezet;
- Ketenregisseur: Er is een ketenregisseur aangesteld in 2025 voor de periode tot en met 2027.

Doelstelling 3.01.09 Stads- en dorpsvernieuwing

Ons doel is goed functionerende en aantrekkelijke en vitale steden en dorpen, omdat deze belangrijk zijn voor de leefbaarheid van Drenthe. Voor de ondersteuning van ontwikkelingen in de

regiosteden Assen, Emmen, Hoogeveen en Meppel is de subsidieregeling Regiostedenfonds geactualiseerd en opengesteld.

Voor grotere dorpen is de subsidieregeling herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit PLUS 2021 (HRK+) geactualiseerd. Verder is de HRK+ gewijzigd in een meer toegankelijke naam, namelijk Grotekernenfonds. Het Grotekernenfonds is opengesteld voor een nieuwe ronde dorpsvernieuwing. Om zorg te dragen voor een leefbaar platteland waarin het ook prettig wonen is in de kleine kernen, een nieuwe subsidieregeling voor dorpsvernieuwing opengesteld.

In 2026 zetten we in op de volgende acties:

- Gemeenten werken door aan afronding van plannen vanuit het huidige Regiostedenfonds en Centrumontwikkeling Zuidlaren;
- Subsidieverlening vanuit subsidieregeling Regiostedenfonds voor Assen, Emmen, Hoogeveen en Meppel; in 2025 vanuit geactualiseerde regeling;
- Subsidieverlening vanuit subsidieregeling Grotekernenfonds (actualisatie HRK+) voor grotere dorpen;
- Subsidieverlening vanuit subsidieregeling Dorpsvernieuwingsfonds met een focus op voorzieningen en leefbaarheid kleinere dorpen/kernen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Ruimte

Jaarlijks beoordelen wij ongeveer 300 gemeentelijke ruimtelijke plannen op hun overeenstemming met het provinciaal ruimtelijk beleid. Dit beleid is vastgelegd in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. In enkele gevallen leidt dit tot een zienswijze.

Wonen

- In de Regionale Woondeal is afgesproken dat er in Drenthe bruto 16.200 woningen tussen 2022 tot en met 2030 worden gerealiseerd. Op dit moment ligt de provincie nog op koers om de 16.200 bruto woningen te realiseren. Voor de periode 2022 – 2024 zijn er bruto 5.114 woningen gerealiseerd. Dit is 31% van de totale opgave. Voor de overige 69% hebben de gemeente 6 jaar de tijd om de aantallen te behalen. In de eerste 7 maanden van 2025 zijn er bruto 1104 woningen opgeleverd. Als dit aantal door wordt getrokken voor het hele jaar is de verwachting dat er in het jaar 2025 bruto 1.893 woningen worden opgeleverd, in het geval dat de bouwstroom voor de rest van jaar gelijk blijft.
- De Regionale Woondeals schrijven voor dat in Drenthe in 2026, 1.699 netto woningen worden gerealiseerd.
- Het Provinciale monitoringsysteem laat zien dat de netto plancapaciteit voor 2026 op 2.959 woningen voor ligt. Rekening houdend met de geadviseerde 130% plancapaciteit wordt verwacht dat de woningbouwaantallen voor 2026 worden behaald.
- Per 1 januari 2025 hadden alle gemeenten in Drenthe een achterstand met betrekking tot huisvesting statushouders. De behaalde taakstelling was 80,3% (811 vergunninghouders gehuisvest) voor 2024. Inclusief de achterstand op 1-1-2024 is 71,6% behaald.

De Regionale Woondeals schrijven voor dat gemeenten moeten streven naar 2/3 betaalbare woningen. De provinciale Woningbouwmonitor laat zien dat in de looptijd van de Woondeal rond de 72% van de woningen van het betaalbare segment worden gebouwd en 28% worden van het dure segment gebouwd. Hierbij is het aandeel onbekend gelijkmatig verdeeld over beide categorieën. Dit betekent dus dat naar verwachting de streefwaarde van 2/3 betaalbaar wordt gehaald.

Stads- en dorpsvernieuwing

Voor stads- en dorpsvernieuwing monitoren we de prestaties conform de subsidiebeschikkingen en jaarlijkse voortgangsrapportages (output), en het (in)directe effect hiervan op de omgeving (outcome). Voor de omgevingseffecten van centrumontwikkeling zijn de koopstromen de meest relevante

indicator. Het Dorpsvernieuwingsfonds heeft een minder economische insteek. Daarom zijn we voornemens om de effecten te monitoren via de Monitor Brede Welvaart Drenthe.

Met wie werken we samen?

Samenwerking in ruimtelijke ordening

De provincie werkt op verschillende schaalniveaus samen aan ruimtelijke vraagstukken. We onderhouden actief contact met gemeenten, het Rijk, (buur)provincies en internationale partners. Binnen de Regio Groningen-Assen en Regio Zwolle stemmen we onze inzet af met overheden, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven. Daarnaast zijn we actief binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Nederlands-Duitse Commissie voor Ruimtelijke Ordening (NDCRO). Deze samenwerkingen dragen bij aan een goede afstemming van beleid en uitvoering in Noord-Nederland en daarbuiten.

Samenwerking voor de woningbouwopgave

Voor de realisatie van de woningbouwopgave werken we intensief samen met de Drentse gemeenten, woningcorporaties, marktpartijen, zorgorganisaties en het Rijk. Gezamenlijk ontwikkelen we het woonbeleid en zorgen we voor de uitvoering daarvan. Door deze samenwerking vergroten we de slagkracht om voldoende passende woningen te realiseren, met oog voor doelgroepen en kwaliteit van de leefomgeving.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		8.540.326	1.695.000	10.235.326
	Doelstelling 3.01.01 Omgevingswet	425.000		425.000
	Doelstelling 3.01.03 Ruimtelijke kwaliteit	2.362.548		2.362.548
	Doelstelling 3.01.05 Programma Wonen	3.361.046	1.695.000	5.056.046
	Doelstelling 3.01.06 Volkshuisvestelijk Programma	588.732		588.732
	Doelstelling 3.01.08 Circulair bouwen	185.000		185.000
	Doelstelling 3.01.09 Stads- en dorpsvernieuwing	1.618.000		1.618.000
Baten		-445.000		-445.000
	Doelstelling 3.01.05 Programma Wonen	-445.000		-445.000
Saldo		8.095.326	1.695.000	9.790.326

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B13. Extra middelen woonopgave	
In de Voorjaarsnota 2025 is aangegeven dat er voor wonen de komende jaren aanvullende middelen nodig zijn. Deze middelen zijn echter ook al vanaf 2025 nodig. Recentelijk zijn er diverse ontwikkelingen geweest die leiden tot een noodzaak voor extra middelen binnen het woondossier. In december 2024 is de nieuwe Woonagenda vastgesteld in de Provinciale Staten. Daarin zijn diverse doelen en opgaven benoemd. Ook zijn door het Rijk op de Woontop 2024 in december afspraken gemaakt over privaat-publieke monitoring, actualisering planlijsten en versnellingstafels. Deze afspraken zijn randvoorwaardelijk gemaakt voor eventuele toekomstige Rijkssubsidies. Daarnaast zien we dat het aantal verzoeken voor hulp bij woningbouwprojecten bij het Impulsteam oploopt en zijn er niet afdoende middelen om aan deze vraag voor projectleiders, stedenbouwkundigen, planeconomen te kunnen voldoen. Tot slot is de motie Woonoffensief aangenomen die ook extra inzet vraagt op het Woondossier. De hiervoor benodigde middelen, € 500.000,- (2025), € 1.695.000,- (2026) en € 1.000.000,- (2027) worden gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden.	1.695.000
Totaal	1.695.000

Beleidsopgave 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Inleiding

Ons milieubeleid is gebaseerd op Europese en nationale wet- en regelgeving. Als bevoegd gezag voor de omgevingsvergunningen en bodemsaneringen voeren wij deze taken uit op minimaal het wettelijk voorgeschreven niveau.

De uitvoering van deze taken ligt grotendeels bij de Omgevingsdienst Drenthe (OD Drenthe). Voor bedrijven met grote risico's, zoals Seveso-inrichtingen en RIE4-bedrijven (complexe chemische bedrijven die werken met grote hoeveelheden gevaarlijke en milieubelastende stoffen), is de uitvoering belegd bij de Omgevingsdienst Groningen (ODG).

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.02.01 Adequaat opdrachtgeverschap richting de Omgevingsdienst Drenthe (OD Drenthe) en Omgevingsdienst Groningen (ODG)

Voor milieuactiviteiten die onder provinciaal bevoegd gezag vallen, verzorgen de Omgevingsdienst Drenthe (OD Drenthe) en de Omgevingsdienst Groningen (ODG) de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving. Deze werkzaamheden worden vastgelegd in een jaarlijks uitvoeringsprogramma. De voortgang wordt gemonitord en verantwoord via periodieke rapportages. Daarnaast vindt regelmatig afstemming plaats met beide Omgevingsdiensten over de uitvoering van de taken. Voor bodembescherming en bodemsanering voert OD Drenthe de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving uit. Daarnaast verricht OD Drenthe bodemonderzoeken, begeleidt bodemsaneringen en levert beleidsadviezen. Voor deze bodemtaken wordt jaarlijks een aparte opdracht opgesteld.

Doelstelling 3.02.02 Adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht

De provincie houdt toezicht op de taakuitvoering van gemeenten en andere betrokken partijen. Dit interbestuurlijk toezicht (IBT) vindt plaats op basis van wettelijke kaders. Indien nodig stellen we een verbetertraject op en begeleiden we de uitvoering daarvan.

Doelstelling 3.02.03 Uitvoering milieustrategie

In 2025 is het milieubeleid geactualiseerd met de vaststelling van de Milieustrategie Drenthe 2025–2027. In 2026 werken we verder aan de uitvoering van de daarin opgenomen actiepunten.

Naast de uitvoering van onze wettelijke taken en onze bijdrage aan het bestuurlijk vastgestelde Schone Lucht Akkoord, richten we ons dit jaar op een aantal speerpunten:

- Implementatie van het monitoringplan;
- Meer toepassen van programmatisch werken voor het behalen van doelstellingen (gesloten beleidscyclus);
- Uitvoeren van het geurbeleid; verder uitwerken van het thema gezondheid in relatie tot milieueffecten;
- Vergroten van kennis over zeer zorgwekkende stoffen (ZZS).

Met deze inzet geven we invulling aan de Drentse ambities op het gebied van de gezonde en veilige leefomgeving.

Doelstelling 3.02.04 Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies

De provincie heeft een coördinerende en regisserende rol richting ketenpartners bij de uitvoering van de Omgevingswet. Ketenpartners zijn onder andere gemeenten, waterschappen, terreinbeherende organisaties en omgevingsdiensten. Wij adviseren over het provinciale beleid voor een duurzame, veilige en gezonde fysieke leefomgeving. Daarbij richten we ons op het behouden en verbeteren van de leefomgeving en het milieu.

Een belangrijk onderdeel hiervan is onze inzet voor het Schone Lucht Akkoord (SLA). Samen met het Rijk, andere provincies en gemeenten werken we aan het verbeteren van de luchtkwaliteit en het behalen van gezondheidswinst.

Wij voeren de vergunningverlening-, toezicht- en handhavingstaken (VTH-taken) uit die voortvloeien uit de Provinciale Omgevingsverordening. Deze taken hebben onder andere betrekking op grondwaterbeschermingsgebieden, stiltegebieden, natuur, ontgrondingen en zwemwater. Bij de uitvoering van deze taken zetten we actief het BIBOB-instrument in ter voorkoming van misbruik van vergunningen. Met de Natuur- en Milieufederatie (NMF) Drenthe zijn prestatieafspraken gemaakt over de inzet op provinciale opgaven binnen het fysieke domein.

Welke feiten en cijfers zijn er?

In de provincie Drenthe zijn 12 gebieden aangewezen als stiltegebied. De stilte in deze gebieden beschouwen we van provinciaal belang. Ons doel is om de stilte in deze gebieden te behouden, door geen ontwikkelingen toe te staan die de rust verstoren.

Met wie werken we samen?

Gemeenten, waterschappen, omgevingsdiensten, bedrijven en burgers. Ons beleid stemmen we af binnen Drenthe en met de andere provincies.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten	6.388.304	150.000	6.538.304
Doelstelling 3.02.01 Adequaate opdrachtgeverschap richting de Omgevingsdienst Drenthe (OD Drenthe) en Omgevingsdienst Groningen (ODG)	5.753.081		5.753.081
Doelstelling 3.02.04 Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies	635.223	150.000	785.223
Baten	-225.000		-225.000
Doelstelling 3.02.01 Adequaate opdrachtgeverschap richting de Omgevingsdienst Drenthe (OD Drenthe) en Omgevingsdienst Groningen (ODG)	-225.000		-225.000
Saldo	6.163.304	150.000	6.313.304

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B16. Uitvoering Milieustrategie Drenthe, inclusief kennisontwikkeling en onderzoek	
Voor de uitvoering van de nieuwe Milieustrategie gaan wij uit van een groeimodel, om de organisatie de tijd te geven de basis op orde te brengen en zich de nieuwe werkwijze eigen te maken. De nieuwe activiteiten zijn onderverdeeld in wat wettelijk verplicht is en in wat bestuurlijk is besloten. Voorbeeld is het Schone Lucht Akkoord dat alle provincies hebben ondertekend. Vanaf 2025 breiden we stapsgewijs uit om aan nieuwe wettelijke en bestuurlijke verplichtingen te voldoen en willen we inzetten op een sluitende beleidscyclus. Hiervoor zijn nog middelen noodzakelijk voor de ontwikkeling van milieupertise en milieuanalyse. Ten behoeve van kennisontwikkeling en milieupertise hebben wij voorgesteld voor de jaren 2026 en 2027 € 150.000,- per jaar beschikbaar te stellen. Tot slot hebben wij voorgesteld voor de milieuanalyse in 2027 eenmalig € 100.000,- beschikbaar te stellen. Deze bedragen worden gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden.	150.000
Totaal	150.000

Beleidsopgave 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

Inleiding

Het Drentse landschap is gevormd door miljoenen jaren aan natuurlijke processen en menselijk gebruik. Met de strategie Bodem en Ondergrond 2021 geeft de provincie Drenthe richting aan duurzaam beheer en gebruik van bodem, ondergrond en grondwater. De strategie speelt in op maatschappelijke opgaven zoals klimaatverandering, energietransitie en duurzaam ruimtegebruik, en vormt de basis voor toekomstig beleid onder de Omgevingswet. Uitgangspunt is het in balans brengen van menselijk gebruik met de draagkracht van het natuurlijk systeem, zodat ook komende generaties kunnen rekenen op een vitaal bodemsysteem.

Speerpunten van ons beleid zijn:

- Het op basis van een programmatische aanpak bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond;
- Het zorgdragen voor een verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds);
- Het uitvoeren van projecten gericht op de aanpak van verontreiniging in de bodem;
- Het middels vergunningverlening, toezicht en handhaving zorgen voor een verantwoorde winning van de oppervlakedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgroningen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.03.01 Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond

Deelambities binnen de strategie Bodem en Ondergrond

De strategie Bodem en Ondergrond van de provincie Drenthe bestaat uit negen deelambities (deelprogramma's), uitgewerkt in 32 strategische doelen. Deze doelen geven richting aan een duurzaam en samenhangend gebruik van de bodem:

1. Bodem en Energievoorziening richt zich op het verantwoord benutten van ondergrondse energiebronnen. Tegelijk beperken we negatieve effecten zoals bodemdaling en extra ruimtebeslag;
  2. Bodem en Landbouw zet in op een betere bodemstructuur, een gezond bodemleven en schoner water. Ook willen we het gebruik van schadelijke stoffen in de landbouw verminderen;
  3. Bodem en Leefomgeving is gericht op het saneren van oude bodemverontreinigingen en het voorkomen van nieuwe bodemverontreiniging;
  4. Bodem en Erfgoed beschermt het aardkundig erfgoed in Drenthe. Dit doen we door bijzondere bodemvormen en landschapselementen te behouden;
  5. Bodem en Natuur versterkt de vitaliteit van bodems in natuurgebieden. Daarnaast bevorderen we biodiversiteit via natuurinclusieve landbouw;
  6. Bodem en Grondwater richt zich op het verminderen van verontreiniging en het vergroten van het bufferend vermogen van bodems. In veengebieden (met risico op bodemdaling) is hier extra aandacht voor;
  7. Bodem en Infrastructuur stimuleert het hergebruik van grond en materialen, het vasthouden van water en het beter afstemmen van infrastructuur op de bodem;
  8. Bodem en Delf- en Grondstoffen bevorderen circulair gebruik van grondstoffen en bewaakt de bodemkwaliteit bij de productie van grondstoffen;
  9. Bodem en Klimaatverandering speelt in op de gevolgen van klimaatverandering. We doen dit via bodembeheer, het beperken van bodembedekking en het behoud van veengebieden.
- Op basis van een programmatische aanpak werken we aan het realiseren van deze ambities.

Doelstelling 3.03.02 Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)

Nazorg gesloten stortplaatsen

Voor een verantwoord beheer van gesloten stortplaatsen is permanente nazorg nodig. Deze nazorg bestaat uit het:

- Beheer en onderhoud van de locatie;
- Periodiek vervangen van de bovenafdichting;
- Monitoren van de kwaliteit van het grondwater;
- Nemen van maatregelen bij verontreiniging, om verspreiding van schadelijke stoffen te voorkomen.

Op basis van de Wet milieubeheer (Wm) is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen waarop op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. In Drenthe gaat het om twee locaties:

- Stortplaats van Meisner Noord-Drenthe B.V. in Ubbena (eigendom van SITA Holding);
- Stortplaats van Attero B.V. in Wijster.

Het doel van deze regeling is het waarborgen van een gelijk niveau van milieubescherming, ook nadat de stortactiviteiten zijn beëindigd. Zo blijven deze locaties op de lange termijn geen risico vormen voor de bodemkwaliteit.

De kosten voor deze nazorg worden betaald via een heffing die de provincie tijdens de gebruiksfase oplegt aan de exploitant. De hoogte van deze heffing is gebaseerd op het zogeheten doelvermogen. Dit doelvermogen wordt berekend aan de hand van een nazorgplan dat door de exploitant wordt ingediend.

Voor de beoordeling van deze plannen en de berekening van het doelvermogen gebruikt de provincie modellen en controlelijsten die in IPO-verband zijn ontwikkeld. Deze zijn opgenomen in de provinciale beleidsregels voor de nazorg van stortplaatsen.

De provincie streeft ernaar dat de heffing voldoende is om de eeuwigdurende nazorg volledig te dekken. Het tarief voor 2026 wordt vastgesteld via de belastingverordening van de provincie Drenthe, op basis van de jaarrekening 2025 van het Nazorgfonds provincie Drenthe.

Doelstelling 3.03.03 Uitvoeren projecten Bodem en verontreiniging in de leefomgeving (Strategie Bodem en Ondergrond)

Bodemkwaliteit en aanpak van bodemverontreiniging

Een goede kwaliteit van de bodem en het grondwater is belangrijk voor een gezonde en veilige leefomgeving. Daarom zet de provincie zich in om de bodem, ondergrond en het grondwater te beschermen tegen nieuwe verontreinigingen.

We willen voorkomen dat zeer zorgwekkende stoffen (zoals PFAS) en opkomende verontreinigingen in de bodem terechtkomen. Ook zorgen we voor een doelmatige aanpak van historische verontreinigingen. Als er sprake is van onaanvaardbare verspreidingsrisico's, grijpen we in. Dat doen we via sanering of door gebiedsgericht beheer. Om dit te bereiken voeren we de volgende activiteiten uit:

- Aanpakken en voorkomen van risico's op locaties waar historische bodemverontreiniging, inclusief verontreinigd grondwater, potentieel kan leiden tot onaanvaardbare situaties;
- Herstellen van de bodemkwaliteit op plaatsen waar verontreiniging heeft geleid tot schade;
- Voorkomen van nieuwe verontreinigingen, zodat de kwaliteit van de bodem behouden blijft.

Doelstelling 3.03.04 Een verantwoorde winning van de oppervlakedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgroningen

Vergunningverlening voor zandwinning en ontgroningen

De winning van zand en de uitvoering van ontgroningen vinden plaats binnen de wettelijke en provinciale kaders. Bij het verlenen van vergunningen wordt een integrale belangenafweging gemaakt, op basis van de doelen van het omgevingsbeleid. Zandwinning is alleen toegestaan als er een aantoonbare behoefte is aan zand voor diverse toepassingen, zoals beton- en metselzand of ophoogzand. Nieuwe zandwinlocaties worden alleen toegestaan als deze na afloop van de winning een multifunctioneel gebruik krijgen en bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. De provincie streeft ernaar zandwinning te concentreren op een beperkt aantal centrale locaties, verspreid over de provincie. Zo beperken we de ruimtelijke impact. Functionele ontgroningen zijn

alleen toegestaan als deze strikt noodzakelijk zijn, passen in het landschap en bijdragen aan het gewenste eindgebruik.

Vergunningverlening voor zandwinning en ontgrondingen

De winning van zand en de uitvoering van ontgrondingen vinden plaats binnen de wettelijke en provinciale kaders. Bij het verlenen van vergunningen wordt een integrale belangenafweging gemaakt, op basis van de doelen van het omgevingsbeleid. Zandwinning is alleen toegestaan als er een aantoonbare behoefte is aan zand voor diverse toepassingen, zoals beton- en metselzand of ophoogzand. Nieuwe zandwinlocaties worden alleen toegestaan als deze na afloop van de winning een multifunctioneel gebruik krijgen en bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. De provincie streeft ernaar zandwinning te concentreren op een beperkt aantal centrale locaties, verspreid over de provincie. Zo beperken we de ruimtelijke impact. Functionele ontgrondingen zijn alleen toegestaan als deze strikt noodzakelijk zijn, passen in het landschap en bijdragen aan het gewenste eindgebruik.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Voor programma Bodem en Ondergrond wordt de voortgang op verschillende onderdelen gevolgd:

- *Objectieve gegevens:*
  - De voortgang van de strategische doelen wordt gemeten door de ingezette middelen te vergelijken met de begroting;
  - De voortgang van de operationele doelen en de bijbehorende inspanningen wordt specifiek gevolgd. Daarbij kijken we naar ingezette middelen, de planning in de tijd en de status van de uitvoering.
- *Niet-objectieve gegevens:*
  - Er wordt een tijdslijn bijgehouden met belangrijke gebeurtenissen binnen het programma Bodem en Ondergrond.

Er wordt op basis van uitgevoerde onderzoeken een leeragenda opgesteld. Hiermee brengen we leerpunten in beeld die kunnen bijdragen aan verbetering van beleid en uitvoering.

Met wie werken we samen?

Samen met partners – zoals gemeenten, waterschappen, het Rijk, omgevingsdiensten, bedrijven en andere organisaties – geven wij invulling aan het duurzaam gebruik van bodem en ondergrond. De samenwerking is breed, maar verschilt per onderwerp en hangt af van de aard en omvang van de opgave.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		1.562.500		1.562.500
	Doelstelling 3.03.01 Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond	1.527.500		1.527.500
	Doelstelling 3.03.03 Uitvoeren projecten Bodem en verontreiniging in de leefomgeving (Strategie Bodem en Ondergrond)	35.000		35.000
Baten		-37.500		-37.500
	Doelstelling 3.03.04 Een verantwoorde winning van de oppervlaktedelstoffen en uitvoering van functionele ontgrondingen	-37.500		-37.500
Saldo		1.525.000		1.525.000

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Inleiding

Aanpak asbestdaken in Drenthe

In 2016 heeft de provincie Drenthe de nul-situatie van asbestdaken in beeld gebracht. Hieruit is de Asbestdakenkaart Drenthe ontstaan. Deze kaart is een belangrijk hulpmiddel om eigenaren bewust te maken van de noodzaak om hun asbestdak te vervangen.

Als aanvulling hierop is in 2017 de Subsidieregeling stimuleringslening verwijdering asbestdaken Drenthe opgesteld, beter bekend als de Asbestlening Drenthe. Deze regeling is beschikbaar tot eind 2028 en helpt eigenaren bij het financieren van de sanering.

Sinds de start van deze aanpak is er 2,4 miljoen m² asbestdak verwijderd, van de oorspronkelijke opgave van 5,2 miljoen m².

Hoewel het verwijderen van asbestdaken geen wettelijke taak van de provincie is, hebben wij wel actie ondernomen vanwege het toen aangekondigde landelijke asbestdakenverbod per 2024. Toen de Eerste Kamer dit verbod in 2019 afwees, verdween voor veel eigenaren de directe noodzaak tot vervanging. Toch blijven asbestdaken een risico voor de volksgezondheid. Door verwerking kunnen asbestvezels vrijkomen in de leefomgeving. Daarom blijft het belangrijk om eigenaren te stimuleren tot vervanging.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.04.01 Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren

Versnellen van de aanpak van asbestdaken

Het doel is dat alle asbestdaken in Drenthe, zowel in stedelijke als landelijke gebieden, door dakeigenaren uiterlijk in 2035 zijn vervangen. Dit voorkomt dat asbestvezels vanuit de daken in de leefomgeving terechtkomen. Het jaartal 2035 is echter geen harde termijn, aangezien er geen verplichting tot het verbieden van asbestdaken bestaat. Deze doelstelling is gebaseerd op de saneringcijfers van de periode waarin er sprake was van een mogelijk verbod. Tussen mei 2016 en december 2019 werd 1 miljoen m² asbestdak gesaneerd. Na het niet doorgaan van het verbod is in de daaropvolgende zes jaar slechts 1,4 miljoen m² gesaneerd. Met nog 2,8 miljoen m² te gaan (per mei 2025) en de impact van de landelijke bewustwordingscampagne, wordt verwacht dat de snelheid van de sanering zal toenemen, waardoor 2035 een haalbare en realistische doelstelling blijft.

Om dit doel te bereiken, sluiten wij aan bij de landelijke bewustwordings- en communicatiecampagne. Deze campagne biedt duidelijke informatie en handelingsperspectieven voor dakeigenaren. Via de website www.asbestvrijdak.nl zijn onder andere stappenplannen beschikbaar die eigenaren helpen bij het vervangen van hun dak. Wij roepen Drentse gemeenten actief op om deze informatie ook onder de aandacht te brengen van hun inwoners.

Daarnaast brengen wij als provincie de Asbestlening Drenthe (Subsidieregeling stimuleringslening verwijdering asbestdaken Drenthe) opnieuw nadrukkelijk onder de aandacht. Dit doen we in samenhang met de landelijke advertentiecampaagnes, die ook in Drenthe zichtbaar zullen zijn. Ook de publieke Asbestdakenkaart Drenthe brengen we opnieuw onder de aandacht. Deze kaart is een belangrijk hulpmiddel in de communicatie richting eigenaren en andere betrokken partijen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De provincie Drenthe werkt aan een veilige en gezonde leefomgeving. Een belangrijk onderdeel hiervan is het verwijderen van asbestdaken.

Op basis van de Asbestdakenkaart Drenthe worden de gegevens vertaald naar het beleidsdashboard. Ten opzichte van de nulsituatie zijn er inmiddels ruim 8.000 asbestdaken gesaneerd. Per 20 mei 2025 resteert nog een opgave van ongeveer 10.500 daken.

In totaal is er al 2,4 miljoen m² asbestdak uit de leefomgeving verwijderd. Er ligt nog een resterende opgave van 2,8 miljoen m².

Met wie werken we samen?

Samenwerking voor het verwijderen van asbestdaken

We sluiten aan bij de landelijke bewustwordingscampagne en werken daarbij regionaal samen met gemeenten en de Omgevingsdienst Drenthe.

Daarnaast betrekken we saneringsbedrijven, verzekeraars en andere relevante partijen. Zij kunnen dakeigenaren helpen en stimuleren om hun asbestdak te vervangen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

Niet van toepassing.

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 3: Leefomgeving en wonen

	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Lasten				
3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen	8.443.060	25.475.670	10.235.326	15.240.344
3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	6.102.432	6.134.959	6.538.304	-403.345
3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	1.749.184	3.037.386	1.562.500	1.474.886
3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe	22.558	81.288	0	81.288
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	16.317.234	34.729.303	18.336.130	16.393.173
Baten				
3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen	-988.729	-450.000	-445.000	-5.000
3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	-29.991	-225.000	-225.000	0
3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	-1.102.801	-884.500	-37.500	-847.000
Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-2.121.521	-1.559.500	-707.500	-852.000
Totaal programma exclusief reserve mutaties	14.195.713	33.169.803	17.628.630	15.541.173

Directe personele kosten Programma 3: Leefomgeving en wonen

Beleidsopgave	2026 Begroting
3.01 Ruimtelijke ordening en wonen	2.340.460
3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	2.091.397
3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	806.376
3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe	7.238
Totaal directe personele kosten programma 3: Leefomgeving en wonen	5.245.470

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 15.240.344,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe - Stads- en dorpsvernieuwing & retail

De lagere raming op de doelstelling bedraagt in totaal € 15.661.927,-- in 2026. De bij de 2e uitwerking van het coalitieakkoord beschikbaar gestelde middelen voor Herstructurering Ruimtelijk Kwaliteit (€ 1,75 miljoen), het Binnenstadfonds (€ 4 miljoen) en de subsidieregeling Dorpsvernieuwing (€ 5 miljoen) lopen tot en met 2025. Het overige verschil van € 4.911.927,-- heeft betrekking op de begrote lastneming per jaar van inmiddels verstrekte grote subsidies waarvan de egalisatie plaats vindt via de Reserve begrote subsidies.

Doelstelling: Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe mét ruimtelijke kwaliteit

De lagere raming op de doelstelling bedraagt in totaal € 442.417,--. Dit verschil wordt verklaart doordat in 2025 incidenteel lasten zijn begroot van € 377.417,-- voor NOVEX Ruimte. Verder vallen in 2026 voor de Provinciale omgevingsvisie Drenthe de lasten met € 65.000,-- lager uit doordat in 2025 vanuit 2024 middelen zijn overgeheveld.

Doelstelling: Wonen – programma uitvoering regionale woondeals

In de Voorjaarsnota 2025 is aangegeven dat voor de uitvoering van de woonopgave aanvullende inzet nodig is. In 2025 is hiervoor € 500.000,-- opgenomen en in 2026 is hiervoor een bedrag opgenomen van € 1.695.000,-- (verschil van € 1.195.000,--).

Doelstelling: Wonen - volkshuisvestingsbeleid

De lasten zijn verlaagd met € 326.000,-- vanaf 2026. Dit komt door een bijstelling van het provinciale aandeel in de gezamenlijke bijdrage aan de Regio Groningen-Assen.

Beleidsopgave: 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 403.345,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Adequaat opdrachtgeverschap richting de Omgevingsdienst Drenthe (OD Drenthe) en Omgevingsdienst Groningen (ODG)

In de Begroting 2026 zijn we uitgegaan van een hogere deelnemersbijdrage aan de Omgevingsdienst Drenthe. Het gaat om een nadeel van € 213.544,-- ten opzichte van 2025.

Doelstelling: Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies

In de Voorjaarsnota 2025 is aangegeven dat voor de uitvoering van de nieuwe Milieustrategie extra middelen nodig zijn. Daarom zijn voor de jaren 2026 en 2027 € 150.000,-- hogere lasten opgenomen voor kennisontwikkeling en milieuexpertise.

Beleidsopgave: 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 1.474.886,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Uitvoeren projecten Bodem en verontreiniging in de leefomgeving (Strategie Bodem en Ondergrond)

Het verschil van € 1.155.100,-- ten opzichte van 2025 wordt veroorzaakt doordat we in de begroting 2026 nog geen raming hebben opgenomen van de verwachte kosten van bodemprojecten.

Doelstelling: Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond

Daarnaast verwachten we in het kader van het programma Bodem en ondergrond in 2026 € 319.786,- - meer te besteden dan in 2025.

Beleidsopgave: 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Niet van toepassing.

Baten

Beleidsopgave: 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 847.000,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Uitvoeren projecten Bodem en verontreiniging in de leefomgeving (Strategie Bodem en Ondergrond)

Het verschil van € 847.000,-- ten opzichte van 2025 wordt veroorzaakt doordat we in de begroting 2026 nog geen raming hebben opgenomen van de verwachte kosten van bodemprojecten en de daarmee samenhangende bijdragen van derden.

Beleidsopgave: 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 3: Leefomgeving en wonen

Programma 3	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Totaal programma	14.195.713	33.169.803	17.628.630	15.541.173
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve Bodem	959.984	-	-	-
Bijdrage van Reserve Bodem	-740.150	-782.000	-500.000	-282.000
Bijdrage aan Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw	2.724.000	2.500.000	2.500.000	0
Bijdrage van Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw	-500.000	-1.500.000	-1.500.000	0
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	2.991.949	3.143.325		3.143.325
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-6.570.654	-9.673.252	-1.618.000	-8.055.252
Bijdrage van Saldireserve	-800.333	-843.491	-	-843.491
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden		-500.000	-1.845.000	-
Saldo verrekend met reserves	-1.935.204	-7.655.418	-2.963.000	-6.037.418
Totaal na bestemming	12.260.509	25.514.385	14.665.630	9.503.755

Investerings programma 3: Leefomgeving en wonen

Niet van toepassing.

4: Regionale economie en werkgelegenheid

Toelichting programma

Inleiding

De provincie zet zich in voor een sterke en toekomstbestendige regionale economie. We kiezen daarbij voor het versterken van een economie die bijdraagt aan brede welvaart. Een sterke regionale economie kan niet zonder kennis en innovatie. Onze inzet is gericht op het stimuleren van innovaties die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven. Deze inzet concentreert zich de komende jaren op de realisatie van vijf opgaven. Deze zijn in te delen in drie sporen.

SPOOR 1 De basis op orde

Voor een vitale en toekomstbestendige economie is het belangrijk dat de economische basis op orde is. Daarbij gaat het om het vestigingsklimaat, de arbeidsmarkt en het ondernemerschap.

De activiteiten binnen het eerste spoor zijn generiek van aard en richten zich op de economie, het bedrijfsleven en de beroepsbevolking in de volle breedte.

SPOOR 2 Creëren van nieuwe economische kansen

De inzet binnen het tweede spoor is gericht op het verzilveren van de kansen die zich voordoen als gevolg van trends en ontwikkelingen. Daarbij richten we ons specifiek op bedrijven die door slim en groen te werken innovaties realiseren die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. Bijzondere aandacht gaat er naar de kansen die de ontwikkelingen bij Defensie bieden voor ons regionale bedrijfsleven.

SPOOR 3 Kracht van Drenthe

De inzet in het laatste spoor is gericht op de toekomstbestendigheid en uitbouw van de krachtige economische pijlers van Drenthe. Het gaat dan specifiek om aanwezige bedrijven en clusters die van groot belang zijn voor het verdienvermogen van onze provincie. Bijvoorbeeld omdat er binnen de aanwezige clusters bovengemiddeld veel inwoners werkzaam zijn (zoals bij de aanwezige Rijksdiensten in Drenthe). Of omdat het specifieke cluster een bovengemiddelde bijdrage heeft aan de toegevoegde waarde, zoals in de medische en biotechnologie, agrofood, (maak)industrie, groene chemie en circulaire plastics.

De recreatieve en toeristische sector beschouwen we (om een andere reden) ook als kracht van Drenthe. Naast een bijdrage aan het verdienvermogen en de werkgelegenheid, levert deze sector ook een belangrijke bijdrage aan het aantrekkelijke leefklimaat in Drenthe. Mede gelet hierop vindt de provinciale beleidsinzet gericht op deze sector plaats vanuit een zelfstandige agenda: de 'Agenda Recreatie & Toerisme'

Kaders bestaand beleid

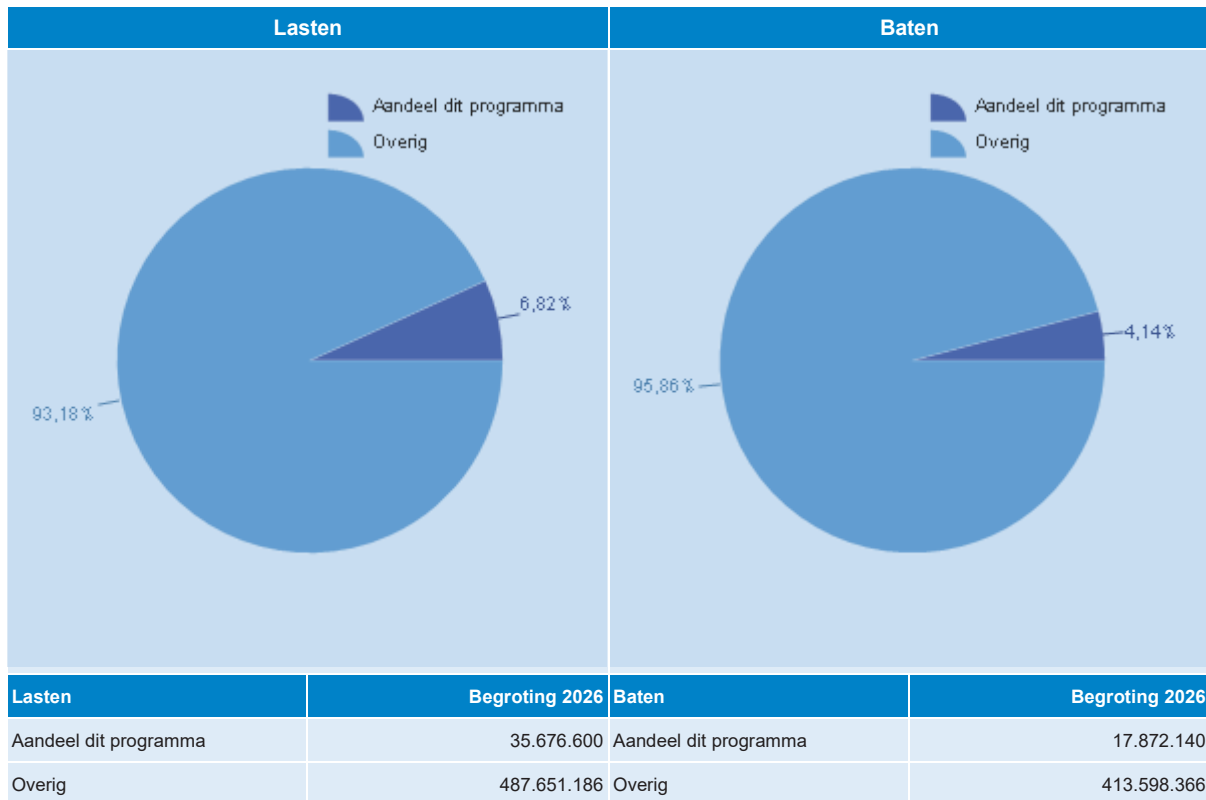
- Economische Koers Drenthe
- Omgevingsvisie Drenthe
- Omgevingsverordening Drenthe
- Agenda Recreatie en Toerisme 2024-2028
- Research & Innovation Strategy for Smart Specialisation (RIS3) Noord-Nederland
- Human Capital Agenda Noord-Nederland
- Acquisitie Agenda Drenthe

Programmastructuur

Beleidsopgave	Doelstelling
4.01 Versterken van het vestigingsklimaat	4.01.01 Toekomstbestendige werklocaties
	4.01.02 Versterken van het vestigingsklimaat
4.02 Versterken van het ondernemerschap	4.02.01 Zorgen voor een goede mkb ondersteuning
4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe	4.03.01 Binden van de kracht van Drenthe
	4.03.02 (Inter-)nationaal verbinden van de kracht van Drenthe
4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven	4.04.01 Bijdragen aan en verder helpen van economische kansen vanuit de markt
	4.04.02 Inspireren en verleiden om kansen rondom de transitie en Drentse opgaves te pakken
	4.04.03 Werken aan sociaaleconomisch perspectief
4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt	4.05.01 Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden
	4.05.02 We investeren in talentontwikkelingen voor de economie van morgen
4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	4.06.01 Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027
	4.06.02 Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I
4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme	4.07.01 Stimuleren van vitale en toekomstbestendige verblijfsrecreatie
	4.07.02 Behouden en versterken van de recreatieve infrastructuur
	4.07.03 Versterken toeristisch recreatief aanbod
	4.07.04 Bezoekers en inwoners stimuleren om Drenthe te ontdekken
	4.07.05 Bevorderen ondernemerschap
	4.07.06 Goed beheer en onderhoud VAM-berg

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 4.01 Versterken van het vestigingsklimaat

Inleiding

Een sterk vestigingsklimaat is essentieel voor een gezonde economie. Het vergroot de aantrekkingskracht op ondernemers en biedt ruimte voor groei. Daarom is het belangrijk dat onze werklocaties blijven aansluiten op de wensen van het bedrijfsleven en op maatschappelijke ontwikkelingen. De provinciale inzet richt zich met name op bedrijventerreinen en detailhandelslocaties. Hiervoor hebben we zowel ruimtelijk omgevingsbeleid als economisch beleid. Vanuit het economisch beleid trekken we samen op met onze partners (gemeenten, parkmanagementorganisaties, et cetera) om de bedrijventerreinen toekomstbestendig en aantrekkelijk te maken en houden. Vanuit ruimtelijk beleid streven we onder meer naar vitale centrum- en winkelgebieden met goede voorzieningen voor de inwoners. Een goed vestigingsklimaat vraagt ook om een toekomstbestendige infrastructuur. Daar hoort een goede bereikbaarheid bij, via weg, spoor en lucht. Groningen Airport Eelde speelt hierin een rol.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.01.01 Toekomstbestendige werklocaties

We willen ervoor zorgen dat Drenthe ook de komende jaren een aantrekkelijke vestigingslocatie blijft met voldoende ontwikkelmogelijkheden. Om voldoende ontwikkelmogelijkheden te kunnen bieden, moeten onze werklocaties aantrekkelijk, toekomstbestendig en goed bereikbaar zijn en blijven. Ze moeten voldoen aan de veranderende eisen die gebruikers én de maatschappij stellen. Daarom zetten we ons in om:

- Binnen een integraal programma voor Toekomstbestendige bedrijventerreinen (TBBT) activiteiten op te zetten en uit te voeren. Toekomstbestendige bedrijventerreinen dragen bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat en vervullen een belangrijke rol in de energietransitie, circulaire economie en zijn natuurinclusief en klimaatadaptief. We nemen deel aan het programma Werklandschappen van de Toekomst. Zo werken we op één ambassadeursterrein aan onderzoek, onderwijs en innovatie. De opgedane kennis vertalen we naar alle andere bedrijventerreinen in Drenthe. Vanuit een versnellingstafelaanpak werken we aan het organiserend vermogen op bedrijventerreinen (zie ook doelstelling 6.01.01).
- Samen met de provincie Groningen de Herstructureringsmaatschappij Drenthe-Groningen (HMDG) op te richten. Dit is een verbonden partij die zich primair bezig houdt met de (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen. De HMDG wordt onderdeel van het integrale programma voor het intensiever en efficiënter benutten van de bestaande bedrijventerreinen.
- Afspraken te maken met het Rijk en gemeenten over de programmering van bedrijventerreinen en ruimtelijk-economisch beleid af te stemmen. Hiervoor werken we aan een update van de Behoefteraming bedrijventerreinen.

Naast de bedrijventerreinen zetten we ons ook in voor de detailhandelslocaties. We zorgen voor afstemming en kennisontwikkeling via het Drents netwerk voor Centrumgebieden, we stimuleren centrumontwikkeling door de subsidieregelingen voor dorps- en stadsvernieuwing wederom open te stellen (zie ook doelstelling 3.01.09).

Doelstelling 4.01.02 Versterken van het vestigingsklimaat

Door middel van gerichte promotie en acquisitie willen we Drenthe op de kaart zetten als aantrekkelijke provincie voor bedrijven om zich te vestigen. Ook willen we het bestaande bedrijfsleven behouden en versterken. De provincie Drenthe focust zich in de acquisitie de komende jaren op vier kansrijke sectoren: de groene chemie, (bio)medische technologie, (hoogwaardige) maakindustrie en agrofood. Met het afwegingskader in de Acquisitie Agenda wordt bepaald of een initiatief wordt ondersteund door de provincie Drenthe. Vanuit de Acquisitie Agenda zetten we ons in op:

- Het maken een verdiepingsslag van de vier focussectoren: het marktgebied, niches en ontbrekende schakels;
- Het zoeken van verbinding voor de focussectoren met de startup/scale-up aanpak van de NOM, Founded (zij promoten, ondersteunen en verbinden startups en scale-ups) en IBDO;
- Het zoeken van afstemming met de sectorteam van de NOM;
- Het formuleren van de lobbyboodschap gericht op de vier focussectoren en lobby verrichten richting het Rijk en Brussel;
- Het extra inzetten van profilering en marketing op de vier focussectoren. Onder meer in beeld brengen hoe we in contact komen met leads via ons acquisitienetwerk;
- Het maken van een koppeling met de profilering van Noord-Nederland via TopDutch. Sectorspecifieke matchmaking evenementen organiseren om gericht bedrijven van buiten de regio aan te trekken.

In 2025 hebben we de Drentse Agenda Defensie en Veiligheid en ons Regioprofiel Rijksdiensten aan het Rijk aangeboden. Met lobby en gerichte inspanningen willen we deze samen met het Rijk, Drentse overheden, kennisinstellingen en bedrijven concretiseren.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK.

Regionale economie

Indicator: bruto regionaal product (brp).

Groei bruto regionaal product in Drenthe

	2020	2021	2022	2023
Groei ten opzichte van het voorgaande jaar	-1,20%	9,30%	9,90%	9,80%

(De cijfers voor 2022 en 2023 zijn voorlopige cijfers)

Toelichting:

Dit is een BBV-verplichte indicator. Het bruto regionaal product (brp) is een maat voor de omvang van de economie. De verandering van het volume van het brp in een bepaalde tijdsperiode is een maat voor de groei (of krimp) van de economie. Het bruto regionaal product tegen marktprijzen is het eindresultaat van de productieve activiteiten van ingezeten productie-eenheden. Het getoonde percentage is de verandering in het brp ten opzichte van het voorgaande jaren.

Indicator Bedrijventerreinen Drenthe

Drenthe telt 123 bedrijventerreinen. Deze zijn goed voor 5.700 vestigingen en 76.150 arbeidsplaatsen. (32% van het totaal). Bron: Stec Groep 2024

Met wie werken we samen?

Voor het versterken van het vestigingsklimaat werkt de provincie voornamelijk interbestuurlijk samen met het Rijk en de gemeenten. Hiernaast werken we samen met bedrijven, kennisinstellingen, de NOM en regionale samenwerkingsverbanden.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.01 Versterken van het vestigingsklimaat	Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten	1.743.580		1.743.580
Doelstelling 4.01.01 Toekomstbestendige werklocaties	1.050.000		1.050.000
Doelstelling 4.01.02 Versterken van het vestigingsklimaat	693.580		693.580
Saldo	1.743.580		1.743.580

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.02 Versterken van het ondernemerschap

Inleiding

Ondernemers zijn van grote waarde voor Drenthe. Ze zorgen voor banen en dragen bij aan brede welvaart. Het Drentse bedrijfsleven bestaat vrijwel geheel uit mkb-bedrijven, die voor steeds grotere uitdagingen staan. Digitalisering, verduurzaming en andere maatschappelijke veranderingen volgen elkaar snel op. Dit vraagt om aanpassingsvermogen en innovatiekracht.

Een deel van de Drentse bedrijven, vooral in het midden- en kleinbedrijf (mkb), sluit nog onvoldoende aan op deze ontwikkelingen. Tegelijk staat het toekomstige verdienvermogen van deze bedrijven onder druk. De provincie wil ondernemers ondersteunen bij hun uitdagingen en hen helpen om zich te ontwikkelen. Zo kunnen zij beter meebewegen met de veranderingen die op hen afkomen. Daarbij sluiten we ook aan bij de landelijke mkb-actieagenda. Deze biedt waardevolle aanknopingspunten die wij inzetten voor het aanbod aan ondernemer in Drenthe.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.02.01 Zorgen voor een goede mkb ondersteuning

We willen dat ondernemers in Drenthe toegang hebben tot een stevige en samenhangende ondersteuningsstructuur. Deze bestaat uit eigen provinciale instrumenten en het aanbod van partners. Zo kunnen ondernemers werken aan een toekomstgericht en toekomstbestendig businessmodel. We zetten ons in op het versterken van de concurrentie- en innovatiekracht en het toekomstig verdienvermogen van het Drentse bedrijfsleven met:

- Ik Ben Drents Ondernemer (IBDO)
Samen met onze partners bieden we via IBDO structurele eerstelijnsdienstverlening aan ondernemers. IBDO helpt ondernemers die willen starten, groeien, innoveren, verduurzamen of

exporteren. Daarnaast heeft IBDO een belangrijke rol in het noordelijke ecosysteem en in noordelijke projecten voor het mkb.

- **Founded in the North**
Startups en scale-ups zijn de motor voor vernieuwing. Via het noordelijke project 'Founded in the North' versterken we het ecosysteem voor jonge, innovatieve bedrijven. Dit doen we met programma's, netwerken en investeringsmogelijkheden.
- **Promotie goed ondernemerschap**
We ondersteunen activiteiten die ondernemerschap stimuleren, zoals netwerkbijeenkomsten en inspiratiebijeenkomsten.
- **Financierings- en subsidie-instrumenten**
We zijn partner in het geheel van ondersteuningsinstrumenten. In 2025 stelden we een vernieuwde mkb-adviesvoucher open, die loopt tot en met 2027. Nieuw is dat familiebedrijven extra ondersteuning kunnen krijgen.
- **European Digital Innovation Hub (EDIH)**. De EDIH helpt mkb-bedrijven (met name de industrie) bij het versnellen van de digitalisering. In het noorden richt EDIH zich op digitalisering breed en op de ontwikkeling van autonome systemen. EDIH 1.0 is verlengd tot maart 2026. In 2025 hebben we een aanvraag voor het vervolg van EDIH ingediend bij de Europese Commissie.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De provincie Drenthe heeft bijna 60.000 bedrijfsvestigingen (bron CBS), waarvan het aandeel mkb (<250 werkzame personen) meer dan 99 % is.

Ik Ben Drents Ondernemer heeft in 2024 in totaal ruim 500 ondernemersvragen begeleid.

Met wie werken we samen?

In het programma *Ik Ben Drents Ondernemer* (IBDO) werkt de provincie Drenthe samen met de Drentse gemeenten, kennisinstellingen en ondernemers. Het programma wordt ondersteund door een adviescommissie, waarin vertegenwoordigers van de betrokken partners zitting hebben.

Daarnaast wordt binnen noordelijke projecten zoals *Founded*, *EDIH*, *Konnect 2.0* en *Breed MKB* samengewerkt met onder andere de provincies Groningen en Fryslân, en met organisaties als YnBusiness en GroBusiness.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.02 Versterken van het ondernemerschap		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		2.135.627		2.135.627
	Doelstelling 4.02.01 Zorgen voor een goede mkb ondersteuning	2.135.627		2.135.627
Saldo		2.135.627		2.135.627

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe

Inleiding

Drenthe wil haar economische kracht behouden én versterken. Dat vraagt om gerichte investeringen in de economische basis van onze provincie. We bouwen daarbij voort op bestaande bedrijven en economische sectoren die belangrijk zijn voor de werkgelegenheid, de maatschappelijke waarde en de weerbaarheid van onze economie.

Sommige bedrijven en sectoren kunnen op korte termijn een grote bijdrage leveren aan economische ontwikkeling, het verdienvermogen en maatschappelijke opgaven. We richten ons daarom op het stimuleren van hun ontwikkeling. De nadruk ligt op innovatie en aansluiting bij markten die (inter)nationaal sterk groeien. Denk aan sectoren die bijdragen aan digitalisering, duurzaamheid, gezondheid en een circulaire economie. Deze aanpak sluit aan bij de vier transities uit de noordelijke Research and Innovation Strategy for Smart Specialisation (RIS3).

Drenthe richt zich in het bijzonder op de volgende sectoren en clusters:

- (Maak)industrie
- Groene chemie en circulaire plastics
- Medische technologie en biotechnologie
- Agrofood
- ASTRON

Voor het versterken van deze sectoren kiezen we voor een brede aanpak. Innovatie, arbeidsmarkt, digitalisering, duurzaamheid en ondernemerschap pakken we samen op. Zo bouwen we aan een toekomstbestendige economie die bijdraagt aan brede welvaart voor onze inwoners.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.03.01 Binden van de kracht van Drenthe

We versterken onze economie door bedrijven met elkaar te verbinden. Ook stimuleren we samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Zo ontstaan ecosystemen; netwerken van partijen die samen werken aan gedeelde doelen. Deze netwerken zijn vaak regionaal of Noord-Nederlands, en de NOM speelt hierin een actieve rol.

Een voorbeeld is de groene chemie. Ondernemers hebben zich verenigd in het bedrijvencuster SUSPACC, waarin zij samen innovaties ontwikkelen. Wij ondersteunen de verdere professionalisering van SUSPACC. Greenwise Campus speelt een belangrijke rol voor circulaire plastics binnen het noordelijke netwerk Chemport Europe. We werken aan een nieuwe samenwerkingsovereenkomst en een geactualiseerd plan van aanpak voor Chemport.

Voor de maakindustrie volgen we drie lijnen:

1. **Koplopers:** bedrijven die vooroplopen in technologie, digitalisering en verduurzaming. We ondersteunen hen met innovatieprogramma's, bijvoorbeeld op het gebied van AI, 3D-printen en autonome systemen.
2. **Parels:** innovatieve bedrijven met uniek groeipotentieel. We bieden deze bedrijven maatwerkbegeleiding.
3. **Peloton:** het brede middenveld van bedrijven. Voor deze groep maken we innovaties toegankelijk via regelingen en gezamenlijke projecten.

Binnen de Agrofoodsector stimuleren we de ketenontwikkeling van vezelgewassen zoals hennep en vlas. Deze vezels kunnen bijvoorbeeld worden toegepast in bouwmaterialen. Ook zetten we in op ketens voor plantaardige eiwitten en reststromen uit de landbouw. Daarnaast ondersteunen we de ontwikkeling van innovatieve producten en diensten bijvoorbeeld voor smart farming en stimuleren we korte voedselketens.

In de medische technologie en biotechnologie bevorderen we samenwerking tussen bedrijven en onderzoeksinstituten. Zo verkennen wij bijvoorbeeld gezamenlijk de inzet van een strategische verbinder lifescience met als doel verbinding tussen onderwijs, ondernemers, onderzoeksinstituten en overheid voor het opstarten van een brede – integrale samenwerking, incl. investeringsvoorstellen, planvorming en lobbytrajecten.

Tot slot ondersteunen we initiatieven van ASTRON, vooral als het instituut samenwerkt met regionale bedrijven. We zoeken naar manieren om de kennis van ASTRON beter te benutten voor innovatie in het bedrijfsleven.

Doelstelling 4.03.02 (Inter)nationaal verbinden van de kracht van Drenthe

We koppelen onze bedrijven en sectoren aan nationale en internationale ontwikkelingen en netwerken. Zo versterken we hun positie, onder andere via:

- het nationale platform Groene Chemie, Nieuwe Economie;
- deelname aan Interreg-projecten zoals voor het terugdringen van medicijnresten in water;
- deelname aan een handelsmissie naar Osaka in Japan;
- ondersteuning bij deelname aan Europese programma's.

De Europese Unie zet sterk in op strategische autonomie: het zelf kunnen voorzien in belangrijke zaken zoals energie, gezondheid en veiligheid. Drenthe wil hieraan bijdragen. Onze provincie heeft een sterke band met Defensie en beschikt over ruimte, kennis en infrastructuur die van waarde kunnen zijn. Denk aan:

- dual-use technologieën die zowel civiel als militair inzetbaar zijn;
- productiecapaciteit voor defensie;
- veilige testlocaties.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Het Noorden combineert een sterke industriële traditie met vernieuwingsdrang en een groeiende aanwezigheid van kennisinstellingen. De hier ontwikkelde innovatieve producten en diensten worden buiten Nederland afgezet en toegepast. In Drenthe exporteert ongeveer 9,6% van de bedrijven jaarlijks voor minimaal €5.000,-, wat iets boven het landelijke gemiddelde ligt. Toch blijft de exportgroei van Drentse bedrijven achter bij de rest van Nederland. Sinds het basisjaar 2008 is de exportwaarde in Drenthe met 35% gestegen, tegenover een stijging van 52% landelijk. Voor Drenthe geldt dat Duitsland veruit de belangrijkste exportpartner is. In 2021 ging bijna een derde van alle export uit Drenthe naar Duitsland (29%). Daarna volgen België en Frankrijk met respectievelijk 11% en 7,5%. Opvallend is dat het aandeel van België in de Drentse export de afgelopen jaren een gestage groei heeft laten zien, wat wijst op een versterkende handelsrelatie. Vooruitkijkend naar 2026 zetten we met de Duitsland Agenda in op nieuwe acties voor handelsbevordering in de grensregio, zal Ik ben Drents Ondernemer (IBDO) de internationaliseringsactiviteiten voortzetten en werken we samen met de NOM en Trade & Innovate NL aan het ondersteunen van ondernemers met internationale ambities. In de aanloop daar naartoe stellen we een plan van aanpak voor internationalisering op die de samenhang tussen de diverse activiteiten waarborgt.

Met wie werken we samen?

Drenthe is sterk in internationaal ondernemen, maar het potentieel wordt nog lang niet volledig benut. Het aantal exporteurs en vooral de exportwaarde kan worden verhoogd door onder meer grotere marktaandelen in het buitenland te realiseren. Drentse ondernemers kunnen daarin worden gefaciliteerd met kennis en kunde wanneer zij de eerste stap over de grens willen zetten of hun buitenlandse afzetmarkt willen verbreden. De eerstelijnsdienst 'Ik ben Drents Ondernemer' speelt daarin een belangrijke rol en kent daarvoor verschillende instrumenten. Daarnaast trekken we samen op met de provincies Fryslân en Groningen met daarin een essentiële taak weggelegd voor de NOM. Vanzelfsprekend staat ook de samenwerking met de Duitse deelstaat Nedersaksen en daarbinnen de aan Drenthe grenzende Landkreisen Emsland en Grafschaft Bentheim centraal.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		2.241.200		2.241.200
	Doelstelling 4.03.01 Binden van de kracht van Drenthe	2.241.200		2.241.200
Baten		-1.339.000		-1.339.000
	Doelstelling 4.03.01 Binden van de kracht van Drenthe	-1.339.000		-1.339.000
Saldo		902.200		902.200

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven

Inleiding

De wereld verandert snel. Grote transitie, zoals de energietransitie, digitalisering, de verschuiving van zorg naar gezondheid en de circulaire economie, zijn zowel uitdagingen als kansen. Deze veranderingen vragen om innovatieve, toekomstbestendige oplossingen. Ze bieden het Drentse bedrijfsleven nieuwe verdienmodellen én dragen bij aan maatschappelijke meerwaarde. Drenthe wil economische kansen benutten die passen bij de kracht van onze regio. Dat doen we binnen het kader van de Regionale Innovatiestrategie voor Slimme Specialisatie (RIS3) en onder het motto: slim, groen met impact. De defensiesector biedt hierbij nieuwe mogelijkheden, mede dankzij nauwe samenwerking met het Rijk, kennisinstellingen en de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM).

Binnen Europese programma's, zoals EFRO en Interreg JTF, zijn regelingen beschikbaar die bijdragen aan het versterken van het innovatievermogen van ondernemers. Belangrijke voorbeelden zijn de Valorisatieregeling en de Versneller Innovatieve Ambities (VIA).

Daarnaast werkt Drenthe actief mee aan projecten en ecosystemen die aansluiten bij de grote transitie. Vanaf 2026 wordt het nieuwe Meerjarig Financieel Kader (MFK) van de EU verder ingevuld. Wij blijven ons samen met de noordelijke partners inzetten om een volwaardige rol te spelen in het Europese investeringsbeleid vanaf 2028.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.04.01 Bijdragen aan en verder helpen van economische kansen vanuit de markt

Drenthe stimuleert nieuwe economische activiteiten door bedrijven en kennisinstellingen te verbinden in regionale en bovenregionale ecosystemen. We zetten onder meer in op:

- Het project Konnect: versterking van de samenwerking tussen kennisinstellingen en mkb in een leer- en innovatiecultuur.
- De versterking van het digitale ecosysteem in Drenthe en Noord-Nederland. We zetten onder andere in op de versnelling van digitalisering van het mkb (weerbaarheid, innovatie en vaardigheden), de ondersteuning bij de uitvoering van noordelijke projecten (bijvoorbeeld de AI Hub) en de positionering van Drentse partijen bij ontwikkelingen rond futureproof computing.
- De ontwikkeling van de Veiligheids-campus Assen, in samenwerking met Defensie en het onderwijs. Deze campus speelt in op nationale en Europese veiligheidsstrategieën en draagt bij aan innovatie, opleiden en kennisontwikkeling.

De EFRO-openstelling 'Slimme Energiesystemen en duurzame energie' biedt ondersteuning aan de uitvoering van diverse projecten die nieuwe oplossingen onderzoeken, ontwikkelen en beproeven. Op het gebied van circulaire economie stimuleren we bedrijven om grondstofkringlopen te sluiten, afvalstromen te beperken en te innoveren in producten en diensten. Dit levert niet alleen milieuwinst op, maar ook nieuwe markten en banen.

De volgende initiatieven kunnen genoemd worden:

- European Circular Innovation Valley: internationale samenwerking aan circulaire missies;
- Noord-Nederland Verdient Circulair: programma gericht op circulaire bouw, bedrijventerreinen en ondernemerschap;
- Vereniging Circulair Groningen Drenthe: vereniging voor versnellen van en investeren in de transitie naar een circulaire economie in Noord-Nederland

Op basis van bovenregionale ecosystemen willen we ook de noodzakelijke kruisbestuivingen en verbindingen over de sectorgrenzen heen realiseren, waarmee nieuwe kansen worden gecreëerd. Zo maken innovaties in de Drentse chemie het mogelijk water als bron van circulaire materialen te benutten. Paques zet met behulp van organismen industrieel afvalwater om in grondstoffen voor bioplastics, Torwash zet natte afvalstromen (zoals slib) om in energie en grondstoffen. Een voorbeeld van cross-sectorale innovatie is project Care2Change. Hierin wordt samengewerkt aan verduurzaming van de zorg, onder andere via herbruikbare medische producten en circulaire productie.

Doelstelling 4.04.02 Inspireren en verleiden om kansen rondom de transities en Drentse opgaves te pakken

We willen dat in Noord-Nederland vernieuwende economische initiatieven ontstaan die ook op Europees niveau onderscheidend zijn. We inspireren en verleiden bedrijven en partijen om economische kansen te pakken gekoppeld aan maatschappelijke opgaven en transities.

Dit doen we onder andere door publiciteit te genereren en webinars te organiseren voor nieuwe openstellingen van de Europese programma's.

Ook wordt gericht publiciteit gegenereerd bij een toekenning van subsidies voor een groot (noordelijk) ecosysteem project en dit gebeurt ook voor bedrijven die een beschikking ontvangen uit bijvoorbeeld een valorisatieregeling.

Verder organiseren we (mede) informatie- en netwerkbijeenkomsten/platformen waar bedrijven kennis en ervaringen kunnen delen en samenwerkingsmogelijkheden kunnen verkennen. Een voorbeeld is 'De Week van de Circulaire Economie' hiermee willen we bedrijven en organisaties inspireren om circulair te denken en te doen. We laten zien dat circulaire economie niet alleen bijdraagt aan duurzaamheid, maar ook economische kansen en nieuwe banen oplevert.

Doelstelling 4.04.03 Werken aan sociaaleconomisch perspectief

Het landelijk gebied bevindt zich in het hart van meerdere grote maatschappelijke transitie: de verduurzaming van de landbouw, de energietransitie, woningbouwopgaven, klimaatadaptatie en de versterking van natuur en biodiversiteit. Deze veranderingen zijn noodzakelijk, maar hebben tegelijkertijd grote impact op de leefomgeving, de economische structuren en het toekomstperspectief van inwoners en ondernemers in deze gebieden. Veel mensen ervaren onzekerheid over hun bestaanszekerheid, werkgelegenheid of de toekomst van hun bedrijf, terwijl voorzieningen onder druk staan en jongeren de regio verlaten.

In Drenthe is er sprake van een toename van de leegstand van agrarische bedrijfsbebouwing als gevolg van schaalvergroting en bedrijfsbeëindiging in de landbouw. Deze vrijkomende bebouwing biedt kansen en uitdagingen voor het landelijk gebied op het gebied van woningbouw, bedrijvigheid, zorg, recreatie en natuur.

We willen samen met gemeenten aan de slag met het ontwikkelen van beleid en praktische werkwijzen hoe om te gaan met vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing. Doel is om (wellicht via een gebiedsgerichte aanpak) te komen tot duurzame herbestemming, knelpunten op te lossen en (ruimtelijke) keuzes te maken die bijdragen aan het vitaal en aantrekkelijk houden van het buitengebied.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De RIS is de Regional Innovation Scoreboard van de Europese Commissie, een lijst die het innovatievermogen van regio's in Europa vergelijkt (250 regio's in totaal). De huidige innovatiepositie (plek 99 in 2023, stijging van 23 plaatsen t.o.v. 2021) betekent dat er nog ruimte is voor verbetering. Ten opzichte van de overige Nederlandse provincies is Drenthe voorlaatste, net boven Fryslân. Bron: Europese Commissie, Regional Innovation Scoreboard 2023.

Met wie werken we samen?

We werken samen met:

- de Kennisinstellingen
- de provincies Groningen, Fryslân en Overijssel
- Drentse gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden
- NOM
- Rijk, met name het Ministerie van EZK

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		2.044.882		2.044.882
	Doelstelling 4.04.01 Bijdragen aan en verder helpen van economische kansen vanuit de markt	1.844.882		1.844.882
	Doelstelling 4.04.02 Inspireren en verleiden om kansen rondom de transitie en Drentse opgaves te pakken	100.000		100.000
	Doelstelling 4.04.03 Werken aan sociaaleconomisch perspectief	100.000		100.000
Saldo		2.044.882		2.044.882

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt

Inleiding

Een arbeidsmarkt die meebeweegt met technologische, maatschappelijke en demografische veranderingen is essentieel voor de economische veerkracht en sociale samenhang van Drenthe. In 2026 blijven wij ons inzetten om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren. Ook blijven we ons richten op het vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van de Drentse arbeidsmarkt.

De structurele personeelstekorten vragen om samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheden. Vooral het midden- en kleinbedrijf (mkb) ervaart knelpunten, bijvoorbeeld bij het opstellen van strategisch personeelsbeleid of het organiseren van scholing voor personeel. Door in te zetten op om- en bijscholing, regionale arbeidsmarktprojecten en een sterke leercultuur, willen wij bijdragen aan oplossingen.

Wij benutten beschikbare financieringsbronnen, zoals het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+), om projecten mogelijk te maken.

Hiernaast zetten we in op een stevig en duurzaam ontwikkelfonds in Drenthe, zodat om-, her- en bijscholing in Drenthe een vanzelfsprekendheid wordt. We blijven inzetten op grensoverschrijdende samenwerking, onder andere via het GrensInfoPunt Eems Dollard Regio (GIP EDR), dat inwoners en werkgevers ondersteunt bij werken over de grens. Om beleidskeuzes goed te onderbouwen, investeren wij in betrouwbare data en analyses. We blijven daarom het arbeidsmarktdashboard www.ArbeidsmarktInZicht.nl ondersteunen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.05.01 Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden

Om maatschappelijke opgaven te realiseren, zijn voldoende goed opgeleide medewerkers nodig. Scholing, kennisontwikkeling en innovatie moeten hierbij met elkaar verbonden zijn. In publiek-private samenwerkingen is de afgelopen jaren voortgang geboekt in het vernieuwen van onderwijs en het versterken van personeelsbeleid.

Ook in 2026 zetten we in op een leven lang ontwikkelen voor iedereen. We ondersteunen arbeidsmarktregio's in hun rol bij inclusiviteit en van-werk-naar-werk-trajecten. In 2026 zetten we daarbij in op extra versnelling en verdieping. Dit doen we onder meer door:

- versterken van de samenwerkingen tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheden binnen de arbeidsmarktregio's, onder andere via de Arbeidsmarkttafel Noord.
- stimuleren van publiek-private initiatieven zoals het MBO Investeringsfonds project Logitalent en het regionale scholingsfonds die bijdragen aan praktijkgericht en toekomstbestendig onderwijs.
- ondersteunen van bedrijven bij het versterken van innovatief werkgeverschap en strategisch personeelsbeleid, bijvoorbeeld via het project 'Meer uren werkt'.
- faciliteren van de arbeidsmarktregio's in hun rol bij Leven Lang Ontwikkelen en ondersteunen dit met actuele data via het dashboard Arbeidsmarktinzicht.

We blijven slimme verbindingen stimuleren binnen de onderwijsketen – van vmbo, mbo en hbo tot de Universiteit van het Noorden – met aandacht voor kansrijke sectoren zoals zorg, techniek en digitalisering.

Doelstelling 4.05.02 We investeren in talentontwikkelingen voor de economie van morgen

De personeelstekorten blijven naar verwachting de komende jaren aanhouden. Om de economie te versterken, zetten we in op het benutten én ontwikkelen van alle aanwezige talenten, ongeacht leeftijd, opleidingsniveau of achtergrond. Dat vraagt enerzijds om betere aansluiting van het beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt en anderzijds om een sterke leercultuur en duurzame inzetbaarheid bij werkgevers.

In 2026 werken we met mbo-, hbo- en wo-instellingen en het bedrijfsleven aan meer samenhang en flexibiliteit in het onderwijsaanbod. Dat doen we onder meer via projecten, waarin we samen met onderwijsinstellingen, werkgevers en de arbeidsmarktregio's werken aan zichtbaarheid van leer- en loopbaanroutes. We zetten in op het behouden en terughalen van jong talent door te investeren in aantrekkelijke carrièrekansen, wonen en leefklimaat. Daarmee voorkomen we dat Drenthe kennis en potentieel verliest aan andere regio's. Hiermee sluiten we aan bij de verwachte sectorontwikkelingen. We ondersteunen ook de uitvoering van het landelijke actieplan Groene en Digitale Banen en HC-NL.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het Ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website

van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale economie

Indicator: bruto arbeidsparticipatie (werkgelegenheid) (verplichte BBV-indicator)

	2020	2021	2022	2023	2024
Nederland	73,2%	73,5%	74,8%	75,8	73,2%
Provincie Drenthe	71,0%	71,4%	72,9%	73,4	70,9%

Bron: CBS

Toelichting: De bruto arbeidsparticipatie beschrijft het aantal mensen die een baan hebben, of een baan zoeken, uitgedrukt in procenten van de totale bevolking tussen de 15 en 75 jaar. De bruto participatiegraad geeft inzicht in het percentage mensen dat deelneemt, of deel wil nemen, aan het arbeidsproces. Wanneer er sprake is van een lage bruto participatiegraad, willen of kunnen veel mensen niet werken

Indicator: spanningsindicator Drentse arbeidsmarkt

	1e kwartaal van 2024	2e kwartaal van 2024	3e kwartaal van 2024	4e kwartaal van 2024	1e kwartaal van 2025	2e kwartaal van 2025
Provincie Drenthe	2,37	3,19	3,02	2,45	2,46	3,03

Bron: UWV

Toelichting: Het UWV berekent de spanning op de arbeidsmarkt door het geschatte aantal openstaande vacatures te delen door het aantal personen dat op hetzelfde moment korter dan 6 maanden een WW-uitkering ontvangt. Hoe meer vacatures per WW'er, des te hoger de arbeidsmarktspanning. Hoe hoger de spanning, hoe moeilijker het is voor werkgevers om personeel te vinden. De spanning op de arbeidsmarkt in Drenthe is lager dan gemiddeld in Nederland.

Met wie werken we samen?

Voor deze beleidsopgave is verbinding en samenwerking met alle stakeholders op het terrein van Arbeidsmarkt en Onderwijs van groot belang. We werken nauw samen met brancheorganisaties, vakbonden, O&O fondsen, het UWV, kennis- en onderwijsinstellingen en medeoverheden zoals (centrum)gemeenten, provincies en het Rijk.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		829.753		829.753
	Doelstelling 4.05.01 Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden	829.753		829.753
Baten		-142.918		-142.918
	Doelstelling 4.05.01 Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden	-142.918		-142.918
Saldo		686.835		686.835

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

Inleiding

De regio Zuid- en Oost-Drenthe staat voor verschillende uitdagingen. Er is sprake van armoede die van generatie op generatie wordt doorgegeven. Ook zijn er zorgen over ongelijke kansen, vergrijzing, ontgroening, een kwetsbare economie en voorzieningen die minder goed bereikbaar zijn.

Om deze problemen aan te pakken, werken het Rijk en regionale overheden samen in de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023–2027. Hiervoor is € 60 miljoen beschikbaar. De Regio Deal is gestart op 1 januari 2024. De provincie Drenthe is penvoerder en kassier van deze Regio Deal. Samen met de provincie Overijssel, het Rijk en de gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden, Emmen, Hardenberg en Hoogeveen wordt gewerkt aan de uitvoering.

De eerste Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe liep officieel af op 31 december 2023. Op 15 december 2023 heeft de stuurgroep besloten om deze eerste deal te verlengen tot en met 31 december 2025. Het geld dat nog beschikbaar is, wordt ingezet voor het thema Wonen. Ook voor deze verlenging is de provincie Drenthe penvoerder en kassier.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.06.01 Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027

De Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023–2026 richt zich op inwoners en ondernemers in de regio. Het doel is dat kinderen die nu opgroeien in Zuid- en Oost-Drenthe, over 30 jaar dezelfde kansen hebben als hun leeftijdsgenoten in de rest van Nederland.

De Regio Deal heeft twee hoofddoelen:

- de brede welvaart in de regio blijvend en merkbaar verbeteren, nu en in de toekomst;
- de samenwerking in de regio én met het Rijk versterken en vasthouden.

Het programmaplan en het convenant 'Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II – In volle vaart door voor brede welvaart' vormen de basis voor deze samenwerking. De partners werken samen aan projecten die bijdragen aan de doelen van de Regio Deal. Daarbij ligt de focus op:

- het versterken van de economie;
- een leven lang leren;
- goede zorg en welzijn;
- en een aantrekkelijke leefomgeving.

2026 is het derde jaar van uitvoering. Dan starten de projecten die eind 2025 zijn goedgekeurd door de stuurgroep.

Elk jaar worden Provinciale Staten en de gemeenteraden geïnformeerd over de voortgang van de Regio Deal, onder andere via bijeenkomsten.

Doelstelling 4.06.02 Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I

Het betreft hier een doelstelling ten behoeve van de financiële afwikkeling verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Geen feiten en cijfers beschikbaar.

Met wie werken we samen?

Voor de uitvoering van de Regio Deal wordt samengewerkt met de gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden, Emmen, Hardenberg en Hoogeveen (en Aa en Hunze voor Regio Deal I), de Ministeries van BZK, EZK, OCW, VWS, SZW en I&W, de provincie Overijssel en diverse instellingen en organisaties in de regio

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		18.785.000		18.785.000
	Doelstelling 4.06.01 Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027	18.400.000		18.400.000
	Doelstelling 4.06.02 Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I	385.000		385.000
Baten		-16.092.138		-16.092.138
	Doelstelling 4.06.01 Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027	-15.995.888		-15.995.888
	Doelstelling 4.06.02 Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I	-96.250		-96.250
Saldo		2.692.862		2.692.862

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme

Inleiding

Onze ambitie voor de komende jaren staat in de Agenda Recreatie en Toerisme in Drenthe 2024–2028. Deze bestaat uit vijf punten:

1. Iedere Drent profiteert van recreatie en toerisme (R&T).
De overheid heeft een belangrijke rol in het bieden van ruimte en mogelijkheden voor recreatie. Dat is ook vastgelegd in artikel 22 van de Grondwet: “De overheid schept voorwaarden voor maatschappelijke en culturele ontplooiing en voor vrijetijdsbesteding.” Wij zetten ons in voor een zo groot mogelijke bijdrage van R&T aan de brede welvaart in Drenthe. Dat betekent: meer welzijn, gezondheid, sociale samenhang, economische groei en kwaliteit van leven.
2. R&T is een sterke en toekomstbestendige sector binnen de Drentse economie.
In 2023 was de economische waarde van R&T € 2,3 miljard. De sector bood werk aan ruim 16.000 mensen. Steeds meer buitenlandse toeristen bezoeken Drenthe. Dit biedt kansen voor verdere groei. Wij investeren in innovatie, digitalisering, verduurzaming en kwaliteitsverbetering. Zo maken we de sector sterker en toekomstbestendig beter bestand tegen veranderingen.

3. Drenthe heeft een vitaal R&T-ecosysteem. Verschillende vormen van recreatie – zoals verblijfsrecreatie, dagrecreatie, routes en horeca – zijn met elkaar verbonden. Ze versterken elkaar. In een goed functionerend ecosysteem is er balans tussen recreatie en de omgeving en, vooral de natuur.
4. R&T biedt unieke ervaringen waarmee bezoekers de eigenheid van Drenthe beleven. Drenthe is aantrekkelijk door het (cultuurhistorisch) landschap, de rust en de ruimte. Wij investeren in aanbod dat past bij deze kenmerken en bijdraagt aan de identiteit van Drenthe, denk aan cultuurhistorie, natuurbeleving en landschapskwaliteit.
5. Drentse ondernemers zijn maatschappelijk betrokken. Ondernemers in R&T zetten zich in voor duurzaamheid en inclusie. Zij spelen een belangrijke rol in het versterken van het Drentse recreatieve aanbod.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.07.01 Stimuleren van vitale en toekomstbestendige verblijfsrecreatie

Met het programma Vitale Vakantieparken Drenthe (VVP) werken we samen met gemeenten, Recreatieschap Drenthe en HISWA-RECRON aan een sterke en toekomstbestendige verblijfsrecreatiesector.

Doelstelling 4.07.02 Behouden en versterken van de recreatieve infrastructuur

Drenthe is dé fietsprovincie van Nederland, dankzij het fijnmazige en kwalitatief hoogwaardige fietsnetwerk in een afwisselend landschap. We willen deze koppositie behouden en verder versterken. Daarom investeren we in het verbeteren en verduurzamen van het recreatieve fietsnetwerk. Daarbij is er aandacht voor verschillende typen gebruikers. Fietspaden worden verbeterd en ontbrekende verbindingen aangelegd tussen natuurgebieden, landschappen, dorpen en steden. Voor deze ontwikkeling is een subsidieregeling geopend, die loopt tot eind 2027. Op de Hondsrug werken we aan obstakelvrije fietsroutes, zodat ook mensen met een beperking langere afstanden kunnen afleggen.

Naast fietsen zetten we in op wandelen. Drenthe wil uitgroeien tot wandelprovincie nummer één (nu nummer drie). Het wandelknooppuntennetwerk is voltooid. De komende jaren richten we ons op het verder ontwikkelen van aantrekkelijke routes met een combinatie van natuur, cultuur en avontuur, geschikt voor diverse doelgroepen. Deze routes zijn zowel fysiek als digitaal goed ontsloten. We hebben hiertoe een subsidieregeling geopend voor thematische wandelroutes. In samenwerking met Recreatieschap Drenthe ontwikkelen we ook meer wielvriendelijke routes.

Ook andere vormen van recreatie krijgen aandacht, zoals waterrecreatie, mountainbikeroutes en het behoud van hippische routes. Recreatieve routes spelen een belangrijke rol in het (be)geleiden van bezoekers in de natuur. Bij het ontwikkelen van routes werken we nauw samen met onze partners. We streven naar toegankelijkheid van natuur en landschap, in balans met de bescherming van de meest kwetsbare natuur. Duidelijke informatievoorziening helpt daarbij, bijvoorbeeld door gericht te verwijzen naar recreatiemogelijkheden buiten kwetsbare gebieden.

Doelstelling 4.07.03 Versterken toeristisch recreatief aanbod

Een eigentijds en kwalitatief goed aanbod voor dagrecreatie is belangrijk voor het woonklimaat in Drenthe en voor onze eigen inwoners. Daarnaast draagt het bij aan een langer verblijf van bezoekers in de provincie en vergroot het de kans dat zij terugkeren. We ondersteunen kansrijke initiatieven vanuit de markt en nemen zelf het initiatief voor thematische aanbodontwikkeling die aansluit bij het verhaal van Drenthe.

We zien kansen voor nieuw aanbod in minder bezochte gebieden, zoals de Veenkoloniën. Daarbij kijken we samen met Groningen welke ontwikkelingen we kunnen stimuleren, onder meer in het kader van Nij Begun. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden voor het ontwikkelen van ruimte voor het realiseren van recreatieve voorzieningen en houden van evenementen. Ook sluiten we aan bij de landelijke verkenning naar agrotourisme van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen

(NBTC), om zicht te krijgen op kansen voor ondernemers, streekproducten en initiatieven, zoals Dubbel Drents.

De kwaliteitsverbetering van bestaande dagrecreatieve voorzieningen en ondernemingen via het Expertteam Dagrecreatie, de groepensector en hotels wordt voortgezet. Daarnaast dragen we bij aan het opzetten van een Drents congresbureau. We zetten in op thematische dagrecreatie die aansluit bij verhalen van Drenthe, zoals Van Gogh en de Koloniën van Weldadigheid, en bij recreatie in de natuur, onder meer binnen het programma Natuurlijk Platteland.

We versterken de maatschappelijke en economische waarde van culturele en sportieve evenementen door samenwerking met gemeenten en gezamenlijke financiering. Daarbij is er bijzondere aandacht voor evenementen buiten het hoogseizoen die aantrekkelijk zijn voor toeristen én inwoners.

De VAM-berg, het hoogste punt van Drenthe, is uitgegroeid tot een populaire locatie voor sportieve fietsers en evenementen. De hoogteverschillen bieden kansen voor uitbreiding van het recreatief aanbod. In overleg met Attero, de omgeving en de gemeente Midden-Drenthe worden deze mogelijkheden verder verkend.

Doelstelling 4.07.04 Bezoekers en inwoners stimuleren om Drenthe te ontdekken

Marketing Drenthe is, in opdracht van de provincie, verantwoordelijk voor de positionering van Drenthe als aantrekkelijke vrijetijdsprovincie. De organisatie voert marketingcampagnes uit, doet onderzoek en deelt kennis over de vraag, het aanbod en de impact van de sector. Ook stimuleert zij ondernemerschap, onder andere door kennisdeling over innovatie, vernieuwing en verduurzaming. Hierbij wordt nauw samengewerkt met diverse partners. De activiteiten worden ondersteund door het merkconcept 'Drenthe, Oerprovincie van Nederland'.

De inzet van Marketing Drenthe sluit aan bij het provinciaal beleid, ondersteunt de ambities en draagt bij aan het realiseren van de opgaven. In de periode 2025–2028 richt Marketing Drenthe zich op drie pijlers:

- het ontwikkelen van vraag, via marketing, communicatie en campagnes;
- het verzamelen en delen van kennis;
- het ontwikkelen en verrijken van toeristisch aanbod.

Daarnaast werkt Marketing Drenthe aan de uitvoering van het Regio Deal-project Kiemen in Drentse grond (Van Gogh Drenthe), het Meerjarenmarketingplan Koloniën van Weldadigheid 2025–2027, en aan thematische aanbodontwikkeling gebaseerd op de verhalen van Drenthe.

Doelstelling 4.07.05 Bevorderen ondernemerschap

Energieneutraal en circulair ondernemen is een belangrijk thema binnen de sector recreatie en toerisme. Veel ondernemers willen hiermee aan de slag. In samenwerking met Marketing Drenthe en Recreatieschap Drenthe stimuleren we de ondersteuning hiervan onder meer in de vorm van aanvullend aanbod via Ik Ben Drentse Ondernemer (IBDO) waar bedrijven terecht kunnen met vragen over duurzaam en toekomstbestendig ondernemen, denk aan advies over subsidies, wet- en regelgeving en praktische ondersteuning.

Daarnaast vinden we het belangrijk dat recreatieve voorzieningen en bedrijven voor iedereen toegankelijk zijn. Inclusie – fysiek, digitaal en sociaal – is hierbij het uitgangspunt. Via een subsidieregeling ondersteunen we ondernemers bij het treffen van maatregelen die bijdragen aan meer toegankelijkheid en gelijke kansen.

Doelstelling 4.07.06 Goed beheer en onderhoud VAM-berg

Op de VAM-berg liggen aantrekkelijke en uitdagende fiets- en wandelpaden die leiden naar het Dak van Drenthe, met een weids uitzicht over de provincie. De provincie is eigenaar en beheerder van deze recreatieve infrastructuur en verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de voorzieningen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Recreatie en toerisme zijn van grote waarde voor Drenthe. Dit blijkt onder andere uit de volgende cijfers:

- Jaarlijks vinden er in Drenthe ongeveer 7,8 miljoen toeristische overnachtingen plaats;
- In 2023 bedroeg de totale economische waarde van recreatie en toerisme circa € 2,3 miljard;
- In 2023 werkten 16.590 mensen in deze sector.

In 2024 is via het Drents Panel een onderzoek gedaan naar de beleving van inwoners over toerisme. De uitkomsten geven een duidelijk beeld:

- Een grote meerderheid van de inwoners (90%) beoordeelt toerisme in Drenthe positief;
- De bijdrage aan de lokale economie (85%) en meer levendigheid in dorpen en steden (72%) worden breed gewaardeerd.

De meeste inwoners zijn tevreden over de recreatiemogelijkheden:

- 86% vindt dat ze hun vrije tijd goed kunnen besteden;
- 84% vindt dat er voldoende voorzieningen zijn om te recreëren;
- 91% ervaart genoeg ruimte voor recreatie;
- Populaire activiteiten zijn wandelen en natuurbeleving (beide 91%) en cultuurbezoek (75%).

Aandachtspunten

Er is ook ruimte voor verbetering. 12% mist horeca of winkels. 41% heeft te weinig tijd voor recreatie en 21% ervaart financiële belemmeringen.

Met wie werken we samen?

Voor de uitvoering van het beleid voor recreatie en toerisme is samenwerking onmisbaar. De provincie vervult hierin verschillende rollen, afhankelijk van de opgave, de betrokken partners en het gebied. Belangrijke samenwerkingspartners zijn onder andere Recreatieschap Drenthe, het Routebureau Drenthe, Marketing Drenthe, de gemeenten, terrein beherende organisaties en brancheorganisaties.

In 2025 wordt, naar voorbeeld van de Landelijke Raad voor Toerisme en Recreatie, een Provinciale Raad voor recreatie en toerisme opgericht. Deze raad is een samenwerkingsverband van overheden, ondernemers, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen, passend bij de Drentse situatie.

De Provinciale Raad versterkt de samenwerking binnen de sector en bevordert de verbinding met andere relevante beleidsterreinen. Daarnaast helpt de raad om provinciale thema's te plaatsen in landelijk perspectief, de samenwerking tussen provincies te verbeteren en de relatie met het Rijk te versterken.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		7.896.558		7.896.558
	Doelstelling 4.07.01 Stimuleren van vitale en toekomstbestendige verblijfsrecreatie	1.828.572		1.828.572
	Doelstelling 4.07.02 Behouden en versterken van de recreatieve infrastructuur	1.575.053		1.575.053
	Doelstelling 4.07.03 Versterken toeristisch recreatief aanbod	1.800.000		1.800.000
	Doelstelling 4.07.04 Bezoekers en inwoners stimuleren om Drenthe te ontdekken	2.206.933		2.206.933
	Doelstelling 4.07.05 Bevorderen ondernemerschap	400.000		400.000
	Doelstelling 4.07.06 Goed beheer en onderhoud VAM-berg	86.000		86.000
Baten		-298.084		-298.084
	Doelstelling 4.07.01 Stimuleren van vitale en toekomstbestendige verblijfsrecreatie	-298.084		-298.084
Saldo		7.598.474		7.598.474

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

Beleidsopgave	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Verschil 2025-2026
Lasten				
4.01 Versterken van het vestigingsklimaat	150.000	2.065.632	1.743.580	322.052
4.02 Versterken van het ondernemerschap	4.202.227	2.135.627	2.135.627	0
4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe	2.582.000	5.804.000	2.241.200	3.562.800
4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven	-334.175	3.328.194	2.044.882	1.283.312
4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt	899.496	829.753	829.753	0
4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	9.715.107	14.624.006	18.785.000	-4.160.994
4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme	4.550.618	8.016.730	7.896.558	120.172
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	21.765.273	36.803.942	35.676.600	1.127.342
Baten				
4.01 Versterken van het vestigingsklimaat	0	0	0	0
4.02 Versterken van het ondernemerschap	-1.538.075	0	0	0
4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe	0	-1.300.000	-1.339.000	39.000
4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven	-20.392	-151.020	0	-151.020
4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt	-290.935	-142.918	-142.918	0
4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	-3.277.647	-9.905.029	-16.092.138	6.187.109
4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme	-316.926	-294.355	-298.084	3.729
Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-5.443.975	-11.793.322	-17.872.140	6.078.818
Totaal programma exclusief reserve mutaties	16.321.298	25.010.620	17.804.460	7.206.160

Directe personele kosten Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

Beleidsopgave	2026 Begroting
4.01 Versterken van het vestigingsklimaat	605.376
4.02 Versterken van het ondernemerschap	293.733
4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe	637.615
4.04 Benutten van de economische kansen rondom transities en maatschappelijke opgaven	1.010.155
4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt	327.166
4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	80.000
4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme	426.087
Totaal directe personele kosten programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid	3.380.133

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 4.01 Versterken van het vestigingsklimaat

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 322.052,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Versterken van het vestigingsklimaat

Voor deze doelstelling bedraagt het verschil € 322.052,--. In 2025 heeft een herschikking van budgetten plaatsgevonden naar aanleiding van het vaststellen van de Economische Koers 2024-2027. Daarbij is de post Projecten economische structuur over meerdere beleidsopgaven verdeeld.

In 2026 stopt de meerjarensubsidie aan Cure Technology. Daarnaast is in de uitwerking van het coalitieakkoord de bijdrage voor 2026 € 500.000,-- lager vastgesteld. In de Economische Koers is deze vermindering toegerekend aan de beleidsopgaven waar de post Projecten economische structuur over is verdeeld.

Beleidsopgave: 4.02 Versterken van het ondernemerschap

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 3.562.800,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: (Inter-)nationaal verbinden van de kracht van Drenthe

In 2025 loopt de subsidie voor de Greenwise Campus af. Voor dat jaar was hiervoor een bedrag van € 3.418.000,-- aan lasten opgenomen. In 2026 is hiervoor geen budget geraamd.

Doelstelling: Binden van de kracht van Drenthe

Door indexering van de bijdrage aan de NOM stijgt deze in 2026 met € 58.500,-- ten opzichte van 2025. De overige bijdragen binnen deze doelstelling vallen in 2026 € 203.300,-- lager uit dan in de begroting 2025. Dit is het gevolg van een herschikking van budgetten in 2025 naar aanleiding van het

vaststellen van de Economische Koers 2024-2027 en het vervallen van de meerjarensubsidie aan Cure Technology in 2026. Daarnaast is in de uitwerking van het coalitieakkoord de bijdrage voor 2026 € 500.000,-- lager vastgesteld.

Beleidsopgave: 4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven

De lasten van de ze beleidsopgave vallen in 2026 € 1.283.312,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Bijdragen aan en verder helpen van economische kansen vanuit de markt

Het budget binnen deze doelstelling valt in 2026 € 413.312,-- lager uit dan in de begroting 2025. Dit is het gevolg van een herschikking van budgetten in 2025 naar aanleiding van het vaststellen van de Economische Koers 2024-2027. Ook stopt in 2026 de meerjarensubsidie aan Cure Technology en is in de uitwerking van het coalitieakkoord de bijdrage voor 2026 € 500.000,-- lager vastgesteld.

Doelstelling: Inspireren en verleiden om kansen rondom de transitie en Drentse opgaves te pakken

Op deze doelstelling is € 870.000,-- minder geraamd dan in 2025. Een verschil van € 500.000,-- ten opzichte van 2025 wordt veroorzaakt doordat de subsidieregeling Vierkant voor Werk loopt tot en met 2025. Deze regeling zit in de afrondende fase.

Daarnaast is in 2025 € 370.000,-- gereserveerd voor subsidie aan de IT HUB, voor 2026 is hier nog geen budget voor opgenomen.

Beleidsopgave: 4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 4.160.994,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I

De verlengde samenwerkingsovereenkomst Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I is in 2025 afgelopen. In 2026 worden naar verwachting de laatste projecten voltooid en financieel afgerekend. Om deze reden zijn in 2026 € 3.219.344,-- minder lasten geraamd dan in de begroting 2025.

Doelstelling: Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027

Het jaar 2026 is het vierde uitvoeringsjaar van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023-2027. In 2026 verwachten we een groot aantal projecten m.b.t. de pijlers Leven lang ontwikkelen, Zorg & welzijn, Economische structuurversterking, Aantrekkelijke regio, Samen met inwoners en Regio aan de grens te realiseren. Om dit te kunnen doen hebben wij in 2026 een hogere last in de begroting opgenomen dan in 2025. Het gaat om een verschil van € 7.380.338,--.

Beleidsopgave: 4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme

Niet van toepassing.

Baten

Beleidsopgave: 4.01 Versterken van het vestigingsklimaat

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 4.02 Versterken van het ondernemerschap

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

De baten van deze beleidsopgave vallen € 6.187.109,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 767.625,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. De verlengde samenwerkingsovereenkomst Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe I loopt eind 2025 af. In 2026 zijn er daardoor minder lasten en ook minder bijdragen van de deelnemende gemeenten geraamd.

Doelstelling: Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027

Het jaar 2026 is het vierde uitvoeringsjaar van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023-2027. In 2026 verwachten we een groot aantal projecten m.b.t. de pijlers Leven lang ontwikkelen, Zorg & welzijn, Economische structuurversterking, Aantrekkelijke regio, Samen met inwoners en Regio aan de grens te realiseren. Om dit te kunnen realiseren hebben wij in 2026 een hogere last in de begroting opgenomen dan in 2025. Ook verwachten we dat de bijdrage van de regiodealpartners in 2026 € 6.954.734,-- hoger zal zijn dan in 2025.

Beleidsopgave: 4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme

Niet van toepassing

Verrekening met reserves programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

Programma 4	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Totaal programma	16.321.298	25.010.620	17.804.460	7.206.160
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve regiodeal Zuid- en Oost Drenthe	1.931.250	-	-	0
Bijdrage van Reserve regiodeal Zuid- en Oost Drenthe	-5.093.505	-	-	0
Bijdrage aan Reserve versterking economische structuur	5.681.549	600.000	600.000	0
Bijdrage van Reserve versterking economische structuur	-2.009.000	-500.000	-	-500.000
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	187.449	-	-	0
Bijdrage van Reserve Regio Specifiek Pakket	-187.449	-1.218.980	-	-1.218.980
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	5.996.133	7.415.338	-	7.415.338
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-5.603.436	-8.564.290	-4.375.101	-4.189.189
Bijdrage aan Saldireserve	912.655	416.154	-	416.154
Bijdrage van Saldireserve	-3.864.570	-1.188.374	-1.008.980	-179.394
Saldo verrekenend met reserves	-2.048.924	-3.040.152	-4.784.081	1.743.929
Totaal na bestemming	14.272.374	21.970.468	13.020.379	8.950.089

Investeringsprogramma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

Omschrijving Investering	Totaal Krediet	Boekwaarde t/m 31 december 2024	Netto Investing 2025	Netto Investing 2026	Netto Investing 2027	Netto Investing 2028	Netto Investing 2029
INVESTERINGEN Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid							
Health Hub Roden (fase 2)	240.000	146.526	-	93.474	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 4	240.000	146.526	-	93.474	-	-	-

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringsprogramma naar nut.

5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Toelichting programma

Inleiding

Veruit de meeste dagelijkse verplaatsingen vinden plaats binnen de regio. Een goede regionale bereikbaarheid is daarmee een belangrijke taak voor de provincies. Zij zorgen voor goed regionaal vervoer. Provincies zijn verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van verbindingswegen, tunnels en bruggen. Daarnaast bepalen provincies welke bedrijven het regionale bus- en treinvervoer in de provincie verzorgen.

We werken aan een flexibel, toegankelijk, duurzaam en veilig mobiliteitsnetwerk in Drenthe. De beleidsopgaven beslaan de vijf hoofdkeuzes uit ons Mobiliteitsprogramma aangevuld met de reguliere kerntaken en het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur, zoals in onderstaande tabel weergegeven.

Het Rijk heeft in de voorjaarsnota € 1,9 miljard gereserveerd voor de Nedersaksenlijn. Dit is een grote opgave die inzet vraagt van het Rijk en de provincies Groningen, Overijssel en Drenthe en van de aan de spoorlijn liggende gemeenten. Denk bijvoorbeeld aan het starten van een MIRT-verkenning (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) dat richting gaat geven en het zorgen voor voldoende betrokkenheid bij de opgave voor de Nedersaksenlijn

Kaders bestaand beleid

- Mobiliteitsprogramma Drenthe 2021-2030
- Uitvoeringsprogramma Strategisch plan Verkeersveiligheid Drenthe 2022-2026
- Uitvoeringsprogramma Fietsagenda Drenthe 2022-2026
- Uitvoeringsprogramma Mobiliteit op maat Drenthe 2022 - 2026
- Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) Drenthe 1.0
- OV-Ontwikkelagenda Noord-Nederland 2040
- Programma van Eisen treinconcessie Vechtdallijnen
- Programma van Eisen busconcessie Groningen Drenthe
- Beleidsnota luchtvaart Drenthe
- Meerjaren Onderhoudsprogramma, MJOP 2023-2026, geactualiseerd voor 2025 en 2026 in de 1e actualisatie 2025.

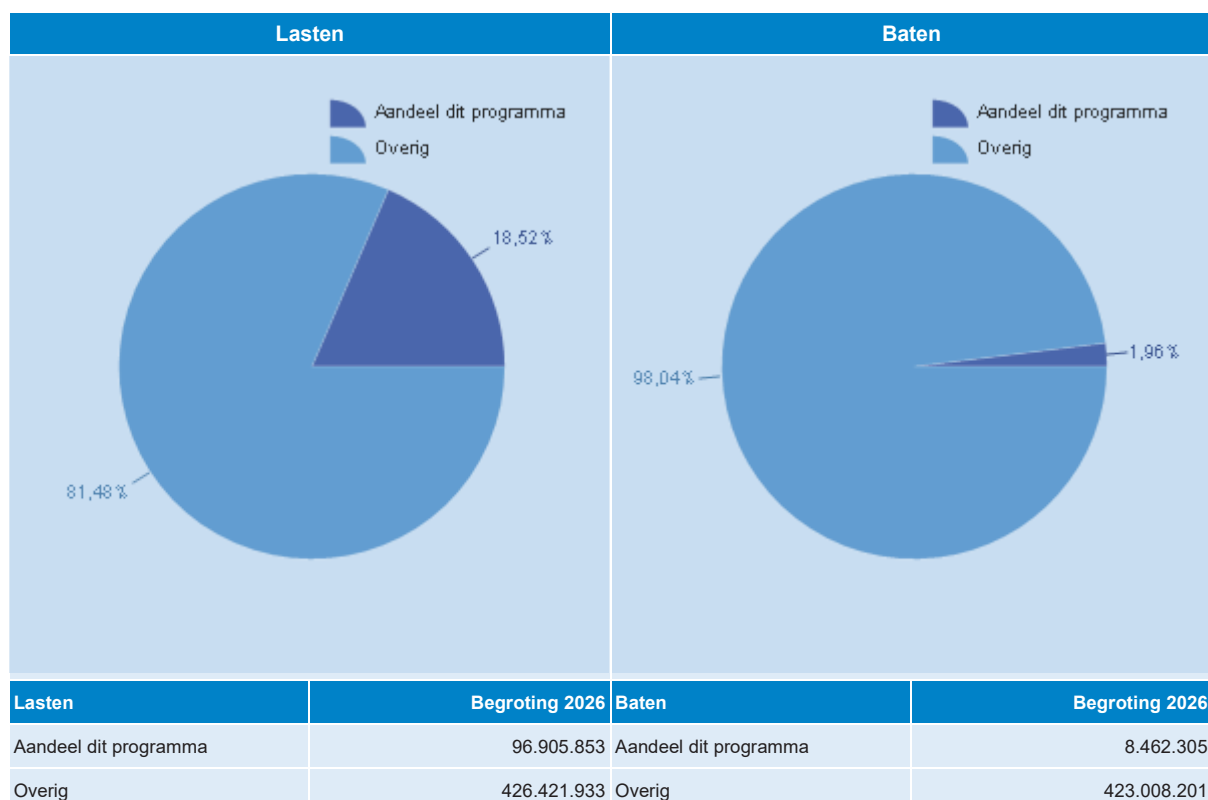
In 2026 brengen we het Mobiliteitsprogramma in lijn met de nieuwe Omgevingsvisie Drenthe. Tevens stellen we nieuwe uitvoeringsprogrammering op, inclusief dekkingsplan, om na 2026 invulling te geven aan de verschillende beleidsopgaven in het programma Mobiliteit en Bereikbaarheid.

Programmastructuur

Beleidsopgave	Doelstelling
5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	5.01.01 Samen richting Nul verkeerslachtoffers
	5.01.02 Infrastructuur veilig op orde
5.02 Mobiliteit op maat	5.02.01 Mobiliteit op maat
	5.02.02 Werken aan een toekomstbestendig OV netwerk in Drenthe
5.03 Fiets als duurzaam alternatief	5.03.01 Fiets als duurzaam alternatief
5.04 Adequaat openbaar vervoernetwerk	5.04.01 Adequaat openbaar vervoernetwerk
5.05 Duurzame oplossingen en innovatie	5.05.01 Uitvoering geven aan afspraken klimaatakkoord
5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking	5.06.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking
5.07 In stand houden en beheren van onze fysieke infrastructuur	5.07.01 Veilige en beschikbare wegen
	5.07.02 Veilige en beschikbare vaarwegen

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

Inleiding

Voor een veilig en goed bereikbaar Drenthe hebben we het Strategisch Plan Verkeersveiligheid Drenthe (SPVD) opgesteld. Dit plan vormt de basis voor nieuwe projecten en geeft extra aandacht aan verkeersgedrag. Een belangrijk onderdeel van het plan is een subsidieregeling die loopt van 2022 tot en met 2026. Gemeenten kunnen hiermee projecten uitvoeren die de veiligheid en bereikbaarheid verbeteren op gemeentelijke wegen. Op basis van een analyse van de verkeersveiligheid hebben we plannen gemaakt om knelpunten in de infrastructuur aan te pakken. Aanpassingen aan wegen en verkeerseducatie blijven nodig. Vooral veilig fietsen krijgt extra aandacht, omdat het aantal fietsongevallen hoog blijft.

In lijn met de bestuurlijke afspraken in het kader van het landelijke Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV) geven we ook voor de periode na 2026 met een uitvoeringsprogramma invulling aan het structureel verbeteren van de verkeersveiligheid in Drenthe.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.01.01 Samen richting Nul verkeerslachtoffers

Samen met Drentse wegbeheerders en partners op het gebied van verkeersveiligheid streven we naar nul verkeerslachtoffers. Om dit te bereiken zetten we in op drie onderdelen.

- Verkeerseducatie en campagnes: We organiseren projecten en campagnes die het gedrag van weggebruikers positief beïnvloeden. Deze zijn gericht op alle leeftijdsgroepen.
- Verkeershandhaving: In overleg met de politie wordt op specifieke plekken gecontroleerd als daar meldingen over binnenkomen. Samen met gemeenten en het Openbaar Ministerie zet de provincie in op meer tijdelijke flex- en focusfliters.
- Innovatie: We ondersteunen vernieuwende projecten die bijdragen aan het verbeteren van de verkeersveiligheid.

Doelstelling 5.01.02 Infrastructuur veilig op orde

In de landelijke aanpak Duurzaam Veilig worden wegen ingedeeld in drie categorieën, elk met een eigen, herkenbare inrichting:

Erftoegangswegen (ETW): wegen met een verblijfsfunctie, zoals woonstraten;

Gebiedsontsluitingswegen (GOW): wegen die gebieden verbinden en verkeer afwikkelen;

Stroomwegen (SW): wegen voor vlot en veilig doorgaand verkeer.

Elke wegbeheerder is verantwoordelijk voor een veilige en duidelijke inrichting, passend bij de functie van de weg. Wij werken op verschillende plekken in Drenthe aan infrastructurele projecten die zorgen voor een veilige en betrouwbare doorstroming van het verkeer.

Wij geven uitvoering aan diverse investeringsprojecten om een veilige doorstroming op de provinciale infrastructuur te waarborgen. Dit betreft onder andere: Emmen Bereikbaar, de verdiepte ligging van de Rondweg Emmen en de projecten Norgervaart en Norgerbrug.

Op basis van aanvullend onderzoek naar de verkeersveiligheid op de N34 zijn extra maatregelen nodig. Deze zijn voor een ander doel dan het beschikbare budget van € 90 miljoen. Dit jaar zal er nog een statenstuk aan u worden voorgelegd waarin een investeringskrediet van € 2,5 miljoen wordt aangevraagd, waarvan het Rijk ongeveer de helft zal bijdragen. Voor de initiatieffase van de N371 – de verbinding tussen de derde ontsluitingsweg van Kloosterveen en het hoofdwegennet – is een aanpassing van de bestaande infrastructuur nodig.

In 2026 blijven we helder en frequent communiceren over de voortgang van de investeringsprojecten. Verder introduceren we in 2026 een nieuwe werkwijze voor infrastructuurprojecten. Voor de verkenning- en initiatiefase van mogelijke nieuwe projecten reserveren we een voorbereidingskrediet per jaar.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Wij monitoren voortdurend hoe druk het is op de provinciale wegen en hoe hard er wordt gereden. Ook hebben wij toegang tot een landelijke database waarin verkeersongevallen zijn geregistreerd. Meer informatie over specifieke provinciale projecten is te vinden op de volgende websites:

- www.provincie.drenthe.nl/mmbereikbaar
- www.provincie.drenthe.nl/N375
- www.provincie.drenthe.nl/N34

Met wie werken we samen?

De provincie Drenthe werkt aan een veilig en goed bereikbaar Drenthe. Dit doen we samen met het Rijk, de twaalf Drentse gemeenten en partners zoals het Openbaar Ministerie, de politie, Veiligheidsregio Drenthe, de ANWB, Veilig Verkeer Nederland en de Fietsersbond.

Bij infrastructurele projecten werken we nauw samen met de betrokken wegbeheerders. Ook betrekken we inwoners en andere belanghebbenden via een zorgvuldig participatieproces.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		6.883.493		6.883.493
	Doelstelling 5.01.01 Samen richting Nul verkeersslachtoffers	6.883.493		6.883.493
Saldo		6.883.493		6.883.493

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.02 Mobiliteit op maat

Inleiding

Het uitvoeringsprogramma voor 'Mobiliteit op maat' is in 2022 vastgesteld. In dit programma staat waar we geld in investeren. We verbeteren de voorzieningen bij haltes en overstappunten (hubs), denk aan toegankelijke bushaltes, borden met actuele reisinformatie, parkeerplaatsen (P+R), watertappunten en pakketkluizen. Ook maken we het makkelijker om te reizen via deze hubs. We zorgen voor goede verbindingen met fietsroutes en wandelroutes, en bieden deelfietsen en deelauto's aan. Daarnaast breiden we het netwerk van hubs verder uit. Dat doen we met onder andere wijkhubs, dorpshubs, hubs voor deelmobiliteit en logistieke hubs.

Het huidige uitvoeringsprogramma loopt tot en met 2026. Voor de periode na 2026 geven wij met een aangepaste uitvoeringsprogrammering blijvend invulling aan een veilig, bereikbaar en duurzaam Drenthe.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.02.01 Mobiliteit op maat

- We maken van reishubs multimodale plekken waar verschillende vormen van vervoer samenkomen en die ook sociale en economische functies hebben, denk aan de koppeling met bijvoorbeeld winkels, bibliotheken, zorginstellingen, logistiek en sportvoorzieningen.
- We ontwikkelen hubs in dorpen en wijken die bijdragen aan de leefbaarheid. Daarbij werken we samen met dorpshuizen en wijkcentra en zorgen we voor mobiliteit en voorzieningen.
- Ontwikkeling van provinciale hubs.
- In 2026 zetten we in op de verdere ontwikkeling van hubs in Rolde (N33), Westlaren, Gieten, Borger, Smilde, Dieverbrug en Peize.
- We breiden het netwerk van hubs met deelfietsen verder uit om duurzaam vervoer in de regio te stimuleren.
- Samen met de provincies Groningen en Fryslân ondersteunen en stimuleren we het gebruik van deelmobiliteit in de noordelijke regio.

Doelstelling 5.02.02 Werken aan een toekomstbestendig OV netwerk in Drenthe

- We verbeteren de toegankelijkheid van bushaltes.
- We versterken het openbaar vervoernetwerk. Dat doen we door trein, bus, hubtaxi, deelvervoer en reisinformatie beter met elkaar te verbinden.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Van de hubs in Drenthe houden we cijfers bij over verschillende onderdelen, denk aan de aanwezige voorzieningen per hub, zoals taxistandplaatsen, laadpunten voor fietsen en auto's, en aanwezigheid van toiletten. Op dit moment zijn er 16 beveiligde fietskluizen op hubs in Drenthe. We onderzoeken of dit aantal kan worden uitgebreid, zodat meer reizigers hun fiets veilig kunnen stallen.

Daarnaast werken we aan nieuwe dashboards. Daarmee willen we beter inzicht krijgen in trends en verbanden tussen verschillende vormen van mobiliteit.

Met wie werken we samen?

Voor de uitvoering van het programma werken we samen met andere onderdelen binnen de provincie. Het Hubprogramma is een gezamenlijke aanpak van de provincies Drenthe en Groningen, het OV-bureau en Publiek Vervoer. Daarnaast werken we veel samen met organisaties op het gebied van zorg, cultuur, onderwijs, sport, natuur, werk en sociale ondersteuning.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.02 Mobiliteit op maat		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		182.666		182.666
	Doelstelling 5.02.01 Mobiliteit op maat	182.666		182.666
Baten		-41.333		-41.333
	Doelstelling 5.02.01 Mobiliteit op maat	-41.333		-41.333
Saldo		141.333		141.333

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.03 Fiets als duurzaam alternatief

Inleiding

Fietsen is een belangrijk en duurzaam alternatief voor andere vormen van vervoer. Het is één van de hoofdkeuzes in het Mobiliteitsprogramma 2021–2030. We willen dat meer mensen de fiets gebruiken. Daarom investeren we in veilige fietsroutes en een compleet fietsnetwerk.

Deze ambitie is uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma Fietsagenda 2022–2026. Om onze doelen te bereiken werken we samen met het Rijk en gemeenten. We doen dit via cofinanciering, bijvoorbeeld voor de aanleg van gemeentelijke fietspaden en snelle fietsroutes. Zo heeft de gemeente Emmen subsidie ontvangen voor de aanleg van de doorfietsroute tussen Emmen en Klazienaveen.

We stimuleren ook het gebruik van de fiets. Dit doen we onder andere door goede fietsenstallingen bij ov-hubs en door fietsprojecten te koppelen aan ons programma gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid.

Op dit moment doen we onderzoek naar de fietsveiligheid in Drenthe. De resultaten van dat onderzoek gebruiken we als basis voor een nieuw uitvoeringsprogramma. Dat programma sluit aan op de huidige Fietsagenda, die eind 2026 afloopt.

Het huidige uitvoeringsprogramma loopt tot en met 2026. Voor de periode na 2026 geven wij met een aangepaste uitvoeringsprogrammering blijvend invulling aan een veilig, bereikbaar en duurzaam Drenthe.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.03.01 Fiets als duurzaam alternatief

Om het gebruik van de fiets te stimuleren werken we samen met gemeenten aan:

- het ontwikkelen van een netwerk van snelle, herkenbare en comfortabele doorfietsroutes;
- het realiseren van ontbrekende schakels in de fietsinfrastructuur;
- het nemen van maatregelen om de fietsveiligheid te verbeteren.

Voor 2026 lichten we een aantal onderdelen uit:

- Realisatie van het deeltraject Yde/De Punt – Witte Molen, als onderdeel van de doorfietsroute Assen – Groningen (de Groene As).
- Voorbereidingsfase van het traject Onlandweg – Groningerweg, inclusief de fietstunnel bij de Vriezerbrug. Ook dit is onderdeel van de Groene As.
- Voorbereiding van de Fietstunnel Watertoren bij Meppel.
- In het kader van de Fietsagenda 2023–2026 is een subsidieregeling van € 7,5 miljoen beschikbaar gesteld voor gemeenten. Deze regeling is bedoeld voor projecten die bijdragen aan lokale fietsveiligheid en het oplossen van ontbrekende schakels in het hoofdfietsnetwerk. Omdat de regeling eind 2026 afloopt, verwachten we in 2026 veel aanvragen.
- Binnen de Fietsagenda is €12,5 miljoen beschikbaar voor doorfietsroutes. In 2026 wijzen we de resterende middelen toe aan gemeentelijke initiatieven.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Sinds 2021 neemt het aantal fietsongevallen in Drenthe elk jaar toe. In 2024 waren er 314 fietsongevallen, waarbij 215 fietsers ernstig gewond raakten.

Met wie werken we samen?

Voor de uitvoering van fietsprojecten werken we samen met belangenorganisaties zoals de Fietsersbond, ANWB en Veilig Verkeer Nederland. Ook werken we samen met de Drentse gemeenten en de omliggende provincies. Samen met de provincie Groningen en alle aanliggende gemeenten werken we aan de doorfietsroute tussen Assen en Groningen: de doorfietsroute 'De Groene As'.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.03 Fiets als duurzaam alternatief		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		9.889.695		9.889.695
	Doelstelling 5.03.01 Fiets als duurzaam alternatief	9.889.695		9.889.695
Baten		-34.000		-34.000
	Doelstelling 5.03.01 Fiets als duurzaam alternatief	-34.000		-34.000
Saldo		9.855.695		9.855.695

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.04 Adequaat openbaar vervoernetwerk

Inleiding

We willen dat openbaar vervoer voor iedereen een aantrekkelijk, veilig en duurzaam alternatief is voor de auto, denk aan de bus, trein, hubtaxi en deelvervoer. Daarom blijven we investeren in plannen die zorgen voor betrouwbaar en toegankelijk openbaar vervoer. Ook zetten we ons in om bushaltes vóór eind 2026 beter toegankelijk en zoveel mogelijk rookvrij te maken.

Ondanks een landelijke lobby en brede steun in de Tweede Kamer is er voor 2026 geen extra landelijke bijdrage toegezegd aan het openbaar vervoer. Wel bezuinigt het Rijk ruim € 300 miljoen op het ov. Dit heeft gevolgen voor het OV-bureau: de kosten stijgen, terwijl de opbrengsten achterblijven. Het Rijk onderzoekt in 2025 of het Social Climate Fund kan worden gebruikt voor een 'Onderweg-pas' (een ov-kaart voor mensen met een laag inkomen). Als dit doorgaat, kijken we samen met de Drentse gemeenten hoe we kunnen aansluiten bij dit initiatief.

De kosten voor de treindienst Zwolle–Emmen blijven in 2026 vergelijkbaar met 2025, maar worden aangepast voor inflatie. Samen met Overijssel zijn we verantwoordelijk voor de opbrengsten van deze dienst. Omdat nog niet alle reizigers zijn teruggekeerd, verwachten we lagere inkomsten. Voor 2026 zijn met het Rijk en Overijssel afspraken gemaakt over een bijdrage voor sociale veiligheid. Voor de verlenging (2028) en de nieuwe concessie (2028–2043) moeten nog extra middelen worden gereserveerd.

In juli 2025 is de nieuwe concessie voor de Vechtdallijnen gegund. 2026 staat in het teken van de invoering van deze nieuwe concessie met de winnende vervoerder.

Samen met het Rijk, ProRail en andere partners werken we aan een robuust spoor- en ov-netwerk, goed verbonden met overstappunten, stallingen, deelfietsen en P+R-voorzieningen. Binnen het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) lopen drie belangrijke projecten:

- Spoorverbinding Emmen–Rheine (Coevorden–Bad Bentheim. Eind 2026 moet de trein tussen Nederland en Duitsland volgens dienstregeling rijden;
- Nedersaksenlijn (Groningen–Almelo via Emmen). Het kabinet heeft medio 2025, door middel van de voorjaarsnota, € 1,9 miljard gereserveerd. In 2026 starten we met de uitvoering van de MIRT-verkenning. Het Rijk is hierin het bevoegd gezag. ProRail heeft ook een belangrijke rol. Dit vraagt extra inzet en middelen vanuit de regio en provincie Drenthe. Het vergt ook meer afstemming met gemeenten, onder meer over het tracé, woningbouw en stationsontwikkelingen;

- Flessenhals Meppel. Voor dit knelpunt is in totaal € 175 miljoen beschikbaar. Doel is om de treinloop robuuster te maken en snellere verbindingen tussen Zwolle en Groningen te realiseren. Rijk en provincie hebben hier een belangrijke coördinerende rol in. Ook wordt geïnvesteerd in overwegveiligheid.

Vanuit het collegeprogramma is € 18,5 miljoen vrijgemaakt voor investeringen in het spoor. Een deel daarvan is door uw Staten al toegekend. We stellen voor om het resterende deel van € 11,8 miljoen in te zetten voor onder andere cofinanciering van de Nedersaksenlijn.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.04.01 Adequaat openbaar vervoernetwerk

We werken aan een beter mobiliteitssysteem in Drenthe. Dit bestaat uit hoogwaardig openbaar vervoer (trein, Qliner en Q-link), een basisnet met stads- en streeklijnen en een aanvullend net met scholierenlijnen en de hubtaxi.

Voor ontwikkeling en beheer van het openbaar vervoer zetten we in op de volgende punten:

- Versterken van het basisnetwerk: tussen de hubs rijdt minimaal elke 30 minuten een bus, van 7.00 tot 24.00 uur.
- Verbeteren van de toegankelijkheid: waar mogelijk combineren we onderhoud met verbeteringen aan bijvoorbeeld haltes.
- Onderzoek naar een Onderweg-pas: we verkennen of deze ov-kaart voor mensen met een laag inkomen ook in Drenthe haalbaar is.
- Bijdrage aan de busconcessie Groningen–Drenthe: we blijven financieel bijdragen aan de uitvoering.
- Verduurzaming van de busvloot: we zorgen ervoor dat alle bussen in Drenthe in 2030 rijden zonder uitstoot (zero-emissie).
- Bijdrage aan de treinconcessie Zwolle–Emmen (Vechtdallijnen / Blauwnet): we ondersteunen de uitvoering en de vernieuwing van de concessie voor 2028–2043.
- Snellere treinen richting de Randstad: we zetten in op meer en snellere treinen via bestaand spoor, vooral op het traject Groningen–Zwolle (waarbij we knelpunten zoals de flessenhals bij Meppel aanpakken).
- Samenwerking in de Nedersaksenlijn: we werken mee aan de MIRT-verkenning (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) met het Rijk, de provincies Groningen en Overijssel en de betrokken gemeenten.
- Start van de treindienst Coevorden–Bad Bentheim: de verwachting is dat de verbinding in december 2026 in gebruik genomen wordt.

De internationale busverbinding tussen Emmen en Meppen is tijdens de coronaperiode gestopt. In de Duitslandagenda is voorgesteld deze verbinding te herstellen. De provincie Drenthe en Landkreis Emsland trekken hier samen in op.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Volgens het BBV zijn er indicatoren opgesteld. Dit is gedaan in samenwerking met andere provincies via het IPO en vastgesteld door het Ministerie van BZK.

De bijbehorende gegevens zijn te vinden op de website van het IPO. Daar staat ook hoe andere provincies scoren en welke definitie wordt gebruikt bij elke indicator.

Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

De klantwaardering voor de Vechtdallijnen en het busvervoer in de provincies Groningen en Drenthe blijft stabiel. Voor de Vechtdallijnen was de waardering in 2021 een 7,8 en in 2024 een 7,7.

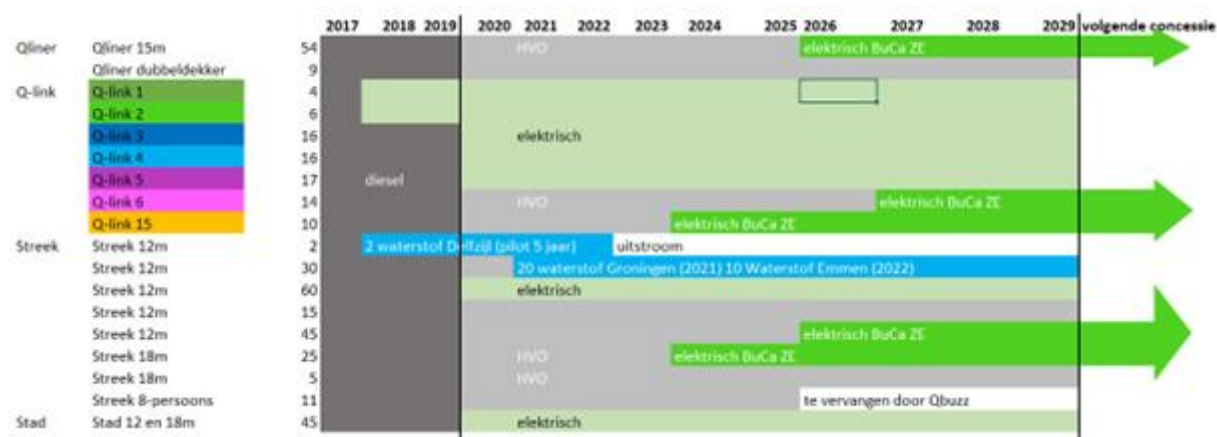
Voor het busvervoer was de waardering in 2021 een 8,1. In 2022 en 2023 was dit een 7,9, en in 2024 steeg het cijfer naar een 8,0. De cijfers zijn afkomstig uit de OV-Klantenbarometer van CROW.

Ov per bus in Drenthe

Op basis van de eerste vier maanden van 2025 zien we een vergelijkbaar beeld met 2024. Het aantal reizigers ligt nog steeds rond de 90% ten opzichte van 2019.

Het aantal uitgevallen ritten is verder gedaald tot bijna het gewenste niveau. Dit komt onder andere doordat het ziekteverzuim is afgenomen en er nieuwe chauffeurs zijn geworven.

Vanaf 2026 rijdt ongeveer 90% van de busvloot op stroom of waterstof. Deze bussen zijn zero emissie, dus schoon en zonder uitstoot. Dit wordt mogelijk gemaakt door een gezamenlijke businesscase met vervoerder Qbuzz. In 2024 zijn al 35 nieuwe elektrische bussen gaan rijden. Daardoor kunnen we sneller toewerken naar een volledig zero emissie busvloot.

Instream zero-emissie bussen OV-bureau Groningen Drenthe

Met wie werken we samen?

Voor de uitvoering, het beheer en de ontwikkeling van het openbaar vervoer werkt de provincie Drenthe samen met: reizigersvertegenwoordigers (OV-consumentenplatform), gemeenten, andere provincies (via DOVA), het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat, de deelstaat Nedersaksen (Duitsland), het OV-bureau Groningen–Drenthe, de provincie Overijssel, Landkreis Graftschaf Bentheim (Duitsland), Publiek Vervoer, spoorbeheerder ProRail en met vervoerders NS, Arriva, Qbuzz en Bentheimer Eisenbahn.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		48.710.628	300.000	49.010.628
	Doelstelling 5.04.01 Adequaar openbaar vervoernetwerk	48.710.628	300.000	49.010.628
Baten		-7.600.000		-7.600.000
	Doelstelling 5.04.01 Adequaar openbaar vervoernetwerk	-7.600.000		-7.600.000
Saldo		41.110.628	300.000	41.410.628

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B18. Herstel busverbinding Emmen-Meppen	
In de coronaperiode is de internationale busverbinding Emmen-Meppen komen te vervallen. Herstel van deze verbinding is opgenomen in de Duitslandagenda. Op basis van een gedeelde verantwoordelijkheid met de Landkreis Emsland wordt uitgegaan van een 50/50 financiering. De provinciale bijdrage wordt geraamd op in totaal € 600.000,-. Tevens is uit een enquête ten behoeve van een nieuw mobiliteitsprogramma in de Landkreis Emsland gebleken dat het herstel van deze buslijn in de top 5 van de inwoners zit. Wij stellen voor dit bedrag in 2026 (€ 300.000,-) en in 2027 (€ 300.000,-) te verrekenen met de Reserve voor algemene doeleinden..	300.000
Totaal	300.000

Beleidsopgave 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie

Inleiding

Het Regionaal Mobiliteitsplan Drenthe (2022) is vastgesteld door de provincie en de Drentse gemeenten. Dit plan is het uitgangspunt voor het uitvoeren van het Klimaatakkoord op het gebied van mobiliteit. Binnen deze opgave werken we aan het verminderen van CO₂-uitstoot. Dat doen we via acht thema's, zoals het stimuleren van elektrisch vervoer, duurzame logistiek en gedragsverandering. Voor de aanleg van laad- en tankinfrastructuur voor schoon vervoer (zero-emissie) gebruiken we de Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL). Dit is een samenwerking tussen de noordelijke provincies, netbeheerders en het Rijk. Hiervoor ontvangen we ook geld van het Rijk, bijvoorbeeld via de Specifieke Uitkering (SPUK) Capaciteitsimpuls Decentrale Overheden Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE).

We voeren verschillende programma's uit, zoals Drenthe Reist Duurzaam, dat mensen stimuleert om duurzame keuzes te maken in hun vervoer. Nieuw beleid richt zich op het verduurzamen van logistiek en bouw. Daarbij kijken we ook naar verschillende alternatieve brandstoffen, zoals elektrisch, waterstof en HVO100 (een duurzame dieselvariant). Verder is het belangrijk dat er genoeg ruimte is op het elektriciteitsnet. Zonder voldoende netcapaciteit kunnen we de verduurzaming van mobiliteit niet verder doorzetten.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.05.01 Uitvoering geven aan afspraken klimaatakkoord

De provincie Drenthe werkt aan de afspraken uit het Klimaatakkoord. We zetten in op duurzame mobiliteit, schone logistiek en het terugdringen van CO₂-uitstoot. De belangrijkste doelen zijn:

- betere CO₂-prestaties bij aanbestedingen en investeringen: We gebruiken hiervoor het Integraal Ambitiweb Duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw en een CO₂-monitor;
- laad- en tankinfrastructuur: We zorgen voor voldoende openbare laad- en tankpunten, afgestemd op de vraag en het gebruik. Dit gebeurt onder meer via de Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL Regio Noord) en een concessie voor publieke laadinfrastructuur;
- duurzame logistiek: We stimuleren het gebruik van schone logistieke oplossingen, zoals zero-emissie (ZE) transport. Dit doen we via de Noordelijke Agenda Logistiek en de aanpak van RAL Regio Noord Logistiek;
- duurzame mobiliteitskeuzes: Naast investeringen in de fiets en het openbaar vervoer, stimuleren we mensen om duurzamer te reizen. Een belangrijk voorbeeld is de stakeholdersaanpak Drenthe Reist Duurzaam;
- Regionaal mobiliteitsplan (RMP): een uitvoeringsagenda voor duurzame mobiliteit in samenwerking met gemeenten. Dit is onderdeel van onze uitwerking van het Klimaatakkoord;
- innovatie: We blijven experimenteren met nieuwe vormen van vervoer, zoals deelmobiliteit, autonoom vervoer en drones.

Wij willen deze doelen bereiken door middel van de volgende maatregelen;

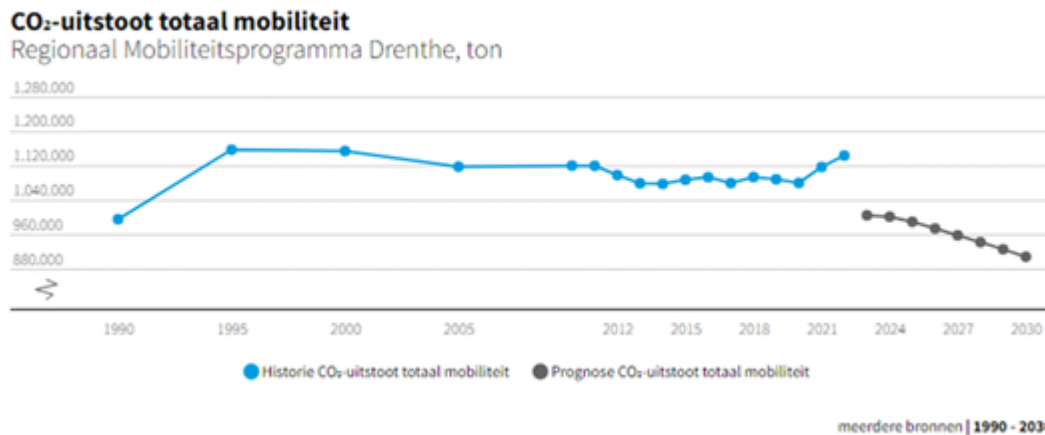
- We stimuleren de aanschaf en het gebruik van schone alternatieven voor vervoer en logistiek.
- We zorgen voor een dekkend netwerk van publieke laadpunten.

- We verbeteren de CO₂-prestaties bij grond-, weg- en waterbouwprojecten en in het openbaar vervoer.
- We coördineren de samenwerking in de regio.
- We stimuleren innovatieve oplossingen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De voortgang van de klimaatafspraken is beschikbaar via de nationale regionale klimaatmonitor.

Urgentie van de klimaatopgave in mobiliteit

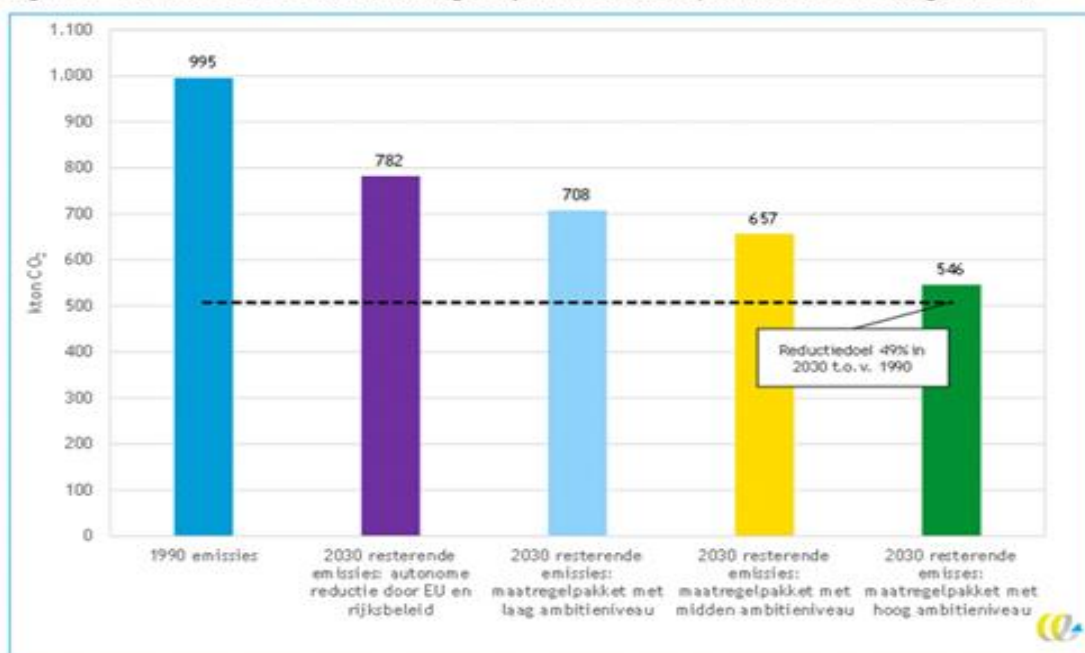
De CO₂-uitstoot in mobiliteit is sinds 1990 gestegen. Dit maakt het moeilijker om de klimaatdoelen voor 2030 te halen. We zetten in op minder mobiliteit, ander vervoer en schonere technieken zoals elektrisch rijden. Alleen met deze combinatie kunnen we de noodzakelijke CO₂-reductie realiseren.

Autonome ontwikkeling is niet voldoende

Landelijke maatregelen en vervanging van voertuigen helpen, maar zijn niet genoeg. We nemen aanvullende maatregelen zoals gedragsverandering, ruimtelijke keuzes en meer laadpunten.

Toename energievraag en laadinfrastructuur

Figuur 1 - Totaal CO₂-effect van alle maatregelen per ambitieniveau, inclusief dubbeltellingscorrectie

De verwachting is dat er in 2030 in Drenthe 49.000 elektrische auto's zijn (140.000 MWh, 42.000 laadpunten), 8.000 bestelauto's (53.000 MWh, 7.000 laadpunten) en 800 vrachtauto's (60.000 MWh, 660 laadpunten). Ook de bouw vraagt veel energie op plekken zonder netcapaciteit. Dit alles laat zien dat tijdige investeringen in laadinfrastructuur en het energiesysteem hard nodig zijn.

Clean energy hubs zijn essentieel

Clean energy hubs leveren duurzame brandstoffen zoals elektriciteit, waterstof en tijdelijk biobrandstoffen. Ze zijn nodig om fossiele brandstoffen af te bouwen. Het doel is een toekomstbestendig netwerk van hubs dat vraag en aanbod verbindt. We letten op energie-efficiëntie van bron tot gebruik (well-to-wheel). Zo leveren we als provincie een bijdrage aan de verduurzaming van zowel mobiliteit als het energiesysteem.

Met wie werken we samen?

We werken samen in nationaal, noordelijk en Drents verband. Onze primaire samenwerkingspartners zijn Rijk, provincies, gemeenten, netbeheerders en vertegenwoordigers uit de sectoren mobiliteit, grond-, weg- en waterbouw en logistiek.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.05 Duurzame oplossingen en innovatie		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		598.661		598.661
	Doelstelling 5.05.01 Uitvoering geven aan afspraken klimaatakkoord	598.661		598.661
Baten		-177.018		-177.018
	Doelstelling 5.05.01 Uitvoering geven aan afspraken klimaatakkoord	-177.018		-177.018
Saldo		421.643		421.643

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking

Inleiding

In 2026 ligt de nadruk op het vergroten van kennis, het werken met data en de samenwerking tussen overheden binnen het mobiliteitsdomein. We dragen bij aan landelijke kennisontwikkeling door het (mede)financieren van projecten, zoals het Kennisprogramma Verkeer en Vervoer (CROW/KpVV). Ook doen we mee aan landelijke databronnen, zoals de Nationale Wegendatabank, en ontwikkelen we een plan voor datamonitoring: 'Data gedreven werken en sturen in de mobiliteit'.

In 2025 is het provinciaal luchtvaartbeleid geactualiseerd. Dit is gebeurd als vervolg op de nationale Luchtvaartnota en sluit aan op de luchtruimherziening van het Rijk. Die herziening is bedoeld om het luchtruim duurzamer en efficiënter te gebruiken. Na de vaststelling van de luchtruimherziening blijft de provincie verantwoordelijk voor het volgen van de gevolgen voor hinder, leefomgeving, natuur en veiligheid. Ook blijven we de regionale belangen behartigen. We stemmen af met gemeenten, bewoners en maatschappelijke organisaties, werken aansluitroutes uit en zorgen ervoor dat landelijke maatregelen worden verwerkt in ons eigen beleid en in gebiedsgerichte plannen.

Daarnaast loopt er een Europese aanbesteding voor monitoring van verkeer op de provinciale infrastructuur. Hiervoor vragen we vanaf 2026 een aangepast budget.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.06.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking

Vanuit onze wettelijke taken richten we ons op de volgende doelen.

- Behouden en versterken van de provinciale rol na de luchtruimherziening, onder meer door het monitoren van hinder en het samenwerken met partners.
- Verzamelen en analyseren van verkeers- en vervoersdata, als basis voor goed beleid. De resultaten publiceren we via Drenthe in Cijfers, het Dashboard Verkeer en Vervoer en de website van het OV-bureau Groningen–Drenthe.
- Verder digitaliseren en beter gebruiken van mobiliteitsdata in onze beleidsontwikkeling.

Welke feiten en cijfers zijn er?

We maken gebruik van landelijke én regionale databronnen om verkeersbewegingen te meten in Nederland en specifiek in Drenthe. Op de provinciale wegen monitoren we deze gegevens continu. Via Drenthe in Cijfers – Mobiliteit en Bereikbaarheid verzamelen we informatie over het aantal fietsbewegingen, het aantal passagiers op Groningen Airport Eelde (GAE), het aantal motorvoertuigen en gereden kilometers per vervoermiddel en de verdeling van de recreatievaart en beroepsvaart over de Drentse kanalen.

Met wie werken we samen?

We werken op verschillende niveaus samen aan beleid en kennisdeling. Dit doen we onder andere binnen het MIRT en het IPO, dat de belangen van provincies vertegenwoordigt in Den Haag en Brussel.

Daarnaast werkt de provincie Drenthe nauw samen met landelijke kennisinstellingen en databanken en regionale partners op het gebied van luchtvaart, logistiek en mobiliteit.

Voor thema's zoals luchtvaart en datamonitoring nemen we actief deel aan gezamenlijke overleggen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		3.842.070	395.000	4.237.070
	Doelstelling 5.06.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking	3.842.070	395.000	4.237.070
Baten		-14.000		-14.000
	Doelstelling 5.06.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking	-14.000		-14.000
Saldo		3.828.070	395.000	4.223.070

Toelichting nieuw beleid 2026

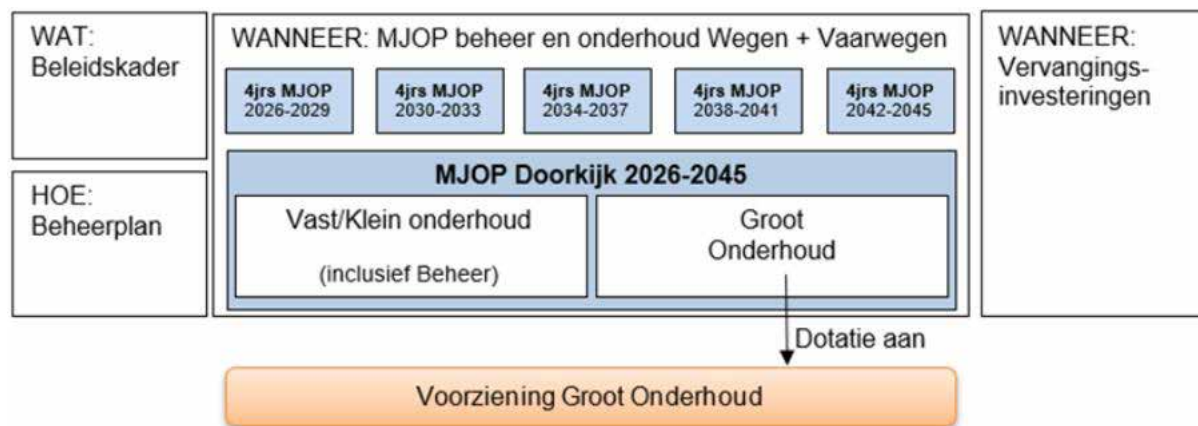
Nieuw beleid 2026	2026
B17. N371 Assen-West	
Het onderliggend wegennet bestaat uit de gemeentelijke Balkenweg die richting de westzijde overgaat in de provinciale N371 richting o.a. de kernen (Boven)Smilde en Norg. Toekomstige verkeer aantrekkende werking maakt dat de huidige inrichting de grenzen van haar capaciteit bereikt en het verkeer niet langer kan afwikkelen. In de spitsperiode leidt dit in de huidige situatie al tot terugslag op de afrit van de A28. De raming voor het startende voorbereidingskrediet voor aanpassingen betreft € 150.000,--. Wij stellen voor dit bedrag te verrekenen met de Reserve voor algemene doeleinden.	150.000
B15. Permanente meetpunten gemotoriseerd verkeer	
Als gevolg van de benodigde Europese aanbesteding van de monitoringstaak van permanente meetpunten voor gemotoriseerd verkeer nemen de kosten toe. Na aanbesteding kunnen we het exacte bedrag bepalen, maar voorsnog houden we rekening met een structurele toename van € 245.000,--. In de Voorjaarsnota 2025 is gemeld dat het huidige budget voor Monitoring ontoereikend is. We stellen voor deze middelen structureel uit de vrije ruimte te dekken.	245.000
Totaal	395.000

Beleidsopgave 5.07 In stand houden en beheren van onze fysieke infrastructuur

Inleiding

Het beheer en onderhoud van wegen en vaarwegen valt onder het programma Mobiliteit en Bereikbaarheid. De ambitie van dit programma is dat de provincie Drenthe goed bereikbaar is, op een veilige en betrouwbare manier. Daarom richt het beheer en onderhoud zich op de veiligheid en beschikbaarheid van wegen en vaarwegen.

In het Beleidskader Beheer en Onderhoud Wegen en Vaarwegen staat wat en hoe we dit aanpakken. Op basis van dit beleidskader is het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP) 2023–2026 opgesteld. Hierin staan de werkzaamheden en de benodigde budgetten. In 2025 is het MJOP geactualiseerd.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.07.01 Veilige en beschikbare wegen

Voor veilige en goed bereikbare wegen voeren we onderhoud uit. Voor vast/klein onderhoud inclusief beheer omvat dit operationeel verkeersmanagement met gladheidsbestrijding en afhandeling van ongevallen, maaien, kappen en aanplanten van groen en het schoonhouden van wegen (vuil en reiniging). Groot onderhoud betreft het vervangen van de deklagen van wegen, het onderhouden van viaducten en duikers.

Doelstelling 5.07.02 Veilige en beschikbare vaarwegen

Ook de Drentse vaarwegen houden we veilig en beschikbaar door regelmatig onderhoud. We voeren vast/klein onderhoud inclusief beheer uit aan beweegbare bruggen en sluizen, maaien, kappen en planten van groen langs het water en het bestrijden van onkruid en exotische planten. Groot onderhoud bestaat uit baggerwerkzaamheden, het vervangen van beschoeiingen, gepland onderhoud aan bruggen en sluizen en het vervangen van sluisdeuren.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur. Veiligheid en beschikbaarheid staan daarbij centraal.

Om dit goed uit te voeren, gebruiken we data en digitale beheersystemen. Daarmee stemmen we ons werk af op actuele informatie. Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van gladheidsmeldsystemen, het volgen van meldingen over faunaslachtoffers en het organiseren van incidentmanagement bij verkeerssituaties.

Met wie werken we samen?

We werken nauw samen met gemeenten, andere provincies, Rijkswaterstaat en waterschappen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		26.103.640		26.103.640
	Doelstelling 5.07.01 Veilige en beschikbare wegen	20.387.249		20.387.249
	Doelstelling 5.07.02 Veilige en beschikbare vaarwegen	5.716.391		5.716.391
Baten		-595.954		-595.954
	Doelstelling 5.07.01 Veilige en beschikbare wegen	-275.665		-275.665
	Doelstelling 5.07.02 Veilige en beschikbare vaarwegen	-320.289		-320.289
Saldo		25.507.686		25.507.686

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Beleidsopgave	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Lasten				
5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	9.151.104	6.749.754	6.883.493	-133.739
5.02 Mobiliteit op maat	752.161	1.564.644	182.666	1.381.978
5.03 Fiets als duurzaam alternatief	566.993	6.777.892	9.889.695	-3.111.803
5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk	37.737.625	57.301.791	49.010.628	8.291.163
5.05 Duurzame oplossingen en innovatie	844.009	850.790	598.661	252.129
5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking	3.131.169	3.931.070	4.237.070	-306.000
5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	18.153.765	25.825.271	26.103.640	-278.369
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	70.336.826	103.001.212	96.905.853	6.095.359
Baten				
5.02 Mobiliteit op maat	-407.685	-82.644	-41.333	-41.311
5.03 Fiets als duurzaam alternatief	-1.256	-34.000	-34.000	0
5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk	-2.892.651	-11.675.000	-7.600.000	-4.075.000
5.05 Duurzame oplossingen en innovatie	-732.868	-255.770	-177.018	-78.752
5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking	-66.338	-14.000	-14.000	0
5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	-2.331.847	-595.444	-595.954	510
Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-6.432.644	-12.656.858	-8.462.305	-4.194.553
Totaal programma exclusief reserve mutaties	63.904.181	90.344.354	88.443.548	1.900.806

Directe personele kosten Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid

Beleidsopgave	2026 Begroting
5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	599.001
5.02 Mobiliteit op maat	827.952
5.03 Fiets als duurzaam alternatief	226.289
5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk	74.703
5.05 Duurzame oplossingen en innovatie	266.222
5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	7.374.277
Totaal directe personele kosten programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid	9.368.445

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.02 Mobiliteit op maat

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 1.381.978,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Mobiliteit op maat

In 2025 waren veel werkzaamheden met bijbehorende uitgaven gepland voor de ontwikkeling van hubs. In 2026 loopt dit af, waardoor het budget in 2026 (€ 1.129.978,--) lager is. Daarnaast zijn er in 2026 geen uitgaven gepland voor deelmobiliteit, deelfietsen en Drispanelen. In de begroting 2025 was hiervoor € 252.000,-- opgenomen.

Beleidsopgave: 5.03 Fiets als duurzaam alternatief

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 3.111.803,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Fiets als duurzaam alternatief

In 2026 wordt € 3.111.803,-- meer uitgegeven aan de regeling Subsidie Fietsagenda 2023-2026 dan in 2025.

Beleidsopgave: 5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 8.291.163,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Adequaar openbaar vervoernetwerk

In 2026 wordt voor het project Emmen-Rheine € 8.261.163,-- minder aan kosten verwacht.

Beleidsopgave: 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 252.129,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Uitvoering geven aan afspraken klimaatakkoord

In 2026 wordt het budget innovatie en ontwikkeling (€ 150.000,--) niet voortgezet. Daarnaast worden budgetten voor Drenthe reist duurzaam en de Openbare laadpalen concessie begroot op basis van verwachte activiteiten, die weer sterk afhankelijk zijn van toegekende Spuks. Hierdoor wordt er € 102.129,-- minder aan kosten verwacht.

Beleidsopgave: 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 306.000,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Kerntaken onderzoek en samenwerking

In 2026 worden onder andere hogere uitgaven voor luchtvaart (€ 98.000,--) en mobiliteit (€ 200.000,--) verwacht.

Beleidsopgave: 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 278.369,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Veilige en beschikbare vaarwegen (€ 69.825,-- lager)

Door het afsluiten van investeringen in 2025 nemen de afschrijvingen in 2026 toe met € 156.092,--.

Door indexatie van het budget vast onderhoud stijgt het budget in 2026 met € 140.722,-- .

Daarentegen is er een lager bedrag (€ 366.639,--) begroot voor variabel onderhoud.

Doelstelling: Veilige en beschikbare wegen (€ 348.194,-- hoger)

Door indexatie van het budget vast onderhoud stijgt het budget in 2026 met € 590.270,--.

Daarentegen is er een lager bedrag (€ 242.076,--) begroot voor variabel onderhoud.

Baten

Beleidsopgave: 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.02 Mobiliteit op maat

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.03 Fiets als duurzaam alternatief

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.04 Adequaat openbaar vervoernetwerk

De baten van deze beleidsopgave vallen € 4.075.000,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Adequaat openbaar vervoernetwerk

De bate betreft hier een bijdrage uit een SPUK. Omdat de kosten voor het project Emmen-Rheine in 2026 lager uitvallen, valt de bijdrage navenant ook lager uit.

Beleidsopgave: 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur

Niet van toepassing

Verrekening met reserves programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Programma 5	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Totaal programma	63.904.181	90.344.354	88.443.548	1.900.806
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve kapitaallasten Verdiepte ligging rondweg Emmen	10.565.000	-	-	-
Bijdrage aan Reserve kapitaallasten Norgerbrug	7.153.337	-	-	-
Bijdrage aan Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	7.858.011	-	855.652	-855.652
Bijdrage van Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	-5.396.156	-4.651.626	-4.104.344	-547.282
Bijdrage aan Reserve investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	266.341	1.281.040	2.544.400	-1.263.360
Bijdrage van Reserve investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	-2.083.000	-2.621.000	-2.671.000	50.000
Bijdrage aan Reserve mobiliteit	23.454.151	6.560.976	7.961.434	-1.400.458
Bijdrage van Reserve mobiliteit	-52.044.141	-26.300.418	-19.490.440	-6.809.978
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	5.040.000	345.000		345.000
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-540.000	-1.470.000	-1.406.250	-63.750
Bijdrage aan Saldireserve	5.887.955	-	-	-
Bijdrage van Saldireserve	-	-5.887.955	-	-5.887.955
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden	-	-	-450.000	450.000
Saldo verrekend met reserves	161.498	-32.743.983	-16.760.548	-15.983.435
Totaal na bestemming	64.065.679	57.600.371	71.683.000	-14.082.629

Investeringen programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Omschrijving Investering	Totaal Krediet	Boekwaarde t/m 31 december 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026	Netto Investering 2027	Netto Investering 2028	Netto Investering 2029
INVESTERINGEN Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid							
Verkeer en Vervoersprojecten	253.407.816	83.613.383	18.368.073	36.725.865	21.252.223	9.643.302	44.965.319
Bereikbaarheidsakkoord	44.750.000	3.480.958	8.676.098	878.123	6.678.566	18.944.978	3.695.443
Scheepvaartkanalen	27.844.860	13.127.689	5.440.957	3.458.121	3.664.771	1.459.807	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 5	326.002.676	100.222.030	32.485.128	41.062.109	31.595.560	30.048.087	48.660.762

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringen naar nut.

6: Energie

Toelichting programma

Inleiding

Wij voeren een actief energiebeleid dat gericht is op het bevorderen van een duurzame toekomst voor zowel de Drentse maatschappij en als het milieu. Dit beleid omvat verschillende initiatieven en strategieën die als doel hebben energie te besparen en om de productie van duurzame energiebronnen, zoals zonne- en windenergie, groen gas en waterstof te stimuleren. Door deze hernieuwbare energiebronnen te ondersteunen, dragen wij bij aan het verminderen van onze afhankelijkheid van fossiele brandstoffen, de energiekosten van inwoners en bedrijven te verlagen. En helpen wij de uitstoot van broeikasgassen te verlagen.

Door deze gecombineerde inspanningen streven wij ernaar om een positieve impact te maken op zowel het milieu als de kwaliteit van leven voor de inwoners, terwijl wij tegelijkertijd de uitdagingen van klimaatverandering serieus nemen en aanpakken.

Kaders bestaand beleid

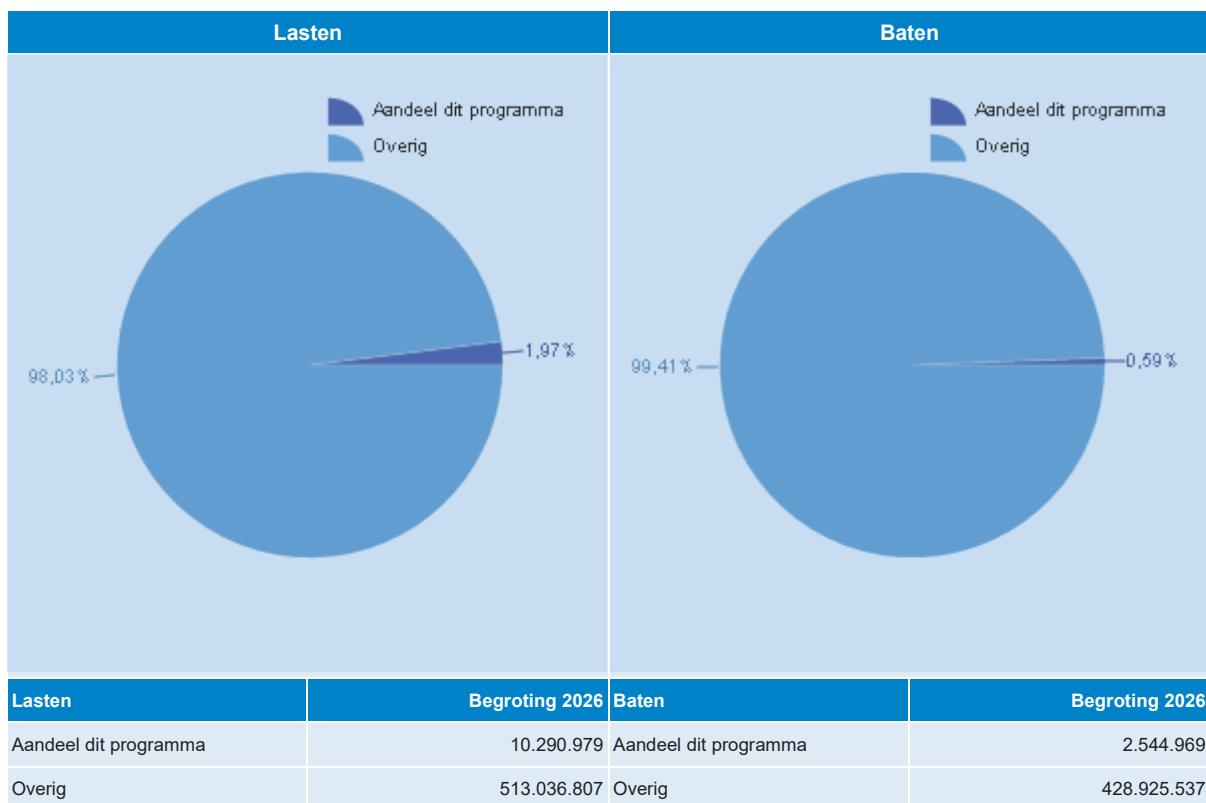
- Energieagenda 2024-2027
- Drents Actieprogramma Netcongestie (DAN)
- Investeringsagenda Waterstof Noord-Nederland
- Regionale Energie Strategie Drenthe (RES)

Programmastructuur

Beleidsopgave	Doelstelling
6.01 Energieagenda 2024-2027	6.01.01 We dragen eraan bij dat 40 procent van het energiegebruik van de woningen, het maatschappelijk vastgoed en de bedrijfspanden in 2030 hernieuwbaar is en dat Drenthe in 2050 energieneutraal is
	6.01.02 We realiseren de hernieuwbare energiedoelen van de RES tot 2030 en de doelen van het Klimaatakkoord
	6.01.03 We versnellen en versterken de ontwikkeling en realisatie van een toegankelijke en groene waterstof-waardeketen
	6.01.04 We hebben de realisatie van een flexibel en toekomstbestendig energiesysteem van Drenthe versneld en daarin een regierol genomen
	6.01.05 We stimuleren en ondersteunen de industrie in de transitie naar een fossielvrije energievoorziening
	6.01.06 Faciliteren bij het voorzien in de energie infrastructuur die nodig is in de transitie naar een fossielvrije mobiliteitssector

Beleidsopgave	Doelstelling
	6.01.07 Meer uitvoeringskracht in de Drentse energietransitie door goede samenwerking met gemeenten en andere partijen
6.02 Mijnbouwactiviteiten	6.02.01 Het gebruik van de diepe ondergrond gebeurt veilig voor de omgeving en voor volgende generaties

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 6.01 Energieagenda 2024-2027

Inleiding

De energietransitie is echt op stoom. Of dit nu komt door de grote prijsstijgingen van energie, de onzekerheid over de levering van aardgas, of de steeds extremer wordende klimaatverschijnselen is moeilijk te zeggen. Wel zien we dat er in Drenthe enorme stappen worden gezet om Drenthe energieneutraal te maken. De inwoners van Drenthe zijn duidelijk bewuster geworden van de waarde en de noodzaak van energiebesparing. Voor de eigenaren van met zonnepanelen geldt, dat er momenteel onduidelijkheid is over de financiële gevolgen van het afschaffen van de salderingsregeling. Deze onzekerheid zal gevolgen kunnen hebben voor de verduurzaming van deze sector. Voor bedrijven heeft de afschaffing van de salderingsregeling geen consequenties, maar zijn het de hoge energiekosten en aansluiting op het net die hun verduurzaming beïnvloeden. Mede hierdoor zijn zon op dak en het nemen van energiebesparende maatregelen bij de bedrijven steeds hoger op de agenda gekomen. Ook lopen er diverse (onderzoeks-)projecten rond waterstoftoepassingen, groen gas, restwarmte en warmtenetten.

De realisatie van de RES ambities over hernieuwbare energie gaat de goede kant op. Het bestuursakkoord zon-op-land heeft wel voor enige verandering gezorgd, maar alle RES partners zijn voornemens om hun doelen te halen. Waar nodig ondersteunen wij de overheden en marktpartijen. Dat doen we bijvoorbeeld bij de resterende windopgave rondom Meppel en bij de toenemende uitdagingen om zonneprojecten te realiseren.

Deze sterke versnelling van de energietransitie heeft grote invloed op de Drentse samenleving en ons landschap. De beschikbaarheid van elektriciteit is niet langer vanzelfsprekend. Er is nu overal een tekort aan netwerkcapaciteit. Daarom wordt druk gebouwd aan nieuwe energie infrastructuur. Dit leidt tot nieuwe vragen over waar het nuttig en efficiënt is om deze energie naartoe te transporteren.

Gezien alle ambities en plannen is het niet meer haalbaar om alle energie overal en altijd naartoe te brengen. Dit vraagt dus om structurerende keuze waar de grote energiegebruikers in Drenthe in de toekomst terecht komen. Hetzelfde geldt voor de productie van hernieuwbare energie. Het is voor de netbeheerders nu al erg lastig om de ambities voor de RES tot 2030 te realiseren. Dit geldt niet alleen voor de aansluiting van grote gebruikers en zonneparken, maar ook voor de energievoorziening in de wijken. Waar vroeger de levering van gas en elektriciteit vanzelfsprekend was, moeten de gemeenten nu plannen maken per wijk hoe de warmtevoorziening plaatsvindt.

Tegelijkertijd zal de volgende collegeperiode een besluit moeten worden genomen over de opgave van hernieuwbare energie na 2030. Om in 2050 energieneutraal te zijn moet er nog veel gebeuren en ook daarvoor moeten keuzes worden gemaakt. Het proces over deze ruimtelijke keuzen en onze bijdrage aan de energietransitie zijn samengevat in de Energieagenda 2024-2027. Deze vormt het beleidskader voor de huidige collegeperiode.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 6.01.01 We dragen eraan bij dat 40 procent van het energiegebruik van de woningen, het maatschappelijk vastgoed en de bedrijfspanden in 2030 hernieuwbaar is en dat Drenthe in 2050 energieneutraal is

Ondersteuning bij energiebesparing en verduurzaming

De provincie Drenthe ondersteunt inwoners, ondernemers, gemeenten en maatschappelijke organisaties bij het besparen van energie en het verduurzamen van gebouwen. Dit doen we via verschillende programma's en regelingen.

Voor inwoners

We helpen inwoners met onafhankelijk energieadvies en begeleiding bij het uitvoeren van energiemaatregelen. Dit doen we via:

- Het Drents Energieloket;

- Het Fixteam;
- De inzet van energiecoaches.

Voor het midden- en kleinbedrijf (mkb)

Via het platform Ik ben Drents Ondernemer (IBDO) ondersteunen we mkb'ers bij:

- Het besparen op gebouw- en procesgebonden energiegebruik;
- De aanleg van zonnedaken;
- Oplossingen voor netcongestie.

Ook begeleiden we mkb'ers en gemeenten bij het verduurzamen van 24 van de 117 Drentse bedrijventerreinen. Dit doen we via het Programma Toekomstbestendige Bedrijventerreinen (TBBT). In dit programma:

- Kiezen we een ambassadeursterrein voor Drenthe;
- Starten we koplopertrajecten en versnellingsstafels om de energietransitie op bedrijventerreinen te versnellen.

Deze inzet maakt deel uit van het Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen Drenthe (PVBD), ondersteund door het ministerie van BZK.

Voor gemeenten

We ondersteunen gemeenten bij het ontwikkelen van een maatwerkplan om de doelstellingen voor Zon op Dak in 2030 te realiseren. Daarnaast werken we, op basis van de bestaande Community of Practice voor Drentse energiehub's, aan de opstart van nieuwe energieproeftuinen in Noord-Nederland. Deze proeftuinen vormen een blauwdruk voor het energiesysteem van de toekomst en helpen om de energie-afhankelijkheid te verkleinen.

Voor maatschappelijk vastgoed

We ondersteunen eigenaren van maatschappelijk vastgoed bij hun verduurzamingsopgaven. Focus ligt daarbij op het besparen van gebouw gebonden energiegebruik. Dit geldt onder meer voor maatschappelijk vastgoed van:

- Gemeenten met minder dan 50.000 inwoners;
- Dorps- en buurthuizen;
- Basisscholen (PO) en middelbare scholen (VO);
- Culturele instellingen;
- Kerken;
- Zorginstellingen in de Wet langdurige zorg (WLZ) en de eerstelijnszorg.

Bij deze ondersteuning is er ook aandacht voor:

- Het realiseren van de RES-doelstelling 'Zon op dak';
- Het benutten van kansen voor laadinfrastructuur;
- Het vinden van oplossingen voor netcongestie.

Deze inzet vindt plaats in het kader van het programma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed (VMV), met ondersteuning van het ministerie van BZK.

Doelstelling 6.01.02 We realiseren de hernieuwbare energiedoelen van de RES tot 2030 en de doelen van het Klimaatakkoord

Hernieuwbare energie en duurzame warmte

De provincie Drenthe werkt aan het realiseren van de doelen uit de Regionale Energiestrategie (RES). Het gezamenlijke doel is het opwekken van 3,45 TWh hernieuwbare energie met zon- en windenergie.

Zon en wind

- We versnellen de aanpak voor zonne-energie op daken.
- De subsidieregeling voor solar carports wordt voortgezet.
- Energiecoöperaties blijven we ondersteunen via:
  - Het Steunpunt Lokale Initiatieven;
  - Een subsidieregeling voor lokale initiatieven;
  - Een ontwikkelfonds.

Daarnaast evalueren we de aanpak voor hogere erfmolens. De uitkomsten verwerken we in nieuw beleid. We ondersteunen ook de verkenning naar mogelijkheden voor windenergie in Zuidwest-Drenthe.

Duurzame warmte

- We voeren haalbaarheidsstudies uit voor de inzet van restwarmte en andere duurzame warmtebronnen in de gebouwde omgeving en de industrie.
- Samen met de provincie Overijssel verkennen we de oprichting van een regionaal warmtebedrijf.

Groengas

- We stimuleren clustervorming van monomestvergisting en werken aan de randvoorwaarden voor de benodigde infrastructuur.

Kernenergie

- We zijn actief aangesloten op het onderzoek dat de nationale overheid samen met de provincies doet naar de mogelijkheden van kleine modulaire kernreactoren (SMR's). Daarnaast hebben wij de grondhouding van Drentse gemeenten in kaart gebracht. Afhankelijk van deze inventarisatie en de (tussen)resultaten van de nationale simulatie wordt hier in 2026 een vervolg aan gegeven.

We verkennen de mogelijkheden voor risicodragend investeren en publiek eigendom bij hernieuwbare energie.

Tot slot leveren we een bijdrage aan de ontwikkeling van een energievisie als onderdeel van de omgevingsvisie Drenthe 2050.

Doelstelling 6.01.03 We versnellen en versterken de ontwikkeling en realisatie van een toegankelijke en groene waterstof-waardeketen

Versterking van de Drentse waterstofketen

De provincie Drenthe werkt samen met initiatiefnemers aan het realiseren van projecten die bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de waterstofketen in Drenthe. We ondersteunen initiatieven die gericht zijn op de productie van waterstof en de aanleg van de infrastructuur die nodig is voor de distributie ervan.

Voor het gebruik van waterstof ligt de focus op zwaar transport en industriële toepassingen.

Daarnaast stimuleren we de ontwikkeling van campussen voor onderzoek, onderwijs en scholing. Zo zorgen we voor voldoende goed opgeleide vakmensen die nu of in de toekomst actief zijn in de waterstofsector.

Drenthe blijft zich actief profileren als Hydrogen Valley: een koploper op het gebied van waterstof in Nederland en Europa. Daarmee vergroten we de kans op het binnenhalen van Rijks- en Europese middelen voor Drentse waterstofprojecten.

Doelstelling 6.01.04 We hebben de realisatie van een flexibel en toekomstbestendig energiesysteem van Drenthe versneld en daarin een regierol genomen

Drents Actieprogramma Netcongestie

De provincie werkt aan het Drents Actieprogramma Netcongestie. Hiermee zetten we in op het versnellen van de uitbreiding van het energienet en het beter benutten van de bestaande netcapaciteit. De aanpak bestaat uit vier samenhangende sporen:

1. Sneller bouwen

Via het Versnellingssteam Energie-infra werken we aan het verkorten van procedures binnen de provincie en bij onze partners. Zo zorgen we dat de aanleg van energie-infrastructuur sneller kan verlopen. Daarnaast investeren we in monitoring, zodat vertragingen in het proces vroeg worden gesignaleerd en zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.

2. Sterker sturen

We ontwikkelen een nieuwe versie van het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK). Daarmee brengen we de toekomstige maatschappelijke behoefte aan transportcapaciteit in kaart. Op basis van een gezamenlijk afwegingskader bepalen we waar de netverzwaring maatschappelijk het hardst nodig is en stellen we prioriteiten voor de uitvoering.

3. Beter benutten

Door flexibiliteit in vraag en aanbod van energie te stimuleren, zorgen we dat het energienet optimaal wordt gebruikt. We ondersteunen de ontwikkeling van energiehubbs, waarin lokaal aanbod en gebruik slim op elkaar worden afgestemd. Het landelijke koploperproject ORTESE in

Emmen is hiervan een goed voorbeeld. Zo bouwen we aan een toekomstbestendig energiesysteem.

4. Aanpak netcongestie op het laagspanningsnet

We richten ons ook op de laagspanningsnetten, waar eveneens knelpunten kunnen ontstaan. Hierbij zoeken we actief de samenwerking met de gemeenten, die op dit vlak verantwoordelijk zijn.

Doelstelling 6.01.05 We stimuleren en ondersteunen de industrie in de transitie naar een fossielvrije energievoorziening

Verduurzaming van de industrie en versterking van de regionale economie

De provincie ondersteunt grootverbruikers in de industrie bij het vergroenen van hun processen. Zo zorgen we ervoor dat werkgelegenheid behouden blijft, terwijl de uitstoot van broeikasgassen wordt verminderd.

We helpen bedrijven om in te spelen op nieuwe verplichtingen en kansen die voortkomen uit landelijke en Europese ontwikkelingen, zoals de Clean Industrial Deal. Ook stimuleren we hun betrokkenheid bij de energietransitie, bijvoorbeeld door:

- Het starten van pilotprojecten met nieuwe technologieën zoals elektrische warmtepompen;
- Het flexibel inzetten van energieverbruik om het elektriciteitsnet te ontlasten.

Daarnaast ondersteunen we:

- Nieuwe bedrijven in de sector “cleantech”, die de producten maken die nodig zijn voor de energietransitie, bij hun vestiging in Drenthe;
- Bestaande bedrijven in deze sector bij het uitbreiden van hun activiteiten.

Zo draagt de energietransitie niet alleen bij aan een duurzamer Drenthe, maar ook aan nieuwe economische groei en werkgelegenheid in onze provincie.

Doelstelling 6.01.06 Faciliteren bij het voorzien in de energie infrastructuur die nodig is in de transitie naar een fossielvrije mobiliteitssector

Duurzame mobiliteit in Drenthe

We ondersteunen projecten die bijdragen aan de overgang naar duurzame mobiliteit in Drenthe. Daarom richten we ons op de realisatie van tank- en vulpunten voor waterstof en groen gas (zoals Bio-LNG en Bio-CNG), en op het vergroten of, waar nodig, creëren van netcapaciteit voor slimme laadoplossingen. Met projecten en pilots, zoals het testen van duurzame voertuigen en het ontwikkelen van nieuwe samenwerkingen, versnellen we de mobiliteits- en energietransitie in Drenthe. De nadruk ligt daarbij vooral op verduurzaming van (zwaar) transport en op mobiele werktuigen in de bouw. Daarnaast ondersteunen we ondernemers bij het vormen van consortia en het aanvragen van subsidies en regelingen, zowel van onszelf als van het Rijk en de EU.

Doelstelling 6.01.07 Meer uitvoeringskracht in de Drentse energietransitie door goede samenwerking met gemeenten en andere partijen

Versterking van de uitvoeringskracht in de energietransitie

De Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG), de RES-partners (waaronder de 12 Drentse gemeenten en de waterschappen) en de provincie Drenthe werken samen aan een gezamenlijke aanpak om de uitvoeringskracht in de energietransitie te versterken. Deze aanpak is programmatisch, opgavegericht en gebaseerd op een open samenwerkingscultuur. Het doel is om de uitvoering van de energietransitie efficiënter te maken en onnodige ambtelijke en bestuurlijke drukte te beperken. We werken daarbij binnen de nieuwe structuur voor versnelling van de energietransitie, die in 2024 en 2025 is ontwikkeld. De in 2025 vastgestelde uitwerking en invulling van de bedrijfsvoering binnen deze structuur is leidend voor onze werkwijze.

Welke feiten en cijfers zijn er?

- Drenthe levert met de RES ambitie van 3,45 TWh aan hernieuwbare energie een sterke bijdrage aan het Klimaatakkoord.

- In Drenthe heeft 38% van de woningen zonnepanelen (tegen 22% landelijk gemiddeld)
- Drenthe heeft veel energie-initiatieven en coöperaties, waarvan er 117 ondersteund worden door de provincie.
- Het Energie Fonds Drenthe heeft ruim 1100 projecten gefinancierd. Dit heeft geresulteerd in een investering van meer dan 300 miljoen aan energiematregelen.
- 100 gebouweigenaren doen met 173 gebouwen mee aan het programma Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed
- Het Warmtefonds heeft 4800 energie-bespaarleningen verstrekt aan inwoners. Dit is goed voor een investering van 71 miljoen aan energiematregelen.
- Het gasverbruik van de industrie was in 2022 met 21% gedaald (t.o.v. 2010).
- 64 keer is de subsidieregeling Oplossingen Netcongestie verleend. Dit betreft 31 haalbaarheidsstudies en 33 technische oplossingen
- De schatting is dat er sinds de oprichting van het Fixteam Drenthe voor ruim €2.000.000,- aan energiekosten is bespaard op de energienota van de Drentse inwoners

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en 122 vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Milieu, Energie en Bodem

Indicator: Emissie van broeikasgassen

CO2-emissie in Drenthe

	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal berekende uitstoot in tonnen	3.218.000	3.066.000	3.149.000	niet beschikbaar	2.483.000

Definitie: De CO2-uitstoot wordt berekend door de energiedragers (bijvoorbeeld kWh elektriciteit, m3 gas, liters benzine) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die energiefactor. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van de elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas

Indicator: Productie van hernieuwbare energie (Energieneutraliteit)

Productie van hernieuwbare energie in Drenthe

	2019	2020	2021	2022	2023
Productie in Petajoule	5,06	6,38	7,75	10,18	n.n.b.

Definitie: De meeste productiegegevens hernieuwbare energie komen grotendeels tot stand door nationale totalen te verdelen over gemeenten aan de hand van verdeelsleutels. Deze methode leidt voor het overgrote deel van de hernieuwbare energie-opties tot schattingen.

Met wie werken we samen?

- Inwoners, via de koepelorganisatie van energiecoöperaties (Drentse KEI)
- Gemeenten, waterschappen en maatschappelijke partners in het Ambtelijk Overleg Energie (AOE) het (bestuurlijk) Drents Overleg Energie (DOE)
- Ondernemers, klein- en grootverbruikers
- Ondernemersverenigingen en parkmanagementorganisaties
- Netbeheerders (Enexis, Tennet, Rendo)
- Gasunie
- LTO Noord
- VNO-NCW
- Natuur en Milieu Federatie Drenthe
- Sport Drenthe
- Veiligheidsregio Drenthe

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

6.01 Energieagenda 2024-2027		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		10.290.979		10.290.979
	Doelstelling 6.01.01 We dragen eraan bij dat 40 procent van het energiegebruik van de woningen, het maatschappelijk vastgoed en de bedrijfspanden in 2030 hernieuwbaar is en dat Drenthe in 2050 energieneutraal is	4.287.123		4.287.123
	Doelstelling 6.01.02 We realiseren de hernieuwbare energiedoelen van de RES tot 2030 en de doelen van het Klimaatakkoord	3.423.873		3.423.873
	Doelstelling 6.01.05 We stimuleren en ondersteunen de industrie in de transitie naar een fossielvrije energievoorziening	360.082		360.082
	Doelstelling 6.01.07 Meer uitvoeringskracht in de Drentse energietransitie door goede samenwerking met gemeenten en andere partijen	2.219.901		2.219.901
Baten		-2.544.969		-2.544.969
	Doelstelling 6.01.01 We dragen eraan bij dat 40 procent van het energiegebruik van de woningen, het maatschappelijk vastgoed en de bedrijfspanden in 2030 hernieuwbaar is en dat Drenthe in 2050 energieneutraal is	-1.065.969		-1.065.969
	Doelstelling 6.01.07 Meer uitvoeringskracht in de Drentse energietransitie door goede samenwerking met gemeenten en andere partijen	-1.479.000		-1.479.000
Saldo		7.746.010		7.746.010

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 6.02 Mijnbouwactiviteiten

Inleiding

Energievoorziening en gebruik van de diepe ondergrond

In Drenthe zal de komende jaren nog aardgas worden gewonnen uit kleine gasvelden. Aardgas blijft ook tijdens de energietransitie onderdeel van de energievoorziening. Tegelijkertijd neemt het belang van de diepe ondergrond toe voor nieuwe vormen van energie, zoals geothermie en de opslag van stoffen zoals waterstof. Deze ontwikkelingen zijn opgenomen in de Strategie Bodem en Ondergrond. De provincie zet zich in voor transparante procedures en duidelijke communicatie richting omwonenden. Daarbij is er aandacht voor veiligheid en voor een zorgvuldige en eerlijke afhandeling van eventuele schade als gevolg van gaswinning of andere mijnbouwactiviteiten.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 6.02.01 Het gebruik van de diepe ondergrond gebeurt veilig voor de omgeving en voor volgende generaties

Zorgvuldige advisering bij mijnbouwactiviteiten

Het bevoegd gezag ligt bij mijnbouwvergunningen bijna geheel bij de minister van Klimaat en Groene Groei (KGG). De provincie is krachtens de mijnbouwwet wettelijk adviseur. Mijnbouw is een maatschappelijk gevoelig onderwerp. Veel omwonenden maken zich zorgen over de gevolgen voor veiligheid, klimaat en milieu. Daarom voert de provincie haar adviesrol bij mijnbouwactiviteiten zorgvuldig uit, met oog voor alle belangen. Wij beoordelen elk initiatief kritisch op mogelijke risico's en effecten. Daarnaast zorgen we ervoor dat omwonenden tijdig en duidelijk worden geïnformeerd. Op deze manier dragen we bij aan een transparante en evenwichtige besluitvorming bij de vergunningverlening door de minister van KGG.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Voor actuele gegevens en achtergrondinformatie over mijnbouw verwijzen wij naar de volgende landelijke informatiebronnen:

- Rijksoverheid: informatie over vergunningen en procedures is te vinden op www.mijnbouwvergunningen.nl
- Staatstoezicht op de Mijnen (SodM): algemene informatie over mijnbouw, aardbevingen en bodemdaling is beschikbaar op www.sodm.nl
- Geologische Dienst Nederland (TNO-GDN): voor technische en geologische data, zie www.nlog.nl
- KNMI: informatie over de locatie en kracht van (recente) aardbevingen is te vinden via KNMI – Seismologie – Aardbevingen

Met wie werken we samen?

De provincie werkt op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau nauw samen met het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG), andere decentrale overheden en mijnbouworganisaties. Dit gebeurt onder andere via deelname aan gebiedsprocessen en overlegtafels, waarin relevante thema's en ontwikkelingen worden besproken

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

Niet van toepassing.

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 6: Energie

Beleidsopgave	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Lasten				
6.01 Energieagenda 2024-2027	11.021.585	19.082.061	10.290.979	8.791.082
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	11.021.585	19.082.061	10.290.979	8.791.082
Baten				
6.01 Energieagenda 2024-2027	-1.694.194	-4.326.765	-2.544.969	-1.781.796
Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-1.694.194	-4.326.765	-2.544.969	-1.781.796
Totaal programma exclusief reserve mutaties	9.327.391	14.755.296	7.746.010	7.009.286

Directe personele kosten Programma 6: Energie

Beleidsopgave	2026 Begroting
6.01 Energieagenda 2024-2027	2.187.278
Totaal directe personele kosten programma 6: Energie	2.187.278

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 6.01 Energieagenda 2024-2027

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 8.791.082,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Meer uitvoeringskracht in de Drentse energietransitie door goede samenwerking met gemeenten en andere partijen

- SPUK CDOKE -Ehubs: Vanuit het rijk is een SPUK ontvangen voor Capaciteit decentrale overheden voor Klimaat- en Energiebeleid. Deze SPUK bestaat uit verschillende onderdelen. Het onderdeel Energiehubs is geheel begroot ter besteding in 2025. (€ 630.000,--)
- DEL: De begroting van het Drents Energieloket is in 2025 al verwerkt, maar in 2026 en verder nog niet. (€ 400.000,--)

Doelstelling: We dragen eraan bij dat 40 procent van het energiegebruik van de woningen, het maatschappelijk vastgoed en de bedrijfspanden in 2030 hernieuwbaar is en dat Drenthe in 2050 energieneutraal is

- Overhevelingen 2024: In 2025 zijn verscheidene overhevelingen begroot vanuit 2024;
  - Fixteam € 215.000,--
  - Subsidiereregelingen Netcongestie € 750.000,--
  - Subsidiereregeling isolatiemaatregelen € 1.759.000,--
- SPUK verduurzaming maatschappelijk vastgoed: In 2025 is een hoger bedrag geraamd ter besteding dan in 2026, € 669.000,-- tegenover € 567.000,-- (€ 102.000,--)

Doelstelling: We realiseren de hernieuwbare energiedoelen van de RES tot 2030 en de doelen van het Klimaatakkoord

- Overhevelingen 2024: In 2025 zijn verscheidene overhevelingen begroot vanuit 2024;

- RES € 520.000,--
- ORTESE € 650.000,--

- De geraamde bestedingen vanuit de incidentele middelen Energieagenda, waarvoor een reserve is ingesteld zijn in 2025 (€ 3.765.000,--) hoger dan in 2026 (€ 3.000.000,--). (€ 765.000,--)

Doelstelling: We stimuleren en ondersteunen de industrie in de transitie naar een fossielvrije energievoorziening

- Overhevelingen 2024: In 2025 zijn verscheidene overhevelingen begroot vanuit 2024;

- Gebiedsfonds wind € 998.000,--

- De bestedingen vanuit de SPUK Ontzorging MKB zijn nog niet geraamd in 2026 (€ 650.000,--)

Doelstelling: We versnellen en versterken de ontwikkeling en realisatie van een toegankelijke en groene waterstof-waardeketen

- Er staat in 2025 een lastneming geraamd voor verstrekte subsidies waterstof. (€ 1.330.000,--)

De optelsom van de bedragen hierboven is € 8.769.000,--. De totale afwijking bedraagt € 8.791.000,--. Het verschil van € 22.000,-- tussen deze twee komt door een kleine bijdrage in 2025 aan een ander programma en afrondingsverschillen.

Beleidsopgave: 6.02 Mijnbouwactiviteiten

Niet van toepassing.

Baten

Beleidsopgave: 6.01 Energieagenda 2024-2027

De afwijking tussen 2025 en 2026 is te verklaren door een optelsom van verscheidene mutaties.

Indien wij middelen ontvangen vanuit bijvoorbeeld het rijk of gemeenten, moeten wij in onze begroting zowel de ontvangsten als de uitgaven ramen. Hierdoor komen dezelfde afwijkingen terug bij zowel de baten als de lasten. Lopende het jaar wordt zo goed mogelijk een inschatting gemaakt van de uitgaven die gerealiseerd gaan worden en de geraamde baten moeten daaraan gelijk zijn.

- DEL: De begroting van het Drents Energieloket is in 2025 al verwerkt, maar in 2026 en verder nog niet. Dit betreft de gemeentelijke bijdrages aan het DEL (€ 400.000,--)

- SPUK CDOKE -Ehubs: Vanuit het rijk is een SPUK ontvangen voor Capaciteit decentrale overheden voor Klimaat- en Energiebeleid. Deze SPUK bestaat uit verschillende onderdelen. Het onderdeel Energiehubs is geheel begroot ter besteding in 2025. (€ 630.000,--)

- SPUK verduurzaming maatschappelijk vastgoed: In 2025 is een hoger bedrag geraamd ter besteding dan in 2026, 669.000 tegenover 567.000 (€ 102.000,--)

- De bestedingen vanuit de SPUK Ontzorging MKB zijn nog niet geraamd in 2026 (€ 650.000,--)

De optelsom van de bedragen hierboven is € 1.782.000,--. De totale afwijking bedraagt € 1.781.796,--. Het verschil van € 204,-- tussen deze twee komt door afrondingsverschillen.

Beleidsopgave: 6.02 Mijnbouwactiviteiten

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 6: Energie

Programma 6	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Totaal programma	9.327.391	14.755.296	7.746.010	7.009.286
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve Energieagenda 2024-2027	-	3.765.000	3.000.000	765.000
Bijdrage van Reserve Energieagenda 2024-2027	-	-3.765.000	-3.000.000	-765.000
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	1.171.523	35.418	35.418	-
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-2.243.908	-1.794.264	-395.500	-1.398.764
Bijdrage aan Saldireserve	-	-	-	-
Bijdrage van Saldireserve	-8.731.514	-4.414.296		-4.414.296
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden	-	-	1.000.000	-1.000.000
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden	-	-2.265.000	-	-2.265.000
Saldo verrekend met reserves	-9.803.899	-8.438.142	639.918	-9.078.060
Totaal na bestemming	-476.508	6.317.154	8.385.928	-2.068.774

Investerings programma 6: Energie

Niet van toepassing.

7: Levendig en sociaal

Toelichting programma

Inleiding

Cultuur

Kunst, cultuur en geschiedenis vinden we overal om ons heen. Een culturele identiteit en culturele voorzieningen maken een provincie aantrekkelijk om in te wonen, werken en recreëren. De provincie zet zich in voor het behoud en de ontwikkeling van deze culturele identiteit en zorgt ervoor dat culturele voorzieningen goed toegankelijk zijn en blijven. De provincie richt zich onder andere op het behoud, ontwikkeling en herbestemming van het culturele erfgoed. De provincie is daarnaast verantwoordelijk voor monumentenzorg en cultuureducatie voor jongeren en ondersteunt gemeenten bij taken op het terrein van erfgoed en archeologie.

Sociaal

Als provincie zijn we betrokken bij onze inwoners en voelen wij ons verantwoordelijk om bij te dragen aan de sociale opgaven en brede welvaart in onze provincie. Niet in de plaats van, maar in nauwe samenwerking met onze partners. Daar waar we van meerwaarde zijn en in een rol die past. Samen bouwen we aan een levendig en sociaal Drenthe met gelijke kansen voor elke Drent.

Kaders bestaand beleid

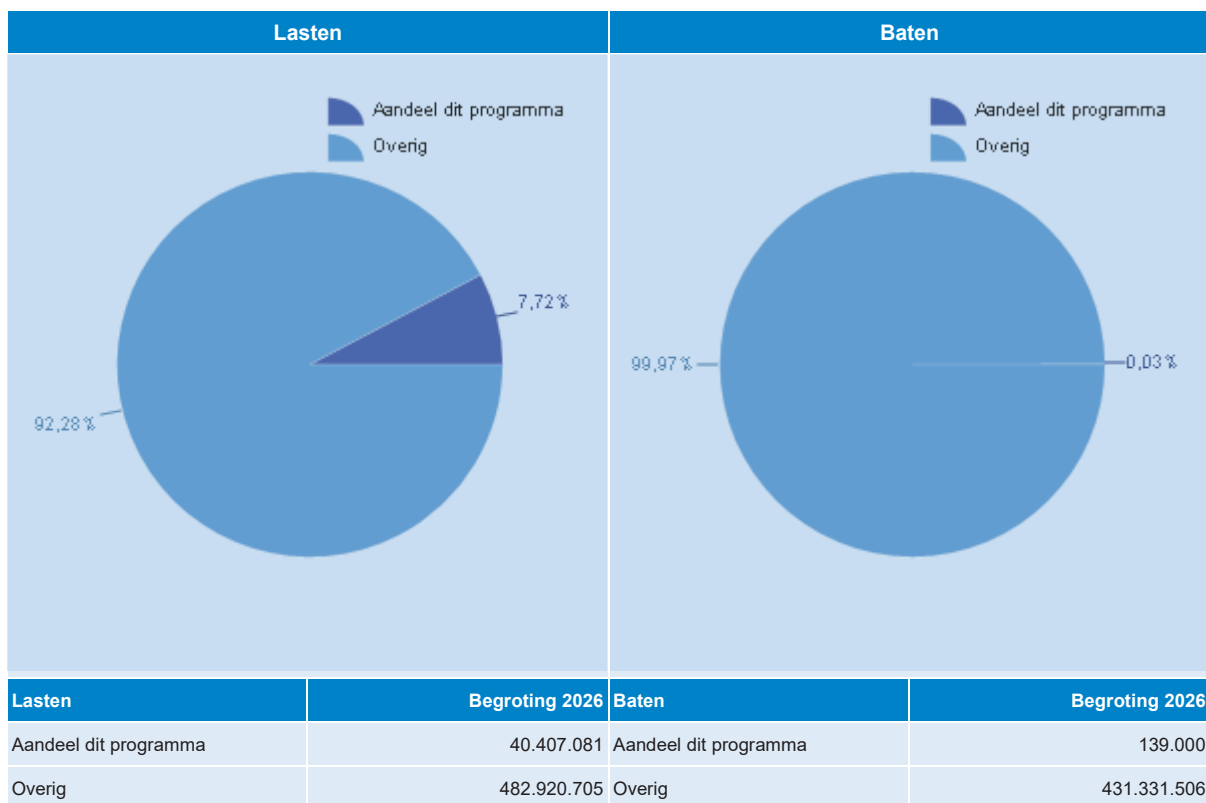
- Cultuurnota 2025-2028 'Cultuur maakt Drenthe/Drenthe maakt cultuur'
- Sociale agenda 2024-2029 'Drenthe voor elkaar'

Programmastructuur

Beleidsopgave	Doelstelling
7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe	7.01.01 Samenwerking
	7.01.02 Cultuureducatie
	7.01.03 Cultuurparticipatie
	7.01.04 Talentontwikkeling
	7.01.05 Bibliotheken
	7.01.06 Musea
	7.01.07 Podiumkunsten
	7.01.08 Beeldende kunst
	7.01.09 Film
	7.01.10 Architectuur
	7.01.11 Evenementen
	7.01.12 Festivals
	7.01.13 Cultuurhistorie
	7.01.14 Archeologie

Beleidsopgave	Doelstelling
	7.01.15 Gebouwd erfgoed
	7.01.16 Streektaal
	7.01.17 Archieven
	7.01.18 UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid
	7.01.19 De Hondsrug Unesco Global Geopark
	7.01.20 Instrumentarium en monitoring
7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen	7.02.01 Sociale Agenda algemeen
	7.02.02 Naoberschap: behouden en versterken
	7.02.03 Bestaanszekerheid: basis voor gelijke kansen
	7.02.04 Gezondheid: preventie en bereikbare zorg voor iedereen
	7.02.05 Inclusie & Diversiteit: Niemand is gelijk, maar iedereen is gelijkwaardig
7.03 Sport en Bewegen stimuleren	7.03.01 Vergroten maatschappelijke en economische effecten sportactiviteiten
	7.03.02 Sportvoorzieningen voor iedereen

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe

Inleiding

De cultuurnota Cultuur maakt Drenthe / Drenthe maakt cultuur vormt de basis voor het cultuurbeleid in de periode 2025–2028. In 2026 zetten wij in op het versterken van de culturele infrastructuur en voeren we actief lobby richting het Rijk. We blijven toonaangevende festivals, theaterproducties en beeldende kunstprojecten ondersteunen en continueren onze inzet voor bibliotheken en musea. Daarnaast hebben we aandacht voor literatuur en poëzie.

Via programma's als Cultuureducatie met Kwaliteit en Culturele Mobiliteit stimuleren we cultuureducatie, participatie en talentontwikkeling. In 2026 is er daarnaast specifieke aandacht voor de culturele programmering in de Koloniën van Weldadigheid (UNESCO Werelderfgoed) en voor de aangekondigde wetswijziging met betrekking tot het bibliotheekstelsel.

Ook op het gebied van erfgoed blijven wij ons beleid uitvoeren. Met het vernieuwde Cultuurhistorisch Kompas leveren we bijdragen aan ruimtelijke planvorming en stimuleren we gebiedsontwikkeling op basis van cultuurhistorie. We blijven zorgdragen voor ons archeologisch erfgoed en investeren in het behoud en toekomstbestendig gebruik van ons gebouwde erfgoed. Voor het UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid zetten wij ons blijvend in voor bescherming, monitoring en de restauratie- en herbestemmingsopgave. Ook de Hondsrug, als UNESCO Global Geopark, blijft in onze aandacht. Tot slot bevorderen we het gebruik van de Drentse streektaal. Het Huus van de Taol blijft daarbij het provinciale steunpunt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 7.01.01 Samenwerking

Met onze partners binnen en buiten de provincie werken we aan de versterking van de Drentse culturele basisinfrastructuur. Dit doen we binnen het provinciehuis met andere beleidsvelden, met onze Drentse gemeenten, met onze Noordelijke partners binnen We the North en met het Rijk.

Doelstelling 7.01.02 Cultuureducatie

Alle kinderen van 0-18 jaar krijgen gelijke kansen op culturele ontwikkeling. Dit doen we via Kunst & Cultuur Drenthe die met advies, informatiedeling, netwerken, bemiddeling en deskundigheidsbevordering het cultuuronderwijs op alle Drentse scholen verbetert en structureel verankert. We streven naar een deelname van 90% van de Drentse scholen aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit.

Doelstelling 7.01.03 Cultuurparticipatie

Iedere inwoner van Drenthe kan cultuur meemaken. We zijn aanvullend op het bestaande aanbod om voor een goede spreiding te zorgen. Nieuwe doelgroepen worden bereikt via projecten als Culturele gemeente, Culturele Mobiliteit en de regeling Podium Platteland. Daarnaast ondersteunen we verschillende orkesten en koren die op provinciale schaal een podium bieden aan amateurtalenten van diverse leeftijden.

Doelstelling 7.01.04 Talentontwikkeling

Er zijn voldoende culturele ontwikkelkansen voor talenten in Drenthe. We bouwen voort aan de vier fases van talentontwikkeling, namelijk kennismaken (1), ontwikkelen (2), bekwamen (3) en excelleren (4). Dit doen we door het ondersteunen van evenementen, podia, festivals en prijzen waar jongeren hun vaardigheden ontdekken, ontwikkelen en benutten. Daarnaast hebben we subsidieregeling voor talentontwikkeling van nieuwe en bewezen talent.

Doelstelling 7.01.05 Bibliotheken

De bibliotheken zijn toegankelijk voor alle Drentse inwoners en dragen bij aan belangrijke maatschappelijke opgaven. De provinciale ondersteuningsinstelling (POI) Biblionet Drenthe ondersteunt het netwerk Drentse bibliotheken conform de wet voor o.a. leenverkeer en innovatie van de maatschappelijke bibliotheekfunctie. Bibliotheken vervullen in toenemende mate een maatschappelijke rol op het gebied van basisvaardigheden, laaggeletterdheid, bestaanszekerheid en mediawijsheid. We stimuleren innovatie in verbinding met de sociale agenda, zorg en onderwijs.

Doelstelling 7.01.06 Musea

De Drentse musea vertellen bijzondere Drentse verhalen via hun Drentse (kunst)collecties en presentaties en trekken daarmee (intern)nationale bezoekers en geven vrijwilligers een plek. Het Drents Museum beheert de provinciale collectie en realiseert spraakmakende internationale tentoonstellingen voor een breed publiek binnen en buiten de provincie. De musea van provinciaal belang worden ondersteund in het presenteren van bijzondere Drentse (kunst)collecties en/of verhalen met een (inter-)nationale uitstraling. Met het Veenpark zijn we in gesprek om te gaan voldoen aan de voorwaarden voor de musea van provinciaal belang. De kleine musea worden ondersteund via de activiteiten van het Platform Drentse Musea. Voorts ondersteunen we de musea die niet de status "van provinciaal belang" hebben via de Subsidieregeling Impuls kleine en middelgrote musea.

Doelstelling 7.01.07 Podiumkunsten

Er is een breed aanbod op het gebied van de podiumkunsten met aandacht voor spreiding over de provincie. Dit doen we door het stimuleren van uitvoeringen van toonaangevende podiumkunsten (gezelschappen, poppodia en projecten), zoals de Peergroup, Garage TDI en het Podium Hoogeveen.

Doelstelling 7.01.08 Beeldende kunst

Het aanbod van beeldende kunst heeft een provinciale en (inter-)nationale uitstraling met bijzondere aandacht voor kunst op het snijvlak van cultuur en landschap. Dit doen we door het ondersteunen van Into Nature, het verder ontwikkelen van Van Gogh Drenthe en door bij te dragen aan allerlei beeldende kunstprojecten.

Doelstelling 7.01.09 Film

Er is een bloeiend filmklimaat in Drenthe en Noord-Nederland. Dit doen we door bijzondere initiatieven op het gebied van film en media te blijven ondersteunen. We blijven ons inzetten voor het Internationaal Film Festival Assen en de Filmhub Noord, via We the North.

Doelstelling 7.01.10 Architectuur

Kennis over architectuur en stedenbouw draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit. Architectuurpunt Drenthe stimuleert het debat over de rol van architectuur in onze leefwereld en ontplooit initiatieven die bijdragen aan de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit.

Doelstelling 7.01.11 Evenementen

Evenementen vertellen bijzondere Drentse verhalen in samenwerking met de omgeving en trekken daarmee bezoekers van binnen en van buiten de provincie. Dit doen we door grote en kleine locatievoorstellingen te blijven ondersteunen. Dit kunnen evenementen zijn waarin Drentse verhalen centraal staan of met een bijzonder thema.

Doelstelling 7.01.12 Festivals

Er is een divers en laagdrempelig aanbod van culturele festivals van provinciaal belang met aandacht voor spreiding over de provincie. Dit doen we door bij te dragen aan 10 festivals van provinciaal belang.

Doelstelling 7.01.13 Cultuurhistorie

Karakteristieke Drentse landschappen en stedenbouwkundige structuren vertellen Drentse verhalen en vormen een inspiratiebron bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit doen we door inbreng te leveren bij grote opgaven, met het Cultuurhistorisch Kompas als leidraad. We blijven onderzoek doen naar onze jonge geschiedenis, met onderwerpen zoals ruilverkaveling, heideontginningen, wederopbouwvergoed en post '65. Daarnaast stimuleren we participatie in de erfgoedsector met een aparte regeling.

Doelstelling 7.01.14 Archeologie

De archeologie wordt beschermd en behouden om Drentse verhalen van de vroege prehistorie tot nu te vertellen en te beleven. Samen met de provincies Fryslân en Groningen voeren we de wettelijke taken voor het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis uit. Het depot wordt verbouwd en verduurzaamd. Daarnaast zorgen we dat het archeologisch belang integraal onderdeel is van de provinciale ruimtelijke planvorming en -adviesing. Nieuwe archeologische thema's gaan we met onze partners verkennen, delen en toepasbaar maken voor beleid, gebruik en inspiratie.

Doelstelling 7.01.15 Gebouwd erfgoed

Het Drents gebouwd erfgoed is beschikbaar of wordt beschikbaar gemaakt voor toekomstige generaties. We stimuleren behoud en herbestemming van karakteristiek bezit in Drenthe door middel van een subsidieregeling. Hiermee wordt (dreigende) leegstand en verval voorkomen. Extra aandacht komt er voor verduurzaming van monumentale gebouwen. We werken samen met partners naar een visie op de toekomst van monumentale gebouwen.

Doelstelling 7.01.16 Streektaal

Het Drents is vanzelfsprekend onderdeel van ons erfgoed, onze cultuur en de verhalen van Drenthe. Het Huus van de Taol stimuleert en borgt het Drents met hun activiteiten en literaire producten. Met een andere opzet van het Drèents Liedtiesfestival, onder leiding van RTV Drenthe, stimuleren we het schrijven, maken en promoten van Drentstalige muziek. Daarnaast werken we samen met de Nedersaksische overheden en het Ministerie van Binnenlandse Zaken aan de versterking van het Nedersaksisch.

Doelstelling 7.01.17 Archieven

De schatten van het archief vertellen bijzondere Drentse verhalen door middel van publieksactiviteiten en educatie. Dit doen we door het ondersteunen van het Drents Archief, die met haar culturele en educatieve publieksactiviteiten de collectie van het archief voor iedereen beleefbaar maakt.

Doelstelling 7.01.18 UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid

De waarde en betekenis van de Koloniën van Weldadigheid als Werelderfgoed beschermen, uitdragen, monitoren en rapporteren. Als siteholder voor de Nederlandse sites Frederiksoord-Wilhelminaoord en Veenhuizen zijn we verantwoordelijk voor het beschermen en het uitdragen van de uitzonderlijke waarden conform de eisen van UNESCO (o.a. visievorming, marketing, website, beheertaken erfgoed, monitoring en rapporteren) en in samenwerking met partners in deze gebieden en met de co-siteholder voor de Vlaamse site Wortel. Samen met partners uit het gebied werken we aan het ontwikkelen van de Koloniën van Weldadigheid.

Doelstelling 7.01.19 De Hondsrug Unesco Global Geopark

Het aardkundig en cultuurhistorisch erfgoed van de Hondsrug wordt ingezet voor duurzame ontwikkeling van gebied samen met de inwoners en met bijzondere aandacht voor de (inter)nationale positie van het Geopark. We werken aan de ontwikkeling van het Geopark conform het jaarprogramma. Het provinciaal aandeel in het Masterplan 2022-2027 is uitgevoerd.

Doelstelling 7.01.20 Instrumentarium en monitoring

Verschillende instrumenten zetten wij in om onze beleidsdoelen te bereiken. Dit doen we door o.a. het uitreiken van een culturele prijs een keer in de twee jaar, de subsidieregelingen voor o.a. incidentele culturele projecten en meerjarige initiatieven en de adviezen van de Provinciale Adviescommissie Cultuur. Daarnaast zetten we in op monitoring via de P&C-cyclus, de landelijke monitors en gerichte onderzoeken op thema's.

Welke feiten en cijfers zijn er?

In 2023 heeft Berenschot de laatste cultuurmonitor opgeleverd. Deze fungeerde als verkenning naar het cultuurbeleid van de provincie Drenthe met adviezen voor de periode 2025-2028. Deze inzichten zijn benut voor de nieuwe beleidsperiode. De monitoring van de Cultuurnota 2025-2028 wordt in 2025 en in de loop van 2026 verder uitgewerkt.

Naast onze eigen monitoring zijn er belangrijke landelijke monitors en databases met gegevens over Drenthe, zoals de cultuurmonitor van de Boekmanstichting, de erfgoedmonitor van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en de regionale cultuurmonitor van Atlas Research.

Relevante cijfers (op basis van het rapport van Berenschot en de landelijke monitors):

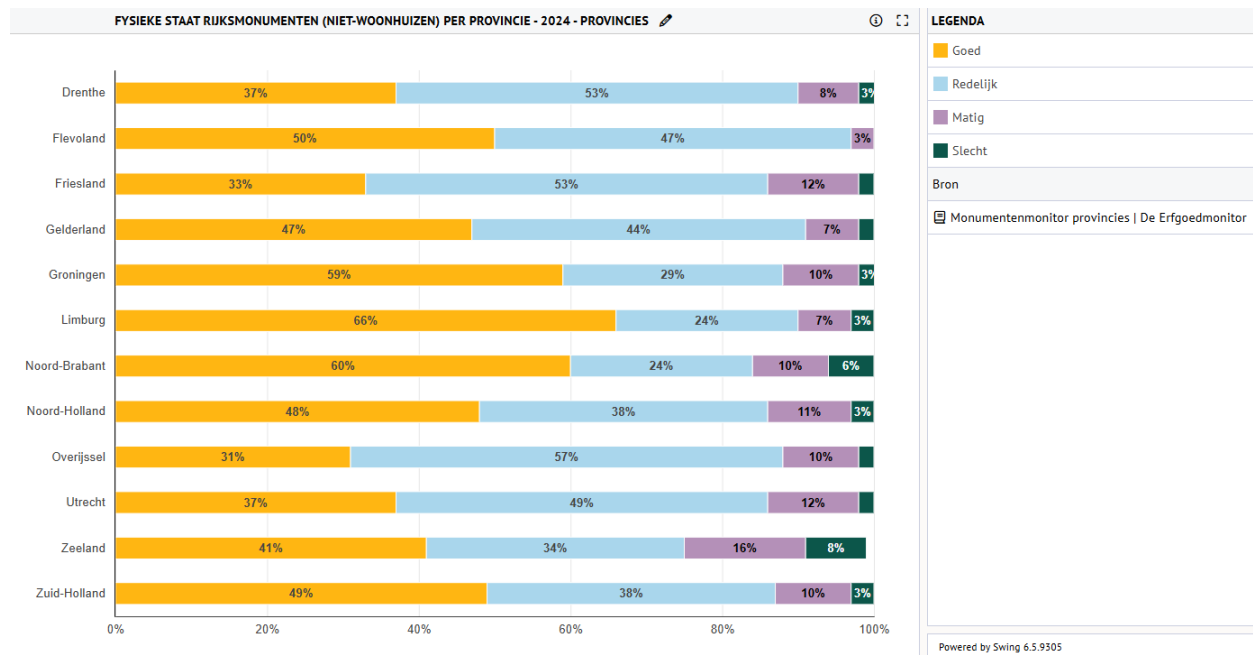
- In 2023 zijn er in Zeeland, Groningen en Drenthe ongeveer acht bibliotheken per 100.000 inwoners. In Noord- en Zuid-Holland zijn dit er vier en Flevoland drie.
- In 2023 bezochten 789.000 bezoekers de Drentse musea.
- In Drenthe besteden relatief veel mensen regelmatig tijd aan handenarbeid, schilderen, tekenen, boetsen en pottenbakken (20% in Drenthe t.o.v. 15% landelijk)
- Als provincie investeren we relatief veel in cultuur. Samen met Limburg staan we op een gedeelde derde plaats met alleen nog de provincies Fryslân en Zeeland boven ons. De provincies Flevoland, Noord-Holland en Zuid-Holland staan onderaan de lijst.
- De landelijke subsidie voor cultuur blijft ook in de periode 2025-2028 achter in Drenthe. Waar Drenthe 3.03 euro ontvangt per inwoner van het Rijk (via de landelijke Basis infrastructuur of landelijke cultuurfondsen), is dit in Noord-Holland 86.02 euro per inwoner.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Cultuur

Indicator: Restauratievolume

Definitie: Cijfers over restauratievolume rijksmonumenten hebben betrekking op monumenten waarvan de staat van onderhoud matig of slecht is. Het betreft de globale staat van onderhoud gebaseerd op de uitvoeringsrichtlijn schouwen van gebouwde monumenten. De cijfers hebben betrekking op alle rijksmonumenten, exclusief de monumenten met de functie woning. De verstrekte gegevens betreffen het jaar 2024.

Meer gegevens zijn te vinden in [de erfgoedmonitor van het Rijk](#).

Met wie werken we samen?

We werken nauw samen met tientallen culturele instellingen, (onze culturele basisinfrastructuur), de Drentse gemeenten, de noordelijke partners binnen We the North, het Rijk en talentvolle makers die in Drenthe een project willen realiseren.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		25.828.662	5.180.000	31.008.662
	Doelstelling 7.01.01 Samenwerking	2.392.502		2.392.502
	Doelstelling 7.01.02 Cultuureducatie	2.009.295		2.009.295
	Doelstelling 7.01.03 Cultuurparticipatie	584.820		584.820
	Doelstelling 7.01.04 Talentontwikkeling	257.556		257.556
	Doelstelling 7.01.05 Bibliotheken	2.924.771		2.924.771
	Doelstelling 7.01.06 Musea	9.328.435	5.000.000	14.328.435
	Doelstelling 7.01.07 Podiumkunsten	708.905		708.905
	Doelstelling 7.01.08 Beeldende kunst	253.004		253.004
	Doelstelling 7.01.09 Film	50.000		50.000
	Doelstelling 7.01.10 Architectuur	27.751		27.751
	Doelstelling 7.01.11 Evenementen	300.000		300.000
	Doelstelling 7.01.12 Festivals	352.269		352.269
	Doelstelling 7.01.13 Cultuurhistorie	175.000		175.000
	Doelstelling 7.01.14 Archeologie	280.000		280.000
	Doelstelling 7.01.15 Gebouwd erfgoed	2.479.609		2.479.609
	Doelstelling 7.01.16 Streektaal	563.562		563.562
	Doelstelling 7.01.17 Archieven	670.376		670.376
	Doelstelling 7.01.18 UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid	1.005.000	180.000	1.185.000
	Doelstelling 7.01.19 De Hondsrug Unesco Global Geopark	244.806		244.806
	Doelstelling 7.01.20 Instrumentarium en monitoring	1.221.001		1.221.001
Baten		-139.000		-139.000
	Doelstelling 7.01.05 Bibliotheken	-139.000		-139.000
Saldo		25.689.662	5.180.000	30.869.662

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B02. Motie: Geef impuls aan UNESCO Koloniën van Weldadigheid (2025-39)	
<p>Uw Staten hebben de motie Geef impuls aan UNESCO Koloniën van Weldadigheid aangenomen. Daarom reserveren wij in de begroting 2026 een bedrag van € 180.000,--. Dit bedrag wordt gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden.</p> <p>Deze middelen worden ingezet voor het vijfjarig jubileum van de UNESCO-inschrijving van de Koloniën van Weldadigheid in 2026. Het gaat om extra activiteiten gericht op publieksbeleving, erfgoededucatie en de koppeling met toerisme. Hiermee versterken wij de bekendheid en zichtbaarheid van de Koloniën als Werelderfgoed en ondersteunen wij de regionale samenwerking op dit thema.</p> <p>Deze impuls is aanvullend op de reguliere taken die de provincie al uitvoert voor de Koloniën van Weldadigheid, zoals beheer, monitoring en rapportage. Het extra budget wordt toegevoegd aan het al beschikbare budget voor de Koloniën van Weldadigheid.</p>	180.000
B11. Ophoging Grote investeringen musea	
<p>De musea van provinciaal belang zijn volop in ontwikkeling. Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork, het Hunebedcentrum en het Gevangenis museum zijn bezig met omvangrijke verbouw- en/of nieuwbouwplannen, waarvoor ook de provincie om een bijdrage gevraagd zal worden. Om te kunnen inspelen op de ontwikkelingen bij de grote musea is in het coalitieakkoord € 2 miljoen gereserveerd, verdeeld over 2025 en 2026. Deze middelen zijn verre van voldoende.</p> <p>Het Herinneringscentrum heeft een Masterplan gepresenteerd van € 63,5 miljoen. Om dit plan mogelijk te maken is het Ministerie van VWS gevraagd voor een bijdrage van zo'n € 50 miljoen. Vanuit de provincie ondersteunen wij het Herinneringscentrum bij de lobby richting het Rijk. De provincie zal ook om een bijdrage gevraagd worden. Daarnaast is het Gevangenis museum bezig met een plan voor uitbreiding van de tentoonstellingsruimte en een vernieuwing van de expositie. Dit is nodig om de verhalen van de kolonie Veenhuizen enerzijds en het nationaal gevangeniswezen anderzijds te kunnen vertellen. Het Hunebedcentrum is bezig met een verduurzamingsplan samen met het Geopark en het Drentse Landschap, waar het unieke verhaal van de hunebedden, archeologie en geologie op een innovatieve manier verteld wordt in relatie tot het landschap van het Hondsruggebied en het Hunzegebied.</p> <p>Om de musea van provinciaal belang te ondersteunen bij hun verbouwplannen is het voorstel om het budget voor Grote investeringen musea op te hogen met in 2026 en 2027 telkens € 2,5 miljoen. Binnen dit bedrag wordt ook gekeken naar wat nodig is voor een provinciale bijdrage aan de plannen van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Een nadere uitwerking volgt. Voor de periode na 2027 wordt gekeken welke aanvullende middelen nodig zijn. Hiermee behouden we sterke musea met een (inter)nationale aantrekkingskracht.</p> <p>Conform de afspraken, zoals geformuleerd in de Voorjaarsnota 2025, worden deze uitgaven gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden.</p>	2.500.000

Nieuw beleid 2026	2026
B06. Motie: Herinneringscentrum Kamp Westerbork (2025-51)	
Uw Staten hebben de motie Herinneringscentrum Kamp Westerbork aangenomen. In de motie wordt gevraagd om een provinciale bijdrage van € 3.500.000,-- voor de realisatie van fase 1 van de vernieuwing van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Wij stellen voor dit bedrag in de Begroting 2026 op te nemen. Hiervan wordt € 1.000.000,-- gedekt uit de ophoging van het budget Grote investeringen musea (beleidsopgave 7.02 Cultuur en evenementen) en daarmee uit bestaande middelen (dan wel uit middelen die al worden meegenomen op basis van de Voorjaarsnota 2025). Het resterende bedrag van € 2.500.000,-- betreft nieuw beleid en wordt gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden. De bijdrage is bedoeld voor de uitvoering van de plannen voor het kampterrein, de commandantswoning en het museum. Met deze vernieuwing blijft Kamp Westerbork een plek voor educatie, herdenking en bezinning. Nu en voor toekomstige generaties.	2.500.000
Totaal	5.180.000

Beleidsopgave 7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen

Inleiding

Als provincie zijn we betrokken bij onze inwoners en voelen wij ons verantwoordelijk om bij te dragen aan de sociale opgaven en de brede welvaart in onze provincie. Dit doen we in nauwe samenwerking met onze inwoners en partners, daar waar we van meerwaarde zijn en in een rol die past. Door samen te werken en onze krachten te bundelen vergroten we onze slagkracht, niet alleen in Drenthe, maar ook richting het Rijk. Samen bouwen we aan een Drenthe voor elkaar!

Op 10 juli 2024 is de Sociale Agenda 2024-2029 vastgesteld. In deze agenda staat de provinciale inzet voor de komende periode op hoofdlijnen beschreven. We kiezen voor een meerjarige programmatische aanpak, waarbij we een plus zetten op lopende programma's en waar nodig initiëren we programma's. Daarbij streven we naar innovatieve oplossingen voor grote uitdagingen, zoals het behouden en versterken van naoberschap, het verbeteren van bestaanszekerheid, gelijke kansen voor iedereen, toegankelijke en betaalbare zorg voor iedereen, en een inclusieve samenleving waarin iedereen gelijkwaardig is. Om de Brede welvaart in de regio te verbeteren leggen we bij de uitvoering van de Sociale Agenda zoveel mogelijk verbinding met de regionale programma's Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe (2024-2027), Regio Deal Zwolle (2024-2027), Regio Deal Noord-Drenthe (2026-2029) en de Sociale Agenda in het kader van Nij Begun.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 7.02.01 Sociale Agenda algemeen

Vanuit de Sociale Agenda leveren we een bijdrage aan de sociale opgaven en daarmee de Brede welvaart in Drenthe. Om dit in de regio te verbeteren leggen we daarom zoveel mogelijk verbinding met de regionale programma's Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe (2024-2027), Regio Deal Noord-Drenthe (2026-2029) Regio Deal Zwolle (2024-2027) en de Sociale Agenda in het kader van Nij Begun. Ook vanuit andere beleidsterreinen van de provincie kijken we naar slimme koppelingen, zoals wonen, onderwijs, sport en bewegen, openbaar vervoer, energie, cultuur en landelijk gebied. Een goed voorbeeld is het Dorpsvernieuwingsfonds. Bij de uitvoering van de Sociale Agenda worden we structureel ondersteund door onze steunorganisaties BOKD, CMO STAMM/Trendbureau Drenthe en Zorgbelang Drenthe. Vanuit ieders expertise leveren zij jaarlijks een integrale bijdrage aan de doelen van de Sociale Agenda.

Onze inzet:

- Aansluiten bij bovengenoemde regionale programma's en andere beleidsterreinen;
- Met onze provinciale steunorganisaties BOKD, CMO STAMM/Trendbureau Drenthe en Zorgbelang Drenthe ondersteunen wij inwoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties met onder andere advies en onderzoek.

Doelstelling 7.02.02 Naoberschap: behouden en versterken

Drenthe heeft een krachtige, initiatiefrijke samenleving. Betrokkenheid en de inzet van onze inwoners zijn essentieel voor alle grote thema's in de samenleving. Inwonerskracht is iets waar we zuinig op moeten zijn. Daarom streven we naar het behoud en versterken van deze inwonerskracht. Op de lange termijn beogen we sterke lokale gemeenschappen, waarin inwoners samen met (maatschappelijke) steunorganisaties en overheden een prettige en leefbare omgeving vormen.

Onze doelen:

- Versterken ondersteuning vrijwilligers en bewonersinitiatieven;
- Meer structurele inbreng van bewoners in beleid;
- Overheden participeren meer in initiatieven van inwoners.

Onze inzet:

- Met de Subsidieregeling Bewonersinitiatieven blijven we in samenwerking met gemeenten bewonersinitiatieven ondersteunen die een bijdragen leveren aan Naoberschap in wijken, buurten en dorpen in Drenthe;
- Met Hét compliment van Drenthe blijven we de inzet van vrijwilligers waarderen;
- Met de Subsidieregeling Podium Platteland blijven we initiatieven op het snijvlak van cultuur en sociaal ondersteunen;
- Het aanjagen van een (domeinoverstijgende) ondersteuningsstructuur voor vrijwilligers en bewonersinitiatieven;
- Met het innovatiebudget blijven we meerjarige programma's stimuleren die een substantiële bijdrage leveren aan de doelen van het thema Naoberschap.

Doelstelling 7.02.03 Bestaanszekerheid: basis voor gelijke kansen

Het versterken van bestaanszekerheid van inwoners vraagt om een integrale aanpak op alle niveaus en is dan ook een rode draad in ons provinciale beleid (wonen, energie, zorg en openbaar vervoer). We werken samen met de Drentse gemeenten aan de doorbraken en blijvende verbeteringen die nodig zijn voor deze integrale aanpak van bestaanszekerheid. Binnen de Sociale Agenda ligt de focus op een goede toekomst voor kinderen en het doorbreken van vicieuze cirkels.

Onze doelen:

- Verminderen van armoede;
- Verbeteren van kansengelijkheid in het onderwijs;
- Verminderen van laaggeletterdheid en versterken van basisvaardigheden;
- Stimuleren van talentontwikkeling bij jongeren.

Onze inzet:

- Samen met gemeenten en het onderwijsveld werken wij aan het verstevigen van de driehoek thuis-buurt-school via verdere invulling en uitvoering van de Gelijke Kansen Agenda Drenthe. Daarbij zetten wij in op inzet van een coördinator en inrichting van een bestuurlijk Gelijke Kansen Agenda-overleg waar onderwijs en overheden samenkomen;
- We verkennen hoe de Kansen voor Kinderen-aanpak in Drenthe kan worden verbreed;
- In de VDG-portefeuille Participatie, Schulden en Integratie (PSI) leggen we het accent op kennisdeling, het versnellen van goede aanpakken elders ('kort-cyclisch leren') en het slimmer benutten van elkaars kennis en kunde om armoede in Drenthe te verminderen. De VDG ontvangt hiervoor een subsidie om een procesbegeleider aan te stellen die hierbij helpt;
- We blijven het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe ondersteunen;
- We blijven de Alliantie van Kracht meerjarig ondersteunen;
- Initiatieven die bijdragen aan digitalisering en (digitale) laaggeletterdheid stimuleren we;
- Met het Innovatiebudget blijven we initiatieven en plannen ondersteunen die een bijdrage leveren aan de doelen van dit thema.

Doelstelling 7.02.04 Gezondheid: preventie en bereikbare zorg voor iedereen

Gezondheid is voor iedereen belangrijk. Het helpt mensen om een goed leven te leiden, zelf en met elkaar. Wanneer deze gezondheid wankelt, wil iedereen rekenen op kwalitatief goede, toegankelijke en betaalbare zorg. Deze zorg staat echter landelijk en regionaal onder toenemende druk als gevolg van vergrijzing en een tekort aan zorgpersoneel. Een transformatie in het zorglandschap is daarom noodzakelijk! Binnen de Gezonde Marke werken we daarom samen met inwoners, gemeenten, zorg- en welzijnsinstellingen en zorgverzekeraars aan het verwezenlijken van 'De Drentse Droom': In 2040 hebben kwetsbare groepen er 10 gezonde levensjaren bij gekregen, welzijn en welbevinden is voor iedereen versterkt en alle inwoners van Drenthe hebben gelijke kansen op passende zorg.

Onze doelen:

- Inwoners leven langer in goede gezondheid en hebben toegang tot betaalbare zorg;
- Alle inwoners van Drenthe hebben gelijke kansen op passende zorg;
- In 2027, bij de uitkomst van de volgende gezondheidsmonitor, is het percentage Drentse jongeren dat zich gezond voelt substantieel gestegen.

Onze inzet:

- Als partner van De Gezonde Marke leveren we een bijdrage aan de doelstellingen die zijn genoemd in de Werkagenda van De Gezonde Marke;
- We stimuleren Domein Overstijgende Samenwerking (DOS) in Drenthe;
- In samenwerking met De Gezonde Marke en overige zorg- en welzijnspartners zetten we in op gezamenlijke lobby richting het Rijk;
- We ondersteunen initiatieven die gericht zijn op het verbeteren van de mentale gezondheid, specifiek van jongeren;
- We stimuleren het meerjarige programma Zorgzame Gemeenschappen;
- We blijven de meerjarige aanpak van Hulp op en om Scholen ondersteunen;
- We verkennen de meerjarige aanpak van de Gezonde School i.s.m. de Gezonde Marke en scholen;
- Kennisdeling en agendering via het Drents Platform Mantelzorg blijven we doen;
- Samen met partners geven we uitvoering aan het ondertekende Convenant Dementievriendelijk Drenthe 2023-2026;
- Met de subsidieregeling Bewonersinitiatieven blijven we in samenwerking met gemeenten, bewonersinitiatieven ondersteunen die een bijdrage leveren aan gezondheid in wijken, buurten en dorpen in Drenthe;
- Met het innovatiebudget blijven we programma's ondersteunen die een substantiële bijdrage leveren aan de doelen van het thema Gezondheid.

Doelstelling 7.02.05 Inclusie & Diversiteit: Niemand is gelijk, maar iedereen is gelijkwaardig

We streven naar een inclusieve samenleving waarin iedereen welkom is, iedereen meedoet en iedereen erbij hoort. Met respect voor elkaar. Niet iedereen is gelijk, maar wel gelijkwaardig.

Ons doel:

- Versterken van een inclusieve samenleving.

Onze inzet:

- We continueren de inzet van de Stichting Drentse Adviesraad Inclusie (DAR);
- We zetten ons in voor sociale veiligheid in Drenthe via de meerjarige aanpak Veilige School Drenthe;
- De wereldwijde campagne Orange the World tegen geweld tegen vrouwen blijven we ondersteunen;
- We blijven nauw samenwerken met Discriminatie.nl Drenthe, de gemeenschappelijke antidiscriminatievoorziening (ADV) in Drenthe.
- De inzet van de Regenboogambassadeur continueren we;
- Met de subsidieregeling Regenboogprojecten stimuleren we activiteiten die een bijdrage leveren aan het versterken van de maatschappelijke positie van LHBTIQA+-inwoners in Drenthe;
- We organiseren kennis- en leerbijeenkomsten rondom inclusie en toegankelijkheid;
- We maken ondertiteling van de tv-nieuwsuitzendingen van Drenthe Nu mogelijk;
- We ondersteunen en faciliteren de Drentse gemeenten bij het ontwikkelen van duurzaam Drents inclusiebeleid;
- Initiatieven die een bijdrage leveren aan een inclusievere en toegankelijker samenleving in Drenthe stimuleren we;
- We ondersteunen initiatieven gericht op nieuwkomers en statushouders die integratie in de samenleving en begeleiding naar werk bevorderen;
- Met het innovatiebudget programma's ondersteunen die een substantiële bijdrage leveren aan de doelen van het thema Inclusie & Diversiteit.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Het is belangrijk om de resultaten en effecten van de Sociale Agenda 2024-2029 zichtbaar te maken, te leren en te verantwoorden. We kiezen voor een realistisch haalbare benadering op basis van 'tellen en vertellen': een combinatie van cijfers en verhalen. Hierbij maken we zoveel mogelijk gebruik van de informatie die al voorhanden is. We hanteren hiervoor drie pijlers: de monitoring Brede Welvaart, de outputmeting van de inspanningen van programma's en activiteiten (via de reguliere P&C-cyclus) en de impactmeting van programma's en activiteiten in de Drentse samenleving (via verhalen). Van de uitkomsten doen we jaarlijks verslag en gebruiken we voor de evaluatie en bijsturing.

Brede welvaart zien wij als een belangrijk kompas en dit helpt om in kaart te brengen wat de sociale opgaven in Drenthe zijn. Cijfers over de brede welvaart laten duidelijk zien dat elke regio verschillend is. Dit zien we ook terug in de sociale opgaven binnen Drenthe. Zo weten we dat getalsmatig armoede, kansenongelijkheid en laaggeletterdheid relatief voorkomt op bepaalde plekken, zoals in Zuidoost-Drenthe.

Enkele belangrijke kengetallen zijn:

- Meer dan 50% van de Drenten zijn actief als vrijwilliger: dit komt neer op ruim 260.000 vrijwilligers;
- Ruim 60.000 Drenten ervaren moeite met rondkomen (15,6%) en ruim 16.000 Drenten hebben te maken met problematische schulden. Armoede speelt overal en komt in elke gemeente voor;
- De jeugd heeft de toekomst: Drenthe telt bijna 130.000 jongeren (0 t/m 27 jaar): voor hen bouwen we aan een stevige basis voor kansengelijkheid, ongeacht de achtergrond;

- Over het algemeen zijn Drenten tevreden over hun gezondheid: ruim 70% geeft aan hun gezondheid als (zeer) goed te ervaren. Bijna 35 procent van de inwoners heeft te maken met één of meerdere langdurige ziekten of aandoeningen;
- In 2040 wordt verwacht dat er nog slechts vijf potentiële mantelzorgers beschikbaar zijn voor elke zorgbehoevende oudere. In 2020 waren dit er gemiddeld nog 13 en in 2025 is dit verder gedaald naar 11;
- De helft van de jongeren (50%) ervaart stress en een derde van de jongeren heeft te maken (gehad) met mentale klachten;
- Discriminatie komt helaas nog steeds veel voor: één op de tien Drenten heeft afgelopen jaar discriminatie ervaren en het aantal meldingen van discriminatie neemt toe. Drenthe is de eerste provincie van Nederland met een regenboogambassadeur;
- Verreweg de meeste Drenten (82%) voelen zich thuis in hun dorp of wijk.

Met wie werken we samen?

Onze aanpak is aanvullend op de inzet van inwoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties. We werken samen met o.a.:

De Vereniging Drentse Gemeenten (VDG); Drentse gemeenten; CMO STAMM; Zorgbelang Drenthe; Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD); SportDrenthe; Biblionet Drenthe; Kunst en Cultuur Drenthe; IVN Drenthe; Drentse Jongerenraad (JAR); Denktank 60+ Noord; Sterk uit armoede; Kennisnetwerk Krachtig Noord-Nederland (KKNN); Bewonersraad Kracht van de Veenkoloniën; Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe; Regiegroep Drentse Onderwijskwaliteit; Onderwijsraad Drenthe; Zilveren Kruis; GGD Drenthe; Drents Zorglandschap; Drentse Gezondheidstafel; Netwerk Drenthe Samen Gezond; Netwerk Dementie Drenthe; Drents Platform Mantelzorg; Drents Netwerk Positieve Gezondheid; Drentse Adviesraad Inclusie (DARI); Discriminatie Drenthe; Regenboogambassadeur; Proscop; Gezonde Marke; Alliantie van Kracht; Kennisplatform Armoede Drenthe; Drentse welzijnsorganisaties; Drentse voedselbanken; Zorginnovatieforum

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		5.037.312	500.000	5.537.312
	Doelstelling 7.02.01 Sociale Agenda algemeen	2.495.081	500.000	2.995.081
	Doelstelling 7.02.02 Naoberschap: behouden en versterken	901.000		901.000
	Doelstelling 7.02.03 Bestaanszekerheid: basis voor gelijke kansen	652.852		652.852
	Doelstelling 7.02.04 Gezondheid: preventie en bereikbare zorg voor iedereen	590.000		590.000
	Doelstelling 7.02.05 Inclusie & Diversiteit: Niemand is gelijk, maar iedereen is gelijkwaardig	398.379		398.379
Saldo		5.037.312	500.000	5.537.312

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B01. Motie: Impuls voor Circulaire Dorpsinitiatieven en Dorpshuizen in Drenthe (2025-37)	
<p>Uw Staten hebben de motie Impuls voor Circulaire Dorpsinitiatieven en Dorpshuizen in Drenthe aangenomen. Daarmee vraagt u om initiatieven in dorpen en wijken extra te ondersteunen die bijdragen aan lokale verduurzaming, sociale samenhang en biodiversiteit.</p> <p>In de Begroting 2026 wordt hiervoor een nieuwe regeling opgenomen. Deze regeling biedt inwoners en vrijwilligersorganisaties in dorpen de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor circulaire projecten. Het gaat bijvoorbeeld om projecten die energie besparen, kringlopen sluiten of de leefomgeving groener maken. De regeling loopt twee jaar en wordt daarna geëvalueerd op impact en bereik.</p> <p>Daarnaast wordt uit de algemene reserve een Dorpskrachtfonds ingesteld van € 500.000,- voor de periode 2025–2027. Dit fonds is bedoeld om dorpshuizen te ondersteunen bij hun verduurzamingsopgave. Dorpshuizen zijn belangrijk als ontmoetingsplek en worden vaak gerund door vrijwilligers. Zij hebben te maken met stijgende energiekosten en een grote verduurzamingsopgave.</p> <p>Tot slot start de provincie een inventarisatie naar de knelpunten die dorpshuizen ervaren bij de energietransitie. De uitkomsten daarvan worden gebruikt voor nieuwe ondersteuningsmaatregelen. Dekking vindt plaats uit de Reserve voor algemene doeleinden.</p>	500.000
Totaal	500.000

Beleidsopgave 7.03 Sport en Bewegen stimuleren

Inleiding

De positieve effecten van sport & bewegen zijn inmiddels alom bekend. Tegelijkertijd is er nog altijd een groep mensen die wel wil sporten, maar dat nog niet doet. Het aantal mensen dat regelmatig sport is ongeveer 50%, 35% zou meer willen bewegen dan nu wordt gedaan. De resterende 15% ziet zichzelf niet in staat om meer te bewegen. De 35% die wel wil bewegen maar dat nog niet doet, Dit vraagt extra inspanning. Bovendien groeien de signalen dat bestaande sportaanbieders, zoals verenigingen en organisatoren en evenementen, meer inspanningen moeten doen om het bestaande sportaanbod overeind te houden. Via onze partners volgens wij deze ontwikkelingen. De provincie vervult in dit speelveld een verbindende en ondersteunende rol. De provincie draagt bij aan het Programma Drenthe Beweegt. Het commitment van de maatschappelijke partners en de gemeenten krijgt zeer waarschijnlijk een vervolg. De maatschappelijk impact van sport en bewegen kan worden vergroot door de verbindende rol die de provincie rechtstreeks of, via bijvoorbeeld SportDrenthe, vervult binnen het speelveld van betrokken organisaties.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 7.03.01 Vergroten maatschappelijke en economische effecten sportactiviteiten

We richten ons op de ondersteuning van sport in Drenthe in brede zin. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de ondersteuning van sportevenementen in de volle breedte door middel van de subsidieregeling sportevenementen. Een zeer succesvolle regeling waar we in 2026 opnieuw een vervolg aan geven en het subsidieplafond ophogen tot € 450.000. Maar er is ook aandacht voor grote sportevenementen zoals Tour of Holland, een internationale wielervedstrijd die voor het eerst verreden is in 2025 en opnieuw wordt gehouden in 2026 en 2027, waarbij voor Drenthe een etappe op de VAM-berg op het programma staat.

Daarnaast stimuleren we sport en bewegen voor de Drentse inwoners door ondersteuning van Sport Drenthe en het programma 'Drenthe beweegt'. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan maatschappelijke doelstellingen zoals positieve gezondheid en brede welvaart.

Sport en sportvoorzieningen bieden in kleine kernen, dorpen en steden namelijk een belangrijke bijdrage aan sociale samenhang. Samen sporten is ook contacten opdoen, samen in beweging en vrijwilligerswerk.

Talenten worden ook in 2026 ondersteund via het programma Topsport Noord. Daarnaast investeren we in bovenregionale sportvoorzieningen en geven we uitvoering aan de motie 'IJsbaan Assen' waarmee we maximaal € 2,5 miljoen beschikbaar stellen aan de realisatie van de

tunnelijsbaan in Assen. In 2025 heeft GS op basis van de motie 'Drenthe TT – investeren in trots en toekomst' het besluit genomen om € 1,5 miljoen subsidie beschikbaar te stellen voor het project 'Finishing Touch'.

Doelstelling 7.03.02 Sportvoorzieningen voor iedereen

Via SportDrenthe, Topsport Noord en d.m.v. (incidentele) subsidies ondersteunen we de sportorganisaties in Drenthe en verbinden we partijen binnen het netwerk. Met het programma Drenthe Beweegt leveren we een bijdrage aan een gezonde(re) toekomst van onze inwoners. Evenementen in de breedtesport en de topsport ondersteunen we via een subsidieregeling en incidentele subsidies.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Zie het feitenblad Ervaringen van Drenten over sport en bewegen, resultaten van 2023: [Sport-en-bewegen-in-Drenthe-2023.pdf](#)

Met wie werken we samen?

We werken samen met onder andere SportDrenthe, Topsport Noord, gemeenten, organisatoren sportevenementen en -wedstrijden en sportbonden.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

7.03 Sport en Bewegen stimuleren		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		861.107	3.000.000	3.861.107
	Doelstelling 7.03.01 Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten	861.107	3.000.000	3.861.107
Saldo		861.107	3.000.000	3.861.107

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B05. Motie: IJsbaan Drenthe (2025-48)	
Uw Staten hebben de motie IJsbaan Drenthe aangenomen. In de motie wordt verzocht om een subsidie van maximaal € 2.500.000,- beschikbaar te stellen voor de realisatie van een overdekte tunnelijsbaan in Assen. Wij stellen voor dit te doen in de vorm van een eenmalige subsidie aan de gemeente Assen en dit bedrag te dekken uit de Reserve voor algemene doeleinden. De bijdrage is bedoeld voor de bouw van de ijsbaan, onder de volgende voorwaarden: - er ligt een juridisch en financieel robuust plan. - er is zicht op een aansluiting op het energienet. - de provinciale bijdrage is eenmalig. De provincie is niet verantwoordelijk voor eventuele exploitatietekorten. De ijsbaan draagt bij aan sportstimulering, jeugdontwikkeling en de versterking van de regionale economie. Het project kan daarnaast een impuls geven aan de verdere ontwikkeling van de TRZ-zone. De subsidie wordt gedekt vanuit de Reserve voor algemene doeleinden.	2.500.000
B12. Uitbreiding incidentele middelen sport	
Voor het realiseren van sportevenementen van provinciaal belang stellen wij voor om in 2026 eenmalig een extra bedrag van € 500.000,- beschikbaar te stellen. Daarmee willen we grote sportevenementen ondersteunen. Een goed voorbeeld hiervan is Tour of Holland, een internationale wielervedstrijd die in 2025 plaatsvindt, waarbij één etappe in Drenthe wordt verreden, met als belangrijke locatie de VAM-berg. Een prachtige manier om Drenthe als wielerveiligheidsprovincie op de kaart te zetten met een live-uitzending op nationale televisie. Het doel is om dit evenement in 2026 en 2027 opnieuw in Drenthe te laten plaatsvinden. Daarnaast is het subsidieplafond voor sportevenementen in 2025 verhoogd van € 300.000,- naar € 450.000,-, maar dit plafond werd begin april al bereikt. Voor 2026 stellen we voor het plafond opnieuw te verhogen, om meer evenementen mogelijk te maken.	500.000
Totaal	3.000.000

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 7: Levendig en sociaal

Beleidsopgave	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Lasten				
7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe	22.636.905	25.380.097	31.008.662	-5.628.565
7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen	4.494.207	4.904.751	5.537.312	-632.561
7.03 Sport en Bewegen stimuleren	1.178.385	1.511.234	3.861.107	-2.349.873
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	28.309.498	31.796.082	40.407.081	-8.610.999
Baten				
7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe	-491.900	-139.000	-139.000	0
Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-491.900	-139.000	-139.000	
Totaal programma exclusief reserve mutaties	27.817.598	31.657.082	40.268.081	-8.610.999

Directe personele kosten Programma 7: Levendig en Sociaal

Beleidsopgave	2026 Begroting
7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe	1.372.316
7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen	957.562
Totaal directe personele kosten programma 7: Levendig en Sociaal	2.329.877

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 5.628.565,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Een verschil van in totaal € 660.069,-- komt door de indexatie van de begrotingssubsidies verdeelt over de verschillende doelstellingen.

Doelstelling: Bibliotheken

De toename van € 117.889,-- in 2026 ten opzichte van de begroting 2025 komt door de reguliere indexering van de boekjaarsubsidie aan Biblionet.

Doelstelling: Cultuureducatie

De toename van € 63.778,-- in 2026 ten opzichte van de begroting 2025 komt door de reguliere indexering van de boekjaarsubsidie aan Kunst en cultuur Drenthe.

Doelstelling: Evenementen

In 2026 is het budget € 230.000,-- lager dan in 2025. In 2025 was een budget geraamd voor 80 jaar bevrijding, in 2026 is hier geen budget voor beschikbaar.

Doelstelling: Instrumentarium en monitoring

In 2026 is het budget € 30.000,-- in verband met de culturele prijs die eens in de twee jaar wordt uitgereikt. Het overige verschil van € 21.000,-- komt door de reguliere indexering van subsidies.

Doelstelling Musea:

Het verschil van een hoger budget van € 5.737.048,-- komt grotendeels door de ophoging van het budget grote investeringen in musea met € 5.000.000,-- waarvan € 3.500.000,-- bestemd is voor het Herinneringscentrum Westerbork.

De reguliere indexering van begrotingssubsidies leidt tot een kostenstijging van € 300.842,--. In 2026 is € 923.706,-- meer beschikbaar voor culturele investeringen. Vanuit 2024 was er € 225.000,-- overgeheveld voor het instandhoudingsbudget cultuur; voor 2026 is hier geen budget voor geraamd. Voor de subsidie voor het toekomstplan Drents Museum De Buitenplaats is in de actuele begroting 2025 een lastneming van € 407.500,--opgenomen; voor 2026 is € 262.500,-- als lastneming opgenomen.

Doelstelling Samenwerking:

Het verschil op deze doelstelling is € 145.436,--. De reguliere indexering van begrotingssubsidies leidt tot een kostenstijging van € 55.436,--. Een toename van € 90.000,-- betreft het budget voor de Culturele Gemeente, die eens per twee jaar wordt uitgereikt.

Doelstelling Talentontwikkeling:

Op deze doelstelling is sprake van een afname van € 223.862,--. In 2025 kreeg het TT Festival, wegens 100 jaar TT, een hogere subsidie; dit zorgt voor een afwijking van € 110.878,-- ten opzichte van 2025. De subsidieregeling Bewezen Culturele Talenten is een tweejarige subsidieregeling van € 120.000,--, waarvan de last volledig genomen is in 2025. De reguliere indexering van begrotingssubsidies leidt tot een kostenstijging van € 7.016,--.

Doelstelling: UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid

Op deze doelstelling is een afname van € 177.500,--. Voor de ontwikkeling van Veenhuizen was uit de overheveling 2024 € 185.000,-- beschikbaar; in 2026 is hiervoor nog geen budget geraamd. Voor de gebiedsontwikkeling Koloniën van Weldadigheid is in 2025 een projectsubsidie beschikbaar voor de jaren 2025 tot en met 2027. Doordat de lastneming van deze subsidie volledig in 2025 plaatsvindt, is het budget voor 2026 € 172.500,-- lager. Tenslotte is er sprake van een hoger budget voor restauratie en herbestedingsopgaven UNESCO van € 180.000,--, op basis van de motie "Geef impuls aan UNESCO Koloniën van Weldadigheid".

Het restant van € 144.776,-- op de beleidsopgave betreft verschillen onder de € 50.000,--, verdeeld over diverse doelstellingen en veelal het gevolg van de indexatie van de boekjaarsubsidies.

Beleidsopgave: 7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 632.561,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Sociale Agenda algemeen

De afwijking op deze doelstelling bedraagt € 629.667,--. De reguliere indexering van begrotingssubsidies leidt tot een kostenstijging van € 129.667,--. Voor 2026 is een budget van € 500.000,-- beschikbaar voor de impuls voor circulaire dorpsinitiatieven en dorpshuizen in Drenthe.

Het restant van € 2.894,-- op de beleidsopgave betreft verschillen onder de € 50.000,--, verdeeld over diverse doelstellingen en veelal het gevolg van de indexatie van boekjaarsubsidies.

Beleidsopgave: 7.03 Sport en Bewegen stimuleren

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 2.349.873,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten

Uw Staten hebben de motie *IJsbaan Drenthe* aangenomen. In de begroting 2026 is hiervoor € 2.500.000,-- opgenomen. Daarnaast is het budget voor sport algemeen en sportevenementen in 2026 € 159.039,-- lager omdat in 2025 incidenteel extra middelen beschikbaar waren via een overheveling uit 2024. Het restant van € 8.912,-- komt door de indexering van de boekjaarsubsidie aan Stichting Sport Drenthe.

Baten

Beleidsopgave: 7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 7.03 Sport en Bewegen stimuleren

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 7: Levendig en sociaal

Programma 7	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Totaal programma	27.817.598	31.657.082	40.268.081	-8.610.999
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	1.038.261	233.693	-	233.693
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-261.261	-668.761	-1.096.774	428.013
Bijdrage aan Saldireserve	75.000	200.000	-	200.000
Bijdrage van Saldireserve	-840.000	-1.109.039	-225.000	-884.039
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden	-	-	175.000	-175.000
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden	-	-290.000	-8.680.000	8.390.000
Saldo verrekend met reserves	12.000	-1.634.107	-9.826.774	8.192.667
Totaal na bestemming	27.829.598	30.022.975	30.441.307	-418.332

Investerings programma 7: Levendig en sociaal

Omschrijving Investering	Totaal Krediet	Boekwaarde t/m 31 december 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026	Netto Investering 2027	Netto Investering 2028	Netto Investering 2029
INVESTERINGEN Programma 7 Levendig en sociaal							
Drents Museum	8.166.000	6.098.000	1.019.472	1.048.528	-	-	-
Vamberg 2e fase	1.500.000	1.154.505	345.495	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7	9.666.000	7.252.505	1.364.967	1.048.528	-	-	-

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

8: Middelen en mensen

Toelichting programma

Inleiding

De ambities van het Drentse bestuur moeten zo goed mogelijk waar gemaakt worden, gericht op de (nieuwe) bestuurlijke speerpunten, met een effectieve en doelmatige inzet van middelen. Op basis van een solide beleid op het gebied van provinciale financiën. En met een moderne bedrijfsvoering. De provincie is daarbij een solide partner die de zaken beheersmatig op orde heeft, maar vooral ook ondernemend en flexibel inspeelt op nieuwe ontwikkelingen en veranderende behoeftes van bestuur, partners en burgers.

Kaders bestaand beleid

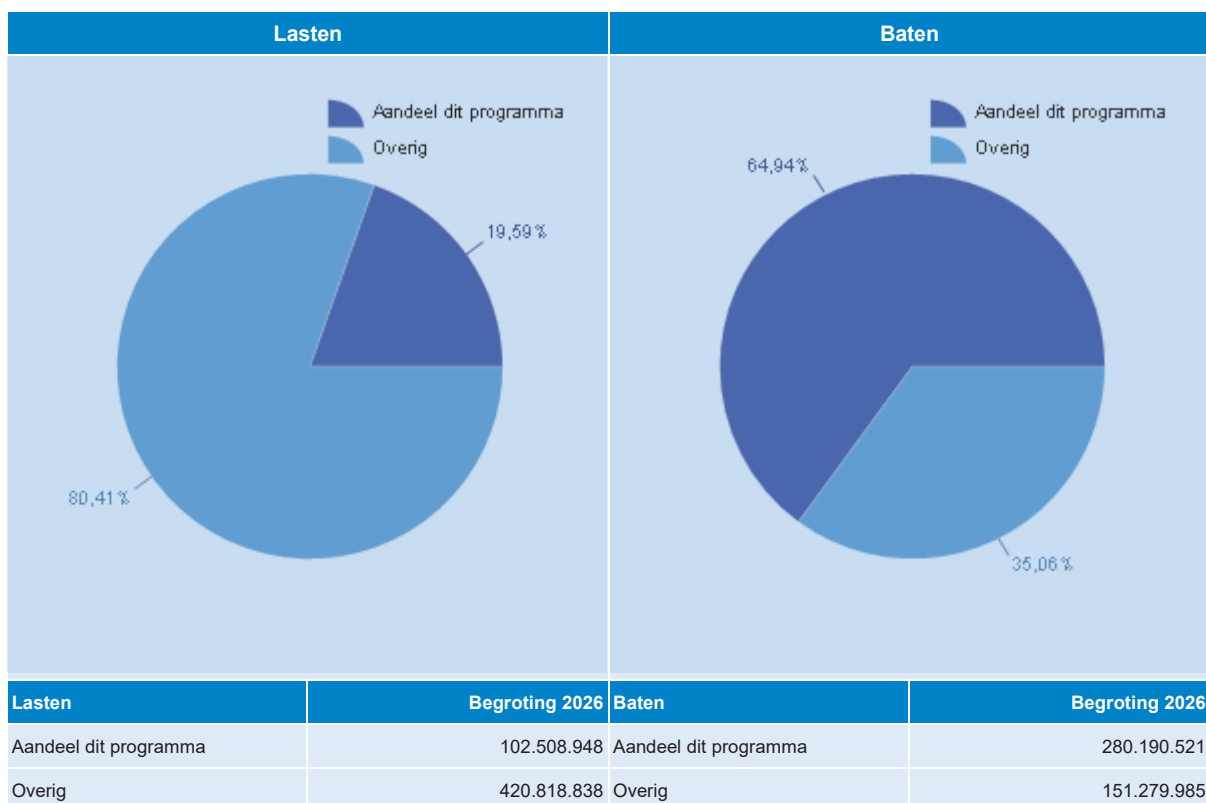
- Provincie Drenthe Inkoop- en aanbestedingsbeleid provincie Drenthe 2022
- Beleidslijn prijsstijgingen 2022
- Provinciale leidraad voor het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) bij subsidies
- Financiële verordening provincie Drenthe 2024 (inclusief onderliggende nota's)
- Nota Begrotingsregels provincie Drenthe 2024
- Controleverordening provincie Drenthe 2024
- CAO Provinciale Sector 2024-2025
- Vastgoedbeleid Drenthe 2024

Programmastructuur

Beleidsopgave	Doelstelling
8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden	8.01.01 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal
	8.01.02 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten
	8.01.03 Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm
	8.01.04 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens
	8.01.05 Datagedreven werken faciliteren met gegevens en informatieproducten
	8.01.06 Programma Digitalisering
8.02 Financiën	8.02.01 Duurzame provinciale financiën

Beleidsopgave	Doelstelling
	8.02.02 Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead
	8.02.03 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen
8.03 Personeel en organisatie	8.03.01 Een aantrekkelijke, betrouwbare, wendbare en toekomstgerichte organisatie
	8.03.02 Opgavegericht samenwerken aan ontwikkeling en innovatie van mensen en organisatie
	8.03.03 Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.
8.04 Subsidies en Inkoop	8.04.01 Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces met kansen voor het Drentse MKB
	8.04.02 Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)
	8.04.03 Transparante en laagdrempelige werking van het Drentse subsidieinstrumentarium
8.05 Verantwoording personeelskosten	8.05.01 Directe personele inzet
	8.05.02 Inzet ondersteunend personeel

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden

Inleiding

Interne Dienstverlening

Wij zorgen voor goede facilitaire ondersteuning van de organisatie. De werkomgeving draagt bij aan de gezondheid en productiviteit van onze medewerkers. We voeren een duurzaam en kostenbewust beleid voor; huisvesting, beveiliging, receptie, catering, schoonmaak, chauffeursdiensten, grafische diensten, vastgoedbeheer en de servicedesk.

Informatiehuishouden

Wij ondersteunen medewerkers en teams met hun informatievoorziening. Zo kunnen zij hun werk efficiënt en eigentijds uitvoeren. We zorgen voor een betrouwbare, veilige en beschikbare ICT-infrastructuur. We werken aan een sterke digitale basis. Daarvoor stemmen we mens, technologie, processen en organisatie goed op elkaar af. We doen dit vanuit vier werkvelden: Informatie, Informatiebeheer, Data en Automatisering. Via het programma Digitalisering versterken we onze informatiehuishouding verder. We verkennen de inzet van innovatieve technologieën, zoals kunstmatige intelligentie (AI) en werken aan datagedreven beleidsontwikkeling. Dat doen we altijd veilig en verantwoord.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.01.01 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal

In ons vastgoedbeleid is vastgelegd dat de provincie vastgoed beheert voor de eigen bedrijfsvoering of wanneer het bijdraagt aan het realiseren van beleidsdoelstellingen.

We werken aan het verder verbeteren van het beheer. Daarbij richten we ons ook op het verduurzamen van ons vastgoed, met speciale aandacht voor het terugdringen van het energieverbruik. We maken daarbij zoveel mogelijk gebruik van natuurlijke onderhoudsmomenten, zodat verduurzaming efficiënt en doelmatig wordt uitgevoerd.

Doelstelling 8.01.02 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten

In 2026 blijft de provincie werken aan het verbeteren van de kwaliteit van de interne dienstverlening. Daarbij is er bijzondere aandacht voor duurzaamheid, innovatie en werkplezier. We zetten in op optimaal gebruik van de nieuwe contracten voor schoonmaak en catering. In beide diensten besteden we extra aandacht aan maatschappelijke impact, onder andere door het bieden van leer-werkplekken.

Doelstelling 8.01.03 Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm

Informatiebeheer betekent dat we informatie goed ordenen, toegankelijk houden en bewaren binnen wettelijke termijnen. Informatie die blijvend bewaard moet worden, dragen we over. Andere informatie vernietigen we volgens de Archiefwet. De behoefte aan informatie verandert, net als de wetgeving. Daarom werken we aan een plan om het informatiebeheer hierop verder aan te passen. Digitale informatie neemt sterk toe ten opzichte van analoge informatie. De wettelijke verplichting om informatie te bewaren geldt ook voor digitale informatie. Om hier goed invulling aan te geven, willen we gebruik maken van een extern elektronisch data depot (e-depot) en van systemen waarin informatie digitaal kan worden opgeslagen en beheerd.

Doelstelling 8.01.04 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens

De provincie is een organisatie die veel informatie verwerkt. We zorgen ervoor dat medewerkers overal veilig kunnen werken met een moderne digitale werkplek. Onze informatiesystemen maken het mogelijk om de juiste informatie op het juiste moment beschikbaar te stellen. Zo worden medewerkers optimaal ondersteund bij hun werkzaamheden. Het doel is om werkprocessen zo goed mogelijk te ondersteunen met digitale middelen, nu en in de toekomst.

Doelstelling 8.01.05 Datagedreven werken faciliteren met gegevens en informatieproducten

Voor elke provinciale opgave, of het nu gaat om UNESCO, Natuur, Mobiliteit of Recreatie & Toerisme, is inzicht nodig om gericht te kunnen handelen. Met behulp van gegevens, kaarten en dashboards brengen we de staat van Drenthe in beeld. We signaleren trends, analyseren patronen en rekenen scenario's door.

Deze informatie wordt beheerd in een centrale digitale omgeving. Waar mogelijk stellen we de informatie beschikbaar, zodat we voldoen aan de eisen van een transparante overheid. Het gebruik van data voor beleidsontwikkeling en monitoring is in opkomst. Het helpt om meningen en aannames te onderbouwen met feiten. Dat draagt bij aan transparantie en meer begrip. Om dit mogelijk te maken werken we met modellen. Sommige modellen verklaren ontwikkeling op basis van actuele data en resultaten. Andere modellen zijn voorspellend: zij gebruiken representatieve data om scenario's met meerdere variabelen en criteria door te rekenen. Vooral deze voorspellende modellen leveren veel meerwaarde, omdat ze betere onderbouwing geven voor beleidskeuzes.

Doelstelling 8.01.06 Programma Digitalisering

Digitalisering is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven. Het biedt kansen voor maatschappelijke vooruitgang en economische ontwikkeling. Drenthe geeft hier invulling aan via de digitaliseringsagenda die bestaat uit vier pijlers: digitaal fundament, digitale overheid, digitale samenleving en digitale economie.

Digitaal fundament

En sterke digitale basis is nodig om onze organisatie goed te ondersteunen. Het Masterplan ICT (2024 – 2027) richt zich op het moderniseren van systemen, het verminderen van applicaties en het vergroten van de inzet van SaaS-oplossingen. We beperken risico's en complexiteit door consolidatie via het Microsoft Cloud-platform. Strengere wetgeving zoals NIS2 vraagt om investeringen in informatiebeveiliging. Daarnaast besteden we veel aandacht aan het treffen van maatregelen op het gebied van cybersecurity. Medewerkers worden actief gestimuleerd om gebruik te maken van digitale innovaties in hun werk. Zo versterken we zowel de veiligheid als de kwaliteit van onze digitale werkomgeving.

Digitale overheid

We willen een betrouwbare, transparante en toegankelijke overheid zijn. Een belangrijk onderdeel hiervan is het zaakgericht werken en de ontwikkeling van het datahuis: een omgeving waarin data wordt omgezet in bruikbare informatieproducten. Met behulp van verklarende en voorspellende modellen maken we data-gedreven beleid mogelijk, wat zorgt voor beter onderbouwde keuzes.

Digitale samenleving

We versterken digitale vaardigheden van inwoners en ondernemers. Zo vergroten we hun kansen op de arbeidsmarkt en verbeteren we hun weerbaarheid tegen cyberdreigingen.

Via initiatieven zoals Digitale Vaardigheid en Weerbaarheid en Digitaal Noaberschap stimuleren we sociale samenhang en digitale betrokkenheid.

Digitale economie

De provincie stimuleert de digitale ontwikkeling van ondernemers. Dit doen we samen met bedrijven, kennisinstellingen en andere overheden. Samen bouwen we aan een sterk digitaal ecosysteem dat innovatie en economische groei ondersteunt.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Werkomgeving en voorzieningen

In het provinciehuis bieden we ruim 1100 gebruikers, waaronder 700 provinciale ambtenaren de mogelijkheid om hybride te werken. Er zijn 525 provinciale flexibele werkplekken beschikbaar. De werkomgeving is ingericht om samenwerken en ontmoeten te stimuleren.

Het vastgoedbeheer omvat niet alleen het provinciehuis, maar ook verschillende provinciale steunpunten en maatschappelijk vastgoed zoals het Drents Museum.

Onze facilitaire ondersteuning is actief en gastvrij. Jaarlijks ontvangen we meer dan 43.000 lunchgasten en ondersteunen ruim 100 bijeenkomsten en evenementen in het provinciehuis.

Digitale ondersteuning

Binnen de provinciale organisatie werken ambtenaren, bestuurders en politici met meer dan 200 verschillende informatiesystemen. Deze systemen zijn essentieel voor het opslaan, beheren en gebruiken van informatie. Een goede inrichting en het veilige gebruik van deze systemen zijn cruciaal voor een betrouwbare en toegankelijke informatiehuishouden

Met wie werken we samen?

Voor zowel de informatiehuishouding als de interne dienstverlening werken we samen met diverse contractpartijen en ondersteunende dienstverleners.

Op het gebied van informatiebeheer nemen we deel aan een landelijk samenwerkingsverband met de elf andere provincies. Specifiek voor het e-depot werken we bovendien nauw samen met Drentse gemeenten en het Drents Archief. Deze samenwerkingen dragen bij aan een efficiënte, toekomstbestendige en goed georganiseerde informatievoorziening.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		12.488.821		12.488.821
	Doelstelling 8.01.01 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal	4.829.170		4.829.170
	Doelstelling 8.01.02 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten	2.299.121		2.299.121
	Doelstelling 8.01.03 Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm	163.454		163.454
	Doelstelling 8.01.04 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens	4.192.076		4.192.076
	Doelstelling 8.01.05 Datagedreven werken faciliteren met gegevens en informatieproducten	600.000		600.000
	Doelstelling 8.01.06 Programma Digitalisering	405.000		405.000
Baten		-4.347.712		-4.347.712
	Doelstelling 8.01.01 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal	-2.909.775		-2.909.775
	Doelstelling 8.01.02 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten	-213.407		-213.407
	Doelstelling 8.01.04 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens	-1.224.530		-1.224.530
Saldo		8.141.109		8.141.109

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 8.02 Financiën

Inleiding

Provinciefonds (accres)

Voor de inkomsten uit het provinciefonds gaan wij in de Begroting 2026 uit van de gegevens uit de meicirculaire provinciefonds 2025. Omdat de septembercirculaire nog moet verschijnen, is er nog enige onzekerheid over de inkomsten voor 2026. Wij volgen in de begroting de beschikbare circulaire rond het provinciefonds.

De hoogte van de algemene uitkering hangt grotendeels af van de ontwikkeling van het accres. In de meicirculaire provinciefonds 2025 staat een nieuwe raming van het accres voor 2026 en de jaren daarna. Het accres wordt jaarlijks aangepast op basis van het nominaal bruto binnenlands product (bbp). De financiële gevolgen van de meicirculaire zijn verwerkt in de 2e Actualisatie 2025. Deze gevolgen zijn voor 2025 en 2026 aanzienlijk

Opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting

Voor de verwachte opbrengsten van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (MRB) gebruiken wij voorlopig de gegevens van de Belastingdienst voor 2025. Deze raming trekken wij meerjarig door. Wij houden voor 2026 en volgende jaren nog geen rekening met eventuele aanpassingen van het tarief. Voor deze jaren wachten wij het Belastingplan 2026 af.

Herijking verdeling provinciefonds

In de Begroting 2026 is nog geen rekening gehouden met een nieuw model voor de verdeling van de algemene uitkering uit het provinciefonds. Bij het opstellen van de begroting waren hierover nog geen definitieve besluiten genomen. Ook het zogeheten "ingroeipad" van het nieuwe verdeelmodel was nog niet vastgesteld. Wij lopen daarom niet vooruit op mogelijke veranderingen. Het doel is om hierover duidelijkheid te hebben bij de septembercirculaire provinciefonds 2025. Dit betekent dat de ramingen in de Begroting 2026 nog onzeker zijn. De ramingen voor de algemene uitkering voor 2027 en latere jaren zijn voorlopig en kunnen nog aanzienlijk wijzigen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.02.01 Duurzame provinciale financiën

De provincie is op dit moment financieel in balans.

We zorgen voor producten die horen bij de planning- en controlcyclus. Daarbij voldoen we aan de regels van het Besluit begroting en verantwoording (BBV). Ook houden we onze financiële verordening actueel.

Daarnaast voorzien we in onze financieringsbehoefte en zorgen we voor actuele informatie waarmee we kunnen sturen.

Doelstelling 8.02.02 Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead

De provincie heeft en geeft inzicht in algemene dekkingsmiddelen.

Doelstelling 8.02.03 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Welke feiten en cijfers zijn er?

Zie de kerngegevens en de financiële kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement.

Met wie werken we samen?

Er zijn geen specifieke samenwerkingen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.02 Financiën		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		9.576.450	405.000	9.981.450
	Doelstelling 8.02.01 Duurzame provinciale financiën	42.500		42.500
	Doelstelling 8.02.02 Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead	9.533.950	405.000	9.938.950
Baten		-272.928.905		-272.928.905
	Doelstelling 8.02.01 Duurzame provinciale financiën	-5.502.425		-5.502.425
	Doelstelling 8.02.02 Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead	-267.426.480		-267.426.480
Saldo		-263.352.455	405.000	-262.947.455

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B16. Uitvoering Milieustrategie Drenthe, inclusief kennisontwikkeling en onderzoek	
Voor de uitvoering van de nieuwe Milieustrategie is structurele versterking van de personele capaciteit nodig. In 2024 was al sprake van een tekort op wettelijke taken. We gaan in de Milieustrategie daarom uit van een groeimodel, om de organisatie de tijd te geven de basis op orde te brengen en zich de nieuwe werkwijze eigen te maken. Vanaf 2025 breiden we stapsgewijs uit om aan nieuwe wettelijke en bestuurlijke verplichtingen te voldoen en willen we inzetten op een sluitende beleidscyclus. Effectief betekent dit een extra personele last van € 350.000,-- voor zowel de resterende collegeperiode (2026 en 2027) als de periode daarna. Wij hebben via de Voorjaarsnota 2025 aan uw Staten voorgesteld het loonkostenbudget met € 350.000,-- per jaar structureel te verhogen vanaf het jaar 2026. Dit bedrag wordt gedekt vanuit de vrije bestedingsruimte.	-350.000
Permanente meetpunten gemotoriseerd verkeer	
Als gevolg van de benodigde Europese aanbesteding van de monitoringstaak van permanente meetpunten voor gemotoriseerd verkeer nemen de kosten toe. Na aanbesteding kunnen we het exacte bedrag bepalen, maar voorsnug houden we rekening met een structurele toename van € 245.000,--. In de Voorjaarsnota 2025 is gemeld dat het huidige budget voor Monitoring ontoereikend is. We stellen voor deze middelen structureel uit de vrije ruimte te dekken.	-245.000
B03. Motie: Onderwegpas (2025-42)	
Uw Staten hebben de motie Onderwegpas aangenomen. Daarom reserveren wij voor dit doel in de Begroting 2026 en in de Begroting 2027 ieder jaar € 1.000.000,--. Dit bedrag wordt gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden. De Onderwegpas is een landelijke regeling in ontwikkeling. De regeling maakt het voor inwoners met een minimuminkomen mogelijk om in de daluren met korting of gratis in het openbaar vervoer te reizen. De definitieve vormgeving van de regeling is nog niet bekend. Wij stellen daarom voor deze reservering als stelpost op te nemen in programma 8. Zodra duidelijk is wat de bijdrage van de provincie precies inhoudt, komen wij bij uw Staten terug met een apart voorstel.	1.000.000
Totaal	405.000

Beleidsopgave 8.03 Personeel en organisatie

Inleiding

Samen bouwen we aan een vitale, inclusieve en toekomstgerichte organisatie. Met bevolgen en gezonde medewerkers die hun vak verstaan, zijn wij een aantrekkelijke werkgever. Werkplezier, leren en ontwikkelen staan daarbij centraal.

We hechten waarde aan diversiteit, ondernemerschap en samenwerking. Zo blijven we als organisatie flexibel en wendbaar. Vanuit focus op de pijlers duurzame inzetbaarheid, eigen regie, integrale samenwerking en innovatie werken we als organisatie met onze verbonden partijen en samenwerkingspartners aan de toekomst van Drenthe.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.03.01 Een aantrekkelijke, betrouwbare, wendbare en toekomstgerichte organisatie

Nieuwe visie voor provincies als werkgever

Elke vijf jaar stelt het bestuur van het Interprovinciaal Overleg (IPO) een werkgeversvisie vast. Deze visie beschrijft de ontwikkelingen die provincies als werkgever verwachten in de komende jaren. De visie vormt een belangrijk uitgangspunt voor cao-afspraken en het personeelsbeleid van provincies. In de komende periode wordt een nieuwe werkgeversvisie opgesteld, gericht op een toekomstbestendige cao en arbeidsorganisatie.

Traineeprogramma 2026-2027

In 2026 starten wij met een volgend traineeprogramma voor jonge talenten. Met dit programma trekken we jonge professionals aan, leiden we hen op en bieden we perspectief binnen onze organisatie. Zo bereiden we ons voor op toekomstige personeelsvraagstukken, zoals de vergrijzing en het risico op personeelstekorten. Trainees werken twee jaar lang binnen verschillende thema's en krijgen intensieve begeleiding en training. Dit brengt nieuwe ideeën en energie binnen, versterkt de overdracht van kennis en draagt bij aan een stabiele organisatie.

Samenwerking VDG: omgaan met personele schaarste

De provincie neemt als werkgever deel aan een pilot van de Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG). Deze pilot richt zich op samenwerking op het gebied van personeel en organisatie (HR), met als doel beter om te gaan met de krapte op de arbeidsmarkt.

Dienstverleningsovereenkomsten

Onze dienstverlening aan partners (zoals Prolander) is de afgelopen periode toegenomen. We leveren ondersteuning op verschillende terreinen, zoals bedrijfsvoering, ICT, huisvesting en personele zaken. Hierbij kan het onder andere gaan om salaris- en HR-administratie, strategisch HR-advies, Arbo-ondersteuning, functioneel beheer van systemen en het beschikbaar stellen van werkplekken en vergaderruimtes.

Medezeggenschap: basis voor betrokkenheid

Goede medezeggenschap versterkt een betrouwbare en aantrekkelijke werkomgeving. In november 2025 zijn verkiezingen gehouden voor een nieuwe ondernemingsraad (OR). In 2026 is de nieuwe raad van start gegaan. De ondernemingsraad speelt een belangrijke rol in het overleg tussen medewerkers en werkgever over organisatieontwikkeling en beleid.

De omvang van de ondernemingsraad groeit mee met de organisatie. Daardoor kan er extra budget nodig zijn bijvoorbeeld voor scholing en ontwikkeling van de leden. Ook blijft het belangrijk om voldoende tijd beschikbaar te stellen voor het werk van de OR-leden. Zo zorgen we ervoor dat de medezeggenschap goed is ingebed en dat de OR zijn rol volwaardig kan vervullen.

Doelstelling 8.03.02 Opgavegericht samenwerken aan ontwikkeling en innovatie van mensen en organisatie

Investeren in technologie en digitale ondersteuning

We versterken thema Personeel, Organisatie en Vitaliteit (POV) om processen eenvoudiger en efficiënter te maken. Hiermee verbeteren we ook de dienstverlening aan medewerkers. Een belangrijk onderdeel hiervan is het gebruik van nieuwe technologieën, zoals kunstmatige intelligentie (AI). Deze technologieën helpen ons bijvoorbeeld om slimmer te werven, personeelsplanning te verbeteren en talentontwikkeling te ondersteunen. Zo kunnen we beter inspelen op ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en sneller schakelen als organisatie.

Meer ruimte voor leren en ontwikkelen

In 2026 geven we actief uitvoering aan het vernieuwde opleidingsbeleid. Hiermee investeren we gericht in de ontwikkeling van medewerkers, met aandacht voor duurzame inzetbaarheid en het versterken van vaardigheden.

We werken met leerlijnen die aansluiten bij de organisatiedoelen. Zo ondersteunen we medewerkers om mee te bewegen met veranderingen in het werk en binnen de organisatie.

Met deze investeringen bouwen we aan een organisatie waarin leren en ontwikkelen vanzelfsprekend is.

Doelstelling 8.03.03 Organisatie-ontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.

De wereld om ons heen verandert snel en is complex. Dat vraagt van ons dat we als organisatie steeds meer in samenhang werken. We bewegen mee met onze opgaven en kijken daarbij over de grenzen van domeinen en thema's heen. Met het programma Opgavegericht samenwerken richten we ons op het in beweging krijgen van de organisatie langs drie lijnen: houding en gedrag, leiderschap en opgavegericht werken. Ook in 2026 blijven wij ons hiervoor inzetten.

We werken aan de volgende doelen:

- Medewerkers hebben een helder beeld van de opgaven waar zij aan bijdragen en weten wat van hen wordt verwacht. Dit draagt bij aan werkplezier;
- De aansturing van opgaven is duidelijker, wat leidt tot betere resultaten en meer efficiëntie;
- Iedereen in de organisatie spreekt dezelfde taal rond opgavegericht werken en past de bijbehorende principes toe;
- De provinciale organisatie wordt door externe partijen positiever beoordeeld.

In 2026 zetten we onder andere in op de implementatie van portfoliomanagement, het aanbieden van trainingen over opgavegericht werken, leiderschapssessies en een inspirerend leer- en netwerkevenement

Welke feiten en cijfers zijn er?

In 2025 was het quotumpercentage voor grote werkgevers in de sector overheid vastgesteld op 2,68 procent. Dit betekent dat 2,68 procent van alle verloonde uren moet worden ingevuld door mensen met een arbeidsbeperking.

Ook in 2026 blijft deze verplichting van kracht, al is het exacte percentage nog niet bekend. Wij blijven ons als werkgever inzetten voor een inclusieve arbeidsmarkt en geven hieraan invulling via onze deelname aan het Charter Diversiteit.

Met wie werken we samen?

We hebben partnerschap met de OR en vakbonden en zoeken de externe samenwerking met opleidingsinstanties en andere overheden.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.03 Personeel en organisatie		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		2.804.676		2.804.676
	Doelstelling 8.03.01 Een aantrekkelijke, betrouwbare, wendbare en toekomstgerichte organisatie	1.579.815		1.579.815
	Doelstelling 8.03.02 Opgavegericht samenwerken aan ontwikkeling en innovatie van mensen en organisatie	981.861		981.861
	Doelstelling 8.03.03 Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.	243.000		243.000
Saldo		2.804.676		2.804.676

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 8.04 Subsidies en Inkoop

Inleiding

Wij zorgen voor het tijdig, correct en begrijpelijk verstrekken van subsidies en het zorgvuldig uitvoeren van inkooptrajecten. Ons subsidie-instrumentarium is klantgericht en sluit aan bij de opgaven van de provincie. We geven invulling aan maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen. Daarbij zoeken we professioneel naar kansen en oplossingen, maar zijn we ook duidelijk over wat binnen de provinciale kaders mogelijk is. Met deze aanpak versterken we het doelmatige, doeltreffende en rechtmatige handelen van de provincie. We handelen daarbij volgens de beginselen van fairplay, transparantie, gelijkheid en zorgvuldigheid. Zo dragen we bij aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.04.01 Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces met kansen voor het Drentse MKB

De provincie Drenthe wil, waar geen zwaarwegende belangen zich tegen verzetten, bij aanbestedingen zo veel mogelijk kansen bieden aan het midden- en kleinbedrijf (MKB). We richten ons daarbij in het bijzonder op Drentse en regionale ondernemers, om zo de werkgelegenheid in Drenthe te stimuleren. Bij onderhandse aanbestedingen, voor Werken, Leveringen en Diensten tot aan de Europese drempelbedragen (€ 5.538.000 euro en € 221.000 euro) betrekken we zo veel mogelijk ondernemers uit Drenthe en de regio (Groningen, Friesland en Overijssel). Het uitgangspunt is om bij meervoudig onderhandse aanbestedingen minimaal twee Drentse of regionale partijen uit te nodigen. Als het niet mogelijk is om geschikte partijen in de regio te vinden, kijken we pas daarbuiten. Drentse ondernemers krijgen nadrukkelijk voorrang door ons uitnodigingsbeleid. Daarnaast creëren we kansen voor het Drentse en regionale MKB door aanbestedingen minder complex te maken, onderaanneming en samenwerkingsverbanden toe te staan en opdrachten niet onnodig groot te maken. Zo vergroten we de toegankelijkheid van onze opdrachten voor lokale en regionale bedrijven.

Doelstelling 8.04.02 Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)

Bij onze aanbestedingen geven we invulling aan de zes thema's van Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI): Klimaat, Circulair, Ketenverantwoordelijkheid, Diversiteit en Inclusie, Social Return en Milieu. Deze thema's nemen we waar mogelijk mee in de gunningscriteria. We maken gebruik van het instrument Ambitieweb voor onze infrastructurele werken. Dit helpt om ambities op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijke impact concreet te maken. Voor opdrachten in andere gebieden wordt het Ambitieweb verder doorontwikkeld, zodat het ook bij Europese aanbestedingen kan worden toegepast.

Doelstelling 8.04.03 Transparante en laagdrempelige werking van het Drentse subsidieinstrumentarium

Subsidies zijn een belangrijk instrument om provinciale doelen te realiseren. We geven hier invulling aan via diverse subsidieregelingen en incidentele subsidies. Het is belangrijk dat bedrijven, instellingen en inwoners goed geïnformeerd worden over de mogelijkheden. Daarom zorgen we voor actieve informatievoorziening en een klantvriendelijke, toegankelijke website.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Vermelden we in de jaarrekening.

Met wie werken we samen?

Er zijn geen specifieke samenwerkingen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.04 Subsidies en Inkoop		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		15.300		15.300
	Doelstelling 8.04.01 Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces met kansen voor het Drentse MKB	15.300		15.300
Saldo		15.300		15.300

Toelichting nieuw beleid 2026

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 8.05 Verantwoording personeelskosten

Inleiding

Het betreft hier een technisch beleidsveld om de loonkosten toe te rekenen naar de volgens het BBV verplichte taakvelden. De volledige directe en indirecte personele kosten van de provinciale organisatie worden opgenomen binnen deze beleidsopgave.

Met ingang van deze begroting worden de directe personele kosten extracomptabel inzichtelijk gemaakt bij de overige programma's. Onder het kopje Wat mag dit programma kosten? is per programma een informatieve tabel opgenomen die laat zien welk deel van de directe loonkosten uit programma 8 is toe te rekenen aan de uitvoering van de betreffende beleidsopgave. Deze toerekening is informatief van aard; de lasten worden formeel nog steeds volledig verantwoord binnen programma 8. Deze werkwijze draagt bij aan een beter inzicht in de werkelijke lasten per programma.

De verhouding tussen de directe personele inzet en de inzet van het ondersteunende personeel wordt gebruikt om het opslagpercentage overhead te berekenen. Deze opslag kan worden toegepast bij bijvoorbeeld samenwerkingen waarbij de provincie haar overheadskosten doorberekent. Het opslagpercentage overhead voor 2026 wordt vastgesteld op 68%.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.05.01 Directe personele inzet

Het betreft hier een technische doelstelling om de loonkosten toe te rekenen naar de volgens het BBV verplichte taakvelden.

Doelstelling 8.05.02 Inzet ondersteunend personeel

Het betreft hier een technische doelstelling om de loonkosten toe te rekenen naar de volgens het BBV verplichte taakvelden.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.05 Verantwoording personeelskosten		Bestaand beleid 2026	Nieuw beleid 2026	Saldo begroting 2026
Lasten		76.260.832	957.869	77.218.701
	Doelstelling 8.05.01 Directe personele inzet	37.056.291	957.869	38.014.160
	Doelstelling 8.05.02 Inzet ondersteunend personeel	39.204.541		39.204.541
Baten		-2.913.904		-2.913.904
	Doelstelling 8.05.01 Directe personele inzet	-1.650.000		-1.650.000
	Doelstelling 8.05.02 Inzet ondersteunend personeel	-1.263.904		-1.263.904
Saldo		73.346.928	957.869	74.304.797

Toelichting nieuw beleid 2026

Nieuw beleid 2026	2026
B14. Voortzetting inzet Bibob & Ondernijning en pilot vaste post PA Den Haag	
<p>Voortzetting inzet op Bibob & Ondernijning De eerste resultaten en inspanningen op het gebied van Bibob en Ondernijning tonen aan dat een meerjarige aanpak noodzakelijk is om structurele veranderingen door te voeren en blijvende resultaten te behalen. Daarom stellen wij voor om de inzet die in 2024 en 2025 beschikbaar is, met vier jaar te verlengen. Hiermee kunnen we de opgebouwde capaciteit behouden en gericht blijven werken aan een integrale en weerbare overheid.</p> <p>Voortzetting pilot vaste post Public Affairs in Den Haag Vanaf 2025 starten wij met een pilot waarin een vaste medewerker Public Affairs structureel aanwezig is in Den Haag. Als deze aanpak effectief blijkt, willen wij deze structureel voortzetten. Vooruitlopend daarop stellen wij voor om de pilot gedurende de resterende looptijd van het huidige coalitieakkoord (tot en met 2027) incidenteel te financieren. Dit biedt ruimte om tijdig te evalueren en zo nodig structurele keuzes te maken.</p> <p>Conform de afspraken, zoals geformuleerd in de Voorjaarsnota 2025, worden deze uitgaven gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden: € 307.869,-- in 2026 en 2027, € 175.869,-- in 2028 en 2029.</p>	307.869
Drenthe wordt een wolfvrije regio	
<p>Om uitvoering te geven aan het beleidsdocument "Aanpak wolf in Drenthe" is extra personele inzet nodig. Dit is noodzakelijk om de verschillende maatregelen, zoals subsidieafhandeling, praktijkonderzoek en participatie in regionale en landelijke afspraken, goed uit te voeren. Wij stellen voor om voor de personele inzet € 300.000,-- op te nemen, voor de jaren 2026 en 2027. Dit bedrag wordt gedekt uit de Reserve voor algemene doeleinden.</p>	300.000
B16. Uitvoering Milieustrategie Drenthe, inclusief kennisontwikkeling en onderzoek	
<p>Voor de uitvoering van de nieuwe Milieustrategie is structurele versterking van de personele capaciteit nodig. In 2024 was al sprake van een tekort op wettelijke taken. We gaan in de Milieustrategie daarom uit van een groeimodel, om de organisatie de tijd te geven de basis op orde te brengen en zich de nieuwe werkwijze eigen te maken. Vanaf 2025 breiden we stapsgewijs uit om aan nieuwe wettelijke en bestuurlijke verplichtingen te voldoen en willen we inzetten op een sluitende beleidscyclus. Effectief betekent dit een extra personele last van € 350.000,-- voor zowel de resterende collegeperiode (2026 en 2027) als de periode daarna. Wij hebben via de Voorjaarsnota 2025 aan uw Staten voorgesteld het loonkostenbudget met € 350.000,-- per jaar structureel te verhogen vanaf het jaar 2026. Dit bedrag wordt gedekt vanuit de vrije bestedingsruimte.</p>	350.000
Totaal	957.869

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 8: Middelen en mensen

Beleidsopgave	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Lasten				
8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden	13.398.868	15.248.121	12.488.821	2.759.300
8.02 Financiën	192.465	28.566.641	9.981.450	18.585.191
8.03 Personeel en organisatie	2.248.968	2.884.676	2.804.676	80.000
8.04 Subsidies en Inkoop	8.392	15.300	15.300	0
8.05 Verantwoording personeelskosten	66.805.501	73.950.360	77.218.701	-3.268.341
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	82.654.194	120.665.098	102.508.948	18.156.150
Baten				
8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden	-4.204.387	-4.423.677	-4.347.712	-75.965
8.02 Financiën	-290.134.906	-287.813.933	-272.928.905	-14.885.028
8.03 Personeel en organisatie	47.700	0	0	0
8.05 Verantwoording personeelskosten	-3.143.224	-2.101.779	-2.913.904	812.125
Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-297.434.816	-294.339.389	-280.190.521	-14.148.868
Totaal programma exclusief reserve mutaties	-214.780.623	-173.674.291	-177.681.573	4.007.282

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 2.759.300,-- lager uit dan de Actuele Begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energie neutraal.

Bij het opstellen van de begroting worden de afschrijvingslasten ieder jaar geactualiseerd. Dit gebeurt op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de actuele stand van investeringsprojecten. Voor 2026 leidt dit tot een stijging van de afschrijvingslasten van € 15.531,--.

Doelstelling: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens.

Bij het opstellen van de begroting worden de afschrijvingslasten ieder jaar geactualiseerd. Dit gebeurt op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de actuele stand van investeringsprojecten. Voor 2026 leidt dit tot een daling van de afschrijvingslasten van € 455.545,--. Daarnaast is in de Voorjaarsnota 2025 aangegeven dat het budget voor technische infrastructuur kan worden verlaagd. Dit is nu in de begroting verwerkt.

Doelstelling: Programma Digitalisering

et verschil van € 2.219.286,-- binnen deze doelstelling wordt verklaard doordat in 2025 incidenteel middelen beschikbaar zijn gesteld vanuit de overhevelingen bij de jaarrekening 2024. Deze middelen waren alleen in 2025 beschikbaar en keren in 2026 niet terug.

Beleidsopgave: 8.02 Financiën

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 18.585.191,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead

Het verschil van € 18.585.191,-- wordt grotendeels verklaard doordat het saldo van de vrije bestedingsruimte in 2026 € 19 miljoen lager is dan in 2025. Dit komt onder andere doordat we in 2026 een lagere uitkering uit het provinciefonds ontvangen waardoor er ook minder vrije ruimte beschikbaar is.

Daarnaast hebben uw Staten de motie *Onderwegpas* aangenomen. De *Onderwegpas* is een landelijke regeling in ontwikkeling. Omdat de definitieve vormgeving van de regeling nog niet bekend is worden de beschikbare middelen (€ 1 miljoen) tijdelijk op een stelpost neergezet. Zodra duidelijk is wat de bijdrage van de provincie precies inhoudt, komen wij bij uw Staten terug met een apart voorstel.

Verder is in 2025 incidenteel € 412.500,-- begroot voor de afboeking van materiele vaste activa in verband met de verkoop van Huize Tetrode. Ook loopt de tijdelijke compensatie voor de provincie Zeeland af, als gevolg van de nieuwe verdeelsystematiek van het provinciefonds. Dit betreft een bedrag van € 106.665,--.

Tot slot is bij de Jaarrekening 2024 incidenteel budget overgeheveld naar 2025 voor financiële adviezen.

Beleidsopgave: 8.03 Personeel en organisatie

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.04 Subsidies en Inkoop

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.05 Verantwoording personeelskosten

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 3.268.341,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstellingen: Inzet ondersteunend personeel en directe personele inzet.

Op beide doelstellingen samen worden de personeelskosten verantwoord. Voor 2026 is uitgegaan van een loonkostenstijging van 4,8% ten opzichte van 2025. Dit is de verklaring voor de stijging van de personeelskosten in 2026.

Baten

Beleidsopgave: 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.02 Financiën

De baten van deze beleidsopgave vallen € 14.885.028,-- lager uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Duurzame provinciale financiën

De baten nemen af met € 5.594.654,-- door een combinatie van lagere renteopbrengsten en lagere dividenden.

Het saldo van de middelen bij schatkistbankieren is lager en ook het rentepercentage is gedaald, waardoor de renteopbrengsten met circa € 4 miljoen teruglopen. Daarnaast nemen de rentebaten op geldleningen af met € 163.712,-- ten opzichte van 2025. Ook is de dividendraming voor Enexis met € 1.117.382,-- neerwaarts bijgesteld. Tot slot was de dividendopbrengst vanuit onze deelneming BNG Bank in 2025 € 119.341,-- hoger dan in 2026 en hebben we in 2025 eenmalig een bate ontvangen van € 194.219,-- vanuit de liquidatie van CSV Amsterdam B.V. Deze baten zijn in 2026 niet opgenomen.

Doelstelling: Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead

De baten nemen af met € 9.290.374,--. Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt doordat het effect van het 'ravijnjaar' heeft geleid tot een lagere raming van de uitkering van het provinciefonds van € 10.259.461,--. Daartegenover staat een hogere ontvangst van € 1.879.946,-- uit de opcenten van de motorrijtuigenbelasting (MRB), op basis van de nieuwe raming van de Belastingdienst. Ook is in de actuele begroting 2025 een incidentele opbrengst van € 738.263,-- geraamd in verband met de verkoop van huize Tetrode. Tot slot zijn er enkele decentralisatie-uitkeringen die in 2026 aflopen of juist hoger zijn geraamd dan in 2025. Voor de Nationale Parken en de Nationale Databank Flora en Fauna is de bijdrage verhoogd. De bijdragen voor natuur bij energieprojecten, drugsdumpingen, uitvoeringskosten Lbv/Lvb-plus en monitoring natuurherstel lopen in 2026 niet door. Per saldo leidt dit tot een verlaging van € 172.596,--.

Beleidsopgave: 8.03 Personeel en organisatie

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.04 Subsidies en Inkoop

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.05 Verantwoording personeelskosten

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2026 € 812.125,-- hoger uit dan de actuele begroting 2025. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstellingen: Inzet ondersteunend personeel en directe personele inzet.

We hebben een nieuwe dienstverleningsovereenkomst (DVO) afgesloten met Prolander. Daarnaast zijn de jaarlijkse indexaties en actualisaties van huurcontracten en DVO's met diverse organisaties verwerkt. Dit leidt samen tot € 312.125,-- aan hogere baten.

Daarnaast worden er in 2026 voor € 500.000,-- meer loonkosten toegerekend aan investeringsprojecten.

Verrekening met reserves programma 8: Middelen en mensen

Programma 8	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Totaal programma	-214.780.623	-173.674.291	-177.681.573	4.007.282
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve uitvoering generatiepact	287.175	250.268	165.362	84.906
Bijdrage van Reserve uitvoering generatiepact	-709.492	-351.210	-130.087	-221.123
Bijdrage aan Financieringsreserve	19.804.180	1.972.359	2.305.000	-332.641
Bijdrage van Financieringsreserve	-25.149.807	-43.047.026	-30.284.912	-12.762.114
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	10.000	2.500.000	-	2.500.000
Bijdrage van Reserve persoonlijk ontwikkel budget (POB)	-345.634	-	-	-
Bijdrage van Reserve investeringsagenda 2019-2023	-3.116.666	-3.000.000	-	-3.000.000
Bijdrage van Saldireserve	-400.000	-1.406.979	-	-1.406.979
Bijdrage aan Reserve algemene doeleinden	15.234.302	3.000.000	-	3.000.000
Bijdrage van Reserve algemene doeleinden	-3.281.540	-217.359	-2.457.869	2.240.510
Saldo verrekend met reserves	2.332.518	-40.299.947	-30.402.506	-9.897.441
Totaal na bestemming	-212.448.105	-213.974.238	-208.084.079	-5.890.159

Omschrijving Investering	Totaal Krediet	Boekwaarde t/m 31 december 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026	Netto Investering 2027	Netto Investering 2028	Netto Investering 2029
INVESTERINGEN Programma 8: Middelen en mensen							
Provinciehuis	4.754.093	560.674	75.000	2.031.000	1.141.000	886.622	135.000
Hard- en Software	1.850.173	432.200	1.212.714	205.259	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8	6.604.266	992.874	1.287.714	2.236.259	1.141.000	886.622	135.000

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

Wat mag het kosten reserves programma 8: Middelen en mensen

Beleidsopgave	2024 Rekening	2025 Actuele begroting	2026 Begroting	Vershil 2025-2026
Lasten				
8.02 Financiën	192.021.669	92.808.335	107.657.569	-14.849.234
Totaal Lasten	192.021.669	92.808.335	107.657.569	-14.849.234
Baten				
8.02 Financiën	-198.772.852	-198.715.551	-199.514.849	799.298
Totaal Baten	-198.772.852	-198.715.551	-199.514.849	799.298
Totaal	-6.751.183	-105.907.216	-91.857.280	-14.049.936

I.2 Paragrafen

Paragraaf 2.1 Lokale heffingen

Inleiding

De heffingen die worden opgelegd aan burgers en bedrijven vormen (naast de uitkering uit het Provinciefonds) voor een belangrijk deel de inkomsten van de provincie. Deze paragraaf geeft de door u vastgestelde beleidslijnen en te realiseren belastingopbrengsten weer. Bij het heffen houden wij rekening met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet.

Lokale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren

Wat krijgt de burger terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van het te betalen bedrag. In de Provinciewet staat dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet mogen worden geheven en dat leges maximaal kostendekkend mogen zijn. De opbrengsten van de heffingen zijn bij speciale wetten aan limieten gebonden. Bij overtreding van de regels kan de rechter de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Grondwateronttrekkingsheffing

Op grond van het bepaalde in artikel 13.4b van de Omgevingswet hebben Provinciale Staten een heffing ingesteld op het onttrekken van grondwater. De regels die de provincie hanteert bij de grondwateronttrekkingsheffing zijn neergelegd in de Belastingverordening provincie Drenthe.

Op grond van artikel 13.4b van de Omgevingswet kunnen onder de heffing worden gebracht de kosten die door de provincie zijn gemaakt voor:

- a. maatregelen die direct verband houden met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van het onttrekken van grondwater en het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater,
- b. noodzakelijke onderzoeken voor het grondwaterbeleid en de vaststelling van schade als bedoeld in artikel 15.13, eerste lid, van de Omgevingswet in samenhang met artikel 10.3, derde lid, van de Omgevingswet,
- c. het houden van een register met gegevens over het onttrekken van grondwater en het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater,
- d. de vergoeding van schade als bedoeld in artikel 4:126, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht in samenhang met artikel 15.1, eerste lid, onder f, van de Omgevingswet die voortvloeit uit het onttrekken van grondwater of het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater, en waarvoor Gedeputeerde Staten het bevoegd gezag zijn.

Inkomsten

De belasting wordt geheven naar de onttrokken hoeveelheid grondwater gemeten in kubieke meters. Indien op grond van de vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltrerd, wordt op aanvraag van belastingplichtige het aantal kubieke meters geïnfiltrerd water in mindering gebracht op de voor de belasting te hanteren onttrokken hoeveelheid grondwater. De hoogte van de heffing is vastgesteld door Provinciale Staten. Voor 2026 geldt een tarief van € 1,115 per 100 m³ onttrokken hoeveelheid grondwater. De te betalen heffing mag naar beneden worden afgerond op hele euro's.

De belasting wordt verschuldigd op het moment waarop het grondwater wordt onttrokken en moet op aangifte worden voldaan. De geraamde inkomsten voor 2026 zijn € 800.000,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij invordering van de grondwaterbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Heffing ontgrondingen

Op grond van artikel 13.4a van de Omgevingswet heeft u bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het ontgronden van stoffen. De regels die de provincie hanteert bij de ontgrondingenheffing zijn vastgelegd in de Belastingverordening provincie Drenthe, de Omgevingswet en het Omgevingsbesluit. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de ontgrondingenheffing zijn limitatief in de Omgevingswet (artikel 13.4a) opgenomen.

Kosten die onder de heffing zijn gebracht

Op grond van de Belastingverordening provincie Drenthe wordt een heffing in rekening gebracht voor kosten met betrekking tot schadevergoedingen als bedoeld in artikel 4:126, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht in samenhang met artikel 15.1, eerste lid, van de Omgevingswet. Het provinciale tarief daarvoor bedraagt € 0,45 per 100 m³ hoeveelheid stoffen.

Inkomsten

De heffingsplicht geldt voor houders van vergunningen, van meer dan 10.000 m³ vaste stoffen. De belastingschuld ontstaat op het tijdstip dat de vergunning is verleend en wordt door middel van aanslag opgelegd. De geraamde inkomsten voor 2025 zijn € 7.500,--.

Teruggaaf

Indien een vergunning wordt vernietigd of ingetrokken dan wel gewijzigd, kan teruggaaf van de heffing plaatsvinden. Geen teruggaaf vindt plaats over de hoeveelheid stoffen die al is gewonnen. Teruggaaf blijft ook achterwege indien het bedrag dat moet worden teruggegeven minder bedraagt dan het in artikel 8.2, tweede lid, van het Omgevingsbesluit genoemde bedrag van € 250,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de ontgrondingenheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Precariobelasting

Op grond van artikel 222c Provinciewet wordt onder de naam 'precariobelasting' een directe belasting geheven voor het hebben van voorwerpen boven de grond van de provincie welke voor de openbare dienst is bestemd.

Op basis van de Verordening nautisch beheer vaarwegen provincie Drenthe in samenhang te bezien met het Ligplaatsenbesluit provinciale vaarwegen in Drenthe, geldt voor het winterseizoen, de periode zoals vastgesteld door Gedeputeerde staten in het Ligplaatsenbesluit provinciale vaarwegen in Drenthe, een vergunningplicht voor het innemen van een ligplaats op provinciale vaarwegen. In het zomerseizoen, zoals vastgesteld door Gedeputeerde staten in het Ligplaatsenbesluit provinciale vaarwegen in Drenthe, wordt op locaties die door Gedeputeerde Staten zijn aangewezen, liggeld geheven.

De regels die de provincie hanteert bij de precariobelasting zijn vastgelegd in bovengenoemde regelgeving alsook in de Belastingverordening provincie Drenthe.

Inkomsten

De belastingplicht geldt voor de gebruiker van een pleziervaartuig dat in het zomerseizoen een ligplaats inneemt op de door Gedeputeerde Staten aangewezen locaties door middel van bebording. De belasting wordt geheven per aantal strekkende meters van het vaartuig en per dag en wordt geheven door middel van een gedagtekende schriftelijke kennisgeving. Voor 2026 geldt een tarief van € 1,60 per meter lengte van het vaartuig. De geschatte inkomsten voor 2026 zijn circa € 10.000,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de precariobelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Leges

De invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024 heeft gezorgd voor wijzigingen in de legestabel van de Belastingverordening van de provincie Drenthe. Voor milieubelastende activiteiten (mba's) kunnen met ingang van 2024 leges worden geheven. Omdat er nog steeds weinig aanvragen zijn, is het nog niet goed mogelijk een betrouwbare inschatting te maken van de baten en lasten voor deze activiteiten. Uit oogpunt van voorzichtigheid zijn voor deze categorie daarom nog geen legesbaten geraamd. Er wordt gewerkt aan het verzamelen van de benodigde informatie, opdat bij een volgende actualisatie een onderbouwde inschatting kan worden gemaakt en de begroting bijgesteld.

Budgetomschrijving Leges	Categorie	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Omgevingsvergunning	Bouwwerken	225.000	225.000	225.000
Natuur	Natura 2000, Flora en fauna	125.000	125.000	125.000
Ontgrondingen	Ontgrondingen	30.000	30.000	30.000
Wateronttrekking	Wateronttrekkingsactiviteit	10.000	10.000	10.000
WVW 1994 / RVV 1990 / RV	Wegenverkeerswet 1994 (WVW 1994) - Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV 1990) - Regeling Voertuigen (RV)	14.000	14.000	14.000
Wegen	Omgevingsverordening Drenthe	5.000	5.000	5.000
Vaarwegen	Omgevingsverordening Drenthe/Verordening nautisch beheer vaarwegen/Scheepvaartverkeerswet en Binnenvaartpolitiereglement	1.000	1.000	1.000
Totaal		410.000	410.000	410.000

Kostendekking leges

Tijdens het opstellen van de begroting 2026 was er nog onvoldoende informatie om voor het hoofdstuk Milieubelastende activiteiten een legesbate te ramen. Op basis van recente informatie schatten wij de bate in 2026 op € 125.000,--. Bij de volgende begrotingswijziging zullen wij de bate in de begroting opnemen.

Omschrijving	lasten	baten	kostendekking
Omgevingsvergunning	€ 295.466	€ 225.000	76%
Natuur	€ 314.037	€ 125.000	40%
Ontgrondingen	€ 44.439	€ 30.000	68%
Wateronttrekking	€ 21.479	€ 10.000	47%
Verkeer en vervoer/wegen/waterwegen	€ 142.205	€ 20.000	14%
Luchtvaart	€ 5.553	€ -	0%
Milieubelastende activiteiten	€ 164.075	€ 125.000	76%
totaal	€ 990.219	€ 535.000	54%

Nazorgheffing stortplaatsen

De provincie is op grond van de Wet milieubeheer (Wm) verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. De provincie Drenthe draagt deze verantwoordelijkheid voor twee stortplaatsen, Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena en Attero B.V. te Wijster.

Het doel van de nazorgregeling in de Wm is om zeker te stellen dat bestaande en nieuwe stortplaatsen, dat wil zeggen terreinen waar afvalstoffen worden gestort, ook na sluiting tot in lengte van jaren aan hetzelfde beschermingsniveau blijven voldoen, zodat zij geen risico voor verontreiniging van de bodem vormen. Ter bestrijding van deze kosten is een nazorgheffing ingesteld die wordt geheven bij de exploitanten van de operationele stortplaatsen. De opbrengst van de heffing wordt in het uitsluitend voor de financiering van de nazorg bestemde nazorgfonds gestort. Deze heffing is gebaseerd op het doelvermogen dat op grond van een door de exploitant ingediend nazorgplan wordt berekend. Beoordeling van nazorgplannen en berekening van het doelvermogen vindt plaats aan de hand van in IPO-verband opgestelde modellen en checklists.

Beleid

Het provinciale beleid is erop gericht de heffing toereikend te laten zijn om de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen. Het tarief voor 2026 wordt via de Belastingverordening provincie Drenthe bepaald aan de hand van de vastgestelde jaarrekening van het Nazorgfonds provincie Drenthe 2025.

Inkomsten

Als de vastgestelde jaarrekening 2025 van het Nazorgfonds uitwijst dat het fondsvermogen meer dan 10% afwijkt van de netto contante waarde van het doelvermogen, wordt een heffing opgelegd. De stortplaats Meisner te Ubbena is in 2013 gesloten. Nu de stortplaats is gesloten, kan geen heffing meer worden opgelegd.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de heffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opcenten zijn een opslag op een nationale belasting, namelijk de motorrijtuigenbelasting (MRB). Deze belasting wordt geïnd door de Rijksbelastingdienst. De opbrengst opcenten MRB is qua opbrengst de belangrijkste provinciale heffing.

Beleid

In het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" is aangegeven dat de opcenten op de motorrijtuigenbelasting worden "bevroren". Dit houdt in dat wij ook in de Begroting 2026 afzien van verhogingen en ook van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Ook voor het begrotingsjaar 2026 gaan wij daarom uit van een opcententarief van 92 opcenten.

2026	2027	2028	2029
92,0	92,0	92,0	92,0

De inkomsten

Voor de begroting 2026 gaan wij, net als in 2025, uit van een tarief van 92 opcenten op de motorrijtuigenbelasting (MRB). De geraamde opbrengst is gebaseerd op het autobestand en de samenstelling daarvan.

De Belastingdienst heeft voor 2025 een opbrengstraming opgesteld. Wij nemen deze raming als uitgangspunt voor zowel 2025 als 2026. Correcties die in 2025 nog noodzakelijk zijn in verband met de fouten in de afdracht in het begin van 2025, worden geacht binnen de totale raming van dat jaar te blijven. Daarom passen wij de opbrengst voor 2025 nu niet tussentijds aan. Voor 2026 handhaven wij de verwachte opbrengst op € 65 miljoen, gelijk aan de meest recente raming voor 2025.

Bij de raming voor 2026 is nog geen rekening gehouden met eventuele tariefwijzigingen of -kortingen voor (semi-)elektrische voertuigen. Hoewel dergelijke aanpassingen meerdere malen zijn aangekondigd, is er op dit moment onvoldoende duidelijkheid over het rijksbeleid. Mede door de demissionaire status van het kabinet en het ontbreken van een definitief Belastingplan 2026, achten wij het op dit moment niet verantwoord om een verdere stijging van de opbrengsten te veronderstellen.

Wij wachten de inhoud van het Belastingplan 2026 af, dat naar verwachting wordt gepresenteerd bij de Miljoenennota 2025, alvorens eventuele aanpassingen in de raming voor latere jaren door te voeren.

2026	2027	2028	2029
65.000	65.000	65.000	65.000

Ontwikkelingen

In eerdere begrotingen is gemeld dat voor de komende jaren diverse wijzigingen op stapel staan in de motorrijtuigenbelasting (MRB), met name voor elektrische en zeer zuinige voertuigen. Het gaat hierbij onder andere om het afbouwen van kortingen en het invoeren van een gewichtscorrectie voor elektrische voertuigen. Deze ontwikkelingen waren gebaseerd op destijds aangekondigd rijksbeleid. In de Voorjaarsnota 2025 is echter aangekondigd dat het Rijk de voorgenomen maatregelen voor 2026 opnieuw tegen het licht houdt, onder meer om elektrische rijders tegemoet te komen. Hoe en op welke manier dit zal gebeuren, is nog niet duidelijk. Om die reden is ervoor gekozen om voor 2026 aan te sluiten bij de bestaande raming voor 2025. De raming is daarmee gebaseerd op een tarief van 92 opcenten en een verwachte opbrengst van € 65 miljoen. Ontwikkelingen zoals het aflopen van kortingen of de invoering van een gewichtscorrectie zijn in deze raming nog niet verwerkt. Zodra meer duidelijkheid ontstaat over het rijksbeleid, bijvoorbeeld bij de presentatie van het Belastingplan 2026 in de Miljoenennota, zal worden beoordeeld of bijstelling van de raming nodig is. Eventuele aanpassingen kunnen dan worden verwerkt in de 1e Actualisatie 2026.

Samenvatting

Voor 2026 ramen wij aan lokale heffingen vooralsnog een totaalbedrag van:

Belastingen	Opcenten	65.000.000
Heffingen	Grondwater	800.000
	Nazorgheffing gesloten stortplaatsen	-
	Ontgrondingen	7.500
Rechten	Leges	410.000
Totaal		66.217.500

Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de lokale lastendruk zich verhoudt tot de landelijke lastendruk. Hierbij is voornamelijk de hoogte van de opcentenheffing motorrijtuigenbelasting van toepassing. Het Rijk stelt jaarlijks het maximale niveau van opcentenheffing vast.

Ontwikkeling opcenten motorrijtuigenbelasting in de jaren 2023 tot en met 2026

	2023	2024	2025	2026
provincie Drenthe	92,0	92,0	92,0	92,0
landelijk gemiddelde	84,7	87,4	88,8	90,0
provincie Drenthe als % van landelijk gemiddelde	108,6	105,3	103,6	102,2
wettelijk maximum	125,9	138,3	139,9	143,9
provincie Drenthe als % van wettelijk maximum	73,1	66,5	65,8	63,9

Overzicht voorgestelde tarieven opcenten op de MRB voor 2026:

Provincie	Voorgesteld tarief
Groningen	95,7
Friesland	94,6
Drenthe	92,0
Overijssel	82,2
Flevoland	84,7
Gelderland	98,3
Utrecht	86,4
Noord-Holland	82,1
Zuid-Holland	104,4
Zeeland	84,4
Noord-Brabant	87,0
Limburg	88,5

Stand per

14-8-2025

Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De wereld om ons heen is een complexe en onzekere wereld. Dit vraagt om verdere professionalisering van risicomanagement. Risicomanagement voegt bewustzijn toe over de mate waarin we onze doelstellingen kunnen halen. Het dwingt tot het expliciet maken van kansen en risico's en het beheersen daarvan. Ook geeft het de organisatie de mogelijkheid om proactief om te gaan met kansen en risico's in plaats van reactief. Een belangrijk instrument daarvoor is het nemen van beheersmaatregelen. Ook hebben wij een risicoreserve gevormd. De hoogte van deze risicoreserve is vastgesteld na inventarisatie van de risico's die zich kunnen voordoen bij de provincie Drenthe.

Risicomanagement is nooit af. Het is om die reden dat de provincie actief werkt aan de verdere professionalisering van het risicomanagement. Het kiezen van een praktische methode voor risicomanagement, de wijze van implementatie in de dagelijkse gang van zaken en het bepalen van de wijze van rapportage, zijn belangrijke kaders bij de vormgeving van risicomanagement. Aandachtspunten bij de uitvoering zijn het vastleggen van beleid, verdeling van taken en verantwoordelijkheden, training van medewerkers en ondersteuning door middel van een risicomanagement informatiesysteem.

Risicomanagement gaat niet alleen over regels, maar heeft ook een belangrijk cultuurelement. Het vraagt een andere blik op de organisatie en de processen die daarbinnen vorm krijgen. Daarbij is het van groot belang dat het gedragen wordt door organisatie en bestuur. Dus zowel Statenleden, als collegeleden en medewerkers. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor succes. Risicomanagement is dan ook meer dan alleen het financieel kwantificeren en identificeren van risico's.

In de organisatie wordt gewerkt aan een verbeterd risicobewustzijn en de implementatie van meer strategisch risicomanagement in de planning- en controlcyclus. De planning- en controlcyclus zorgt voor borging van deze werkwijze. Dit is een organisatiebreed en intensief proces en kost enige tijd om in de organisatie te laten landen maar zal tot zichtbare resultaten leiden.

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de risico's, maar ook in de weerstandscapaciteit die aanwezig is om de risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden waarover de provincie kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Voor het kunnen beoordelen van het weerstandsvermogen is het noodzakelijk de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's. In deze paragraaf komen aan bod:

- Provinciaal beleid;
- Beschikbare weerstandscapaciteit:
  - Incidentele weerstandscapaciteit;
  - Structurele weerstandscapaciteit;
  - De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe;
- Inventarisatie en beheersing van risico's;
- Relatie tussen benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit.

Hoe we als organisatie omgaan met risicomanagement is weergegeven in de Nota weerstandsvermogen en risicomanagement provincie Drenthe 2024, deze is als onderdeel van het financieel beleid vastgesteld in de PS-vergadering van 16 december 2020.

Een afzonderlijk aandachtsgebied van risicomanagement behelst het verstrekken van leningen of garanties om hiermee een voor de provincie Drenthe gewenst beleidsdoel te behalen. Het betreft hier bijvoorbeeld leningen voor de aanleg van breedbandnetwerken en de verwijdering van asbestdaken. De risico's die hiermee gepaard gaan worden opgevangen in de daarvoor ingestelde Reserve opvang revolverend financieren. Een specifieke toelichting op dit onderwerp is te vinden in de paragraaf Financiering.

Actuele ontwikkelingen

De financiële risico's van een meer algemene aard die wij in vorige begrotingen hebben gemeld, spelen grotendeels nog steeds. Er is nog steeds inflatie en de arbeidsmarkt is ook nog steeds in beweging, zowel waar het aanbod van arbeidskrachten als loonkosten betreft.

Op financieel vlak lijkt er meer duidelijkheid te zijn over een tussenoplossing voor de verdeelsystematiek voor de algemene uitkering uit het provinciefonds. De fondsbeheerders hebben een voorstel van het IPO-bestuur overgenomen voor een tussenstap per 1 januari 2026 en randvoorwaarden om te komen tot een structureel model voor 2027 en verder.

De tussenstap bevat het huidige model als basis met daarin verwerkt een actualisatie van de verevening van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting en van de overige eigen middelen en herstel van de 'weeffouten' (jeugdzorg, vervoersregio's en het vraagstuk van de verevening van de overige eigen middelen van de provincie Zeeland). De tussenstap per 1 januari 2026 zal aan de provincies worden gecommuniceerd door middel van de Septembercirculaire Provinciefonds 2026. Het structurele model zal gebaseerd zijn op het huidige rapport van CEBEON aangevuld met het adviesrapport van de ROB en de brief van de provincies van 9 oktober 2024. Provinciale Staten zijn over de gang van zaken geïnformeerd in een brief van GS d.d. 8 juli 2025, kenmerk 28/5.10/2025000968.

Het ziet er naar uit, dat er op de korte termijn nog geen geheel nieuw belastinggebied komt, in elk geval niet als gevolg van de invoering van rekeningrijden, al lijkt die discussie nog niet definitief gevoerd te zijn. In de tussentijd lopen de kortingen op de motorrijtuigenbelasting voor elektrische en zeer zuinige voertuigen in fasen af. Voor 2026 geldt dat de provincies nog worden gecompenseerd voor gederfde inkomsten. Hierover wordt meer duidelijkheid gegeven in de septembercirculaire provinciefonds 2026. Deze is in deze begroting nog niet meegenomen. Voor het overige zal een en ander afhangen van het Belastingplan 2026. Het afgelopen jaar hebben wij meerdere plannen van het Rijk langs zien komen voor de omgang met de tariefkortingen. Gezien de onzekerheid die daardoor ontstaat ramen wij in deze Begroting 2026 de opbrengsten conservatief. Zie hiervoor ook de paragraaf Lokale Heffingen.

Sinds 1 januari 2025 handhaaft de belastingdienst volledig op schijnzelfstandigheid. Ook de provincie werkt met inhuur en zzp'ers. Hierdoor lopen we het risico op een naheffing of (vanaf 2026) een boete. We hebben de consequenties van deze regelgeving in kaart gebracht en hebben een werkwijze ontwikkeld om compliant aan de WDBA te zijn. Het blijft echter zaak scherp en kritisch te blijven op de inhuur van ZZP-ers vanwege de risico's bij non-compliance, ook met het oog op de aankomende wet VBAR. Gemonitord wordt of de werkwijze rondom de inhuur van ZZP-ers compliant blijft.

Eind 2024 zijn er door de Raad van State uitspraken gedaan over intern salderen bij de Amercentrale en Rendac. Deze uitspraken veranderen de manier waarop stikstofvergunningen worden beoordeeld en hebben grote gevolgen voor alle projecten die stikstof uitstoten. De uitspraken hebben directe gevolgen voor vergunningverlening in verschillende sectoren activiteiten, waaronder: Pas-melders, woningbouw, industrie, infrastructuur, evenementen, landbouw en bepaalde natuurherstelprojecten.

De komende tijd zal een projectgroep de verdere consequenties van deze uitspraken voor Drenthe nader duiden. Op dit moment kunnen we nog niet aangeven of we financiële risico's lopen en welke omvang deze risico's hebben.

Aansprakelijkstelling biovergisters

Een tweetal biovergisters hebben de provincie aansprakelijk gesteld voor vermeend geleden schade ten gevolge van een brief van 12 oktober 2023, waarbij zij geïnformeerd zijn over de juridische consequenties van de aanwezigheid van amfetamine in het digestaat. In verband met deze constatering hebben deze vergisters gemeend de bedrijfsvoering stil te moeten leggen. De schade is begroot op een bedrag van totaal tussen € 12 en € 13 miljoen. De beoordeling en afhandeling van de claims is in handen van de verzekeraar, in afwachting van de uitkomst van de beroepsprocedure tegen de brief van 12 oktober 2023. Op dit moment is het nog onduidelijk of we schadevergoedingen moet gaan betalen. Er volgt eerst nog een beroepszaak inzake de kwestie covergisters.

Provinciaal beleid

Om de ambities van de provincie te realiseren is het van belang dat de provinciale middelen zo effectief mogelijk ingezet worden.

De uitgangspunten die de provincie hanteert bij het omgaan met tegenvallers c.q. voorgevallen risico's zijn ten opzichte van het verleden enigszins aangescherpt.

(waarbij een volgende stap pas aan de orde is, als een eerdere stap geen oplossing oplevert):

- Gedeputeerde Staten lossen financiële tegenvallers in eerste aanleg op binnen de geautoriseerde programma's en met inachtneming van het verstrekte (sub)mandaat.
- Gedeputeerde Staten kunnen aan Provinciale Staten uitsluitend voorstellen doen tot het verschuiven van budgetten tussen programma's en/of een beroep op algemene middelen als sprake is van bijzondere gevallen en/of onontkoombare ontwikkelingen.
- Gedeputeerde Staten voorzien voorstellen die gedurende het begrotingsjaar een beroep doen op de algemene middelen van een expliciete onderbouwing waaruit aantoonbaar blijkt dat er sprake is van bijzondere gevallen en/of onontkoombare ontwikkelingen.
- Van bijzondere gevallen en/of onontkoombare ontwikkelingen is sprake in de volgende gevallen:
  - Er zijn externe ontwikkelingen waarop de provincie zelf geen invloed heeft en niet zelf kan bijsturen.
  - Er is geen achterliggende reserve waarop een beroep kan worden gedaan
  - Er is geen mogelijkheid tot ombuigingen binnen de geautoriseerde programma's
  - Er is aantoonbaar geen sprake van schuld en/of nalatigheid bij Gedeputeerde Staten.

Op basis van deze regels komt de Algemene Reserve pas in beeld, als aangetoond alle andere mogelijkheden uitgeput zijn en er sprake is van bijzondere omstandigheden. Voor de Risicoreserve blijft gelden, dat deze meer 'geoormerkt' is voor die risico's die onderdeel zijn van de voortgaande analyse in het kader van het provinciale risicomanagement.

De provincie Drenthe houdt een ratio aan van het weerstandsvermogen van 1,0 tot 1,4 (voldoende). Hierdoor heeft de organisatie ruimte om onvoorziene risico's af te dekken. Jaarlijks brengen we de ratio in beeld bij de het opstellen van de begroting en de jaarrekening. Indien de ratio weerstandsvermogen lager dan 1,0 wordt, leggen Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten uit wat hier de oorzaak van is en doen ze een voorstel hoe hiermee om te gaan. De ratio is van invloed op de aan te houden Risicoreserve.

Gedeputeerde Staten kunnen jaarlijks bij de vaststelling van de Begroting een voorstel doen of er een bedrag moet worden toegevoegd of kan worden onttrokken aan de Risicoreserve, afhankelijk van de ratio van het weerstandsvermogen.

In de begroting is structureel een post voor onvoorziene uitgaven geraamd van € 250.000,--. Die wordt bij de 3e Actualisatie/Slotwijziging afgeraamd tot € 25.000,--.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Om de beschikbare weerstandscapaciteit te bepalen moet er gekeken worden naar de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen.

Algemene Reserve

Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. Financieel technisch maakt deze reserve deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie. De stand van deze reserve is per 1 januari 2026 € 31.389.916,--. Voor deze reserve streven we een normomvang na van minimaal € 5.000.000,--, die wordt toegerekend aan de weerstandscapaciteit.

Risicoreserve

Deze reserve is ingesteld om incidentele tegenvallers op te vangen, welke niet door een specifieke voorziening worden afgedekt. De reserve heeft per 1 januari 2026 een omvang van € 18.707.500,--. Jaarlijks zal aan de hand van een risico-inventarisatie worden bekeken in hoeverre het weerstandsvermogen in de toekomst dient te worden bijgesteld.

De samenstelling en ontwikkeling van de algemene reserves ziet er als volgt uit.

Bedragen x € 1.000,- per 31 december	2026	2027	2028	2029
Reserve voor algemene doeleinden	31.389	17.375	11.987	11.811
Risicoreserve	18.707	18.707	18.707	18.707
Totaal algemene reserves	50.096	36.082	23.707	23.707

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Dit betreft in beginsel de optelsom van de ruimte in de begroting en de onbenutte belastingcapaciteit.

Ruimte in de begroting

De post onvoorziene uitgaven, van structureel € 250.000,- is onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit van de provincie Drenthe bestaat uit het verschil tussen de opbrengst bij het maximaal aantal te heffen opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) en de opbrengst bij het werkelijke tarief. In de begroting 2026 is uitgegaan van een tarief per 1 januari 2026 van 92 opcenten. Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën. Het maximum voor 2026 wordt naar verwachting vastgesteld op 143,9 opcenten. Dat levert het volgende beeld op:

Bedragen x € 1.000,-	2026	2027	2028	2029
Voorgesteld tarief	65.000	65.000	65.000	65.000
Maximaal tarief	101.669	101.669	101.669	101.669
Onbenutte belastingcapaciteit	36.669	36.669	36.669	36.669

De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe

Uit de hiervoor genoemde gegevens blijkt dat de weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe als volgt meerjarig kan worden weergegeven:

	2026		2027		2028		2029	
	S	I	S	I	S	I	S	I
Risicoreserve		18.707		18.707		18.707		18.707
Normomvang Algemene reserve		5.000		5.000		5.000		5.000
Post voor on-voorzien uitgaven	250		250		250		250	
Onbenutte belastingcapaciteit	36.669		36.669		36.669		36.669	
Totaal (inc. + struct.)	60.626		60.626		60.626		60.626	

Vanzelfsprekend geldt dat de componenten van de weerstandscapaciteit verschillen in hun mate van inzetbaarheid. Zo is de risicoreserve direct aanwendbaar tot het maximum. Het verhogen van het aantal opcenten tot het maximale tarief is echter niet realistisch.

Inventarisatie en beheersing risico's

Van de risico's die de provincie loopt, is een aantal afgedekt door de gebruikelijke verzekeringen of door het instellen van voorzieningen. In deze paragraaf gaat het om risico's die niet zijn afgedekt of niet kunnen worden afgedekt. Provincies hebben te maken met een diversiteit aan lastig in te schatten risico's die bovendien soms onderling afhankelijk zijn. De provincie Drenthe acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de provincie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de provincie. Om de risico's van provincie Drenthe in kaart te brengen, wordt periodiek de risico-inventarisatie geactualiseerd en een risicoprofiel opgesteld. Uit de actuele inventarisatie zijn in totaal 44 risico's naar voren gekomen en beschreven. In het onderstaande overzicht staan de 10 belangrijkste risico's (= 73,90 % invloed op totaal) en hoe deze beheerst worden. Bij de meeste van de 44 risico's zijn beheersmaatregelen benoemd. Als een beheersmaatregel wordt toegepast leidt dit tot een lagere risicoscore.

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg	incidenteel / structureel
Risk0036	Attero beschikt niet over de financiële middelen om bovenafdracht van de stortplaats te Wijster te kunnen realiseren.	De kosten voor de bovenafdracht komen voor rekening van de provincie	Attero heeft aan de provincie een borgtocht afgegeven, met hieraan gekoppeld twee financiële ratio's. Attero wordt geacht een acceptabele financiële positie te hebben als zij voldoet aan beide ratio's, die worden onderbouwd met de jaarlijks te ontvangen geconsolideerde jaarrekening en accountantsverklaring. Op deze wijze zijn wij in staat de financiële positie van Attero te monitoren en indien nodig maatregelen te nemen.	max. € 14.500.000	structureel
Risk0019	Het doelvermogen in het Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen provincie Drenthe is onvoldoende om de eeuwigdurende nazorg te kunnen financieren.	De kosten voor de eeuwigdurende nazorg komen voor zover deze niet gedekt kunnen worden door het fonds voor rekening van de provincie.	In gesprek met Attero blijven over mogelijkheden om vermogen op peil te brengen dan wel te houden. Indien de contante waarde van het doelvermogen 10% of meer afwijkt van de reeds opgebouwde waarde, wordt er afgerekend met Attero. Ook kan er iedere vijf jaar, en na vaststelling van een nieuw nazorgplan, worden afgerekend.	max. € 11.000.000	structureel
Risk0022	Verlaging uitkering provinciefonds	Lagere inkomsten en daardoor geringere bestedingsruimte of noodzaak tot ombuigingen	Invloed uitoefenen door o.a. inbreng in IPO; lobby	max. € 7.000.000	structureel
Risk0024	De waarde van de beleggingsportefeuille van de NOM daalt, waardoor de marktwaarde van de NOM ook daalt.	Op grond van BBV mag onze boekwaarde (historische verkrijgingsprijs) niet hoger zijn dan die marktwaarde, waardoor een afwaardering moet plaatsvinden.	Invloed uitoefenen als aandeelhouder.	max. € 2.000.000	structureel
Risk0016	Juridische fouten bij staatssteun, waarbij de provincie verwijtbaar is	Ten onrechte verstrekte overheidsmiddelen worden teruggevorderd	Deskundigheidsbevordering, inzetten second opinion.	max. € 2.500.000	structureel
Risk0047	Teveel uitgaven aan personeel in (vaste) dienst. (Door onzekerheid van besluiten door het Rijk)	Hogere frictiekosten	Personeel herplaatsen binnen de organisatie, lobby bij het Rijk voor structurele middelen	Max. € 1.000.000	structureel
Risk0037	Het plafond van het BTW-compensatiefonds wordt overschreden.	Terugvordering van het teveel ontvangen BTW via het provinciefonds.	Invloed uitoefenen door o.a. inbreng in IPO; lobby, scherp zijn op btw-declaraties	max. € 1.250.000	structureel
Risk0004	Verstrekke (revolverende) leningen worden niet (volledig) terugbetaald	Aflossing van totale openstaande lening komt in gevaar/wordt vertraagd	Aparte reserve revolverend financieren om verliezen op te vangen. Voor bepaalde leningen geldt een hypothecaire zekerheidsstelling	max. € 1.000.000	structureel
Risk0034	Wegvloeien kennis	Voor (tijdelijke) vervanging moeten hoge kosten voor inhuur en advies worden gemaakt. Het ontbreken en verloren gaan van kennis. De continuïteit van kennis in de organisatie wordt niet gewaarborgd	Ambities afstemmen op de beschikbare capaciteit. Realistische werkplanningen maken. Strategische Personeelsplanning invoeren en bijhouden.	max. € 1.000.000	structureel

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg	incidenteel / structureel
Risk0020	Gevraagde dienstverlening en ontwikkelingen kunnen niet worden geleverd	Continuïteit dienstverlening komt in gevaar	Inhuren tijdelijke expertise	max.€ 1.000.000	structureel

In de tabel is onderscheid gemaakt in incidentele en structurele risico's. De risico's die als structureel kunnen worden aangemerkt (en dus van invloed zijn op het meerjarenbeeld van de provincie), hebben wij voor 1 jaar meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Wij zijn namelijk van mening dat indien structurele risico's zich voordoen, hier binnen een jaar beleidsmatig op kan worden geanticipeerd en dat dus geen beroep hoeft te worden gedaan op de beschikbare structurele weerstandscapaciteit. Dit betekent dat wij bij de analyse van de toereikendheid van de beschikbare weerstandscapaciteit geen onderscheid hebben gemaakt tussen incidentele en structurele risico's.

Op basis van de ingevoerde risico's en geactiveerde beheersmaatregelen is een risicosimulatie uitgevoerd. De simulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van risico's ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit de simulatie volgt dat met 90% zekerheid alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 17.641.762,-- als benodigde weerstandscapaciteit.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de Provincie Drenthe bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken, hieronder valt onder meer de hiervoor ingestelde Risicoreserve. Voor het afdekken van de risico's wordt gebruik gemaakt van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Weerstand	Startcapaciteit
Risicoreserve	18.707.500
Omvang Algemene Reserve	5.000.000
Post voor onvoorziene uitgaven	250.000
Onbenutte belastingcapaciteit	31.202.000
Totale weerstandscapaciteit	55.159.500

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Aangezien de risicoreserve, de omvang van de Algemene Reserve en de post voor onvoorziene uitgaven bij calamiteiten direct aanwendbaar zijn, worden uitsluitend deze bedragen gebruikt om de weerstandsnorm te berekenen. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen. De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit in relatie tot het risicoprofiel wordt nauwlettend gevolgd.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 23.957.500}{€ 17.641.762} = 1,36$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Conclusie / Samenvatting

Met 90% zekerheid kunnen alle risico's worden afgedekt met een bedrag van € 17.641.762,--
De werkelijke omvang van de Risicoreserve is op het gewenste niveau. We blijven kritisch kijken in welke mate we door beheersmaatregelen de omvang van de risico's kunnen inperken.

Verplichte kengetallen financiële positie in begroting

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. De kengetallen geven in samenhang inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid en helpen bij het beoordelen van de (ontwikkeling van de) financiële positie van de provincie. Hieronder staan de financiële kengetallen voor de provincie Drenthe weergegeven.

Financiële kengetallen	2024	2025	2026	2027	2028	2029
	realisatie	begroting	begroting	begroting	begroting	begroting
1A. Netto schuldquote	-5,2%	32,7%	63,7%	89,2%	105,0%	122,9%
1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-33,4%	9,4%	37,6%	57,5%	67,2%	83,1%
2. Solvabiliteitsratio	47,3%	40,0%	33,2%	26,6%	26,7%	23,4%
3. Grondexploitatie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
4. Structurele exploitatieruimte	17,6%	6,7%	2,8%	8,9%	13,6%	3,6%
5. Belastingcapaciteit	105,3%	103,6%	102,2%	102,2%	102,2%	102,2%

1A. De netto schuldquote drukt het niveau van de netto schuld uit in een percentage van de totale baten. De netto schuld is het saldo van de schulden enerzijds en de liquide middelen en vorderingen anderzijds. Een negatieve schuldquote betekent dat de omvang van de liquide middelen en vorderingen hoger was dan de omvang van de schulden. De netto schuldquote ontwikkelt zich negatief door de verwachte afname van de liquide middelen en financieringsbehoefte (toename van de schulden) in de komende jaren. Deze ontwikkeling is wel minder sterk dan we vorig jaar nog verwachtten. In de Begroting 2025 werd voor 2026 nog uitgegaan van 142%, dat is nu naar beneden bijgesteld.

1B. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan partijen die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

Voor onze provincie geldt dat er nog geen leningen zijn aangetrokken, wel wordt een deel van de eigen middelen uitgeleend aan derden.

2. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Daar is bijvoorbeeld sprake van indien een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (omdat het vast zit in bijvoorbeeld het Provinciehuis of omdat er andere investeringen mee zijn gefinancierd). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de provincie. De solvabiliteit is op dit moment goed, maar neemt in de komende jaren af. De begrote onttrekkingen aan de reserves en het balanstotaal dat door investeringen toeneemt resulteren in een steeds groter deel van de balans dat door vreemd vermogen wordt gefinancierd. Hierdoor neemt de solvabiliteit af.

3. De provincie Drenthe heeft geen grondexploitaties. Dit kengetal is daarom niet relevant.

4. Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het provinciefonds en de opbrengsten uit de opcenten op de motorrijtuigbelastingen. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten (inclusief onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves) en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder ook de rente en aflossing van een lening) te dekken. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is wendbaarder dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Dit geldt de komende jaren ook voor de provincie Drenthe.

5. De opcenten op de motorrijtuigenbelasting zijn voor provincies de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller deze in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Het kengetal geeft weer hoe het opcententarief van de provincie zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde opcententarief van alle provincies, uitgedrukt in een percentage. Uit het kengetal blijkt dat wij meer opcenten heffen dan het landelijk gemiddelde. Het kengetal belastingcapaciteit is echter iets anders dan de onbenutte belastingcapaciteit; dat is het verschil tussen het gehanteerde opcententarief en het door het Rijk vastgestelde maximale tarief. Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald (voor 2026 naar verwachting circa 144 opcenten). Geen enkele provincie maakt gebruik van dit maximale tarief.

Analyse en conclusie

Een afzonderlijk kengetal zegt nog niet zoveel over de financiële positie en weerbaarheid van de provincie. De kengetallen moet altijd in hun onderlinge samenhang worden gezien, voor een goede beoordeling van de financiële positie en wendbaarheid van de begroting. Zo hoeft een hogere schuld geen probleem te zijn als de solvabiliteit goed is, als de exploitatie voldoende ruimte biedt om de rente en aflossing te betalen, of wanneer de onbenutte belastingcapaciteit voldoende is om structurele baten te vergroten, mocht dat noodzakelijk zijn.

Als we aansluiting zoeken bij de signaalwaarden uit het Gemeenschappelijk financieel toezichtkader zoals provincies dat hanteren bij hun toezichthoudende rol op gemeenten, dan zien we dat de kengetallen zich (blijven) bewegen binnen de kolommen Gezond en Neutraal:

Signaleringswaarden kengetallen			
	Gezond	Neutraal	Risicovol
1A. Netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%
1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte	<90%	90-130%	>130%
2. Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
3. Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
4. Structurele exploitatieruimte	>0%	0%%	<0%
5. Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Dit geeft aan dat onze provincie, gebaseerd op de begroting, voldoende weerbaar en wendbaar is om tegenvallers op te kunnen vangen of extra structurele uitgaven te kunnen dekken.

Echter, er is wel een trend te zien waarbij de kengetallen zich negatief ontwikkelen, als gevolg van de benutting van de reserves en investeringen die er naar verwachting voor zorgen dat de liquide middelen afnemen en zullen resulteren in een verwachte financieringsbehoefte in de toekomst.

De historie laat zien dat de gerealiseerde kengetallen doorgaans positiever uitvallen dan begroot, doordat uitgaven achterblijven (exploitatie en investeringen). Dit maakt mede dat we de ontwikkelingen blijven volgen. De financiële positie is nu nog robuust en zal dat naar verwachting de komende jaren ook blijven.

Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatie gemoeid. In deze paragraaf worden de beleidslijnen en de beheersmatige aspecten, zoals de uitvoering van het onderhoud, weergegeven.

In 2024 is voor het eerst een Nota Onderhoud kapitaalgoederen opgesteld.

Kapitaalgoederen zijn alle goederen die in eigendom zijn van de provincie met een meerjarig nut. De kapitaalgoederen zijn opgenomen op de balans. Ze moeten goed onderhouden worden, zodat ze in stand blijven en er geen achterstallig onderhoud ontstaat met financiële gevolgen voor de toekomst. De kapitaalgoederen zijn in deze paragraaf als volgt gerubriceerd:

- wegen en vaarwegen;
- gebouwen

Wegen en Vaarwegen

Wat willen wij bereiken?

De provincie Drenthe is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van 525 km wegen, 177 km vaarwegen, 248 km fietspaden, 68 vaste bruggen, 45 beweegbare bruggen, 21 sluizen, en 27.292 bomen (peildatum 1 september 2024). Deze objecten dragen bij aan het realiseren van de programma doelen van onze provincie. Er is veel geld gemoeid met zowel de investering als het onderhoud. Dit maakt dat we zorgvuldig omgaan met onderhoud en dat we rekening houden met de belangen van de gebruikers.

De beheer- en onderhoudsactiviteiten voor Wegen en Vaarwegen maken onderdeel uit van programma 5: Mobiliteit en Bereikbaarheid. Het programma heeft als ambitie dat de provincie Drenthe in alle opzichten optimaal bereikbaar moet zijn. Vanuit het perspectief van beheer en onderhoud betekent dit dat de activiteiten zijn gericht op een goede beschikbaarheid van het (vaarweg-)verkeer en er aandacht is voor een aantrekkelijke omgeving rondom wegen en vaarwegen.

In 2024 is de Beleidsnota Onderhoud kapitaalgoederen provincie Drenthe 2024 door Provinciale Staten vastgesteld. Volgens deze nota wordt het doelmatige beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen gedaan op basis van de wettelijke kaders, waarbij het uitgangspunt is dat het asset toegankelijk is, op een veilige wijze gebruikt kan worden en dat kapitaalvernietiging door achterstallig onderhoud wordt voorkomen.

De basis voor het onderhoud is het Beleidskader beheer en onderhoud Wegen en Vaarwegen 2020 en het Beheerplan beheer en onderhoud Wegen en Vaarwegen 2020.

In het Beleidskader beheer en onderhoud Wegen en Vaarwegen 2020 zijn de kaders vastgelegd hoe het beheer en onderhoud van de wegen en vaarwegen plaatsvindt en bevat de beheerstrategie van het areaal van fysieke objecten. Op basis van deze beleidskaders zijn in het Beheerplan beheer en onderhoud Wegen en Vaarwegen 2020 de beheer- en onderhoudsactiviteiten beschreven. De beheerstrategie is afgestemd op het voldoen aan wet- en regelgeving en de bestuurlijke doelstellingen. De daaruit volgende programmering en benodigde financiën zijn vervolgens opgenomen in het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP). Het doel hiervan is om kapitaalvernietiging en achterstallig onderhoud te voorkomen.

De (vervangings)investeringen maken geen onderdeel uit van het MJOP maar zijn wel onderdeel van de totale onderhoudsopgave.

Wat gaan wij daarvoor doen?

In 2023 is het Meerjaren Onderhoudsprogramma 2023-2026 vastgesteld, waarbij in 2025 een actualisatie heeft plaatsgevonden voor de jaren 2025 en 2026. Hierin is de voortgang en de planning van het onderhoud geactualiseerd en is conform de vastgestelde Nota onderhoud kapitaalgoederen provincie Drenthe 2024 de indexatie verwerkt.

Vast Onderhoud

Vast Onderhoud betreft activiteiten en reparaties ten behoeve van de dagelijkse beschikbaarheid van en veiligheid op het areaal. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Vast Onderhoud voor de vaarwegen en de wegen. Doel is het object in goed werkende en veilige staat te houden. Een deel is niet planbaar onderhoud (bijvoorbeeld herstellen van schades) een ander deel is wel planbaar, en wordt minimaal ieder jaar 1 keer uitgevoerd. Het gaat dan onder andere om beheerstaken zoals gladheidsbestrijding, maaien, schoonmaken etc. Het vast onderhoud is jaarlijks nagenoeg hetzelfde bedrag en is conform de vastgestelde Nota onderhoud kapitaalgoederen provincie Drenthe 2024 geïndexeerd.

Variabel Onderhoud

Variabel Onderhoud betreft planbaar onderhoud dat eens in de zoveel jaar uitgevoerd wordt om de oorspronkelijke levensduur van het areaal te borgen. Het gaat om ingrijpend onderhoud op een substantieel deel van het object (geen uitbreiding, verduurzaming waarmee het object wordt uitgebreid of verbeterd, verandering van functie of nieuwe doeleinden). Er wordt onderscheid gemaakt tussen Variabel Onderhoud voor de vaarwegen en de wegen. Het doel is het object in dezelfde/oorspronkelijke staat te houden om de beoogde levensduur van het object te halen. De onderhoudsactiviteiten worden meestal gepland op basis van een inspectie waarbij de toestand wordt vastgesteld.

In de Beleidsnota Onderhoud kapitaalgoederen provincie Drenthe 2024 is opgenomen dat voor variabel onderhoud een voorziening gevormd dient te worden. De documentatie omtrent voorzieningen luistert nauw. In overleg met de accountant is afgesproken dat de komende 2 jaar besteed wordt om de documentatie en werkwijze aan te passen en op die manier toe te werken naar een voorziening. Het voordeel van een voorziening is dat door een vaste toevoeging (dotatie) aan een voorziening de onderhoudskosten geen schommelingen vertonen in de lopende jaren. De werkelijke onderhoudsuitgaven vinden dan niet meer plaats in de exploitatie maar rechtstreeks op de Voorziening (balans).

(Vervangings)investeringen

Deze uitgaven maken geen deel uit van het onderhoud, maar zijn wel onderdeel van de totale onderhoudsopgave.

(Vervangings)investeringen zijn gericht op het vervangen van een object, als:

- economische levensduur bereikt is (onderhoud niet langer rendabel is),
- in stand houden (van goede werking van het object) technisch niet meer mogelijk is, of
- de technische levensduur van een object is bereikt.

Het gaat om vervanging van een object. Veelal vindt er een significante kwaliteitsverbetering en mogelijk een uitbreiding, wijziging of nieuwe doeleinden van de functie, of het betreft verduurzaming waarmee het object wordt uitgebreid of verbeterd.

Het betreft duurzame kapitaalgoederen waarvan het gebruik zich uitstrekt over meerdere jaren.

Er loopt een investeringskrediet voor het vervangen van beschoeiing (2021-2024). De projecten staan gepland tot en met 2026.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Het resultaat hiervan is het veilig beschikbaar houden van het provinciale wegenbestand op het afgesproken kwaliteitsniveau als integraal onderdeel van de Drentse economie met daarbij aandacht voor een schone, gezonde, mooie leefomgeving.

Daarnaast is het resultaat het veilig en beschikbaar houden van de provinciale vaarwegen op het huidige kwaliteitsniveau met aandacht voor een schone en gezonde leefomgeving en waarbij de functionaliteit voor de beroeps-/recreatievaart en de aan- en afvoer van water gewaarborgd blijft.

Gebouwen

Wat willen wij bereiken:

We wensen als provincie Drenthe regie te voeren op vastgoed met een integrale aanpak. Daarvoor is de Nota Vastgoedbeleid. Ten aanzien van het vastgoed in ons eigendom hebben we drie kerntaken te weten, onderhouden, beheren en verduurzamen.

De provincie Drenthe heeft centraal de volgende gebouwen in beheer en onderhoud:

- Het provinciehuis
- Het Drents Museum
- Het Depot Drents Museum
- Vier actieve steunpunten (vaar)wegen (Peelo, Kloosterveen, Rogat en Schoonebeek)
- Een passief steunpunt (vaar)wegen (Borger)
- Gieten Kiosk (P+R/Busstation)
- Health Hub Roden (HHR)

Van het Provinciehuis, Drents Museum, Depot Drents Museum, Steunpunten en kiosk Gieten en Health Hub Roden zijn MeerJaren Onderhouds Plannen (MJOP's). De MJOP's zijn handvatten voor de gebouwenbeheerders. Men bekijkt kritisch wat de werkelijke staat van onderhoud is van de diverse bouwkundige en installatie-onderdelen en op basis daarvan wordt onderhoud uitgevoerd. Hiermee wordt het onderhoudsbudget zo doelmatig mogelijk benut, waarbij de kwaliteit van het onderhoud op peil blijft.

Provinciehuis

Het vastgoed- en exploitatiebeleid bestaat uit het onderhouds- en het huisvestingsbeleid. Het huisvestingsbeleid richt zich op het gebruik van het gebouw en hoe we met onze werkomgeving om willen gaan. Onze werkomgeving is activiteitengericht, flexibel, schoon, open en transparant.

Daarnaast stimuleert de werkomgeving tot ontmoeten en samenwerking. In het Huisvestingsbeleidsplan wordt beschreven hoe we het provinciehuis gebruiken. Hieraan liggen onder andere bezettingsgraadmeting, tevredenheidsmeting en de visie van de directie op de ontwikkeling van de organisatie ten grondslag. De visie op hybride werken is van invloed op de manier waarop wij werken en hoe wij omgaan met ons vastgoed en de faciliteiten daarbinnen. De invulling van hybride werken is dat we duurzaam, tijd-, en plaats onafhankelijk werken, gelijkwaardig aan elkaar en met aandacht voor vitaliteit en gezondheid. De verwachting is dat de kantooromgeving zich steeds meer zal ontwikkelen naar een ontmoetings-, samenwerkings- en vergaderlocatie met bijbehorende faciliteiten waar nog steeds, maar in mindere mate, bureauwerk kan worden verricht.

In 2026 willen we starten met het geplande grootschalig onderhoud. Naast het dagelijks onderhoud, waarbij het voornamelijk gaat om het oplossen van storingen, wordt planmatig onderhoud uitgevoerd. Het planmatig onderhoud wordt gedekt uit de Voorziening meerjarenonderhoud provinciehuis. Onderhoudsgevoelige elementen van het exterieur en het interieur, zowel bouwkundig als installaties van technische aard, zijn vastgelegd in een MJOP. Om de vijf jaar wordt het MJOP, conform

regelgeving, geactualiseerd. Binnen het onderhoud wordt waar mogelijk duurzaam, milieuvriendelijk en circulair gewerkt. Het onderhoud is gericht op een gebouw dat representatief, efficiënt, effectief en prettig in het gebruik is.

Drents Museum

Om zo planmatig mogelijk het onderhoud aan de gebouwen van het Drents Museum uit te voeren, is een MJOP opgesteld. In 2026 wordt het herstel van de zuidgevel afgerond.

Er gelden voor het Drents Museum dezelfde beleidsmatige uitgangspunten als voor het Provinciehuis. Alleen ligt bij het Drents Museum extra nadruk op het conserveren en in stand houden van het monumentale pand voor de toekomst. Het gebouw is een parel voor Assen en heeft een sterk representatieve functie.

Depot Drents Museum

Naast de beleidsmatige uitgangspunten zoals verwoord voor het Provinciehuis, is het onderhoud bij het Depot gericht op stabiele klimatologische omstandigheden. Hierdoor kunnen de museumstukken onder goede condities worden bewaard. In 2026 gaan we bezien of we het depot verder kunnen verduurzamen.

Steunpunten

De provincie beschikt over vijf provinciale steunpunten voor het onderhoud van wegen en vaarwegen, waaronder zoutloodsen en diverse opslagfaciliteiten. De provincie is verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van de bouwkundige en installatietechnische voorzieningen van de kantoren, zoutloodsen en overkappingen.

Kiosk en HUB Gieten

Met de kiosk en Hub Gieten wordt voorzien in de faciliteiten voor het OV-knooppunt Gieten.

Health Hub Roden

Het pand wordt verhuurd aan de Stichting Health Hub Roden tot 31 december 2025. Vervolgens bekijken we welke bestemming het pand krijgt.

Wat gaan wij daarvoor doen?

We werken op basis van ons vastgoedbeleid. Dit fungeert als een helder beleidskader van waaruit we handelen en sturen. Voor de gebouwen zijn MJOP's opgesteld als handvatten voor de budgettering en uitvoering van de gebouwenbeheerders. Er wordt kritisch gekeken wat de werkelijke staat van onderhoud is van de diverse bouwkundige- en installatieonderdelen om te bepalen welk onderhoud op welk moment moet worden uitgevoerd. Hierdoor wordt het onderhoudsbudget zo optimaal mogelijk ingezet. Bij een eerstvolgende actualisatie van de MJOP's zullen hierin ook de resultaten van de Risico Inventarisatie en Evaluatie in meegenomen worden.

Samenvatting

	2026	2027	2028	2029
Wegen				
Onderhoud wegen				
Lasten	20.349.682	18.464.434	18.464.434	18.464.434
Vaarwegen				
Onderhoud vaarwegen (incl. woningen)				
Lasten	5.292.901	2.730.223	2.730.223	2.730.223
Gebouwen				
Onderhoud provinciehuis				
Lasten, storting in de voorziening	361.623	361.623	361.623	361.623
Lasten dagelijks onderhoud	320.057	320.057	320.057	320.057
Onderhoud Drents Museum				
Lasten, storting in de voorziening	650.606	650.606	650.606	650.606
Lasten dagelijks onderhoud	229.313	229.313	229.313	229.313
Onderhoud Depot Drents Museum				
Lasten, storting in de voorziening	156.250	156.250	156.250	156.250
Lasten dagelijks onderhoud	47.072	47.072	47.072	47.072
Accommodatie Steunpunten				
Lasten, storting in de voorziening	74.250	74.250	74.250	74.250
Lasten dagelijks onderhoud	63.500	63.500	63.500	63.500
Onderhoud Accommodatie Health Hub Roden				
Lasten, storting in de voorziening	52.614	52.614	52.614	52.614
Lasten dagelijks onderhoud	42.000	42.000	42.000	42.000
Totaal (lasten)	27.639.868	23.191.942	23.191.942	23.191.942

Paragraaf 2.4 Financiering

Inleiding

In de paragraaf financiering wordt het financieringsbeleid besproken. Financiering heeft enerzijds betrekking op het (tijdelijk) uitzetten en aantrekken van financiële middelen uit hoofde van treasury, anderzijds op het verstrekken van geldleningen en garanties uit hoofde van de publieke taak.

In deze paragraaf gaan we in op het risicobeheer en de stand van zaken en ontwikkelingen met betrekking tot onze tijdelijk overtollige middelen. Verder gaan we in op de renteontwikkelingen, liquiditeitsbegroting en financieringsbehoefte. Ook komen de leningen verstrekt uit hoofde van de publieke taak aan bod, gevolgd door de garant- en borgstellingen. Hierbij wordt ook ingegaan op de risicopositie met betrekking tot de leningen en garanties.

Wat is treasury?

Treasury omvat alle activiteiten die gericht zijn op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Treasury omvat alle werkzaamheden gericht op het formuleren van beleid, het aantrekken van eventueel noodzakelijke financiering en het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen.

Wat zijn financieringen in het kader van de publieke taak?

Binnen de geldende wet- en regelgeving bepaalt de provincie wat zij onder haar publieke taak verstaat en hoe deze wordt uitgeoefend. Voor de uitoefening van haar publieke taak kan de provincie leningen en garanties tegen bepaalde voorwaarden verstrekken aan een onderneming om hiermee een voor de provincie Drenthe gewenst beleidsdoel te behalen.

Wat willen wij bereiken?

De provincie heeft een behoudend treasurybeleid.

Het beleid is gericht op het minimaliseren van financiële risico's en het binnen de geldende (wettelijke) kaders behalen van een zo optimaal mogelijk rendement. Dit kan betekenen dat (potentieel) niet het hoogste rendement wordt behaald.

Het treasurybeleid heeft de volgende doelstellingen:

- het verkrijgen en behouden van duurzame toegang tot financiële markten, tegen de scherpst mogelijke condities, zodat te allen tijde in de behoefte aan financiële middelen kan worden voorzien;
- het minimaliseren van financiële risico's, zoals liquiditeits-, krediet- rente-, valuta-, koers- en solvabiliteitsrisico's;
- het opzetten en onderhouden van een goede en efficiënte financiële infrastructuur;
- het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- het optimaliseren van de renteresultaten binnen de geldende wet- en regelgeving en de richtlijnen en limieten van de Nota financiering provincie Drenthe 2024.

Wat zijn onze belangrijkste kaders?

Provinciale Staten geven de kaders voor de uitvoering van het beleid door middel van de Financiële verordening provincie Drenthe 2024, de Nota financiering provincie Drenthe 2024 en de paragraaf financiering in de begroting. Dit alles in overeenstemming met de bepalingen in de Provinciewet, het

Besluit begroting en verantwoording (BBV) en de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en onderliggende ministeriële regelingen.

Provinciale Staten worden door middel van de paragraaf financiering in de jaarrekening in staat gesteld haar controlerende taak uit te voeren op het gevoerde beleid, zoals is geregeld in de Provinciewet.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Risicobeheersing

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid is het beheersen van risico's. Onder risicobeheer wordt verstaan: inzicht krijgen in de omvang van het risico, de gevolgen van dat risico afwegen en indien nodig beheersmaatregelen treffen. Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf financiering aandacht geschonken dient te worden aan de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer. De Nota financiering gaat in op de volgende risico's: renterisico, valutarisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, koersrisico en solvabiliteitsrisico. Solvabiliteitsrisico komt aan de orde in de Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. In onderstaande tabel de overige risico's beschreven, waarbij ook de risico-inschatting en de bijbehorende getroffen beheersmaatregelen worden vermeld.

Risico	Toelichting	Risico inschatting	Beheersmaatregel
Renterisico kortlopende schulden - kasgeldlimiet	Het renterisico op kortlopende schulden kan aanzienlijk zijn als de provincie een te groot deel van haar financieringsbehoefte met kortlopende leningen invult. Fluctuaties in de korte rente kunnen direct een relatief grote invloed hebben op de rentelasten. De kasgeldlimiet stelt een grens aan de omvang van de kortlopende financiering en is het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto vlottende (kortlopende) schuld per kwartaal mag hebben. Voor provincies is dat 7% van het begrotingstotaal.	Laag	Naar verwachting zal deze limiet niet worden overschreden in 2026.
Renterisico langlopende schulden - renterisiconorm	Het renterisico op langlopende schulden is het risico dat de rentelasten fors stijgen als nieuw aan te trekken leningen een hogere rente hebben dan de leningen die worden afgelost. Het renterisico op langlopende schulden mag daarom de wettelijke renterisiconorm niet overschrijden. De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal.	Zeer laag	Op dit moment heeft de provincie geen langlopende leningen. De renterisiconorm zal ook in 2026 niet worden overschreden.
Valutarisico	Het risico dat de wisselkoers van vreemde valuta verandert, zodat een vordering, schuld of verplichting, luidende in vreemde valuta, nadelig wijzigt.	Nihil	Valutarisico's worden uitgesloten, conform de Nota financiering provincie Drenthe. Betalingsverkeer, uitzettingen en financiering vinden alleen plaats in euro's.
Kredietrisico	Het kredietrisico heeft betrekking op de mogelijkheid dat een derde partij, waarbij uitzettingen uitstaan, verplichtingen niet kan nakomen waardoor de hoofdsom (deels) verloren gaat.	Laag	Het uitzetten van gelden vindt plaats conform de bepalingen in de Wet fido en de onderliggende ministeriële regelingen. De kredietwaardigheid van de tegenpartij wordt gevolgd. De Nederlandse Staat (schatkistbankieren) en haar decentrale overheden (onderling lenen) worden als zeer kredietwaardig beschouwd. Leningen in het kader van de publieke taak worden verstrekt met inachtneming van het bepaalde in de Nota financiering provincie Drenthe.
Intern liquiditeitsrisico	De kans dat er niet aan de financiële verplichtingen kan worden voldaan door een tekort aan liquide middelen.	Laag	Door middel van een liquiditeitsplanning worden de aanwezige liquide middelen afgestemd op de verwachte ontvangsten en uitgaven.
Koersrisico	Het koersrisico is het risico dat de uitzettingen in waarde verminderen door ongunstige koers- c.q. renteontwikkelingen.	Nihil	-

Voldoen aan kasgeldlimiet en renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is opgenomen in de Wet fido en stelt een grens aan de omvang van de korte financiering (looptijd < 1 jaar). Korte financiering dient ervoor om tijdelijke liquiditeitstekorten voor de financiering van lopende uitgaven op te vangen. Juist voor korte financiering geldt dat het renterisico

aanzienlijk kan zijn, aangezien fluctuaties in de rente bij korte financiering direct een relatief grote invloed kunnen hebben op de rentelasten. De kasgeldlimiet bedraagt 7% van het begrotingstotaal. Voor 2026 is dat circa € 44 miljoen.

De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet structureel overschrijden. Uiterlijk bij de derde overschrijding geldt een meldplicht aan de toezichthouder. Wij verwachten, net als in voorgaande jaren, dat de kasgeldlimiet in 2025 niet zal worden overschreden.

Renterisiconorm

Om het renterisico op de langlopende schuld te beheersen is in de Wet fido de renterisiconorm opgenomen. Renterisico op de langlopende schuld (looptijd > 1 jaar) heeft betrekking op de contractuele renteherzieningen en aflossingen in enig jaar. Het renterisicobedrag is de optelsom van leningen met een renteherziening of een herfinancieringsmoment.

Het doel van de renterisiconorm is het voorkomen van een overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één bepaald jaar. De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal en mag niet worden overschreden.

De provincie Drenthe heeft op dit moment geen langlopende geldleningen opgenomen. De renterisiconorm zal in 2026, en naar verwachting ook in de jaren daarna, niet worden overschreden. Dit is in onderstaande tabel weergegeven.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)		2026	2027	2028	2029
Stap					
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	0	0	0	0
(3) = (1 + 2)	Renterisico	0	0	0	0
(4)	Renterisiconorm	126.197	126.197	126.197	126.197
(5) = (4 > 3)	Ruimte onder renterisiconorm	126.197	126.197	126.197	126.197
Berekening					
(4a)	Begrotingstotaal 2026	630.985			
(4b)	Percentage	20%			
(4) = (4a x 4b)	Renterisiconorm van alleen 2026	126.197			

Optimaliseren van rendement

Schatkistbankieren

De overtollige liquide middelen die niet voor de uitoefening van de publieke taak ingezet worden, moeten conform de Wet fido aangehouden worden bij het Rijk (verplicht schatkistbankieren). Dit betekent dat de middelen op een rekening-courant bij het ministerie van Financiën worden aangehouden, maar wel vrij ter beschikking van de provincie staan.

Ook mogen leningen worden verstrekt aan openbare lichamen: andere decentrale overheden waarmee geen toezichtsrelatie bestaat (ook genoemd: onderling lenen). Op dit moment heeft de provincie geen leningen meer verstrekt aan openbare lichamen, de laatste zijn in 2024 aan ons afgelost. Het is mogelijk dat we in de toekomst (kortlopend) leningen aan decentrale overheden gaan verstrekken, mits dit voldoende rendement oplevert ten opzichte van de tarieven die op tegoeden in de schatkist van toepassing zijn.

De uitzonderingen op het verplichte schatkistbankieren zijn vastgelegd in de Regeling schatkistbankieren, waaronder middelen aangehouden in het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe en middelen voor zover deze het zogenaamde drempelbedrag niet te boven gaan. Het drempelbedrag is gelijk aan 2% van het begrotingstotaal, indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen: voor Drenthe is dat het geval.

Uitzettingen van tijdelijke overtollige middelen

In onderstaande tabel is de treasuryportefeuille opgenomen, met de prognose voor 2026, onderverdeeld naar kortlopende en langlopende uitzettingen. De afname van de omvang van de totale portefeuille is het gevolg van uitvoering van beleidsvoornemens. Verderop in deze paragraaf wordt ingegaan wat de verwachte ontwikkelingen op de langere termijn zijn en wat dit betekent voor de financieringsbehoefte van de provincie.

Treasuryportefeuille (bedragen x € 1.000)		30-06-2025	Prognose 31-12-2026
Kortlopende uitzettingen	's Rijks schatkist	399.099	96.247
Langlopende uitzettingen	Leningen aan decentrale overheden	0	0
Totaal		399.099	96.247

Drempelbedrag

Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft elke dag naar de schatkist te worden overgeboekt. Het drempelbedrag is het maximale bedrag dat we over een heel kwartaal gezien gemiddeld op dagbasis buiten de schatkist mogen aanhouden en is voor de provincie Drenthe 2% van het begrotingstotaal. Voor 2026 is het drempelbedrag circa € 12,6 miljoen (2% van € 631 miljoen). We verwachten net als in voorgaande jaren het drempelbedrag in 2026 niet te overschrijden.

Ontwikkeling rentebaten

Onze begrote rente is gebaseerd op de rentebaten uit de treasuryportefeuille en de uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Omdat de provincie geen financieringen heeft aangetrokken zijn er geen rentelasten. De verwachte rentebaten zijn op de tegoeden in 's Rijks schatkist zijn voorzichtig meegenomen in de lopende begroting 2025 (€ 6,6 miljoen) en 2026 en 2027 (€ 2,6 miljoen resp. € 0,8 miljoen).

De liquiditeitsprognose laat zien dat de omvang van de treasuryportefeuille de komende jaren zal afnemen, door uitvoering van beleidsvoornemens.

Omdat de rentebaten een algemeen dekkingsmiddel vormen op de provinciale begroting, is de begroting gevoelig voor bewegingen in de rentemarkt. Vrijval van de langlopende uitzettingen of aflossing van leningen in het kader van de publieke taak heeft gevolgen voor de begroting voor zover deze niet (opnieuw) worden uitgezet als leningen in het kader van de publieke taak.

Ontwikkeling rentetarieven

Het monetaire beleid van de ECB is gericht op prijsstabiliteit in het eurogebied: een inflatie van 2% op de middellange termijn. Als maatregel tegen de sterk gestegen inflatie heeft de ECB sinds juli 2022 de depositorente in verschillende stappen verhoogd tot 4,00% in september 2023. Inmiddels is de rente weer in stappen verlaagd tot 2,00%.

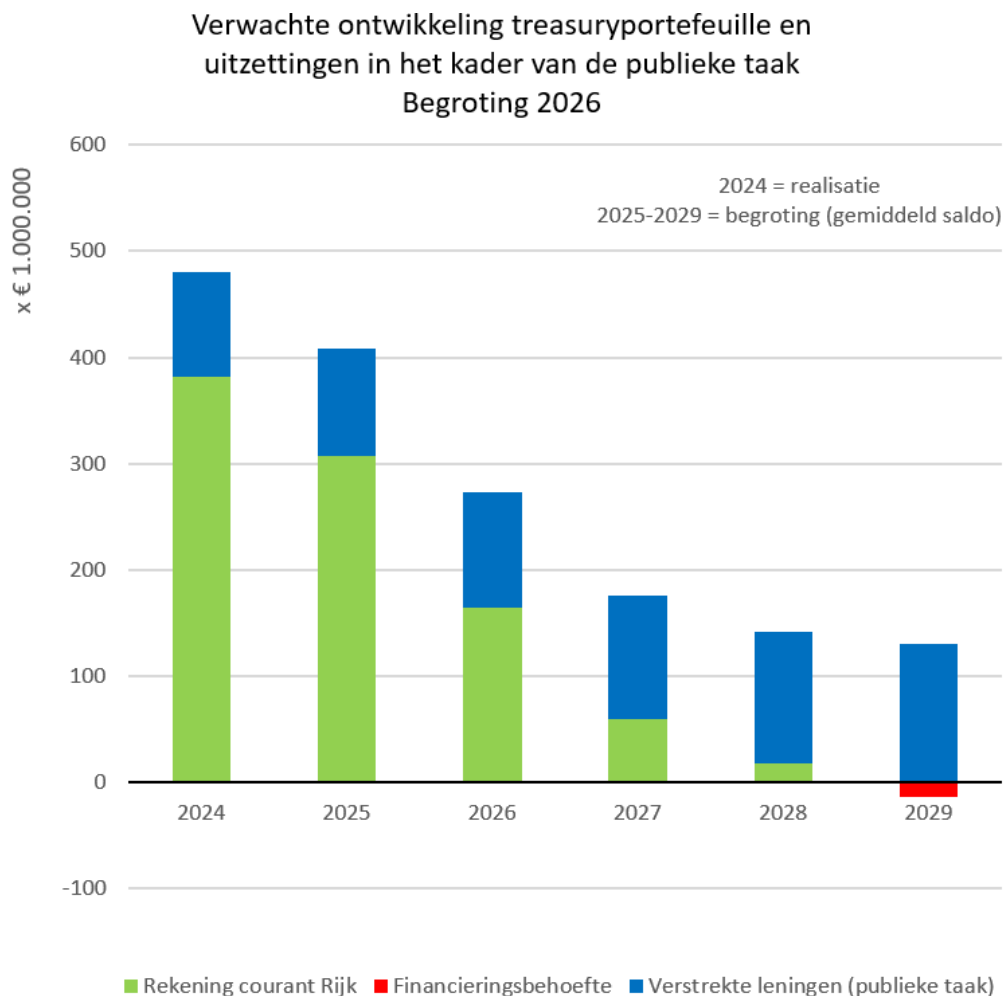
Of de ECB de rente nog verder verlaagt, is onduidelijk. Verschillende banken denken dat het einde aan de renteverlagingen in zicht is, met een verwachting die ligt tussen de 1,50% en 2,00% richting eind 2026.

Renteaanpassingen door de ECB werken ook door in de rentevergoeding die de provincie op haar tegoeden ontvangen.

Optimaal voorzien in de financieringsbehoefte

Liquiditeitsbegroting

De liquiditeitsbegroting geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de liquiditeitspositie en financieringsbehoefte in de komende jaren, gebaseerd op de ambities in onze begroting.

In bovenstaand diagram zijn de verwachte ontwikkelingen van de treasuryportefeuille en de uitzettingen in het kader van de publieke taak weergegeven. De verwachte gemiddelde financieringsbehoefte blijkt hier ook uit.

Bij het opstellen van de liquiditeitsbegroting hanteren we de volgende uitgangspunten:

- De basis wordt gevormd door besluiten van Provinciale Staten.
- Met betrekking tot de uitgezette leningen wordt een inschatting gemaakt van de nog te verstrekken (tranches van) leningen en wordt uitgegaan van de overeengekomen aflossingsschema's.
- Met betrekking tot investeringen wordt een inschatting gemaakt van de fasering van de uitgaven. Gereserveerde bedragen die nog niet aan specifieke investeringsprojecten zijn toegewezen zijn niet meegenomen in de liquiditeitsbegroting. Hetzelfde geldt voor de uitgavenpatronen voor specifieke uitkeringen (SPUKs).

Financieringsbehoefte

Uit het diagram komt naar voren dat op basis van de huidige inzichten en ambities zoals in deze begroting opgenomen, er in 2029 een financieringsbehoefte ontstaat. De financieringsbehoefte is in de tijd opgeschoven, voor een groot deel te verklaren door de omvangrijke SPUKs die reeds zijn ontvangen, maar pas later tot uitgaven zullen leiden. Het moment van de uitgaven is gebaseerd op de jaren waarin de bestedingen in de begroting zijn opgenomen.

Wij hanteren het principe van totaalfinanciering, waarbij de financieringsbehoefte voor de gehele organisatie wordt bepaald. Hierdoor zijn de rentekosten zo laag mogelijk en wordt de administratieve last beperkt. Dit in tegenstelling tot projectfinanciering, waarbij voor een specifiek, zelfstandig project langetermijnfinanciering wordt aangetrokken.

Naarmate we verder vooruit kijken, neemt de onzekerheid in de liquiditeitsprognose toe.

Het gaat dan onder andere om:

- De omvang en timing van te ontvangen SPUKs.
- We ontvangen steeds meer geld via SPUKs van het Rijk, waarbij het om forse bedragen gaat en het lastig is in te schatten wanneer deze middelen uitgegeven zullen gaan worden.
- Vervroegde aflossing van verstrekte leningen en latere opnames van verstrekte leningen.
- Omvang en timing van uitgaven voor grondaankopen.
- Onderbesteding: begrotingswijzigingen, gerealiseerde rekeningresultaten en budgetoverhevelingen die gedurende het jaar plaatsvinden.

Uitzettingen in het kader van de publieke taak

Naast de uitzettingen in het kader van de treasurytaak heeft de provincie diverse leningen en garanties verstrekt in het kader van de publieke taak. Eerst komen de verstrekte leningen aan bod, daarna de garant- en borgstellingen.

Overige verstrekte leningen

De leningen betreffen voornamelijk langlopende, niet verhandelbare vorderingen die veelal een oorspronkelijke looptijd hebben van meer dan een jaar.

Naam (bedragen x €1.000)	Einddatum	Rente	Stand Lening 30-06-2025	Prognose 31-12-2026
Hypotheken				
Medewerkers provincie Drenthe	31-12-36	divers	1.304	1.080
Totaal Hypotheken			1.304	1.080
Verstrekte leningen (kredietsubsidies)				
Bio Energy Hartlief-Lammers B.V.		0,60%	100	100
Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A.	31-03-29	0%	200	150
Coöperatie Kredietunie Drenthe-Overijssel U.A.	31-12-30	3,00%	35	20
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)	31-03-41	0,798%	7.088	6.413
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)	31-03-41	1,416%	899	814
Glasvezel Zuidenveld B.V.	31-10-42	0,65%	4.853	4.433
RE-NET Hoogeveen B.V.	31-12-38	0,82%	3.000	2.600

Naam (bedragen x €1.000)	Einddatum	Rente	Stand Lening 30-06-2025	Prognose 31-12-2026
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 1		0%	39.200	39.200
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 2		2,00%	1.000	13.000
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 3		0%	3.000	6.000
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 4		3,00%		1
Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)	31-12-39	0%	1.200	1.200
Stichting Maatschappij van Weldadigheid	31-12-35	2,00%	523	428
Stichting Van Gogh en Drenthe te Nieuw Amsterdam/Veenoord	30-04-25	0%	46	19
Vekoglas B.V.	31-12-34	0,67%	97	77
Vereniging CPO Gees - Klimopschool	31-12-25	0%	3	0
Totaal Verstrekte leningen (kredietsubsidies)			61.244	74.455
Verstrekte overige geldleningen				
Nationaal Restauratiefonds		1,50%	7.546	12.500
Stichting RTV Drenthe	31-12-35	0,751%	1.186	970
Verwijdering asbestdaken Drenthe (Stimulerings-, Verzilver- en Maatwerklening)		divers	6.647	8.100
Zonneleningen (via SVn)	31-05-30	divers	1.088	300
Totaal Verstrekte overige geldleningen			16.467	21.870
Leningen aan deelnemingen				
Drentse Holding B.V.		0%	2.500	2.500
Enexis Holding N.V. (tranche A)	30-11-80	2,15%	11.858	11.858
Enexis Holding N.V. (tranche B)	30-11-80	1,40%	412	412
WMD Drinkwater N.V.	31-12-34	2,25%	6.000	6.000
Totaal Leningen aan deelnemingen			20.770	20.770
Totaal Overige verstrekte leningen			99.785	118.175

Medewerkers provincie Drenthe

Per 31 december 2024 stond nog circa € 1,4 miljoen aan hypothecaire leningen uit bij medewerkers van de provincie. De toegenomen complexiteit in fiscale wet- en regelgeving, de hogere eisen ten aanzien van zorgplicht voor financiële instellingen, de wens voor meer flexibiliteit in arbeidsvormen en tot slot de onmogelijkheden om iets te laten aan passen in bestaande leningen hebben in de afgelopen jaren geleid tot een versnelde afbouw van de portefeuille. De verwachting is dat de huidige deelnemers veelal zullen blijven, los van verloop door bijvoorbeeld verhuizing en door extra aflossingen. De begrote omvang van de portefeuille is gebaseerd op de aflossingskalender voor de spaar-en annuïtaire hypotheek, en reeds gedane (extra) aflossingen in 2025.

Bio Energy Hartlief-Lammers B.V.

Voor de uitvoering van de Drentse Green Deal is een lening verstrekt van € 200.000,-- . Hiervan is € 100.000,-- afgelost, voor het restant is een voorziening getroffen. Wij blijven in gesprek over de mogelijkheid tot aflossing van het restant van de lening.

Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A.

Aan deze coöperatie is in 2015 een lening van € 338.000,-- verstrekt, als voorfinanciering van haar uitvoerende werkzaamheden ten behoeve van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) in Drenthe. In 2017 is deze lening verhoogd tot € 638.000,--. Het restant van de lening wordt in jaarlijkse termijnen van € 50.000,-- afgelost, voor het laatst op 31 maart 2029.

Coöperatie Kredietunie Drenthe-Overijssel U.A.

Kredietunie Drenthe-Overijssel is een coöperatieve kredietvereniging, voor en door ondernemers. Kredietunie Drenthe-Overijssel verstrekt financiering aan ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en ondersteunt hen daarnaast middels hun kennis, ervaring en contacten. In 2017 heeft de provincie een lening verstrekt van maximaal € 145.000,--. Hiervan is € 50.000,-- opgenomen. Deze € 50.000,-- wordt in 10 jaarlijkse termijnen afgelost.

Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)

Aan Glasvezel De Wolden B.V. is een lening verstrekt van € 9,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. Het netwerk is operationeel en in april 2021 is gestart met de aflossing op de lening. De lening wordt in 20 jaar in maandelijkse termijnen afgelost.

Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)

Aan Glasvezel De Wolden B.V. is een tweede lening verstrekt van € 1.142.000,-- voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. Het netwerk is operationeel en in april 2021 is gestart met de aflossing op de lening. De lening wordt in 20 jaar in maandelijkse termijnen afgelost.

Glasvezel Zuidenveld B.V.

Aan Glasvezel Zuidenveld B.V. is een lening verstrekt van € 5,6 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Het netwerk is operationeel en de lening wordt in 20 jaar in maandelijkse termijnen afgelost. Rente en aflossing worden tijdig ontvangen.

RE-NET Hoogeveen B.V.

Aan RE-NET Hoogeveen B.V. is een lening verstrekt van € 4,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Het netwerk is operationeel en de lening wordt in 20 jaarlijkse termijnen afgelost.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 1

In 2018 is een leningovereenkomst gesloten met Energiefonds Drenthe voor een maximumbedrag van € 39,2 miljoen. De lening is volledig opgenomen. Over de lening is geen rente verschuldigd. Na beëindiging van de activiteiten van Energiefonds Drenthe (thans voorzien per ultimo 2030) wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 2

In januari 2023 is een leningovereenkomst gesloten met Energiefonds Drenthe voor de uitbreiding van het fondsvermogen van € 16 miljoen. Over het opgenomen deel van de lening is een rente van 2% verschuldigd. Per 30 juni 2025 was een bedrag van € 1 miljoen opgenomen. Na beëindiging van de activiteiten van Energiefonds Drenthe (thans voorzien per ultimo 2030) wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 3

In januari 2023 is een leningovereenkomst gesloten met Energiefonds Drenthe voor de uitbreiding van het fondsvermogen van € 6,6 miljoen, dat specifiek zal worden ingezet voor het verstrekken van renteloze leningen ten behoeve van de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Over de lening is geen rente verschuldigd. Per 30 juni 2025 was een bedrag van € 3 miljoen opgenomen. Na beëindiging van de activiteiten van Energiefonds Drenthe (thans voorzien per ultimo 2030) wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 4

In april 2025 is een leningovereenkomst gesloten met Energiefonds Drenthe voor de uitbreiding van het fondsvermogen van € 25 miljoen. Over het opgenomen deel van de lening is een rente van 3% verschuldigd. Wanneer het eerste deel van de lening zal worden opgenomen is nog niet bekend. Daarom is er geen prognose per 31 december 2026 opgenomen. Na beëindiging van de activiteiten van Energiefonds Drenthe (thans voorzien per ultimo 2030) wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)

In juli 2021 is een lening verstrekt aan Stichting Groenfonds van € 1,2 miljoen, ten behoeve van het Ontwikkelfonds Energiecoöperaties. De lening heeft een looptijd tot uiterlijk 31-12-2039. Dit revolverende fonds heeft als doel het stimuleren en professionaliseren van lokale energiecoöperaties in Drenthe. Dit gebeurt onder andere door het verstrekken van leningen als voorfinanciering van de kosten die in de ontwikkelfase van wind- en zonne-energieprojecten worden gemaakt.

Stichting Maatschappij van Weldadigheid

In 2015 is aan de Maatschappij van Weldadigheid als onderdeel van de IGO-Frederiksoord en omstreken voor de aankoop van het Inforum een lening van € 950.000,-- verstrekt. De lening wordt lineair in 20 jaar afgelost.

Stichting Van Gogh en Drenthe te Nieuw Amsterdam/Veenoord

Deze lening van oorspronkelijk € 150.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project. In november 2024 is een nieuw aflossingsschema overeengekomen. Er wordt maandelijks € 1.500,-- afgelost; de laatste termijn bedraagt € 11.500,-- en vervalt op 30 juni 2027.

Vekoglas B.V.

Op 18 december 2019 is aan Vekoglas B.V. een lening verstrekt van € 145.000,--, voor de overname van het glasvezelnetwerk van Coöperatie ECO-Oostermoer Verbindt, om het netwerk in stand te kunnen houden. De lening wordt lineair in 15 jaar afgelost.

Vereniging CPO Gees - Klimopschool

De lening aan deze vereniging bedroeg € 12.500,-- en is verstrekt in het kader van de Subsidieregeling collectieve wooninitiatieven. Een bedrag van € 10.000,-- is conform afspraken afgelost. Het restant wordt uiterlijk 31 december 2025 afgelost, of zoveel eerder als de laatste kavel voor het woningbouwproject wordt geleverd aan een lid van de vereniging.

Nationaal Restauratiefonds

Het Nationaal Restauratiefonds voert het verstrekken van leningen (en subsidies) uit namens de provincie, ook int zij de rente en aflossingen namens de provincie.

Stichting RTV Drenthe

In 2004 is een lening van ruim € 7,1 miljoen verstrekt aan RTV Drenthe, voor de financiering van het pand Beilerstraat 30 te Assen en investeringen in inrichting en apparatuur. Het restant van de lening wordt in jaarlijkse termijnen afgelost. De laatste aflossingstermijn vervalt op 31-12-2035. Rente en aflossing worden tijdig ontvangen.

Verwijdering asbestdaken Drenthe (Stimulerings-, Verzilver- en Maatwerklening)

Omdat in 2017 verwacht werd dat asbestdaken na 2024 verboden zouden zijn, hebben Provinciale Staten in de Investeringsagenda € 3,5 miljoen vrijgemaakt voor sanering van asbestdaken. Hiervan is € 2,75 miljoen gestort als risicoafdekking voor maximaal € 27,5 miljoen aan te verstrekken leningen, via SVn. Tot en met 30 juni 2025 is er voor een bedrag van € 8,7 miljoen aan leningen verstrekt. In 2019 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor een verbod op asbestdaken echter verworpen. Maar we zien na een periode van daling weer een intensivering in het aantal saneringen van asbestdaken. Daarnaast is in mei 2025 een landelijke communicatie- en bewustwordingscampagne van start is gegaan, wat naar verwachting ook effect zal hebben op de belangstelling voor de asbestdakenlening. De subsidieregeling loopt tot en met 2028, op basis van de huidige ontwikkelingen verwachten we dat de stand van de leningen per ultimo 2026 circa € 8,1 miljoen zal bedragen.

Zonneleningen (via SVn)

De laatste Zonneleningen zijn in 2019 door SVn verstrekt. Het uitstaande bedrag van € 9 miljoen is inmiddels teruggebracht tot circa € 1,1 miljoen per 30 juni 2025. Op basis van de huidige aflossingen die SVn aan ons doet verwachten we dat dit bedrag per 31 december 2026 nog circa € 300.000,-- zal zijn.

Drentse Holding B.V.

Aan het MKB Fonds Drenthe (Drentse Holding BV) is in november 2021 een lening van € 10 miljoen beschikbaar gesteld. De lening heeft als doel de omvang van het MKB Fonds Drenthe te vergroten, zodat het ook in de toekomst haar rol kan blijven vervullen in de financiering van het Drentse MKB. De lening wordt in vier tranches van € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld. In december 2024 is de eerste tranche opgenomen. Wanneer de volgende tranche wordt opgenomen is kan nog niet worden bekend.

Enexis Holding N.V. (tranche A)

In juli 2020 is een hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding N.V. verstrekt van € 11,9 miljoen (tranche A), ten behoeve van investeringen in de uitbreiding van het energienetwerk in Nederland. De lening is onderdeel van een totale aandeelhouderslening van € 500 miljoen.

Enexis Holding N.V. (tranche B)

In november 2020 is tranche B van de hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding N.V. verstrekt. Voor Drenthe bedroeg tranche B € 411.534,--.

WMD Drinkwater N.V.

In december 2019 is een lening aan WMD Drinkwater van € 6 miljoen beschikbaar gesteld, ter versterking van haar financiële positie. De lening is achtergesteld bij de vorderingen van andere financiers en heeft een looptijd van 15 jaar. In december 2024 is overeengekomen dat de eerste aflossing met vijf jaar wordt uitgesteld tot 31 december 2030. De einddatum blijft 31 december 2034, wat betekent dat de jaarlijkse aflossing vanaf 2030 wordt verhoogd van € 600.000,-- naar € 1,2 miljoen.

Garant- en borgstellingen

In de afgelopen jaren zijn er diverse garant- en borgstellingen verstrekt. De lopende garant- en borgstellingen zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Garant- en borgstellingen (bedragen x € 1.000)	Aard	Einddatum	Garant-/borgstelling per 30-06-2025	Garant-/borgstelling per 31-12-2026
Triodos Bank N.V.	Garantie	31-12-2047	1.200	1.200
Stichting Nationaal Warmtefonds	Garantie	1-1-2034	61	37
Nationaal Groenfonds (inz. leningen pVSPN)	Garantie		4.418	4.138
Totaal			5.679	5.375

Triodos Bank

Woningbouwcoöperaties, particuliere woning eigenaren en verenigingen van eigenaars (VvE's) worden gestimuleerd om projecten op te zetten die leiden naar woningen zonder energierekening. Voor het appartementencomplex 'Ellen' in de Asser woonwijk Lariks heeft de vereniging van eigenaars in 2017 een lening van € 1,2 miljoen aangetrokken bij de Triodos Bank. De Triodos Bank heeft als voorwaarde gesteld dat de provincie garant staat voor de betalingsverplichtingen (rente, aflossing en kosten) van de VvE ten aanzien van de lening. De VvE voldoet aan de rente- en aflossingsverplichtingen aan Triodos: op 30 juni 2025 bedroeg de lening nog € 984.200,--.

Stichting Nationaal Warmtefonds

Het Warmtefonds verstrekt aan (samenwerkende) eigenaar-bewoners en VvE's in de provincie Drenthe Energiebespaarleningen voor het treffen van energiebesparende maatregelen voor woningen. In afwijking van reguliere kredietwaardigheidscriteria van het Warmtefonds, wenste de provincie Drenthe dat de rentekorting ook toegepast werd op aanvragen van eigenaar-bewoners met een leeftijd van 75 jaar of ouder. Voor het verhoogde risico in verband met de leeftijd van de deelnemers heeft het Warmtefonds een garantstelling van de provincie ontvangen, voor een maximaal bedrag van € 500.000,--. Onder deze garantie worden sinds 2022 geen nieuwe leningen meer verstrekt. Nieuwe leningen worden in een nieuw fonds ondergebracht waarvoor geen garantie geldt. Het bedrag waarvoor de provincie kan worden aangesproken zal daarom alleen maar afnemen. Per 30 juni 2025 was het openstaand saldo van de gegarandeerde leningen nog € 61.343,--.

Nationaal Groenfonds (inzake leningen pVSPN)

Het Nationaal Groenfonds heeft aan private partijen leningen met een looptijd van 30 jaar verstrekt als voorfinanciering van te ontvangen subsidie-uitkeringen voor particulier natuurbeheer. Het Nationaal Groenfonds deed dit op basis van de pVSPN-overeenkomst met de provincie: de 'Overeenkomst tot Voorfinanciering Subsidie Particulier Natuurbeheer'. De rente en aflossing op deze voorfinanciering worden door de provincie voldaan uit de jaarlijkse termijnen van de 30-jarige subsidie. De provincie staat garant voor de leningen die het Groenfonds in dit kader heeft aangetrokken, op 30 juni 2025 nog circa € 4,4 miljoen.

Reserveringen t.b.v. leningen en garanties

Aan het verstrekken van leningen en garanties in het kader van de publieke taak zijn risico's verbonden. Ter afdekking van deze risico's wordt bij verstrekking van een lening of garantie een percentage van de hoofdsom in de Reserve opvang revolverend financieren gestort. De gestorte bedragen blijven ook na aflossing van de lening of na de beëindiging van de garantie in de reserve. Eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid kunnen worden gevormd ten laste van het gehele saldo van de genoemde reserve.

In onderstaande tabel worden de lopende leningen en garanties weergegeven, met de stortingen die daarvoor in de Reserve opvang revolverend financieren zijn gedaan. Tevens zijn de huidige standen van de leningen weergegeven, net als de huidige risicopercentages en de bijbehorende bedragen ter afdekking van het risico.

De aan Enexis Holding N.V. en WMD Drinkwater B.V. verstrekte leningen zijn niet opgenomen in de tabel, omdat de risico's voortvloeiend uit deze leningen zijn meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

In 2021 is reeds een bedrag van € 50.000,-- in de reserve gestort als risicoafdekking voor nog te verstrekken leningen uit hoofde van de Subsidieregeling collectieve wooninitiatieven Drenthe. De looptijd van de subsidieregeling is met vier jaar verlengd, tot en met 31 december 2027. Tot die datum

kunnen leningen (tot het subsidieplafond van € 500.000,--) worden verstrekt. Tot en met 30 juni 2024 is één lening verstrekt onder deze subsidieregeling, aan Vereniging CPO Gees - Klimopschool.

Uit onderstaande tabel is af te leiden dat de omvang van de reserve (€ 23 miljoen) voldoende is om de berekende risico's (€ 19,5 miljoen) van de huidige portefeuille leningen en garanties af te dekken. Op dit moment zijn er nog geen nieuwe concrete voornemens tot het verstrekken van nieuwe leningen of garanties in het kader van de publieke taak.

Reserveringen met betrekking tot verstrekte leningen en garanties (bedragen x €1.000)							
Leningen	Hoofdsom / max. bedrag	Risico % bij aanvang	Storting in reserve	Stand lening per 30-06-2025	Nog op te nemen	Huidig risico %	Huidig risicobedrag
Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A.	638	10%	64	200	0	10%	20
Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Noord Drenthe U.A.	145	35%	51	35	0	35%	12
Drentse Holding B.V. (MKB Fonds Drenthe)	10.000	10%	1.000	2.500	7.500	10%	1.000
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)	9.000	10%	900	7.088	0	35%	2.481
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)	2.000	10%	200	899	0	35%	315
Glasvezel Zuidenveld	5.600	25%	1.400	4.853	747	25%	1.213
RE-NET Hoogeveen B.V.	4.000	10%	400	3.000	0	10%	300
Stichting Drentse Energie Organisatie (lening 1)	39.200	10%	3.920	39.200	0	10%	3.920
Stichting Drentse Energie Organisatie (lening 2)	16.000	10%	1.600	1.000	15.000	10%	1.600
Stichting Drentse Energie Organisatie (lening 3)	6.600	15%	1.000	3.000	3.600	15%	1.000
Stichting Drentse Energie Organisatie (lening 4)	25.000	10%	2.500	0	25.000	10%	2.500
Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)	1.200	50%	600	1.200	0	50%	600
Stichting Maatschappij van Weldadigheid	950	10%	95	523	0	10%	52
Stichting Van Gogh en Drenthe	150	10%	15	46	0	10%	5
Vekoglas B.V.	145	15%	22	97	0	15%	14
Vereniging CPO Gees - Klimopschool	13	10%	1	3	0	10%	0
Nationaal Restauratiefonds (extra leningfaciliteiten)	13.364	10%	1.336	7.546	5.818	10%	1.336
Stichting RTV Drenthe	2.371	10%	237	1.186	0	10%	119
Verwijdering asbestdaken Drenthe	27.500	10%	2.750	6.647	20.853	10%	2.750
Zonneleningen (via SVn)	10.415	15%	1.565	1.088	0	10%	109
Subtotaal risicoafdekking leningen			19.656				19.346
Garanties	Max. bedrag	Risico % bij aanvang	Storting in reserve	Stand garantie per 30-06-2025		Huidig risico %	Huidig risicobedrag
Triodos bank	1.200	10%	120	1.200		10%	120
Stichting Nationaal Warmtefonds	500	20%	100	61		20%	12
Subtotaal risicoafdekking garanties			220				132
Totaal risicoafdekking leningen en garanties			19.876				19.479
Omvang van de Reserve opvang revolverend financieren			22.981				22.981

Toerekening van rente

In het BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering inzicht moet geven in de rentelasten uit externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. In onderstaand renteschema wordt dit inzicht gegeven. Per saldo heeft de provincie Drenthe in 2026 alleen rentebaten, daarom is er geen toe te rekenen rente.

Renteschema (bedragen x € 1.000)		
A.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 3
B.	De externe rentebaten (idem)	-/- € 3.469
	Saldo rentelasten en rentebaten	-/- € 3.466
C1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- € 0
C2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- € 0
C3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€ 0
		-/- € 0
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	€ 0
D1.	Rente over eigen vermogen	€ 0
D2.	Rente over voorzieningen	€ 0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	€ 0
E.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	-/- € 0
F.	Verwacht renteresultaat op het taakveld treasury	-/- € 3.466

Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering

De gezamenlijke ambities op het vlak van bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering van de provincie Drenthe ontwikkelt zich mee met de dynamiek in onze samenleving en de veranderende opgaven. In 2026 richten we ons nadrukkelijk op het versterken van het fundament onder onze organisatie. We blijven bouwen aan een organisatie die in control is én ruimte biedt voor samenwerking, vernieuwing en ontwikkeling. Daarbij zoeken we steeds een goede balans tussen beleidsontwikkeling en de uitvoering daarvan: tussen ambitie en ondersteuning, tussen inhoud en organisatie.

We werken verder aan een moderne, wendbare en veerkrachtige organisatie. Daarbij spelen thema's als digitalisering, informatievoorziening en hybride werken een centrale rol. Ook investeren we gericht in onze mensen en in de manier waarop we samenwerken: opgavegericht en integraal. We stimuleren leiderschap en eigenaarschap, en ondersteunen medewerkers met passende instrumenten, technologie en opleidingen.

Onze bedrijfsvoering is dienstverlenend, betrouwbaar en toekomstgericht. We zorgen dat de informatiepositie van bestuur en organisatie op orde is. Dat doen we door te investeren in actuele en bruikbare beleidsinformatie, het verbeteren van processen, en het toepassen van nieuwe technologieën, zoals kunstmatige intelligentie. Ook houden we oog voor de verhouding tussen kwaliteit en kosten, en maken hierin bewuste keuzes.

In deze paragraaf lichten we toe hoe we onze ambities op het gebied van bedrijfsvoering waarmaken. Daarbij gaan we in op thema's als organisatieontwikkeling, financieel beheer, informatievoorziening, facilitaire dienstverlening en juridische kwaliteit. Zo zorgen we dat onze bedrijfsvoering aansluit bij de Drentse opgaven en mee-ademt met de veranderingen in onze omgeving.

Programma Opgavegericht samenwerken / Organisatieontwikkeling

Vanuit het programma *Opgavegericht samenwerken* blijven wij investeren in de ontwikkeling van onze organisatie. We werken aan een cultuur waarin medewerkers en leidinggevenden, vanuit de kernwaarden **samen, passie en lef**, professioneel en integraal bijdragen aan de Drentse opgaven. Deze kernwaarden zijn onderdeel van de strategische routekaart, waarin ook onze missie, visie en strategische thema's zijn vastgelegd. De routekaart biedt houvast bij het versterken van samenwerking tussen domeinen en thema's. Daarbij maken we gebruik van interne initiatieven én externe expertise.

De toenemende complexiteit en dynamiek van onze omgeving vragen om een andere manier van werken. We stimuleren een samenhangende aanpak over domeinen heen. Dit doen we door medewerkers en leidinggevenden trainingen en hulpmiddelen aan te bieden. Ook implementeren we portfoliomanagement organisatiebreed. Dit geeft beter zicht op onze opgaven en versterkt de onderlinge samenwerking en sturing.

De Provincie Drenthe zet zich actief en strategisch in om als werkgever te bouwen aan een krachtige, toekomstgerichte organisatie. Personele krapte wordt door velen erkend als een urgente uitdaging, wij kiezen bewust voor een bredere benadering: niet de krapte centraal stellen, maar samen investeren in een gezonde, aantrekkelijke en wendbare organisatie waar mensen graag willen werken en blijven werken. We brengen niet alleen de huidige belemmeringen in kaart op het gebied van bedrijfsvoering, maar verkennen ook actief welke innovatieve en technologische oplossingen, zoals AI, samenwerking en wendbaarheid kunnen versterken. Hiermee leggen we de basis voor vernieuwende manieren van werken.

We benutten tevens actuele ervaringen uit lopende samenwerkingen – zoals het flexteam energie – om te komen tot een flexibel draaiboek dat onze organisatie en andere overheidsorganisaties in de regio helpt bij het vormgeven van nieuwe samenwerkingsvormen. Deze aanpak is gebaseerd op wederzijds vertrouwen, gezamenlijke opgaven en het slim inzetten van collectieve kracht. Ook bundelen we krachten met andere overheidsorganisaties als het gaat om onderwerpen als strategische personeelsplanning, arbeidsmarktbenadering, duurzame inzetbaarheid en loopbaanontwikkeling.

Tot slot is onze HR-dienstverlening aan Prolander verder uitgebreid. Wij leveren meer inzet op salaris- en HR-administratie, strategisch HR-advies, Arbo-zaken en het functioneel beheer van het personeelssysteem. Deze uitbreiding past bij de groei van Prolander en onze gezamenlijke ambitie om de personele ondersteuning toekomstbestendig te organiseren.

Verder op weg naar een organisatie in control

In 2026 zetten wij verdere stappen om onze financiële informatievoorziening te versterken. Dit doen wij door de doorontwikkeling van het financieel systeem (Finsy). Het systeem wordt gebruiksvriendelijker en sluit beter aan op de wensen van gebruikers. Hierdoor kunnen bestuur en organisatie beter sturen op basis van actuele en betrouwbare informatie.

Wij blijven werken aan het terugdringen van de administratieve last. Eenvoudige en duidelijke processen maken het werk efficiënter en helpen fouten voorkomen. In dit kader onderzoeken wij hoe kunstmatige intelligentie (AI) kan bijdragen aan het sneller en slimmer verwerken van financiële gegevens. Denk bijvoorbeeld aan het automatisch herkennen en controleren van facturen.

Daarnaast blijven wij aandacht houden voor een goede administratieve organisatie en actuele interne regelgeving. We verbeteren het samenspel tussen de interne controle en de verbijzonderde interne controle (VIC, 2e en 3e lijn) door duidelijke werkafspraken vast te leggen voor de belangrijkste financiële processen. De werkzaamheden van de VIC stemmen we af met de accountant. Zo kunnen de controledossiers bijdragen aan interne verbeteringen én gebruikt worden bij de accountantscontrole.

Op deze manier zorgen wij ervoor dat wij financieel in control blijven en op een rechtmatige, doelmatige en doeltreffende manier kunnen werken.

Blijvende aandacht voor de kwaliteit van beleidsinformatie voor het bestuur

Informatie over beleid en de effecten daarvan moet goed aansluiten op de jaarlijkse cyclus van planning en control (P&C). Op dit moment ligt die aansluiting nog niet overal vast. Daarom blijft het verbeteren van beleidsinformatie in de P&C-stukken de komende jaren een belangrijk aandachtspunt. Het doel is om beleidsinformatie en de P&C-cyclus beter met elkaar te verbinden. Daarmee ontstaat er een samenhangend totaalbeeld voor bestuur en organisatie. Dit vraagt niet alleen aandacht voor de inhoud van de informatie, maar ook voor de manier waarop die wordt vastgelegd. We onderzoeken welke structuur en instrumenten hierbij het beste passen.

Zo zorgen wij voor actuele, betrouwbare en bruikbare beleidsinformatie die bestuur en organisatie ondersteunt bij het maken van keuzes.

Facilitaire services en vastgoed

Facilitaire services

Facilitaire services omvatten de werkgebieden grafische diensten, receptie, gebiedsbeheer, objectbeveiliging, servicedesk, bestuurservice en catering. Duurzaamheid is hierbij een belangrijk uitgangspunt. In onze bedrijfsvoering willen wij hierin een voorbeeldfunctie vervullen. Zo gebruiken we

in de catering waar mogelijk lokale producten. Dit stimuleert de regionale economie en vergroot het bewustzijn over duurzame keuzes.

Wij vinden het belangrijk om een gevarieerd en verantwoord voedselaanbod aan te bieden. Daarom zijn er biologische, vegetarische en veganistische opties. Het assortiment sluiten we aan op de wensen van onze gasten en biedt voldoende keuzes in gezonde, biologische en seizoensgebonden producten. We streven naar een goede balans tussen keuzevrijheid, gezondheid, variatie en gasttevredenheid. Daarbij houden we rekening met de vraag, om voedselverspilling te beperken.

Vastgoed

Het provinciehuis van de toekomst is een plek voor ontmoeting, verbinding en samenwerking aan de Drentse opgaven. We werken hybride: plaats- en tijdonafhankelijk in een werkomgeving die is ingericht op de aard van het werk. De opgave waaraan je werkt bepaalt de plek waar je je werk doet. Deze manier van werken vergroot de flexibiliteit van medewerkers en maakt de organisatie wendbaarder. Minder reisbewegingen dragen bij aan een beter milieu. Digitale middelen en nieuwe vormen van samenwerken ondersteunen deze ontwikkeling. Vijftien jaar na de revitalisering van het provinciehuis is planmatig onderhoud nodig. Ook wordt geïnvesteerd in de verduurzaming van installaties en de verbetering van de werkomgeving.

Vastgoedbeheer overige locaties

Naast het provinciehuis beheren wij als provincie ook andere panden, waaronder het Drents Museum en het depot Drents Museum, de steunpunten wegen en vaarwegen, de Health Hub Roden (HHR) en de kiosk Gieten.

Drents Museum

De provincie is eigenaar van de gebouwen en van de vaste collectie. Een deel van het museum is gevestigd in monumentale panden.

In 2026 verwachten we de werkzaamheden rond de vochtproblematiek af te ronden. Ook staan er in 2026 diverse beheer- en onderhoudswerkzaamheden gepland.

HHR

Het pand wordt verhuurd aan de Stichting Health Hub Roden tot 31 december 2025. De provincie zal als eigenaar verdere stappen zetten volgens het handelingskader van het vastgoedbeleid.

Informatie, Data en Automatisering

De provincie werkt aan het programma Digitalisering. Dit programma loopt door in de komende twee jaar. Informatie over digitalisering en het gebruik van data en ICT is verder opgenomen in programma 8.

We nemen deel aan projecten die van invloed zijn op onze organisatie. Dat kunnen projecten zijn vanuit onze eigen beleidsdomeinen of initiatieven van verbonden partijen. Ook werken we samen met andere overheden en organisaties om kennis te delen. Binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO) stemmen we af met andere provincies, zodat we optimaal gebruikmaken van kennis en capaciteit.

Programma digitalisering: digitaal samenwerken en delen van informatie

Informatie en data spelen een centrale rol in alle processen en projecten binnen de provincie Drenthe. Ze vormen de basis voor besluitvorming, samenwerking en dienstverlening. Om deze rol effectief te vervullen, investeren we in een moderne, veilige en toekomstbestendige informatievoorziening die onze werkprocessen optimaal ondersteunt. Dit doen we samen met interne én externe partners, waarbij het delen van kennis en het verantwoord omgaan met technologie centraal staan.

De toenemende afhankelijkheid van digitale technologieën van buiten de Europese Unie vraagt om alertheid en een strategische benadering. De Rijksoverheid heeft daarom de agenda Digitale Open

Strategische Autonomie (DOSA) opgesteld. Deze agenda onderstreept het belang van digitale soevereiniteit en wijst op de risico's van externe afhankelijkheden. Denk aan kwetsbaarheden in digitale overheidsdiensten, risico's voor de privacy van burgers en beïnvloeding van democratische processen door algoritmen.

De provincie Drenthe herkent deze risico's en sluit aan bij de koers die het Rijk hierin uitstippelt. Samen met andere provincies en het IPO werken we aan het verkleinen van ongewenste afhankelijkheden, onder andere door het gebruik van open standaarden, het verkennen van alternatieve oplossingen en het toekomstgericht ontwikkelen van een betrouwbare digitale infrastructuur.

In onze dienstverlening maken we gebruik van Microsoft-producten, waarbij we de landelijke contractafspraken volgen via het Strategisch Leveranciersmanagement Rijk (SLM Rijk). Deze afspraken bieden aanvullende waarborgen voor de bescherming van overheidsgegevens, bovenop de bestaande wet- en regelgeving rond bijvoorbeeld privacy en mededinging. Tegelijkertijd blijft de inzet gericht op het versterken van onze digitale autonomie. Zo onderzoeken we actief de mogelijkheden tot aansluiting op rijksbrede initiatieven, zoals een stabiele en soevereine Rijksoverheidscloud.

Binnen het programma Digitalisering realiseren we een digitale transformatie van onze informatievoorziening. We vervangen versnipperde en traditioneel ingerichte systemen door een samenhangende, flexibele en toekomstbestendige digitale omgeving. Daarbij kijken we nadrukkelijk naar de toepassing van nieuwe technologieën zoals kunstmatige intelligentie (AI). We zetten bijvoorbeeld stappen in de ontwikkeling van een Drents taalmodel op basis van AI. Tegelijk investeren we in kennis en vaardigheden, zodat medewerkers leren omgaan met deze technologie op een verantwoorde en transparante manier.

De digitale ontwikkelingen vragen ook om een actualisatie van ons beleid. Het bestaande informatiebeleid is herzien en er wordt nieuw beleid opgesteld op het gebied van informatiebeveiliging, het gebruik van algoritmen en de inzet van generatieve AI. We besteden hierin expliciet aandacht aan de samenhang tussen systemen, de complexiteit van de digitale vernieuwing en de rol van medewerkers in deze verandering.

De provincie Drenthe zet stappen richting een toekomst waarin digitale autonomie, veiligheid en betrouwbaarheid hand in hand gaan. Door aan te sluiten bij nationale kaders, samen te werken met partners en zelf richting te geven aan verantwoorde innovatie, bouwen we aan een digitale overheid die klaar is voor de uitdagingen van morgen.

Geografische informatievoorziening en data

We maken steeds beter gebruik van data om beleid te onderbouwen en scenario's door te rekenen. Dit helpt om processen en resultaten beter af te stemmen op onze digitale ambities. Het project draagt bij aan de verbetering van onze digitale infrastructuur en werkwijze. AI zal daarbij een grotere rol spelen in het analyseren van gegevens, het doen van voorspellingen en het opstellen van rapportages, kaarten en dashboards.

Document management

De provincie moet volgens de Archiefwet archiefbescheiden duurzaam, toegankelijk en eenduidig beheren. Daarmee borgen we het Drents Cultureel erfgoed en maken we hergebruik van informatie mogelijk.

Door digitalisering is de hoeveelheid informatie sterk toegenomen. Tegelijkertijd wordt het moeilijker om overzicht te houden en informatie correct te beheren. Steeds strengere wetgeving verplicht

overheden om zorgvuldig met informatie om te gaan. Medewerkers, bestuurders en Statenleden verwerken dagelijks grote hoeveelheden informatie. Door de toename van opslaglocaties en meerdere versies van documenten, wordt grip op informatie complexer.

De aandacht verschuift van archiveren naar het juist beheren en tijdig verwijderen van digitale informatie. Digitale vaardigheden zijn daarbij essentieel. Medewerkers moeten informatie kunnen herkennen, beoordelen en ordenen. Zij krijgen daarvoor technische ondersteuning, maar ook training en duidelijke richtlijnen. De benodigde kennis verschilt per functie en soort informatie.

We werken aan een 'roadmap Grip op informatie' om deze omslag naar informatiebewust werken vorm te geven. Samenwerking, duidelijke afspraken en scholing zijn daarbij noodzakelijk.

Subsidies en inkoop

Het subsidie- en inkoopproces is een belangrijk onderdeel van het financieel instrumentarium van de provincie. Wij zorgen ervoor dat subsidies tijdig, correct en begrijpelijk worden verstrekt. Ook doen we inkopen die passen bij de opgaven van de provincie. Daarmee dragen we bij aan de realisatie van de provinciale doelen.

Bij inkopen en aanbesteden zetten wij in op kansen voor het midden- en kleinbedrijf (MKB) in de regio. Daarnaast houden we door maatschappelijk verantwoord in te kopen waar mogelijk rekening met thema's als klimaat, circulariteit, ketenverantwoordelijkheid, diversiteit en inclusie, social return en milieu. Deze thema's nemen we mee in de gunningscriteria wanneer dat past. In programma 8 vindt u meer informatie over dit onderwerp.

Juridische kwaliteitszorg

De juridische functie binnen de organisatie ontwikkelt zich mee met de veranderende wet- en regelgeving en de toegenomen complexiteit van het besluitvormingsproces. Waar in programma 8 van de begroting is ingegaan op de inhoudelijke borging van rechtmatigheid, gaat deze paragraaf in op de organisatorische aspecten en randvoorwaarden.

Nieuwe ontwikkelingen in wetgeving en technologie, zoals kunstmatige intelligentie (AI), vragen om verdere professionalisering en ontwikkeling van nieuwe of aangepaste kaders. Juristen uit verschillende onderdelen van de organisatie werken hierbij samen aan het signaleren van risico's en het oppakken van complexe vraagstukken.

Door bij besluiten en procedures juridische risico's zo veel mogelijk te beperken, dragen we bij aan rechtmatige en doelmatige uitvoering van provinciale taken en beleidsdoelen.

In 2026 passen we de 'Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur' (Wet Bibob) risicogericht toe, volgens het nieuwe beleid. Daarnaast vraagt de nieuwe en voortschrijdende digitaliseringswetgeving om blijvende aandacht. Dit geldt onder andere voor de *Algemene verordening gegevensbescherming* (AVG), de *Wet open overheid* (Woo), de nieuwe *Archiefwet* en de *Europese AI verordening* (AI Act).

Deze ontwikkelingen vragen om blijvende inzet van juridische experts met brede blik en versterken we de aandacht voor privacy, onder andere met een privacy officer.

In het kader van de Woo wordt steeds meer informatie opgevraagd of actief openbaar gemaakt. Dit vraagt om verdere ontwikkeling van de organisatie en inzet van technologie. Dit vraagt niet alleen om betere systemen en procedures, maar vooral ook om kennis en vaardigheden van iedereen die betrokken is bij besluitvorming.

Rechtmatigheidsverantwoording door GS

Vanaf boekjaar 2023 leggen Gedeputeerde Staten (GS) zelf verantwoording af over de rechtmatigheid van het financieel handelen. Tot en met 2022 deed de accountant dit, in de vorm van een

rechtmatigheidsverklaring. Sindsdien geeft de accountant alleen nog een getrouwheidsverklaring af bij de jaarrekening.

De wijziging is bedoeld om de politieke verantwoordelijkheid van GS te versterken. Ook draagt het bij aan een hogere kwaliteit van de verantwoording. Dit sluit aan bij de maatschappelijke ontwikkeling waarin het bestuur open en transparant verantwoording aflegt.

De rechtmatigheidsverantwoording van GS is opgenomen in de jaarrekening en valt daarmee onder de getrouwheidsverklaring van de accountant.

Paragraaf 2.6 Verbonden partijen

Inleiding

De provincie Drenthe werkt via verbonden partijen samen aan de realisatie van haar strategische beleidsdoelen. Verbonden partijen zijn privaat- of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang bestaat uit zeggenschap via vertegenwoordiging of stemrecht. Een financieel belang houdt in dat er sprake is van financiële betrokkenheid waarbij risico's bestaan bij faillissement of wanprestatie.

De commissie BBV stelt dat het, wanneer niet strikt aan de wettelijke definitie van een financieel belang wordt voldaan, maar er wél een bestuurlijk belang is, wordt aanbevolen om de betreffende organisatie en de mogelijke risico's toch in de paragraaf Verbonden Partijen op te nemen. Deze aanbeveling is in deze begroting overgenomen. Dit draagt bij aan het vergroten van transparantie en risicobewustzijn.

Om als provincie meer strategisch te kunnen sturen op verbonden partijen en te kunnen voldoen aan de gewenste informatievoorziening aan Provinciale Staten, is een beheersproces geïmplementeerd waarin relevante sturings- en verantwoordingsinformatie over de verbonden partij structureel wordt vastgelegd. De aansturing is daarmee meer integraal en eenduidig ingericht. De ontwikkelaccenten liggen op verzakelijking van de opdrachtverlening, beter inzicht in de performance van organisaties en de naleving van principes van good governance.

Het provinciale kader is vastgelegd in de Nota Verbonden Partijen (vastgesteld op 27 september 2023) en het bijbehorende Protocol Verbonden Partijen (geactualiseerd op 5 februari 2025). Daarin zijn werkafspraken vastgelegd tussen Provinciale Staten (PS) en Gedeputeerde Staten (GS) over de inrichting, sturing, informatievoorziening en evaluatie van verbonden partijen, aansluitend op de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen en het Besluit Begroting en Verantwoording.

Vanwege de diversiteit en omvang van het verbonden partijenlandschap is in overleg met PS een selectie gemaakt van de elf partijen die bestuurlijk, financieel en maatschappelijk het meest relevant zijn. Over deze partijen worden PS periodiek geïnformeerd, aanvullend op de reguliere planning-en-controlcyclus.

Overige verbonden partijen

Voor sommige van deze verbonden partijen zijn aanvullende afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS, zoals kwartaalbrieven bij GAE of halfjaarrapportages van NOM en het MKB-fonds. Deze informatie wordt door GS voorzien van een duiding in relatie tot provinciale doelen, doelbereiking en risico's. Met deze aanpak bevordert de provincie Drenthe transparantie, strategische sturing en verantwoordingskracht bij haar verbonden partijen.

Verbonden partij	Rechtsvorm	Eigenaars-/deelnemers belang
Gemeenschappelijke regelingen		
De Noordelijke Rekenkamer	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam OV-bureau van de gemeente Groningen en de provincies Groningen en Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	35,00%
Gemeenschappelijke regeling Prolander	Gemeenschappelijke regeling	68,00%
Omgevingsdienst Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	17,00%
Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	36,00%
Regio Groningen-Assen	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	12,50%

Verbonden partij	Rechtsvorm	Eigenaars-/deelnemers belang
Vennootschappen		
CSV Amsterdam B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
MKB Fonds Drenthe B.V.	Besloten Vennootschap	100,00%
BNG Bank N.V.	Naamloze Vennootschap	0,16%
Enexis Holding N.V.	Naamloze Vennootschap	2,37%
Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)	Naamloze Vennootschap	30,00%
N.V. NOM, Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland	Naamloze Vennootschap	16,67%
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	Naamloze Vennootschap	0,07%
WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)	Naamloze Vennootschap	50,00%
Stichtingen en verenigingen		
Coöperatieve vereniging Decentrale OV-Autoriteiten (NDVO-DOVA U.A.)	Stichting	6,67%
Energiefonds Drenthe	Stichting	100,00%
Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Stichting	6,00%
Stichting Gemeenschappelijke Opleidingsactiviteit (semi) Publieke sector	Stichting	0,00%
Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging	Stichting	8,50%
Huis van de Nederlandse Provincies	Vereniging	7,69%
Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)	Vereniging	8,12%
Overige		
Regio Zwolle	Coalition of the willing	3,56%
Nazorg fonds gesloten stortplaatsen Provincie Drenthe	Reglement	100,00%

Belangrijkste verbonden partijen

In 2025 zijn bij het vaststellen van het geactualiseerde Protocol verbonden partijen de belangrijkste verbonden partijen opnieuw aangegeven. De selectie is gemaakt om twee redenen. De eerste is om zo bij de belangrijkste verbonden partijen de betrokkenheid van PS te vergroten. De tweede reden is om te voorkomen dat onnodige bureaucratie ontstaat, doordat bij iedere verbonden partij een even uitvoerige toelichting gegeven wordt. Over elf verbonden partijen worden PS met regelmaat en uitvoeriger geïnformeerd dan ten aanzien van de overige verbonden partijen.

De belangrijkste verbonden partijen zijn:

Gemeenschappelijke regelingen:

1. Omgevingsdienst Drenthe
2. OV-bureau Groningen Drenthe
3. Prolander
4. Regio Groningen-Assen (RGA)
5. Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)

Overige verbonden partijen:

6. Energiefonds Drenthe (revolverend fonds)
7. Groningen Airport Eelde (GAE)
8. MKB-fonds Drenthe (revolverend fonds)
9. Nazorgfonds gesloten stortplaatsen
10. N.V. Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)
11. WMD Drinkwater N.V.

Risico's

Overzicht verbonden partijen en risico's

Verbonden partijen brengen de onderstaande financiële risico's met zich mee:

Gestort aandelenkapitaal bij deelnemingen

Een aandeelhouder in een vennootschap (deelneming) heeft een bedrag betaald voor de aandelen. In het geval dat de vennootschap slechte resultaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen

Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke inkomsten zijn een onzekere post doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

Verstreckte leningen aan verbonden partijen

Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen en garanties verstrekt. Er bestaat een risico van niet-terugbetaling. Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven.

Risico's binnen Gemeenschappelijke Regelingen

Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling is in principe voor zijn aandeel verantwoordelijk voor mogelijke tekorten binnen de GR.

Onderstaand is het overzicht van alle verbonden partijen van de provincie Drenthe met de kerngegevens opgenomen. De opgenomen informatie over het eigen en vreemd vermogen en het resultaat, betreffen de meest recente gegevens waar wij thans over beschikken.

Noordelijke Rekenkamer	
Naam verbonden partij	De Noordelijke Rekenkamer
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doel	Onafhankelijk beleidsonderzoek
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%
Bestuurlijk belang	Adviesraad
Invloed uitoefenen	Via de Adviesraad het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma. Ook adviseert de Adviesraad over de begroting en de wijze van publiceren van rapporten en het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma.
Risico's	<ol style="list-style-type: none"> 1. Politieke druk en/of belangenverstremming. 2. Onvoldoende kwaliteit of deskundigheid. 3. Verlies van vertrouwen door slechte communicatie. 4. Schending bevoegdheden of privacy. 5. Afhankelijkheid sleutelfunctionarissen of middelen. 6. Spanningen met Staten of toezichhouders.
Beheersmaatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duidelijke, vastgelegde onafhankelijkheids- en integriteitsregels (gedragscode). 2. Kwaliteitsstandaarden, peer review, scholing, kwaliteitsmanagementsysteem. 3. Communicatieprotocol, toegankelijke publicaties, reputatiemonitoring. 4. Naleving wetgeving en AVG, juridische toetsing, goede dossiervorming. 5. Rol- en taakverdeling, vervangingsregelingen, meerjarenbegroting, externe back-up. 6. Afstemming met Staten, duidelijke rol-afbakening, samenwerking toezichhouders.

Noordelijke Rekenkamer				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	101.942	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	277.068	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	51.441	0	0	0
Bijdrage provincie	217.849	284.000	368.667	389.667
Opbrengsten dienstverlening	7.327	6.950	7.650	nog niet bekend

OV-bureau				
Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam OV-bureau van de gemeente Groningen en de provincies Groningen en Drenthe			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	35,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via zeggenschap in het AB en DB en door PS via de mogelijkheid voor een zienswijze op de ontwerpbegroting.			
Risico's	<p>1. Het reispatroon van een deel van de reizigers is de afgelopen jaren gewijzigd. De spitsdrukke lijkt wat kleiner geworden, studenten krijgen meer digitaal onderwijs en het gebruik van de bus in het weekend is groter geworden. Juist de forens maakt mede ten gevolge van het meer thuiswerken minder gebruik van het OV. Dit leidt tot een verminderde voorspelbaarheid van het OV-gebruik en een druk op de opbrengsten.</p> <p>2. Voor het inschatten van lasten en baten voor de meerjarige begroting OV-Bureau wordt uitgegaan van handmatige berekeningen in een Excelmodel. Door alle onduidelijkheden i.v.m. kostenstijgingen/inflatie is de toekomst erg moeilijk goed te voorspellen. Daar komt bij dat 100% doorberekenen van kostenstijgingen en daardoor flink hogere vervoerstarieven als ongewenst worden beschouwd.</p> <p>3. Het streven is om het weerstandsvermogen op peil te houden: € 3,25 miljoen is bedoeld om crisissituaties te kunnen opvangen. Maar in de huidige meerjarenraming wordt een gedeelte van het weerstandsvermogen van het OV-Bureau ingezet en gaat het op termijn door de ondergrens van het weerstandsvermogen.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. Het goed monitoren van het gebruik van de bus moet de voorspelbaarheid vergroten, daarnaast zijn de additionele financiële middelen vanuit het Rijk ontvangen en aan de vervoerders overgemaakt.</p> <p>2. Het OV-Bureau laat deze doorrekening toetsen door de accountant. Het OV-Bureau zal verzocht worden de werkwijze van het OV-model af te stemmen met de deelnemers.</p> <p>3. Door de bijdragen van de provincies te indexeren zijn prijsstijgingen in ieder geval deels gecompenseerd. De verdeling van middelen/tekorten OV-bureau bedraagt Drenthe 35% en provincie/gemeente Groningen 65%.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	15.961.000	7.437.000	7.217.000	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	1.700.000	10.345.000	1.580.000	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-588.000	-3.489.000	-2.278.000	nog niet bekend
Bijdrage provincie	30.361.332	29.879.139	31.015.241	32.155.038
Opbrengsten dienstverlening	16.779	16.923	16.923	16.923

Prolander				
Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling Prolander			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot concrete resultaten in het gebied.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	68,00%			
Bestuurlijk belang	Voorzitter Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via het bestuur en middels de sturing in de opdrachtverlening. Provinciale Staten hebben de mogelijkheid tot het geven van een zienswijze op de begroting.			
Risico's	<p>1. De GR Prolander heeft alleen betrekking op de bedrijfsvoering van de organisatie. Tegen- en meevallers bij de realisatie van het natuurnetwerk zelf vallen buiten de GR. Laatstgenoemde loopt via de jaarlijkse Prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) en komen via deze weg voor rekening van de provincie Drenthe als opdrachtgever.</p> <p>2. Een van de belangrijkste risico's is dat Prolander voor het uitvoeringsprogramma Natuur mogelijk niet aan de door de provincie gevraagde personele inzet kan voldoen. Dit wordt veroorzaakt door krapte in de arbeidsmarkt en ziekteverzuim.</p> <p>3. Datalekken en cyberbedreiging vormen een reëel risico.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. Prolander heeft een hoog budget voor de ontwikkelopgave (realisatie natuur en natuurherstelmaatregelen). Voor het beheer van deze gelden is het Treasurystatuut opgesteld.</p> <p>2. Er is personeelsbeleid op strategisch niveau ontwikkeld. Huidige en nieuwe medewerkers wordt perspectief geboden van onder meer vaste contracten. Daarnaast wordt er een gedegen verzuimmanagement gevoerd.</p> <p>3. In samenwerking met de provincie Drenthe worden de IT-systemen continu onderhouden.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	1.479.227	928.000	1.491.000	1.491.001
Vreemd vermogen op 31-12	24.842.853	16.685.000	24.946.000	24.946.000
Resultaat (voor bestemming)	590.695	0	0	0
Bijdrage provincie	7.259.000	8.544.000	8.880.000	9.191.000
Opbrengsten dienstverlening	11.869.474	1.869.477	2.097.002	nog niet bekend

Omgevingsdienst Drenthe	
Naam verbonden partij	Omgevingsdienst Drenthe
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doel	Uitvoering vanaf 1 januari 2024 de Omgevingswet en overige uitvoeringstaken op het gebied van milieu
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	17,00%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur
Invloed uitoefenen	Door de vertegenwoordiging in het Dagelijks en Algemeen Bestuur.
Risico's	<p>1. Hoog ziekteverzuim waardoor de druk op het personeel hoog is.</p> <p>2. De werkzaamheden van de Omgevingsdienst Drenthe zijn wettelijke taken met een hoog maatschappelijk belang. Als deze werkzaamheden niet/onvoldoende worden uitgevoerd lopen burgers en bedrijven milieurisico's.</p> <p>3. Het weerstandsvermogen is in lijn met de risico's bij de Omgevingsdienst Drenthe. Dit houdt in dat tekorten in de bedrijfsvoering voornamelijk voor rekening komen van de deelnemers.</p> <p>4. De Omgevingsdienst Drenthe heeft last van de krappe arbeidsmarkt. Hierdoor ontstaat het risico dat de Omgevingsdienst Drenthe de werkzaamheden niet volledig uit kan voeren.</p>

Omgevingsdienst Drenthe

Beheersmaatregel	<p>1. De preventie en begeleiding van het beïnvloedbare ziekteverzuim is vergroot, net als de toegankelijkheid van bedrijfsmaatschappelijk werk en directe verzuimbegeleiding op de lopende dossiers.</p> <p>2. Er vindt goede afstemming plaats tussen de deelnemers en de Omgevingsdienst Drenthe over de uitvoering van het jaarplan. Middels DB en AB worden de deelnemers geïnformeerd over de voortgang. Er wordt periodiek geëvalueerd op inhoud en procesniveau.</p> <p>3. In de reguliere overleggen van de accounthouders, eigenaren en het DB en AB wordt hierop gestuurd. Met de Omgevingsdienst Drenthe zijn afspraken gemaakt over de voortgang op het jaarprogramma en de eventuele bijsturingmogelijkheden. Daarnaast is er een dashboard ontwikkeld, waarbij op elk moment inzage is in de urenbesteding.</p> <p>4. Tussen de Omgevingsdienst Groningen (ODG), Omgevingsdienst Friesland (FUMO) en Omgevingsdienst Drenthe vindt afstemming plaats over de arbeidsmarktstrategie. Het opdrachtgeverschap richting de Omgevingsdienst Drenthe professionaliseren we verder. Zo geven we de Omgevingsdienst Drenthe tijdig inzicht in de verwachte opdracht waardoor zij tijdiger personeel kunnen aantrekken of vasthouden.</p>
------------------	---

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	1.837.000	673.000	1.004.000	974.000
Vreemd vermogen op 31-12	8.908.000	2.575.000	10.880.000	10.615.000
Resultaat (voor bestemming)	1.177.000	248.000	-67.000	-30.000
Bijdrage provincie	4.128.137	4.055.502	4.303.687	4.539.848
Opbrengsten dienstverlening	602.567	602.567	620.002	nog niet bekend

Samenwerkingsverband Noord-Nederland

Naam verbonden partij	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doel	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur
Invloed uitoefenen	Via stemrecht in het DB en AB. GS is met 1 lid vertegenwoordigd in het DB en met 3 leden in het AB.
Risico's	<p>1. Afschalingsrisico. Wanneer het SNN structureel minder programma's en regelingen ter uitvoering krijgt, zal de formatie van de subsidieteams en de ondersteunende teams hierop moeten worden aangepast. Het risico is dat frictiekosten ontstaan, doordat het aanpassen van de organisatie langer duurt dan de afbouw van de opdrachten. Op dit moment wordt niet voldaan aan de voorwaarden tot quasi-inbesteding van subsidietrajecten bij SNN (80/20 verhouding). Wanneer het SNN niet aan de verhouding voldoet mogen de provincies nieuwe opdrachten niet direct aan ons verstrekken, maar dient dit op basis van aanbesteding plaats te vinden. Hierbij bestaat het risico dat een andere partij de opdracht gegund krijgt.</p> <p>2. Cybersecurity. Het risico bestaat dat het SNN op basis van actuele cybersecurityrisico's wordt gedwongen om snel de beveiliging van de systemen op te hogen of dat het SNN gehackt wordt en om losgeld wordt gevraagd, zonder dat daarvoor ruimte is in de begroting.</p> <p>3. Krappe arbeidsmarkt. Door de krappe arbeidsmarkt moet rekening gehouden worden met personeelsverloop. Het blijft daarmee een reëel risico dat er tijdelijk extern moet worden ingehuurd om aan de vraag te kunnen voldoen met hogere kosten als gevolg.</p> <p>4. Voldoen aan wet- en regelgeving – Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Het risico dat op enig moment niet wordt voldaan aan voorschriften, regels en procedures, zowel opgelegd door de geldgever als vastgelegd in de eigen administratieve organisatie, inclusief toetsingskader en controleprotocollen. Zoals procedurele risico's in de uitvoering volgens de Europese richtlijn.</p>

Samenwerkingsverband Noord Nederland

Beheersmaatregel	<p>1. SNN heeft een overzicht van alle lopende programma's en regelingen. Daarnaast is frequent contact met alle partijen over nieuwe programma's en regelingen. Er wordt gewerkt met een aandeel flexibele 8 van 48 medewerkers zodat fluctuaties in de hoeveelheid werk kunnen worden opgevangen. In de huidige arbeidsmarkt is het balanceren tussen het zijn van een aantrekkelijke werkgever en het beschikken over een flexibele capaciteit.</p> <p>2. Cybersecurity is een belangrijk thema bij de instandhouding en (door)ontwikkelingen van de IT-systemen. De IT-afdeling maakt hiervoor gebruik van de expertise van de externe IT-leveranciers. De CISO van het SNN adviseert gevraagd en ongevraagd met als doel de beveiliging op het gewenste niveau te houden.</p> <p>3. Voor de arbeidsvoorwaarden is het SNN afhankelijk van de CAO die het Interprovinciaal Overleg (IPO) met de partners overeenkomt. Het SNN probeert de werkomstandigheden zo vorm te geven dat medewerkers in staat worden gesteld om hun werk efficiënt, effectief en op een prettige manier uit te voeren. Doordat teamleiders periodiek met medewerkers in gesprek zijn over werkomstandigheden en ambities, wordt op verloop gestuurd en geanticipeerd.</p> <p>4. Dit risico is gering. De auditautoriteit die in opdracht van het ministerie van EZK toezicht houdt op de MA-en waaronder SNN. Focus blijft op de selectie van projecten, controle spoor, informatiesystemen en maatregelen tegen fraude.</p>			
------------------	---	--	--	--

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	21.217.000	20.933.000	17.574.000	14.472.000
Vreemd vermogen op 31-12	697.429.000	396.610.000	385.043.000	248.793.000
Resultaat (voor bestemming)	11.570.000	0	0	0
Bijdrage provincie	1.050.000	1.322.000	1.629.000	1.686.000
Opbrengsten dienstverlening	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Vechtdallijnen

Naam verbonden partij	Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer
Doel	Concessiebeheer spoorverbindingen Zwolle-Emmen en Almelo-Mariënberg
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	36,00%
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep
Invloed uitoefenen	Via de bestuurder in de stuurgroep en via de ambtelijke samenwerkingsgroepen
Risico's	<p>1. De opdrachtgevende partijen Overijssel en Drenthe zijn opbrengstverantwoordelijk voor de exploitatie van de treindienst. Dat wil zeggen dat zij de risico's lopen van fluctuerende inkomsten uit de kaartverkoop. Net als bij het OV bureau Groningen Drenthe wordt er een conservatief financieel beleid gevoerd.</p> <p>2. Het reispatroon van reizigers is anders geworden: de spitsdrukte lijkt wat kleiner geworden, studenten krijgen meer digitaal onderwijs en het gebruik van de trein in het weekend is groter geworden. Juist de forens maakt mede ten gevolge van het meer thuiswerken minder gebruik van het OV. Dit leidt tot een verminderde voorspelbaarheid van het OV-gebruik en een druk op de opbrengsten.</p> <p>3. Bij de Vechtdallijnen hebben we nog te maken met incidenten op het vlak van sociale veiligheid. Dit blijft een structureel aandachtspunt. Voor de huidige concessieperiode hebben we hiervoor samen met Overijssel en het Rijk middelen beschikbaar gesteld. Voor de volgende concessie vanaf december 2028 is de beschikbaarheid van middelen nog niet toegezegd.</p>
Beheersmaatregel	<p>1. De fluctuaties in het resultaat moeten in de begroting van de provincie tijdig worden verwerkt, zaak is dit tijdig te beheersen.</p> <p>2. Ondanks het gewijzigde reispatroon zien we een structurele groei van het aantal treinreizigers.</p> <p>3. De kosten van inzetten van extra personeel en vliegende brigades is incidenteel opgelost t/m 2028. Hierna zal een structurele oplossing gevonden moeten worden in overleg met het Rijk.</p>

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	4.711.645	5.561.433	4.604.646	4.726.371
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	nog niet bekend

Regio Groningen-Assen				
Naam verbonden partij	Regio Groningen-Assen			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer			
Doel	Afstemming woningbouw en bedrijventerreinen voor plangebied Realisatie pakket bereikbaarheidsmaatregelen Behoud en versterking (landschappelijke) kwaliteit			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	12,50%			
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep			
Invloed uitoefenen	GS via stuurgroep. PS middels zienswijze op begrotingen en jaarstukken			
Risico's	1. Een tekort op de vrij te besteden middelen binnen het Financieel Kader. Er is meer aan projecten toegewezen dan dat er daadwerkelijk aan middelen beschikbaar is. 2. Er bestaat het risico dat de frictiekosten van salarisverplichtingen voor het boventalig personeel van Regio Groningen-Assen niet kan worden gedekt uit detachingsvergoedingen.			
Beheersmaatregel	1. Elk jaar wordt het financieel kader geactualiseerd om te kijken hoe groot het risico is. Door vrijval vanuit projecten was er de afgelopen jaren geen tekort meer, maar anders dan in voorgaande jaren staat in de Begroting 2026 het Financieel kader 2025-2030 opgenomen met een tekort. Hierbij is rekening gehouden met vrijval van resterende middelen 2021-2025. In de zienswijze van Provinciale Staten van Drenthe is gevraagd de huidige periode Toekomstagenda (2020-2025) af te rekenen met de deelnemers en bij het daadwerkelijk afrekenen zal het tekort dan ook groter worden. Afgelopen jaar is door goedkoper uitvallende projecten de vrijval verder opgelopen. Het gaat hierbij om vrijval binnen de thema's Regionale projecten en Mobiliteit. Door elk jaar een geactualiseerde uitvoeringsagenda bij de begroting te voegen kan het tekort worden bijgesteld indien nodig. 2. Om dit risico te beperken heeft RGA een Bestemmingsreserve frictiekosten ingesteld. Het saldo van deze reserve lijkt voldoende hoog te zijn om het risico op te vangen.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	11.499.966	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	2.425.595	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	3.470.824	-2.525.373	-5.645.375	nog niet bekend
Bijdrage provincie	921.732	921.732	595.000	595.000
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

CSV Amsterdam B.V.				
Naam verbonden partij	CSV Amsterdam B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Vertegenwoordiging verkopende aandeelhouders Essent			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Niet van toepassing, de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) heeft op 17 april 2025 het besluit genomen om de vennootschap te ontbinden en liquideren. De resterende liquide middelen zijn uitgekeerd aan de aandeelhouders, naar rato van het aandelenbelang. De provincie Drenthe heeft een uitkering van € 194.219,- ontvangen.			
Beheersmaatregel	-			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	8.580.202	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	6.572	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	8.095.853	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

MKB Fonds Drenthe				
Naam verbonden partij	MKB Fonds Drenthe B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Stimulering MBK innovatie			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Via de AvA (als 100% aandeelhouder)			
Risico's	<p>1. De provincie is enig aandeelhouder en heeft € 13 miljoen geïnvesteerd in het MKB Fonds met als doel de economie van het midden- en kleinbedrijf te stimuleren en daarmee werkgelegenheid te realiseren. Deze provinciale bijdrage moet onder aftrek van de beheerskosten revolverend worden ingezet. Daarnaast is in 2021 een lening verstrekt van € 10 miljoen. Deze lening is begin 2025 deels opgenomen. Een financieel risico is dat de lening aan het eind van de looptijd niet terugbetaald kan worden door het MKB Fonds.</p> <p>2. Aan het financieren van ondernemingen zijn risico's verbonden. Voor het MKB Fonds zijn deze hoger doordat de doelondernemingen zich bevinden in een segment met hogere risico's. Het gaat immers om jonge, innovatieve ondernemingen, startups en bestaande ondernemingen die hun nieuwe ideeën willen vermarkten.</p> <p>3. Het fonds verwacht dat in 2025 de rentes verder zullen dalen en hoewel de wereldwijde handel weer wat aantrekt, profiteert de Nederlandse industrie hier vooralsnog weinig van. De concurrentiepositie van industriële bedrijven is verslechterd doordat de energielasten hoger zijn. Mogelijk zal een aantal ondernemingen in financiële problemen kunnen komen en moeten meer voorzieningen worden getroffen.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De € 13 miljoen die is ingebracht in het MKB-fonds is destijds in de begroting van de provincie als last genomen. Om die reden zullen niet nog eens financiële risico's afgewikkeld hoeven te worden over dat bedrag. Daarmee impliceert de provincie in haar boekhouding dat het fondsvermogen niet zal terugvloeden naar de provincie, ondanks dat het fonds het oogmerk 'revolverend' heeft. Het idee is om het MKB in Drenthe vooruit te helpen en eventuele opbrengsten in de vorm van rente, dividend en verkoopopbrengsten van deelnemingen hiervoor opnieuw in te zetten binnen het MKB-fonds zelf. Ter afdekking van het risico dat de lening niet terugbetaald kan worden, is een storting van 10% ofwel € 1 miljoen in de Reserve opvang revolverend financieren gedaan.</p> <p>2. Per onderneming wordt de risico-ontwikkeling bewaakt en het risicoprofiel wordt halfjaarlijks opnieuw beoordeeld en besproken met de RvC. Daarnaast moet de portefeuille van het MKB Fonds voldoende gespreid over de levensfasen, sectoren en financieringsbedragen zijn opgebouwd.</p> <p>3. Twee keer per jaar wordt door het MKB-fonds een analyse van het portefeuillebedrijf gemaakt en wordt de Benaderde Markt Waarde (BMW) berekend.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	5.026.192	5.443.724	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	2.656.700	2.635.046	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-1.098.976	-414.897	nog niet bekend	nog niet bekend

BNG Bank N.V.	
Naam verbonden partij	BNG Bank N.V.
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Doel	Financiële dienstverlening aan overheden en instellingen met een maatschappelijk belang.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,16%
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA
Risico's	De BNG Bank N.V. (BNG) verstrekt voornamelijk kredieten aan decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen. Het grootste deel van de kredietportefeuille bestaat uit leningen gegarandeerd door overheidsinstanties met een risicoweging van 0%. De BNG behoort tot de meest solide banken van Europa met de hoogste kredietwaardigheidsratings (Moody's: Aaa, Standard & Poor's: AAA en Fitch: AAA), wat een uitstekend risicoprofiel impliceert. Het risicobeheer is gericht op handhaving van het risicoprofiel. Overall beoordelen wij het risico in deze verbonden partij dan ook als laag, ook in relatie tot ons geringe aandelenbelang van 0,16%.

BNG Bank N.V.				
Beheersmaatregel	De provincie Drenthe heeft geen specifieke beheersmaatregelen getroffen. De BNG maakt voor elk risico de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de BNG maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen. NB. Onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	4.468	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	123.164	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	294	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Enexis Holding N.V.				
Naam verbonden partij	Enexis Holding N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Energiedistributie			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,37%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Involed uitoefenen	De provincie Drenthe is als aandeelhouder door de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	<p>Enexis is financieel gezond, wat ook blijkt uit de credit-ratings: Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) long term rating AA- (stable) en bij Moody's Aa3 (negative outlook). De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde te moeten afwaarderen. Dit risico is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de ACM. Enexis heeft daarbij een monopoliepositie in haar verzorgingsgebied. De negatieve outlook houdt volgens Moody's verband met de grote investeringsopgave waar Enexis voor staat in het kader van de energietransitie, die de financiële parameters onder druk zetten.</p> <p>De door de aandeelhouders verstrekte lening is ultimo 2024 € 500 miljoen (2023: € 500 miljoen). Dit betreft een converteerbare lening, die onder voorwaarden omgezet kan worden in aandelen. De rentevergoeding over deze leningen bedroeg in 2024 € 10 miljoen (2023: € 10 miljoen). De aan de aandeelhouders betaalde dividenduitkering bedroeg in 2025 (over het boekjaar 2024) € 127 miljoen (dividend 2024: € 36 miljoen).</p> <p>Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het dividendbeleid dat vanaf het boekjaar 2025 geldt, is dat er 50% van de nettowinst uit gewone bedrijfsvoering wordt uitgekeerd, met een maximum van € 100 miljoen. Vanaf 2026 wordt dit plafond jaarlijks geïndexeerd.</p>			
Beheersmaatregel	Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist. Enexis heeft op basis van de jaarrekening 2024 een solvabiliteit van circa 48% (2023: 51%). Dit onderstreept het lage risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V. NB. Onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	5.538	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	5.949	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	254	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Groningen Airport Eelde				
Naam verbonden partij	Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Uitoefening van het luchthavenbedrijf			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	30,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Stemrecht in de AvA			
Risico's	<p>1. GAE dient een groot maatschappelijk belang met een mate van onzekerheid qua exploitatie. Beide provincies (Groningen en Drenthe) hebben in december 2023 besloten om voor 10 jaar NEDAB-bijdragen beschikbaar te stellen. Dat geeft zekerheid voor GAE. De luchthaven heeft ook te maken met een groot aantal niet of zeer moeilijk beheersbare risico's. Dit betreffen aanslagen, vliegcrashes, economische bedreigingen (inflatie, alternatieve luchthavens en snelle treinverbindingen), milieurisico's en veranderende wet- en regelgeving die de bedrijfsvoering van de luchthaven direct raken.</p> <p>2. De nieuwe strategie is door beide provincies omarmd. Voor 10 jaar is de financiering van de NEDAB-kosten gedekt. De gemeente Tynaarlo heeft haar aandelen overgedragen aan de NV. Zoals in 2017 afgesproken zal de gemeente Tynaarlo haar bijdrage nog voortzetten.</p> <p>3. Voor de verdeling van het vliegverkeer is geen sprake van een level playing field voor de luchthavens in Nederland.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. Risico's blijven in principe beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng in geval van een faillissement en de jaarlijkse bij te dragen bijdrage. Het aandelenkapitaal van de provincie Drenthe is nominaal gewaardeerd op € 1.242.000,-- en een Drentse storting van € 2.156.434,-- (7 x € 308.062,--) in de agioreserve. De boekwaarde van de aandelen is op € 0,-- gewaardeerd. Daarnaast heeft de provincie Drenthe op 20 december 2023 € 23 miljoen aan extra middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van de NEDAB-kosten voor een periode van 10 jaar.</p> <p>2. FB Oranjewoud Participaties BV onderschrijft het maatschappelijk belang van de luchthaven, maar kent geen bijdrage in de NEDAB toe. Wel heeft zij de panden van de voormalige Rijksluchtvaartschool aangekocht ter ondersteuning van de bedrijvigheid.</p> <p>3. GAE voert een doorlopende lobby richting het Rijk voor een solide positie in het landsdekkende systeem voor vliegverkeer.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	8.976.991	7.750.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	1.806.567	1.479.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-348.601	-470.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	1.838.000	2.278.000	2.426.000	2.536.000
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

NOM				
Naam verbonden partij	N.V. NOM, Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Het stimuleren van de regionale economische structuur en werkgelegenheid			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	16,67%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Als aandeelhouder invloed via de AvA.			
Risico's	<p>1. De provinciale deelneming in de NOM is in 2016 aangekocht voor een bedrag van € 21,5 miljoen (16,67% van totaal). In 2020 is de inzet op deze deelneming nog eens verhoogd met bijna € 3 miljoen. In 2021 is nogmaals een agiostorting gedaan van € 3,9 miljoen vanwege de extra middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld om de coronacrisis het hoofd te bieden. Eind 2021 heeft de definitieve afrekening van de aankoop van de aandelen NOM plaatsgevonden en is de aankoopprijs van destijds € 250.000,- lager geworden. Het grootste risico voor de provincie als deelnemer in N.V. NOM is het risico dat de benaderde marktwaarde van de participaties van N.V. NOM daalt en het provinciaal deelnemersbelang in N.V. NOM moet worden afgewaardeerd conform het BBV. Deze benaderde marktwaarde van de participaties is de beste inschatting die N.V. NOM maakt van de mogelijke transactieprijs in een vrije markt. Gelet op de aard van de bedrijven waarin N.V. NOM investeert, kan de hoogte van de benaderde marktwaarde jaarlijks aan verandering onderhevig zijn. De afgelopen jaren was sprake van een afwaardering die ten laste van de risicoreserve is gebracht. Het is mogelijk dat dit zich ook in het komende jaar zal voordoen. O.b.v. de Jaarrekening 2024 van de NOM is de waardering bepaald en hoeft niets te worden voorzien.</p> <p>2. De NOM heeft het karakter van een hoog risico-financier. Veel van de ondernemingen die de NOM financiert zijn startups; technologiegedreven en innovatieve bedrijven. Investeren is dan ook niet zonder risico's. Bij jonge innovatieve bedrijven zijn zowel de technologie als de onderneming nog in ontwikkeling. Deze ondernemingen hebben risicoprofielen die marktpartijen, zoals banken of andere investeerders, niet accepteren. Het is daarom reëel rekening te houden met een minimaal rendement of zelfs afboekingen op de investeringen.</p> <p>3. Door de directie van de N.V. NOM worden jaarlijkse updates van de risicoanalyse uitgevoerd. In het jaarverslag over 2024 ging de N.V. NOM uitgebreid in op deze risico's en de maatregelen die zij treft om deze risico's te beheersen. Als belangrijkste risico's merkt de NOM aan de risico's rondom data- en cybersecurity, al geruime tijd niet meer alleen een IT-kwestie. De meeste incidenten vinden plaats door onjuist handelen van personeelsleden. Daarnaast ziet de NOM het niet kunnen invullen van vacatures en overtreding van de staatssteunregels als groot risico. In het jaarplan 2025 geeft de NOM aan dat dit tijdperk zich uit in een hoger investeringsniveau en een hoger risicoprofiel. Het heeft enige tijd nodig voordat dit hogere investeringsniveau gaat renderen. Daartegenover staat echter wel dat door het hogere risicoprofiel er mogelijk hogere voorzieningen genomen moeten worden.</p> <p>4. De NOM is bij uitstek een verbonden partij die gevoelig is voor fluctuaties in de markt. In geval van een economische recessie heeft dit direct gevolgen voor de waardering van het eigen vermogen en de benaderde marktwaarde van de NOM. Dit heeft invloed op de waardering van de aandelen NOM op de provinciale balans.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De benaderde marktwaarde van de aandelenparticipaties komt tot stand door een cijfermatige benadering van de marktwaarde gevolgd door meerdere financiële waarderingsmethodieken. De gevolgde benadering borgt dat de waardering gestandaardiseerd en consistent tot stand komt. Wij ontvangen rapportages waarmee we de NOM kunnen monitoren. Aanpassingen van de waardering verlopen via de Voorziening deelnemingen, zodat bij een eventuele opwaardering van de deelneming eerdere afwaarderingen gecompenseerd kunnen worden.</p> <p>2. Voordat de NOM overgaat tot een investeringsbeslissing wordt er door de investment manager als onderdeel van de due diligence een inschatting gemaakt van de hoogte van de verbonden risico's. Mede om risico's te beperken is een aandeelhoudersinstructie voor de NOM opgesteld.</p> <p>3. De NOM heeft voor het beheersen van de risico's op het gebied van staatssteun en ICT-beheersmaatregelen ingevoerd.</p> <p>4. Hier zijn niet direct beheersmaatregelen voor te nemen.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	150.385.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	21.616.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	354.000	-2.696.867	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	650.000	650.000	669.500	689.585
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	nog niet bekend	nog niet bekend

Nederlandse Waterschapsbank N.V.				
Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Kredietverlening aan waterschappen en andere overheden			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,07%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA			
Risico's	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB) verstrekt voornamelijk kredieten aan overheden en aan instellingen die door overheden worden gegarandeerd. Dat resulteert in een laag risicoprofiel van de kredietportefeuille van de NWB. Risicobeheer heeft een centrale plaats in de organisatie van de NWB en wordt gekenmerkt door het effectief inspelen op veranderende marktomstandigheden en het bieden van adequate kaders voor de activiteiten van de bank. Dit helpt de bank haar sterke financiële positie en zeer lage kostenstructuur te behouden. De NWB beschikt over de hoogste kredietwaardigheidsratings (Standard & Poor's: AAA en Moody's: Aaa). Overall beoordelen wij het risico in deze verbonden partij dan ook als laag, ook in relatie tot het geringe aandelenbelang van 0,07%.			
Beheersmaatregel	De provincie Drenthe heeft geen specifieke beheersmaatregelen getroffen. De NWB maakt voor elk risico de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de NWB maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen. NB. Onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	2.094	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	76.674	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	94	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

WMD Drinkwater N.V.				
Naam verbonden partij	WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	De vennootschap heeft als doel de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen de winning, de productie, het transport, de verkoop en distributie van water binnen het distributiegebied en de verkoop en distributie van drinkwater en gros buiten het distributiegebied, alsmede het verrichten van al hetgeen met de publieke drinkwatervoorziening verband houdt of daartoe in de ruimste zin bevorderlijk kan zijn.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	50,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	via de aandeelhoudersrelatie			
Risico's	1. De drinkwatervoorziening wordt door de overheid niet overgelaten aan de markt. WMD is sterk afhankelijk van wet- en regelgeving. Door de toezichhouders ILT en ACM wordt de speelruimte beperkt die WMD heeft voor het bepalen van tarieven en het daarmee het doen van investeringen. De tarieven zijn genormeerd; gebaseerd op de WACC is slechts een beperkte vergoeding van vermogenskosten toegestaan. 2. WMD moet steeds een goede balans vinden tussen de beschikbaarheid van voldoende middelen, het borgen van de drinkwatervoorziening in Drenthe, een acceptabele tariefontwikkeling voor klanten en aandeelhouders en een robuuste ontwikkeling van parameters die nodig zijn voor het verkrijgen van financiering.			
Beheersmaatregel	WMD voert over de bedrijfsactiviteiten en de daarmee verband houdende financiën overleg met de aandeelhouders, te weten de provincie en de meeste Drentse gemeenten. WMD voert over de kwaliteit en de beschikbaarheid van (grond)water als grondstof overleg met de provincie als bevoegd gezag.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	68.492.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	186.746	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	3.564.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Coöperatieve vereniging NDVO-DOVA U.A.

Naam verbonden partij	Coöperatieve vereniging Decentrale OV-Autoriteiten (NDVO-DOVA U.A.)			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief of individueel vervoer.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,67%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via het bestuur			
Risico's	<p>1. De deelname aan NDOV en DOVA brengt kosten met zich mee. De jaarlijkse provinciale kosten voor deelname aan DOVA worden betaald door de provincie uit het budget bijdrage DOVA (destijds overgeheveld vanuit het budget Bijdrage OV-bureau Groningen Drenthe). De jaarlijkse provinciale bijdrage is beperkt qua omvang op het totaal van de exploitatiebijdragen die het DOVA ontvangt. Deze verdeelsleutel was in 2019 voor 5 jaar (t/m 2024) vastgesteld en deze is in 2025 aangepast voor de Begroting 2026 en verder. Hierbij is dezelfde systematiek aangehouden als voorheen (inclusief een vaste voet van 10%; dit was 5%), maar nu met als referentiejaar 2019 voor de bepaling van de verdeelpercentages (de reizigerskilometers en reizigersaantallen per decentrale overheid). De bijdrage van Drenthe gaat daarmee wel omhoog.</p> <p>2. In de Begroting 2026 heeft DOVA aangegeven dat het gewenste weerstandsvermogen vanaf 2025 fors naar beneden is bijgesteld. Voor 2025 heeft DOVA een herijking voor de berekening van het weerstandsvermogen toegepast, naar voorbeeld van het OV-Bureau Groningen-Drenthe. Per mogelijke gebeurtenis is ingeschat wat de kans is dat een risico voorkomt en wat het maximaal mogelijke risico in euro's zou zijn. De optelling van deze bedragen leidt tot een lager – ons inziens realistischer – aan te houden weerstandsvermogen, namelijk € 600.000,--. Dit was eerder een bedrag van € 2 miljoen.</p>			
Beheersmaatregel	De algemene reserve van DOVA wordt onder meer aangehouden voor het opvangen van risico's.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	1.114.496	627.759	519.537	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	3.688.950	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	288.777	20.859	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	14.507	17.087	40.844	42.177
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Energiefonds Drenthe

Naam verbonden partij	Energiefonds Drenthe
Rechtsvorm	Stichting
Doel	Financiering van maatregelen waarmee de CO2-uitstoot wordt gereduceerd
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%
Bestuurlijk belang	Geen bestuurlijk belang
Invloed uitoefenen	Energiefonds Drenthe heeft een subsidierelatie met de provincie. De subsidievoorwaarden zijn vastgelegd in een programma van eisen. Via een jaarlijkse verantwoordingsrapportage wordt verantwoording afgelegd. Op basis van de bevindingen vindt een jaarlijks bestuurlijk overleg met het stichtingsbestuur en de directeur plaats.

Energiefonds Drenthe

Risico's

1. De provincie Drenthe heeft in 2018 aan Energiefonds Drenthe (EFD) € 39,2 miljoen in de vorm van een lening verstrekt. EFD verstrekt financiering aan bedrijven en instellingen die niet door reguliere geldverstrekkers wordt verstrekt. Het risico dat een deel van de uitgezette leningen niet worden kan worden afgelost en terugbetaald waardoor EFD niet aan terugbetalingsverplichtingen jegens de provincie kan voldoen, is aanwezig. In december 2022 is een aanvullende lening verstrekt van € 16 miljoen en is een lening van € 6,6 miljoen lening verstrekt ten behoeve van de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Beide leningen zijn op dit moment nog niet geheel opgenomen. Naast deze leningen is in januari 2025 door PS ingestemd met het verlenen van een aanvullende lening van €25 miljoen aan Stichting Drentse Energie Organisatie (DEO) (handelend onder de naam Energiefonds Drenthe) voor de uitbreiding van haar fondsvermogen. De looptijd van de overeenkomst met de provincie is bij het beschikbaar stellen van de lening met vijf jaar verlengd tot 31 december 2030.

2. De partijen waaraan EFD de leningen verstrekt, worden geraakt door wijzigingen in beleid en wet- en regelgeving. Dit kan ertoe leiden dat deze partijen in financiële moeilijkheden komen, doordat hun businessmodellen niet meer houdbaar zijn. Dit raakt indirect het EFD.

3. Crisisen kunnen ertoe leiden dat bedrijven aan wie EFD de energieleningen heeft verstrekt, in financiële problemen komen en daardoor niet meer aan hun betalingsverplichtingen richting EFD kunnen voldoen.

Beheersmaatregel

1. EFD voert een actief debiteurenbeheer en heeft zekerheden (hypotheek- en pandrechten) gesteld ter nakoming van de betalings- en aflossingsverplichtingen door de leningnemers. Ook heeft EFD een voorziening hiervoor opgenomen en deze per saldo verrekend met de schuld aan de provincie. De hoogte van deze voorziening bepaalt EFD aan de hand van een risico-analyse per energielening. Voor 2024 ging het daarbij om een totaalbedrag van € 1.960.124,- tegenover een bedrag van € 1.968.292,- in 2023. Daarnaast is het cumulatieve saldo van de baten en lasten van de organisatie sinds de oprichting per saldo een negatief bedrag van € 192.183,-. Ook dit saldo wordt verrekend met de schuld aan de provincie en is minder negatief geworden door de winst over 2024.

2. De provincie heeft reserveringen van 10% van € 39,2 + € 16 miljoen, 15% van € 6,6 miljoen en 10% van € 25 miljoen getroffen.

3. Per kwartaal levert EFD een financieel overzicht aan waarin de actuele stand is vermeld van die leningen die onder bijzonder beheer vallen. Van bijzonder beheer is sprake indien de lening een verhoogd risicoprofiel heeft als gevolg van bijvoorbeeld een achterstand op rente- en aflossingsverplichtingen dan wel in situaties waarbij de financiële positie van de leningnemer is verslechterd. Het doel van bijzonder beheer is enerzijds de leningnemer te begeleiden naar herstel en anderzijds het bewaken van het kredietrisico op de openstaande lening. Met EFD is de afspraak gemaakt dat de jaarlijkse rente-inkomsten een eventueel verlies op oninbare vorderingen compenseren.

Door de stichtingsvorm kan de provincie Drenthe niet aansprakelijk worden gesteld. Ook het personeel van EFD is in dienst op basis van inhuur. Hiervoor gelden geen overnameverplichtingen.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	140.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	45.256.530	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	199.382	202.025	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Opbrengsten dienstverlening	19.325	45.028	46.393	46.393

Stichting Bodembeheer Schoonebeek

Naam verbonden partij	Stichting Bodembeheer Schoonebeek
Rechtsvorm	Stichting
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,00%
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht
Invloed uitoefenen	Het voorzitterschap wordt bekleed door de vertegenwoordiger van de gemeente Emmen. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieugedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstrekte meerderheid.

Stichting Bodembeheer Schoonebeek

Risico's	<p>1. Mocht de bodem vervuild blijken en leidt het saneren hiervan tot een discussie, dan heeft dit grote maatschappelijke impact en is de kans op imagoschade groot. De bodemsanering zal direct worden geassocieerd met de verantwoordelijkheid van de provincie.</p> <p>2. De stichting heeft in 2015 een analyse uitgevoerd betreffende de vermogens- en kostenopbouw. Uit deze analyse blijkt dat de baten (rente-inkomsten) de lasten (stichtings- en saneringskosten) niet meer kunnen compenseren. SBS belegt feitelijk ook niet meer; de gelden staan geparkeerd op een spaarrekening. Dit betekent dat op de lange termijn de voorziening onvoldoende is om de uitvoering van het takenpakket van de stichting te kunnen waarborgen. Naar aanleiding van de financiële analyse is een versobering van de uitvoering doorgevoerd. Het financiële toekomstperspectief op lange termijn blijft echter om aandacht vragen.</p> <p>3. De stichting heeft in 2025 gemeente Emmen en provincie Drenthe verzocht om ieder € 500.000,-- bij te dragen voor aanvullende maatregelen. Het verzoek is aangehouden in afwachting van aanvullend onderzoek en een nadere afweging van de risico's. Besluitvorming zal in 2026 plaatsvinden.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. In de Raad van Toezicht (RvT) worden afspraken gemaakt over de aanpak. De eigenaren van de vervuilde percelen zijn in de RvT vertegenwoordigd. Op deze wijze worden discussies over de aanpak vroegtijdig opgepakt.</p> <p>2. De geplande saneringen zijn afgerond. De stichting maakt de overgang naar een beheerorganisatie, waarbij periodieke monitoring de belangrijkste taak is.</p> <p>3. Bij tekorten zijn de overheden (provincie Drenthe en de gemeenten Emmen en Coevorden) aan te spreken, conform het overeengekomen convenant. In dat geval draagt de provincie 50% bij in tekort of meerkosten. In 2023 zijn het financiële toekomstperspectief en de organisatievorm in relatie tot de overgang naar een beheerorganisatie en de komst van de omgevingswet onderwerp van gesprek geweest voor de Raad van Toezicht. In 2025 staat een volgende monitoring gepland; hieruit kunnen nog aanvullende maatregelen volgen. De overgang naar een passieve fase is in 2028. De raad opteert ervoor de taken dan bij de Omgevingsdienst Drenthe onder te brengen.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	21.826.401	1.715.801	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	0	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	2.315	-110.600	nog niet bekend	nog niet bekend

GOA Publiek

Naam verbonden partij	Stichting Gemeenschappelijke Opleidingsactiviteit (semi) Publieke sector			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	De GOA Publiek is een samenwerkingsverband van publieke organisaties en onderwijsinstellingen dat gericht is op het borgen van kwalitatief goede instroom (van MBO-1 tot WO) in de publieke sector door het faciliteren van leerwerktrajecten en andere ontwikkelgerichte banen. De GOA Publiek vervult daarmee een belangrijke maatschappelijke functie in het creëren van kansen op de arbeidsmarkt. Per 1 januari 2023 is de provincie deelnemer geworden.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,00%			
Bestuurlijk belang	Adviesraad			
Invloed uitoefenen	via de deelnemersraad			
Risico's	<p>1. De provincie Drenthe stort geen kapitaal in GOA Publiek. Bij eventuele verliezen beschikt GOA Publiek over eigen vermogen om deze op te vangen. Mochten de verliezen over een lange periode optreden, dan zal GOA Publiek haar organisatie naar verhouding moeten afschalen. In geen enkel geval zal de provincie Drenthe daarin risico lopen of gevraagd worden extra kapitaal beschikbaar te stellen.</p> <p>2. Voor de BBL's en trainees (fase A uitzendovereenkomst) in dienst van GOA Publiek geldt dat de financiële risico's voor GOA Publiek minimaal zijn.</p>			
Beheersmaatregel	Ontwikkeling van kosten GOA Publiek goed volgen en monitoren.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	637.906	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	381.377	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	80.974	-1.143	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	119.798	287.000	287.000	287.000
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Stichting Landinrichting Bodemverontreiniging				
Naam verbonden partij	Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincies Groningen en Drenthe			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	8,50%			
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht			
Invloed uitoefenen	<p>De Raad van Toezicht ziet toe op de directie en op de algemene gang van zaken van de stichting. De Raad heeft vijf leden. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieu-gedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstrekte meerderheid. Doorgaans wordt het Drentse lidmaatschap uitgevoerd door een waarnemend ambtenaar. De Raad van Toezicht van de SLB heeft in zijn vergadering van 17 februari 2011 ingestemd met het voorstel de jaarlijkse verantwoording over het gevoerde beleid te vereenvoudigen. Dit houdt in dat er niet langer een formeel en door de accountant goedgekeurd jaarverslag wordt uitgebracht, maar in plaats daarvan een tot op het niveau van de afzonderlijke uitgaven toelichtende verantwoording. Tevens is bepaald dat bij deze wijze van rapportage niet langer jaarlijks zal worden vergaderd, maar de rapportage in een schriftelijke ronde zal worden afgehandeld. Dit laat onverlet dat elk van de afzonderlijke leden van de raad het recht heeft SLB op te dragen alsnog een vergadering uit te schrijven voor plenaire behandeling van de rapportage.</p> <p>Tevens oefent de provincie invloed uit via haar wettelijke rol van bevoegd gezag op basis van de Omgevingswet en als regievoerder van de bodemsaneringsoperatie. In dat verband moet zij inhoudelijke oordelen geven over besluiten omtrent de ernst van gevallen van bodemverontreiniging en over de kwaliteit van beschermingsmaatregelen, bodemsaneringen en nazorg.</p>			
Risico's	<p>1. Niet voorzien. Het totale fondsbedrag van circa € 2 miljoen zou voldoende moeten zijn om de algemene uitvoerende taken te dekken door middel van de jaarlijkse rentebijdring.</p> <p>2. Mocht de bodem vervuild blijken en het saneren hiervan is een discussie, dan heeft dit grote maatschappelijke impact en is de kans op imagoschade hoog. De bodemsanering zal direct worden geassocieerd met de verantwoordelijkheid van de provincie.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De stichting beschikt over voldoende reserves om de vrijwaringen eeuwigdurend gestand te doen.</p> <p>2. Door de stichting wordt de kwaliteit van de bodem gemonitord evenals het gebruik van de percelen. Deze werkwijze biedt goede garanties voor het vroegtijdig signaleren van onbalans tussen gebruik en bodemkwaliteit.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	2.834.717	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	0	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	84.264	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Huis van de Nederlandse Provincies	
Naam verbonden partij	Huis van de Nederlandse Provincies
Rechtsvorm	Vereniging
Doel	Het HNP vervult als vooruitgeschoven post een signalerende functie en is een platform voor de gezamenlijke belangenbehartiging van de provincies en het IPO in Brussel. Het Huis van de Nederlandse Provincies zet zich in om zo vroeg mogelijk input te leveren in Brussel
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	7,69%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur
Invloed uitoefenen	Via het bestuur
Risico's	<p>1. Onze jaarlijkse financiële bijdrage kan hoger uitvallen dan geraamd. De deelnemersbijdrage HNP is voor Drenthe vastgesteld op 7,69%.</p> <p>2. De twaalf Nederlandse provincies en het Interprovinciaal Overleg (IPO) stichtten in 2000 het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel. Het HNP is een stichting waarop het Belgisch vennootschapsrecht van toepassing is (statutair gevestigd in Brussel). Daardoor is sprake van een afwijkende financiële verslaglegging.</p>
Beheersmaatregel	1. Ontwikkeling van kosten HNP goed volgen en monitoren.

Huis van de Nederlandse Provincies				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	660.813	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	716.292	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	85.271	0	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	71.542	84.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

IPO				
Naam verbonden partij	Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)			
Rechtsvorm	Vereniging			
Doel	Belangenbehartiging van provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	8,12%			
Bestuurlijk belang	Lid Bestuur			
Involed uitoefenen	Invloed kan worden uitgeoefend in het IPO-bestuur door het collegelid dat lid is van het IPO-bestuur. Het college van GS in de persoon van het IPO-bestuurslid legt verantwoording af over het gevoerde beleid aan PS.			
Risico's	<ol style="list-style-type: none"> 1. Onze jaarlijkse financiële bijdrage kan hoger uitvallen dan geraamd. De deelnemersbijdrage IPO is voor Drenthe vastgesteld op 8,12% en de bijdrage BIJ12 bedraagt 8,12%. 2. Onvoldoende transparante P&C cyclus betreffende de verschillende IPO-onderdelen. 3. Onvoldoende financieel inzicht in de verschillende onderdelen van de vereniging. 			
Beheersmaatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. De ontwikkeling van kosten IPO en BIJ12 goed volgen en monitoren. 2. Opzetten van een nieuw P&C document en het herkenbaar weergeven van de verschillende IPO-onderdelen. 3. Zuivere en transparante begroting met één document voor de gehele vereniging (IPO-bureau en BIJ12 samen). Voor 2026 laat deze maatregel een stijging in de financiële bijdrage zien. 			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	2.808.088	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	53.222.049	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	1.471.916	0	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	1.880.000	1.963.000	6.312.000	nog niet bekend
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Regio Zwolle	
Naam verbonden partij	Regio Zwolle
Rechtsvorm	Coalition of the willing
Doel	De Meerjarige Agenda Regio Zwolle Stapt Door 2024 – 2027 is de basis voor de regionale ambities. Deze wordt jaarlijks vertaald in uitvoeringsplannen inclusief jaarbegroting per opgave voor 1) Economie en Arbeidsmarkt, 2) Ruimtelijke ontwikkeling, 3) Public Affairs en Communicatie, 4) Bedrijfsvoering en Regio Zwolle Bureau
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	3,56%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen Bestuur

Regio Zwolle				
Invloed uitoefenen	GS via het AB en via bestuurlijk trekker van programma's en PS via Zienswijze begroting			
Risico's	Onderbesteding beschikbaar gestelde middelen			
Beheersmaatregel	In gesprek met Regiobureau Zwolle en Kernteam Novex			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	1.378.272	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	0	0	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-3.602.086	-1.304.568	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	397.000	90.000	600.000	600.000
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Nazorg fonds gesloten stortplaatsen Provincie Drenthe				
Naam verbonden partij	Nazorg fonds gesloten stortplaatsen Provincie Drenthe			
Rechtsvorm	Reglement			
Doel	Financiering eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Het DB kan beleidswijzigingen voorstellen aan het AB. Een besluit kan slechts genomen worden door het AB.			
Risico's	De provincie loopt een financieel risico op het nazorgfonds, indien het voorcalculatorische rendement (de rekenrente) niet wordt gerealiseerd. Dit rendement is benodigd om de eeuwigdurende nazorg voor gesloten stortplaatsen te kunnen financieren.			
Beheersmaatregel	Voor de stortplaats Wijster geldt dat er jaarlijks na vaststelling van de jaarrekening van het nazorgfonds wordt bezien of er een heffing aan Attero kan worden opgelegd. Dat is het geval als de omvang van de bestemmingsreserve voor de stortplaats Wijster 10% of meer afwijkt van de contante waarde van het doelvermogen (dit kan ook een terugbetaling zijn, indien de omvang van de reserve groter is dan de contante waarde van het doelvermogen). Ook kan er een heffing worden opgelegd naar aanleiding van een nieuw nazorgplan, dan geldt de drempel van 10% niet. Hierover zijn afspraken gemaakt in de raamovereenkomst tussen Attero en de provincie. Voor de reeds gesloten stortplaats te Ubbena kan geen heffing meer worden opgelegd. Het financiële risico van deze stortplaats ligt volledig bij de provincie.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Eigen vermogen op 31-12	16.683.236	16.395.362	17.070.093	18.539.504
Vreemd vermogen op 31-12	20.782	3.500	3.500	3.500
Resultaat (voor bestemming)	694.291	674.739	729.388	807.943

Paragraaf 2.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid komen de volgende zaken aan de orde:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop de provincie het grondbeleid uitvoert.

Wat willen wij bereiken?

Grond is een instrument om provinciale doelstellingen te kunnen realiseren. Hoe de provincie dit doet is vastgelegd in de nota Grondbeleid die Provinciale Staten op 3 april 2024 hebben vastgesteld. Uiteenlopende maatschappelijke vraagstukken en opgaven brengen de komende jaren omvangrijke ontwikkelingen in het landelijk gebied met zich mee. Denk bijvoorbeeld aan de energietransitie, klimaatverandering, toekomstbestendige landbouw, stikstofproblematiek, opgaven voor bodem, water en natuur en de woningbouwopgave. Allemaal hebben ze impact op de manier van wonen, werken en leven in Drenthe. Grond speelt bij dit alles een belangrijke rol. Om de opgaven – ook in hun ruimtelijke samenhang – in goede banen te leiden, is grondbeleid nodig. De Nota Grondbeleid Drenthe is vooral een instrumentele nota die kaders voor de uitvoering schept. De nadere concretere uitwerking voor de uitvoering vindt vervolgens plaats in Grondstrategieplannen.

Voor alle (toekomstige) opgaven in het landelijk gebied wordt een ruimtebehoefte voorzien. Om deze opgaves te realiseren speelt grond, en met name vrijwillige kavelruil in combinatie met een strategische voorraad (ruil)grond, een voorname rol. Grondbezit is daarbij geen doel op zich maar is een uitvoeringsinstrument voor het realiseren van de provinciale doelen.

Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de provincie geen versturende werking op de grondmarkt heeft, geen staatssteun verleent en marktconform werkt. Zowel de aan- en verkoop als ruiling van gronden gebeurt op basis van taxaties en in principe op vrijwillige basis. Als het nodig is kan gebruik gemaakt worden van andere (meer dwingende) instrumenten.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Landelijk Gebied

Met de Natuurvisie 2040, het Programma Natuurlijk Platteland (PNP), het Programma Natuur, de landbouwkoers Drenthe en de toekomstige doelen Landelijk Gebied zijn er omvangrijke opgaves te realiseren. Grond speelt hierbij een cruciale rol. De meer praktische uitwerking van het grondbeleid aangaande de thema's die het landelijk gebied betreffen wordt beschreven in het Grondstrategieplan Landelijk Gebied. De grootste opgave voor grond zit in de volgende programma's:

- *Programma Natuurlijk Platteland*
Vanaf de peildatum 1 januari 2016 (start Programma Natuurlijk Platteland) moest er 8.592 hectare nieuwe natuur worden ingericht en 3.855 hectare worden verworven of van functie veranderen. In alle deelprogramma's van het PNP tezamen resteert nog een grondopgave voor de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) van 1.874 hectare (volgens de stand Voortgangs Rapportage Natuur – VRN - per 1 januari 2025), die via verwerving/functiewijziging plaats moet vinden. De inrichtingsopgave op deze peildatum is 2.889 hectare. Een belangrijk uitgangspunt is dat dit in principe gebaseerd is op vrijwilligheid, zodanig dat daar een zo beperkt mogelijke marktversturende werking vanuit gaat. Voor alle gebieden is een realisatiestrategie bepaald en bedacht welke stappen nodig zijn om de grond beschikbaar te krijgen voor het realiseren van de gestelde doelen.

- *Toekomstige doelen in het landelijk gebied*

Met het programma Toekomstgericht Landelijk Gebied Drenthe (TLGD) gaat de provincie (op termijn) aan de slag met de toekomstige opgaven in het landelijk gebied, op het gebied van water, klimaat, natuur, stikstof en landbouw. Deze opgaven zijn de vertaling van Europese en nationale wetgeving en bestuurlijke afspraken. Het hebben van een voorraad ruilgrond is daarbij cruciaal voor doelrealisatie. De huidige grondvoorraad van de provincie bestaat uit gronden binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en agrarische ruilgronden. Ruilgronden zijn van belang voor gebiedsprocessen en kunnen worden ingezet om te ruilen tegen gronden waarop een bepaalde opgave is gelegen. Het uitgangspunt hierbij is dat ruilgronden, waarop geen opgaven te realiseren zijn, volledig teruggaan naar de landbouw via het instrument van verkoop, kavelruil of bedrijfsverplaatsing. In de tussentijd wordt de grond door de provincie verpacht. Om te kunnen ruilen is er duidelijkheid nodig over de vertaling van (toekomstige) doelen of functies in het landelijk gebied. Nu die duidelijkheid er onvoldoende is stagneren de ruilingen en verplaatsingen enigszins, omdat aan de landbouw onvoldoende duidelijkheid gegeven kan worden.

Dat betekent dat de voorraad ruilgrond de afgelopen jaren is gegroeid. Vanuit de verschillende beleidsdoelen moet de komende periode duidelijkheid komen om de gebiedsprocessen voortvarend te kunnen oppakken en perspectief aan de landbouw te kunnen geven. Als er sprake is van “no-regret” in het kader van de toekomstige opgaven kunnen ruilingen en bedrijfsverplaatsingen weer doorgaan.

- *Bronmaatregelen Stikstof*

Op dit moment zijn voor het verminderen van de stikstof diverse rijksregelingen beschikbaar. Dit betreft:

- De maatregel gebiedsgerichte aankoop (2023), waarin vier bedrijven aangekocht konden worden;
- Landelijke beëindigingsregeling veehouderij (plus). De afhandeling loopt nog via het Rijk, met in Drenthe 69 aanvragen voor subsidie om het veehouderijbedrijf te beëindigen. Dit betreft geen aankoop.
- De maatregel gebiedsgerichte beëindiging, welke is gestart in het derde kwartaal 2025, waarin budget is voor vier tot acht bedrijven voor subsidie om te beëindigen.

Deze regelingen kennen randvoorwaarden waardoor niet alle bedrijven (veehouderijen) er gebruik van kunnen maken.

- *Kavelruil en Landbouw*

De landbouw is de primaire sector in Drenthe en tegelijk de grootste grondgebruiker en (mede daardoor) een belangrijke economische factor in het buitengebied. Daarnaast levert deze sector een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en aan het onderhoud en het beheer van het landschap. Instrumenten als kavelruil, aankoop en verkoop en bedrijfsverplaatsingen worden door de provincie binnen de gebiedsprocessen ingezet voor de agrarische structuurversterking. Daarnaast kennen we het instrument planmatige kavelruil waarvoor middelen beschikbaar zijn in de begroting. Het doel voor 2026 is om circa 1.150 hectare aan planmatige kavelruil te realiseren.

Mobiliteit

In 2026 zal er ook (waar nodig) grondverwerving plaatsvinden ten behoeve van infrastructurele projecten. Hiertoe stellen Gedeputeerde Staten voor de grotere projecten een aankoopstrategieplan vast, waarin te verwerven kavels, ramingen, beschikbaar budget, gewenste tijdsplanning en onderhandelingsstrategie worden aangegeven. Tevens wordt helderheid verschaft wanneer en op welke wijze gebruik gemaakt wordt van het instrument onteigening. Daarbij is sprake van een helder

uitgangspunt: het werk moet er komen binnen een bepaalde tijdsplanning. Er is uiteindelijk geen sprake van vrijwilligheid voor de eigenaar ten aanzien van de keuze van wel of niet te verkopen. Gelet hierop wordt aan eigenaren en overige belanghebbenden een volledige schadeloosstelling geboden. De provincie hanteert het onteigeningsinstrument alleen indien dat noodzakelijk wordt geacht. Daarnaast wordt er gewerkt aan het beheer van het huidige bezit van Wegen en Vaarwegen en worden met andere overheden/beheerders afspraken gemaakt en vastgelegd over het eigendom, beheer en onderhoud van de infrastructuur.

Overige beleidsvelden

Het grondbeleid kan naast de genoemde programma's ook ten dienste staan van overige inhoudelijke beleidsterreinen van de provincie zoals water, bodem, energie, vrijetijdseconomie (toerisme en recreatie) en (stedelijke) gebiedsontwikkeling.

Strategische Grondvoorraad

Om de opgaven te kunnen realiseren beschikt de provincie over een (strategische) grondvoorraad die is opgebouwd uit gronden binnen projectgrenzen, (ruil)gronden buiten projectgrenzen en gronden die gereserveerd zijn voor een toekomstige opgave (opgavegerichte gronden).

- *Gronden die liggen binnen de grenzen van een project, zoals een wegtracé of het NNN of een ander project.*
Deze gronden worden afgewaardeerd naar de waarde die zij na realisatie van het project hebben. Voor het beleidsveld van Natuur worden gronden binnen het NNN na aanschaf afgewaardeerd naar 15% van de agrarische waarde. De gronden voor infrastructuur worden afgewaardeerd naar nul euro.
- *(Ruil)gronden buiten de grenzen van een project*
Deze gronden kunnen worden ingezet bij ruil- en verplaatsingsprocessen voor de realisatie van provinciale doelen. Daarvoor worden gronden door de provincie (anticiperend) aangekocht. Het tijdelijke bezit wordt op de post "grondvoorraad" op de provinciale balans tegen verwervingsprijs of lagere marktwaarde verantwoord. Jaarlijks wordt hierbij getoetst hoe de boekwaarde zich verhoudt tot de marktwaarde. Zodra de marktwaarde onder de boekwaarde komt te liggen, vindt afwaardering plaats ten laste van het beleidsveld.
- *Opgavegerichte gronden*
Op een deel van de grondvoorraad zou een wettelijke opgave kunnen rusten: de grond ligt dus al op de mogelijke locatie van een wettelijke opgave. Deze gronden hebben binnen de grondvoorraad het label opgavegericht. Dit is een nieuwe categorie die nog verwerkt moet worden in de systemen; in de bestuursrapportage zal de voortgang opgenomen worden.

Investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied

Het investeringskrediet is bedoeld om grondaankopen voor de opgaven in het landelijk gebied te realiseren, een ruilgrondvoorraad beschikbaar te hebben voor (toekomstige) provinciale beleidsdoelen (waaronder agrarische structuurverbetering), en een grondvoorraad te hebben die gereserveerd wordt voor toekomstige doelen (opgavegerichte gronden).

Met een passend investeringskrediet kan voldoende ruilgrond aangekocht worden om de puzzel in de gebiedsprocessen te leggen. Deze puzzel gaat niet alleen over het realiseren van de doelen maar ook over perspectief bieden aan de landbouw door het faciliteren van de ontwikkeling van toekomstbestendige bedrijven en agrarische structuurverbetering.

Het investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied is in 2024 opgehoogd van € 140 miljoen naar maximaal € 210 miljoen euro. Per 31 december 2024 bedroeg het tijdelijk grondbezit op naam van de provincie Drenthe 3.153 hectare grond, met een balanswaarde van € 134.085.433 mln.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Vanuit de opgaven in het landelijk gebied wordt voortdurend gemonitord welke aan- en verkopen we verwachten te gaan doen. Welke impact de toekomstige opgave in het landelijk gebied (TLGD) zal hebben op de grondopgave is nog onvoldoende duidelijk. Naar verwachting is er een overlap met de opgave PNP. Dit heeft tot gevolg dat voor een langere periode een grotere voorraad grond aangehouden zal worden, die weer ingezet kan worden in de gebiedsprocessen als de opgaven en doelen duidelijk worden. Het bezit van grond is een middel is voor de realisatie van provinciale doelen; bezit is geen doel op zich. Als ingeschat wordt dat grond (of gebouwen) niet langer bijdragen aan de realisatie van (toekomstige) provinciale doelen, dan worden ze aangemerkt als overtollig en kunnen ze openbaar worden verkocht. In de Prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) 2026 is een indicatieve inschatting voor aan- en verkopen gemaakt.

Verkopen

Voor wat betreft de verkopen worden er jaarlijks gronden verkocht door de provincie met als doel om opgaves te realiseren. Dit gebeurt vaak via verkoop van ruilgrond en/of kavelruil, waarmee de wens van de eigenaar voor vervangende ruilgrond gerealiseerd kan worden, om zijn of haar grond beschikbaar te krijgen voor de realisatie van de doelen in het landelijk gebied. De provincie verkoopt zowel ruilgronden als NNN gronden. De provincie Drenthe heeft de afgelopen jaren meerdere gronden aangekocht binnen het NNN en deze ingericht als natuur. Na de inrichting vindt de verkoop van NNN openbaar plaats, onder andere via het nieuwe instrument Groenruil, welke in 2024 als pilot gestart is. De verwachting is dat in 2026 wederom een verkooptranche zal plaatsvinden waarbij natuurgronden openbaar, transparant en marktconform worden verkocht of geruild. De provincie heeft voor 2026 ook een opgave voor infrastructuur. Gronden die niet (langer) noodzakelijk zijn voor het beheer van de infrastructuur zullen ook worden verkocht. Vaak zijn dit zogenaamde overhoeken of snippergroen.

De provincie handelt bij verkoop altijd op basis van marktconformiteit en rechtmatigheid. Overtollige gronden en gebouwen die niet langer de opgave van de provincie dienen, worden in principe openbaar verkocht. Tenzij er sprake is van een meest gerede partij. In dat geval zal dit voornemen gepubliceerd worden met een mogelijkheid tot bezwaar. Tot het moment van verkoop zal het huidige provinciale bezit zoveel mogelijk verpacht worden, of op andere wijze in gebruik worden gegeven.

Aankopen

Om gronden binnen de opgave beschikbaar te krijgen voor doelrealisatie koopt de provincie ook actief gronden aan. Enerzijds zijn dit gronden die direct binnen de opgave (bijvoorbeeld NNN) liggen, anderzijds worden er ruilgronden aangekocht, met als doel deze uit te ruilen met gronden binnen de opgave. Voor 2026 is het de verwachting dat de provincie ook in de gelegenheid gesteld zal worden om gronden aan te kopen. De aankoop van een strategische grondvoorraad ruilgrond wordt gebaseerd op een analyse van de restant opgave, waarbij gekeken wordt naar de wensen van eigenaren (ten aanzien van vervangende ruilgrond) die zowel binnen als buiten de opgave liggen. Het realiseren van landbouwstructuurverbetering is hierbij een belangrijk uitgangspunt. In 2026 zullen diverse kavelruilprocessen opgestart worden.

Resumerend – de opgave landelijk gebied (in cijfers)

Onderstaande tabel bevat de Grondopgave via de PPO-opdracht aan Prolander en dus exclusief SKNL, kosten via provincie en overige sporen.

Tabel Grondparagraaf	Jaarrekening 2024		PPOV 2025 #		CONCEPT PPO 2026							
	Ha voorraad	Boekwaarde	Saldo mutaties ha	Mutaties Boekwaarde in 2025	Mutaties ha voorraad	Bruto aan- en verkopen	Lasten	Baten	Mutaties boekwaarde		Prognose ha voorraad	Voorraad grond
							waarde daling	boekwinst	Vermeerdering	Vermindering		Prognose boekwaarde

Voorraad ruilgrond	1.826	119.757.427	258	30.931.098								
Voorraad NNN grond	1.264	9.363.098	150	2.132.110								
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (L8)	30	2.018.199										
Financieringsbron: SPUK Provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied (L25)	17	1.226.845										
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale maatregelen PAS- melders (L27)	16	1.719.865										

AANKOPEN 2026											
Overig ruilgrond @				nvt	nvt	1.600.000			nvt		nvt
Ruilgrond				110	10.187.100				10.187.100		10.187.100
NNN				140	11.344.760	9.643.046			1.701.714		1.701.714
Versnelling NNN via PN			pm	nvt	nvt				nvt		nvt
Financieringsbron: SPUK Provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied (L25)			pm	0	0						0
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale maatregelen PAS- melders (L27)			pm	0	0						0
Mutatie lasten / vermeerdering				250	21.531.860	11.243.046			11.888.814		11.888.814

VERKOPEN 2026											
Ruilgrond				255	26.273.970		2.930.243		-23.343.728		-23.343.728
NNN			pm	0	0						0
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (L8)			pm	0	0						0
Financieringsbron: SPUK Provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied (L25)			pm	0	0						0
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale maatregelen PAS- melders (L27)			pm	0	0						0
Mutatie baten / vermindering				255	26.273.970		2.930.243		-23.343.728		-23.343.728

Tabel Grondparagraaf	Jaarrekening 2024		PPOV 2025 #		CONCEPT PPO 2026							
	Ha voorraad	Boekwaarde	Saldo mutaties ha	Mutaties Boekwaarde in 2025	Mutaties ha voorraad	Bruto aan- en verkopen	Lasten	Baten	Mutaties boekwaarde		Prognose ha voorraad	Voorraad grond
							waarde daling	boekwinst	Vermeerdering	Vermindering		Prognose boekwaarde

Standen 31 december												
	2024		2025 (cf PPOV) #								2026	
Voorraad ruilgrond	1.826	119.757.427	2.084	150.688.525							1.939	137.531.898
Voorraad NNN grond	1.264	9.363.098	1.414	11.495.208							1.554	13.196.922
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (L8)	30	2.018.199	30	2.018.199							30	2.018.199
Financieringsbron: SPUK Provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied (L25)	17	1.226.845	17	1.226.845							17	1.226.845
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale maatregelen PAS- melders (L27)	16	1.719.865	16	1.719.865							16	1.719.865
	3.153	134.085.433	3.561	167.148.642	-5	nvt	11.243.046	2.930.243	11.888.814	-23.343.728	3.556	155.693.729

@: Sloop gebouwen

bron: 1e PPOV 2025 (prognose 11 mei) saldo van aan- en verkopen

Paragraaf 2.8 Openbaarheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. Artikel 3.5 van de Woo schrijft voor dat een bestuursorgaan in de begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de wet.

In de periode na inwerkingtreding van de Woo heeft de prioriteit gelegen bij de behandeling van Woo-verzoeken, de zogenaamde passieve openbaarmaking. De actieve openbaarmakingsverplichting wordt stapsgewijs ingevoerd. De provincie heeft ruimschoots voldaan aan de eerste tranche per 1-11-2024

De waarde van kwalitatief hoogwaardige informatie geldt niet alleen voor de Woo, maar biedt voordeel voor vrijwel onze werkzaamheden en nieuwe initiatieven. Mede op basis van de ervaringen met de Woo blijft het beleidsvoornemen staan van permanente aandacht voor de kwaliteit van onze informatiehuishouding. De resultaten van de technologische verkenningen die gericht zijn op het verhogen van de kwaliteit van de informatiehuishouding zullen ook hun vruchten afwerpen in het vergroten van de transparantie van ons handelen en daarmee de informatiepositie van onze inwoners en andere belangstellenden. Aanvullend daarop zal de nodige aandacht worden geschonken aan de organisatorische aspecten, in termen van rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, wat een bijdrage levert aan de transparantievereisten van de Woo.

II Financiële begroting

II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2025 – 2029

Programma	2024 Rekening	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting	2029 Begroting
1: Besturen en samenwerken						
Lasten	8.605.676	10.182.289	6.883.101	6.615.755	6.673.081	6.575.001
Baten	-23.321	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totaal programma	8.582.354	10.162.649	6.863.461	6.596.115	6.653.441	6.555.361
2: Landelijk gebied						
Lasten	88.139.708	201.030.663	212.319.094	159.097.049	92.424.620	86.663.902
Baten	-39.907.587	-126.548.960	-121.534.431	-59.764.441	-31.183.518	-20.233.138
Totaal programma	48.232.121	74.481.703	90.784.663	99.332.608	61.241.102	66.430.764
3: Leefomgeving en wonen						
Lasten	16.317.234	34.729.303	18.336.130	16.349.869	10.227.192	10.251.247
Baten	-2.121.521	-1.559.500	-707.500	-262.500	-262.500	-262.500
Totaal programma	14.195.713	33.169.803	17.628.630	16.087.369	9.964.692	9.988.747
4: Regionale economie en werkgelegenheid						
Lasten	21.765.273	36.803.942	35.676.600	40.990.939	12.867.141	10.531.381
Baten	-5.443.975	-11.793.322	-17.872.140	-23.211.002	-1.563.463	-1.563.463
Totaal programma	16.321.298	25.010.620	17.804.460	17.779.937	11.303.678	8.967.918
5: Mobiliteit en bereikbaarheid:						
Lasten	70.336.826	103.001.212	96.905.853	79.868.375	72.171.656	72.812.213
Baten	-6.432.644	-12.656.858	-8.462.305	-590.954	-590.954	-590.954
Totaal programma	63.904.181	90.344.354	88.443.548	79.277.421	71.580.702	72.221.259
6: Energie						
Lasten	11.021.585	19.082.061	10.290.979	9.423.003	4.233.706	3.746.010
Baten	-1.694.194	-4.326.765	-2.544.969	-1.602.862		
Totaal programma	9.327.391	14.755.296	7.746.010	7.820.141	4.233.706	3.746.010
7: Levendig en sociaal						
Lasten	28.309.498	31.796.082	40.407.081	32.901.541	31.559.948	29.957.477
Baten	-491.900	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000
Totaal programma	27.817.598	31.657.082	40.268.081	32.762.541	31.420.948	29.818.477
8: Middelen en mensen						
Lasten	82.654.194	120.665.098	102.508.948	104.707.897	101.772.986	128.695.641
Baten	-297.434.816	-294.339.389	-280.190.521	-291.667.202	-301.804.179	-310.487.867
Totaal programma	-214.780.623	-173.674.291	-177.681.573	-186.959.305	-200.031.193	-181.792.226
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	-26.399.966	105.907.216	91.857.280	72.696.827	-3.632.924	15.936.310

	2024 Rekening	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting	2029 Begroting
Alle programma Lasten exclusief reserve mutaties	327.149.993	557.290.650	523.327.786	449.954.428	331.930.330	349.232.872
Alle programma Baten exclusief reserve mutaties	-353.549.959	-451.383.434	-431.470.506	-377.257.601	-335.563.254	-333.296.562
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	-26.399.966	105.907.216	91.857.280	72.696.827	-3.632.924	15.936.310
Reserve mutaties Lasten	192.021.669	92.808.335	107.657.569	62.850.586	51.764.811	17.590.660
Reserve mutaties Baten	-198.772.852	-198.715.551	-199.514.849	-135.547.413	-48.131.887	-33.526.970
Saldo mutaties reserves	-6.751.183	-105.907.216	-91.857.280	-72.696.827	3.632.924	-15.936.310
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-33.151.149					

Saldo Programma's	2024 Rekening	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting	2029 Begroting
Programma 1: Besturen en samenwerken	8.582.354	10.162.649	6.863.461	6.596.115	6.653.441	6.555.361
Programma 2: Landelijk gebied	48.232.121	74.481.703	90.784.663	99.332.608	61.241.102	66.430.764
Programma 3: Leefomgeving en wonen	14.195.713	33.169.803	17.628.630	16.087.369	9.964.692	9.988.747
Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid	16.321.298	25.010.620	17.804.460	17.779.937	11.303.678	8.967.918
Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:	63.904.181	90.344.354	88.443.548	79.277.421	71.580.702	72.221.259
Programma 6: Energie	9.327.391	14.755.296	7.746.010	7.820.141	4.233.706	3.746.010
Programma 7: Levendig en sociaal	27.817.598	31.657.082	40.268.081	32.762.541	31.420.948	29.818.477
Programma 8: Middelen en mensen	-214.780.623	-173.674.291	-177.681.573	-186.959.305	-200.031.193	-181.792.226
Saldo voor bestemmingen	-26.399.966	105.907.216	91.857.280	72.696.827	-3.632.924	15.936.310

Reserve mutaties Lasten	192.021.669	92.808.335	107.657.569	62.850.586	51.764.811	17.590.660
Reserve mutaties Baten	-198.772.852	-198.715.551	-199.514.849	-135.547.413	-48.131.887	-33.526.970
Saldo mutaties reserves	-6.751.183	-105.907.216	-91.857.280	-72.696.827	3.632.924	-15.936.310
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-33.151.149					

	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting	2029 Begroting
Onvoorziene uitgaven	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000
Vrije bestedingsruimte	27.559.333	8.548.760	7.056.554	4.890.599	27.369.163
Totale ruimte binnen begroting	27.809.333	8.798.760	7.306.554	5.140.599	27.619.163

II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen

Inleiding

De bedragen opgenomen in het overzicht van lasten en baten, tevens meerjarenraming 2026-2029, laten in sommige gevallen (aanmerkelijke) verschillen zien. Hiervoor is een aantal algemene oorzaken aan te wijzen, waarvan we hier de voornaamste beschrijven:

1. Bepaalde begrotingsjaren bevatten incidentele uitgaven;
2. Met name in de sfeer van de specifieke uitkeringen komt het voor, dat programma's aflopen; in de regel levert dat zowel aan de kant van de lasten als aan de kant van de baten verschillen tussen jaren op;
3. Elk jaar worden de boekwaarden van de financieel nog niet afgesloten investeringen geactualiseerd;
4. Door nieuwe inschattingen van het verloop van kredieten en eventuele gewijzigde uitgangspunten voor de te hanteren afschrijvingstermijnen, leidt dit tot geactualiseerde kapitaallasten van deze investeringen.

In de Meerjarenraming 2026-2029 zijn de besluiten verwerkt die zijn genomen naar aanleiding van de Bestuursrapportage 2025 en het financieel perspectief dat bij de Begroting 2026 is opgesteld op basis van nog te verwerken autonome ontwikkelingen. In de nu voorliggende Begroting 2026 zijn de effecten van voorstellen in de Voorjaarsnota 2025 geheel meegenomen.

Een toelichting op de specifieke verschillen tussen de begrotingsjaren 2025 en 2026 is gegeven in het programmaplan, bij de betreffende programma's. Waar de financiële totaaloverzichten voor de programma's tussen de jaren 2025 en 2026 verschillen laten zien, die substantieel zijn volgens de Begrotingsregels provincie Drenthe 2024, dan wordt hiervoor een toelichting gegeven. Wij verwijzen hiervoor naar de toelichting per programma.

Enige algemene ontwikkelingen met financiële gevolgen worden hierna besproken.

Ontwikkelingen Provinciefonds

De raming van de algemene uitkering uit het provinciefonds is gebaseerd op de Meicirculaire Provinciefonds 2025. De Meicirculaire 2025 geeft een geactualiseerd beeld van de financiële kaders voor de provinciale begroting, gebaseerd op de Voorjaarsnota 2025 van het Rijk. De effecten van de circulaire zijn meegenomen in de Bestuursrapportage 2025/2e Actualisatie 2025. Het meerjarige beeld komt vervolgens terug in de Begroting 2026. In de Meicirculaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor de jaren 2025 en verder. Daarnaast wordt de ruimte onder het plafond in het BTW-compensatiefonds over 2024 afgerekend. Verder is de definitieve afrekening van de accrestranche 2024 verwerkt.

In de nieuwe ramingen zijn nog niet de eventuele effecten verwerkt van een herziene verdeelsystematiek voor de algemene uitkering uit het Provinciefonds. De invoering daarvan verloopt niet al te vlotjes en de eerste effecten worden niet verwacht vóór de Septembercirculaire Provinciefonds 2025.

Voorlopig gaan we uit van de volgende ontwikkeling van de algemene uitkering uit het Provinciefonds.

Ontwikkeling algemene uitkering (Meicirculaire Provinciefonds 2025)	2025	2026	2027	2028	2029
Raming algemene uitkering Begroting 2025 Drenthe	195.635.353	188.500.097	203.383.866	211.384.785	211.384.785
Raming algemene uitkering Meicirculaire 2025	205.479.881	195.220.420	213.553.179	224.346.699	233.295.471
Vershil	9.844.528	6.720.323	10.169.313	12.961.914	21.910.686

Opcenten Motorrijtuigbelasting (MRB)

In het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" is opgenomen, dat in de huidige bestuursperiode wordt afgezien van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Wij bevriezen het aantal opcenten daarom ook voor het begrotingsjaar 2026 op 92 opcenten. De geraamde inkomsten uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting baseren wij op het tarief van 92 opcenten, het autobestand en de samenstelling van dat autobestand. Voor verdere details verwijzen wij naar de paragraaf Lokale Heffingen in deze Begroting 2026.

Afschrijvingstermijnen

Investeringsobjecten die gedurende een langere periode (langer dan 1 jaar) gebruikt worden. De uitgaven die gepaard gaan met investeringen dienen verdeeld te worden over de gebruiksduur en als zodanig verwerkt te worden in de provinciale begroting en jaarrekening. De afschrijvingstermijnen zijn ten opzichte van de Begroting 2025 aangepast voor nog te activeren investeringen. Er wordt gebruik gemaakt van de componentenmethode. Dit betekent dat de verschillende onderdelen van een investering voor hun eigen gebruiksduur geactiveerd worden zoals opgenomen in de afschrijvingstermijnen in de Nota investeren, activeren en waarderen provincie Drenthe 2024.

Investering	afschrijvingstermijn (in jaren)
Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	50
Gebouwen (grote verbouwing: aansluiten bij restant afschrijving)	50
Verbouwing/revitalisering	20
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken waaronder:	
- sluizen (was 90 jaar)	80
- sluisdeur van composiet	n.v.t.
- sluisdeur van staal	80
- sluisdeur van hout	50
- bruggen (waaronder val) en viaducten (was 90 jaar)	80
- voorzieningen bij waterwegen	30
- (aanleg van) wegen	30
- rotondes en verkeersdrempels e.d.	30
- betonbeschoeiing (was 50 jaar)	80
- staalbeschoeiing	50
- houtbeschoeiing	30
- bedienpost tbv de scheepvaart (incl. aanleg glasvezel)	10
Vervoersmiddelen	5
Machines, apparaten en installaties lang	30
Machines, apparaten en installaties middel	15
Machines, apparaten en installaties kort	10
Overige materiële vaste activa, waaronder:	
- inventarissen (waaronder meubilair)	10
- schilderijrekken	20
- isolatieglas	20
- audio/videoapparatuur en telefooncentrale	4
- multimedia, beveiligingscamera's	5
- automatisering (ICT systemen)	4
- software	4
- tablets	4
- smartphones	2
Immateriële activa	maximaal 5
m.u.v. bijdragen aan activa in eigendom van derden	maximaal 20

Loonindexatie

Jaarlijks wordt de loonindexatie geactualiseerd. Omdat er nog geen CAO voor 2026 is, baseren wij onze raming op de meicirculaire van het provinciefonds 2025. Daarin zijn de indices opgenomen en verwerkt, uit het Centraal Economisch Plan van maart 2025. Voor 2026 is uitgegaan van de index Loonvoet sector overheid. Deze index richt zich specifiek op de lonen, terwijl de index Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers zowel prijzen als lonen in de overheidssector bevat. De index Loonvoet sector overheid houdt rekening met de veranderingen in de gemiddelde lonen van werknemers in de overheidssector, dus inclusief eventuele periodieke verhogingen. Omdat voor onze organisatie wordt ingeschat dat we gemiddeld een iets hogere periodiek hebben (2%), hebben we op grond van het criterium reëel ramen, het landelijk gemiddelde nog met 1%, opgehoogd. Bij de index percentages is aangesloten bij de cijfers uit het CEP 2024. Deze cijfers wijken beperkt af van de latere raming in het CEP 2025. In combinatie met een eerder overgebleven restant en een nog onverdeeld bedrag binnen de begroting 2025, is ervoor gekozen dit jaar terughoudend om te gaan met extra reserveringen vanuit de vrije ruimte.

Per saldo gaan we uit van de volgende index percentages (CAO, premies en periodieken): (2026) 4,8%, (2027) 5,8%, (2028) 5,0%, en (2029) 5,0%.

Indexatie Begrotingssubsidies

Onze begrotingssubsidies worden geïndexeerd. De indexatie wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de meicirculaire van het provinciefonds en het meest recente Centraal Economisch Plan. De begrotingssubsidies zijn specifiek benoemd in paragraaf II.4.5 van de begroting. Een beperkt aantal begrotingssubsidies wordt om moverende redenen niet geïndexeerd. De indexering wordt berekend op basis van een gemiddelde over de afgelopen vijf jaar van een mix van de indices voor lonen en prijzen. Door het gebruik van een dergelijk gemiddelde worden schommelingen in de indexering zoveel mogelijk tegen gegaan en behoeft geen nacalculatie plaats te vinden. Voor de Begroting 2026 bedraagt de index 4,2%. Meerjarig gaan we nu uit van 4,8% indexatie voor 2027, 4,7% voor 2028 en 4,7% voor 2029.

Indexatie inkopen (goederen en diensten)

De individuele begrotingsposten met het karakter van inkopen van goederen en diensten worden niet generiek geïndexeerd.

Ontwikkeling van de rente

Sinds de invoering van het verplichte schatkistbankieren worden de overtollige liquide middelen in 's Rijks schatkist - conform de Wet fido - aangehouden. Op deze tegoeden ontvangen we een rentevergoeding. Renteaanpassingen door de ECB werken ook door in de rentevergoeding die de provincie op haar tegoeden ontvangt. Na een reeks verlagingen van de depositorente door de ECB bedraagt deze per 30 juni 2025 2,00%. Verschillende banken denken dat het einde aan de renteverlagingen in zicht is, met een verwachting die ligt tussen de 1,50% en 2,00% richting eind 2026.

De rentevergoeding die de provincie op haar tegoeden ontvangt, beweegt rond het niveau van de depositorente.

Overzicht toegepaste indices en percentages

Omschrijving	Toegepast in 2025	Toegepast in 2026
Index gesubsidieerde instellingen	3,60%	4,2%
Index t.b.v. Openbaar Vervoer (OV-bureau)	5,04%	5,452%
Index t.b.v. Openbaar Vervoer (Trein)	5,04%	3,29%
Index belastingen en heffingen	0,00%	0,00%
Groei van het wagenpark in relatie tot de MRB	0,00%	0,00%
Rentepercentage van toegerekende rente	n.v.t.	n.v.t.
Rentetoerekening aan reserves	n.v.t.	n.v.t.

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten					
Programma: 1: Besturen en samenwerken					
Beleidsopgave: 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling					
Burgerberaad		300.000			
Totaal Incidenteel		300.000			
Totaal Structureel	1.536.223	1.620.838	1.620.838	1.620.838	1.620.838
Totaal beleidsopgave	1.536.223	1.920.838	1.620.838	1.620.838	1.620.838
Beleidsopgave: 1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld					
Weerbaar bestuur	246.604	126.833	119.771	119.771	119.771
Ondersteuning Commissaris van de Koning (CvdK)	558.398				
Totaal Incidenteel	805.002	126.833	119.771	119.771	119.771
Totaal Structureel	61.634	61.634	61.634	61.634	61.634
Totaal beleidsopgave	866.636	188.467	181.405	181.405	181.405
Beleidsopgave: 1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe					
Wet Open Overheid	49.492				
Cofinanciering Europa	3.175.232				
Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)	49.000	41.000	21.000	88.000	
Totaal Incidenteel	3.273.724	41.000	21.000	88.000	
Totaal Structureel	4.065.826	4.297.916	4.357.632	4.347.958	4.337.878
Totaal beleidsopgave	7.339.550	4.338.916	4.378.632	4.435.958	4.337.878
Beleidsopgave: 1.04 Verbinding met de Drentse samenleving					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	439.880	434.880	434.880	434.880	434.880
Totaal beleidsopgave	439.880	434.880	434.880	434.880	434.880
Totaal incidenteel programma	4.078.726	467.833	140.771	207.771	119.771
Totaal structureel programma	6.103.563	6.415.268	6.474.984	6.465.310	6.455.230
Totale Lasten programma	10.182.289	6.883.101	6.615.755	6.673.081	6.575.001
Programma: 2: Landelijk gebied					
Beleidsopgave: 2.01 Landbouw					
Verbetering van de landbouwstructuur	21.702				
SPUK-GRO6C-Belonen voor duurzaam boeren (doel B, C)	1.604.517				
Versterking van de landbouw & agribusiness	110.000	110.000	100.516	120.000	
Opschaling duurzaamheidsplannen (IA)	630.366				
SPUK-GRO6C-Verdienmodellen, burgers (doel F, G)	219.500				
Leader Oost-Drenthe 2023-2027	1.175.758	1.175.758	1.175.758		
Leader West Drenthe 2023-2027	1.175.758	1.175.758	1.175.758		
SPUK L25 - Innovatieve Landbouw NN	2.324.925	300.000			
GLB/NSP 2023-2027	9.656.250	9.656.250	9.656.250		
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – KPI Duurzaam Boeren Drenthe Melkveehouderij	6.000.000	6.000.000			
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – KPI Duurzaam Boeren Drenthe Akkerbouw	2.500.000	2.500.000			
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – Gebiedsgerichte pilots	1.185.000	2.986.200			
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – Pilot Geborgde KPI's	1.500.000	2.500.000			
SPUK L35 Prov. maatregelen LG - Stimuleren van investeringen en innovaties	15.500.000	22.500.000			
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase - grondvererving boscompensatie	814.194	814.913	814.913	814.913	814.913
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – Grondvererving en functieverandering	3.288.604				
AgroAgenda Noord Nederland	355.677				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase – grondverwerving Systeemherstel nabij N2000		18.173.884	1.591.205	1.782.468	956.314
SPUK L36 Regeling provinciale gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties	8.780.007				
Totaal Incidenteel	56.842.258	67.892.763	14.514.400	2.717.381	1.771.227
Totaal Structureel	566.651	264.949	264.949	714.949	834.949
Totaal beleidsopgave	57.408.909	68.157.712	14.779.349	3.432.330	2.606.176
Beleidsopgave: 2.02 Zorgvuldig omgaan met water					
Uitvoering KRW projecten		300.000	300.000		
SPUK-E87-Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater E87	546.291	1.541.957	3.194.636		
SPUK-E87B-Deltaprogramma zoetwater regio Oost 2022-2027	268.027	3.798.159	2.735.786		
Hergebruik Stedelijk Afvalwater (DU)	20.833	20.833	20.833		
SPUK L35 Prov. maatregelen LG - Water	1.224.120	519.350			
Totaal Incidenteel	2.059.271	6.180.299	6.251.255		
Totaal Structureel	1.496.000	1.996.000	1.496.000	1.228.500	1.228.500
Totaal beleidsopgave	3.555.271	8.176.299	7.747.255	1.228.500	1.228.500
Beleidsopgave: 2.03 Natuur					
Wolf	885.000	885.000	810.000		
Natuur algemeen	2.617.800	2.382.500	-195.000		
Uitvoeringsplan boerenlandvogels	132.641	350.000	350.000		
Programma Natuurinclusief Drenthe	295.000	295.000	295.000		
Schoolpleinen van de toekomst	425.000				
Subsidie academie BBND	40.605				
NME	9.909	9.909	9.909		
Landschapbeheer Drenthe	200.000	200.000	200.000		
R-Nationale Parken	386.118	226.740	243.442		
SPUK-J117-Versnelling Natuurinclusief Isoleren (SPUK J117)	1.810.927				
R-Realisatie EHS	15.557.572	24.328.158	32.408.570	9.786.149	
R-Soortenbescherming	110.000	110.000	110.000		
Programma Beheer	2.027.000	5.373.485	5.032.000	5.085.000	7.818.000
Uitfinanciering Natuur-overig	232.067	-98.272	877.228		
Grondverwerving en functieverandering NNN	23.738.218	15.723.046	26.650.562	12.657.399	15.680.352
Agrarisch natuurbeheer	2.338.330	2.190.191	2.935.529	2.935.529	
Tijdelijke beheer grondbezit	335.000	310.000	267.500	238.000	
L16 SPUK Boscompensatie PN	3.400.000				
SPUK L34 Prov. maatregelen LG - indirecte uitvoeringskosten	2.627.330				
SPUK L35 Prov. maatregelen LG - directe uitvoeringskosten	4.054.070	4.700.108			
SPUK-L27-Pas-melder (SPUK)	313.275				
Aanpak stikstof(PAS) DU	2.421.537	2.012.023	503.862	131.997	
SPUK-L16-Hydrologische verbetering	7.973.593	5.582.381			
SPUK-L16-uitvoeringskosten PN	233.340				
SPUK-L16-Verbetering van de kwaliteit van natuurgebieden	1.656.615	1.000.000			
SPUK-L16-Versnelling van verwerving	126.812				
SPUK-L25-Versnellingsopgaven NLPG - hydrologisch systeemherstel	2.001.923				
SPUK-L25-Versnellingsopgave NPLG - toekomstgerichte landbouw	335.827				
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase - uitvoering	2.750.522	2.692.479	2.711.302	2.728.469	2.746.496
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – Natuur	20.153.033	9.451.726			
Groenblauwe dooradering	250.000	250.000			
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase – inrichtingsmaatregelen	1.831.000	12.241.050	24.367.500	14.102.500	7.154.500
SPUK L33 Progr, Natuur 2e fase - Boscompensatie		574.964	574.964	574.964	574.964
Versnelling Natuurinclusief Isoleren 2e tranche (SPUK J117B)	1.946.228				
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase - Onderzoeksmaatregelen	357.500	859.000	740.600	440.600	440.600
L33 Progr. Natuur 2e fase - Beheermaatregelen	1.826.250	1.498.750	1.624.063	1.474.063	1.474.063
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase - Systeemherstel nabij N2000		3.207.156	280.801	314.553	168.761

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal Incidenteel	105.400.042	96.355.394	100.797.832	50.469.223	36.057.736
Totaal Structureel	33.995.879	39.129.689	33.923.537	37.094.567	46.571.490
Totaal beleidsopgave	139.395.921	135.485.083	134.721.369	87.563.790	82.629.226
Beleidsopgave: 2.04 Klimaatadaptatie					
Procesgeld klimaatadaptatie	470.562	300.000	300.000		
SPUK-E44-Klimaatadaptatie			1.349.076		
Totaal Incidenteel	470.562	300.000	1.649.076		
Totaal Structureel	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000
Totaal beleidsopgave	670.562	500.000	1.849.076	200.000	200.000
Totaal incidenteel programma	164.772.133	170.728.456	123.212.563	53.186.604	37.828.963
Totaal structureel programma	36.258.530	41.590.638	35.884.486	39.238.016	48.834.939
Totale Lasten programma	201.030.663	212.319.094	159.097.049	92.424.620	86.663.902
Programma: 3: Leefomgeving en wonen					
Beleidsopgave: 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen					
Samenwerking Regio Zwolle	1.000.000	1.000.000	1.000.000		
Reserve onrendabele toppen	1.500.000	1.500.000	1.000.000		
Impulsteam Wonen	500.000	1.695.000	1.000.000		
SPUK regelingen Wonen	450.000	445.000			
Provinciale omgevingsvisie Drenthe	65.000				
Circulair bouwen	185.000	185.000	185.000		
Regiostedenfonds (IA)	9.592.232	1.618.000	950.000		
Herstructureringsfonds	937.695				
Herstructureringsfonds 2021 PLUS (Roden, Beilen, Coevorden)	1.750.000				
subsidieregeling dorpsvernieuwing	5.000.000				
NOVEX Ruimte	377.417				
Totaal Incidenteel	21.357.344	6.443.000	4.135.000		
Totaal Structureel	4.118.326	3.792.326	3.792.326	3.192.326	3.192.326
Totaal beleidsopgave	25.475.670	10.235.326	7.927.326	3.192.326	3.192.326
Beleidsopgave: 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
Uitvoering reguliere milieu taken		150.000	250.000		
Totaal Incidenteel		150.000	250.000		
Totaal Structureel	6.134.959	6.388.304	6.610.043	6.817.366	6.841.421
Totaal beleidsopgave	6.134.959	6.538.304	6.860.043	6.817.366	6.841.421
Beleidsopgave: 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden					
Vorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provin	1.155.100				
Deelprogramma Bodem & Energievoorziening	140.263	135.000	135.000		
Deelprogramma Bodem & Landbouw	197.500	197.500	197.500		
Deelprogramma Bodem & Erfgoed	138.991	135.000	135.000		
Deelprogramma Bodem & Natuur	175.140	135.000	135.000		
Deelprogramma Bodem & Grondwater	367.452	337.500	337.500		
Deelprogramma Bodem & Klimaatverandering	309.440	202.500	202.500		
Deelprogramma Bodem & Verontreiniging in de Leefomgeving	67.500	67.500	67.500		
Deelprogramma Bodem & Infra Nummer	135.000	67.500	67.500		
Deelprogramma Bodem & Delf- en Grondstoffen	133.500	67.500	67.500		
Totaal Incidenteel	2.819.886	1.345.000	1.345.000		
Totaal Structureel	217.500	217.500	217.500	217.500	217.500
Totaal beleidsopgave	3.037.386	1.562.500	1.562.500	217.500	217.500
Beleidsopgave: 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe					
Aanpak asbestdaken	81.288				
Totaal Incidenteel	81.288				
Totaal beleidsopgave	81.288				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal incidenteel programma	24.258.518	7.938.000	5.730.000		
Totaal structureel programma	10.470.785	10.398.130	10.619.869	10.227.192	10.251.247
Totale Lasten programma	34.729.303	18.336.130	16.349.869	10.227.192	10.251.247
Programma: 4: Regionale economie en werkgelegenheid					
Beleidsopgave: 4.01 Versterken van het vestigingsklimaat					
promotie en acquisitie	784.205				
Totaal Incidenteel	784.205				
Totaal Structureel	1.281.427	1.743.580	1.743.580		
Totaal beleidsopgave	2.065.632	1.743.580	1.743.580		
Beleidsopgave: 4.02 Versterken van het ondernemerschap					
Beleidskaders en programmabeheer					-98.758
Totaal Incidenteel					-98.758
Totaal Structureel	2.135.627	2.135.627	2.151.627	1.285.554	1.384.312
Totaal beleidsopgave	2.135.627	2.135.627	2.151.627	1.285.554	1.285.554
Beleidsopgave: 4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe					
Ruimtelijk Economisch Programma	436.000	232.700	216.000		
Subsidie Universiteit van het Noorden/Campus Emmen	3.418.000				
Totaal Incidenteel	3.854.000	232.700	216.000		
Totaal Structureel	1.950.000	2.008.500	2.068.755	2.130.818	2.130.818
Totaal beleidsopgave	5.804.000	2.241.200	2.284.755	2.130.818	2.130.818
Beleidsopgave: 4.04 Benutten van de economische kansen rondom transities en maatschappelijke opgaven					
Projecten Economische structuur	1.288.664	851.883	868.583		
Just Transition Fund (JTF)	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Vierkant voor het werk	500.000				
Intermediaire organisaties	501.531				
Sociaal Perspectief	100.000	100.000	100.000		
Ruimtelijk Economisch Programma: IT Hub	370.000				
Totaal Incidenteel	2.860.195	1.051.883	1.068.583	100.000	100.000
Totaal Structureel	467.999	992.999	992.999	2.802.235	2.802.235
Totaal beleidsopgave	3.328.194	2.044.882	2.061.582	2.902.235	2.902.235
Beleidsopgave: 4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt					
Onderzoek, rapportage en overleg functioneren arbeidsmarkt	25.000	25.000	25.000		
Totaal Incidenteel	25.000	25.000	25.000		
Totaal Structureel	804.753	804.753	804.753	804.753	804.753
Totaal beleidsopgave	829.753	829.753	829.753	804.753	804.753
Beleidsopgave: 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe					
RD ZO-Drenthe: Werken	750.500	385.000			
RD ZO-Drenthe: Wonen	2.705.000				
Uitvoering provincie Drenthe Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	43.388				
Leven lang ontwikkelen	2.150.486	2.500.000	3.500.000		
Zorg & welzijn	2.115.454	5.000.000	6.600.000		
Econ structuurversterking	2.000.000	5.000.000	6.600.000		
Aantrekkelijke regio	2.181.172	2.500.000	3.500.000		
Regio aan de grens	1.064.519	1.500.000	2.000.000		
Uitvoeringskosten (VAT)	442.701	400.000	400.000		
Samen met inwoners	1.065.330	1.500.000	2.000.000		
Uitvoering provincie Drenthe Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	105.456				
Totaal Incidenteel	14.624.006	18.785.000	24.600.000		
Totaal beleidsopgave	14.624.006	18.785.000	24.600.000		
Beleidsopgave: 4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme					
Aanpak vitale vakantieparken Drenthe	1.764.843	1.728.572	1.693.595		
Versterken toeristisch aanbod	-50.000			1.800.000	

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
Kwaliteitsverbetering recreatieve fietspaden				375.000	
Wandelen (incl subsidieregeling)				250.000	
Totaal Incidenteel	1.829.843	1.671.072	1.636.095	2.425.000	
Totaal Structureel	6.186.887	6.225.486	5.683.547	3.318.781	3.408.021
Totaal beleidsopgave	8.016.730	7.896.558	7.319.642	5.743.781	3.408.021
Totaal incidenteel programma	23.977.249	21.765.655	27.545.678	2.525.000	1.242
Totaal structureel programma	12.826.693	13.910.945	13.445.261	10.342.141	10.530.139
Totale Lasten programma	36.803.942	35.676.600	40.990.939	12.867.141	10.531.381
Programma: 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:					
Beleidsopgave: 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid					
Mobiliteit VJN 2021	2.800.000	1.437.064			
Educatie en verkeerscampagnes	481.795	1.425.351	1.646.851		
Totaal Incidenteel	3.281.795	2.862.415	1.646.851		
Totaal Structureel	3.467.959	4.021.078	6.335.996	6.629.653	6.647.361
Totaal beleidsopgave	6.749.754	6.883.493	7.982.847	6.629.653	6.647.361
Beleidsopgave: 5.02 Mobiliteit op maat					
Beleid mobiliteit op maat	252.000				
Ontwikkeling Hubs	1.312.644	182.666	100.000		
Totaal Incidenteel	1.564.644	182.666	100.000		
Totaal beleidsopgave	1.564.644	182.666	100.000		
Beleidsopgave: 5.03 Fiets als duurzaam alternatief					
Doorfietsroutes	4.438.558	6.717.028	984.375	984.375	
Ontbrekende schakels in het fietsnetwerk	777.778	1.055.555			
Lokale aanpak verkeersveiligheid fiets	1.555.556	2.111.112			
Totaal Incidenteel	6.771.892	9.883.695	984.375	984.375	
Totaal Structureel	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Totaal beleidsopgave	6.777.892	9.889.695	990.375	990.375	6.000
Beleidsopgave: 5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk					
Busverbinding Emmen-Meppen		300.000	300.000		
Emmen Rheine	15.099.000	10.837.667	2.010.000		
Deltaplan van het Noorden	500.000				
Nedersaksenlijn	500.000	500.000	500.000		
Ontwikkelingen	5.125.000	1.165.000	4.990.000		
Treinconcessie Vechtdallijnen	1.072.844		350.000	350.000	
Nedersaksenlijn Regio	75.000				
Totaal Incidenteel	22.371.844	12.802.667	8.150.000	350.000	
Totaal Structureel	34.929.947	36.207.961	37.470.816	39.113.251	40.937.956
Totaal beleidsopgave	57.301.791	49.010.628	45.620.816	39.463.251	40.937.956
Beleidsopgave: 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie					
Drenthe reist duurzaam	290.040	243.286			
Openbare laadpalenconcessie	410.750	355.375			
Innovatie en ontwikkeling	150.000				
Totaal Incidenteel	850.790	598.661			
Totaal beleidsopgave	850.790	598.661			
Beleidsopgave: 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking					
N371 Fase II Onderzoek en voorbereiding	150.000	150.000			
Mobiliteit	760.000	960.000			
Monitoring	237.000				
Luchtvaart	2.143.000	2.241.000	2.351.000	2.111.500	2.164.000
Beleid kerntaken	-21.930	-21.930	-21.930	124.230	124.230
Totaal Incidenteel	3.268.070	3.329.070	2.329.070	2.235.730	2.288.230
Totaal Structureel	663.000	908.000	1.030.667	845.667	845.667
Totaal beleidsopgave	3.931.070	4.237.070	3.359.737	3.081.397	3.133.897

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
Beleidsopgave: 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	25.825.271	26.103.640	21.814.600	22.006.980	22.086.999
Totaal beleidsopgave	25.825.271	26.103.640	21.814.600	22.006.980	22.086.999
Totaal incidenteel programma	38.109.035	29.659.174	13.210.296	3.570.105	2.288.230
Totaal structureel programma	64.892.177	67.246.679	66.658.079	68.601.551	70.523.983
Totale Lasten programma	103.001.212	96.905.853	79.868.375	72.171.656	72.812.213
Programma: 6: Energie					
Beleidsopgave: 6.01 Energieagenda 2024-2027					
Noodhulp Energiebesparing	1.759.420				
Regionale Energie Strategie	2.074.321	423.873	423.873	423.873	423.873
Waterstof (IA+)	1.330.846				
Uitvoering SPUK CDOKE	725.000	725.000	725.000		
Fix team Drenthe	973.740	757.864			
Energieagenda Uitvoering	750.000				
Samenwerking Gemeenten Energie	-259.099	-259.099			
SPUK 2 Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed	669.000	567.204	123.862		
SPUK ontzorging MKB (IBDO)	400.000				
SPUK ontzorging MKB (PVBD)	250.000				
ORTESE	752.718				
Drents Energieloket (DEL)	630.000				
Gebiedsfonds Wind	938.000	360.082	699.213	847.778	360.082
SPUK CDOKE - Bedrijventerreinen	74.000	74.000	74.000		
SPUK CDOKE - pMIEK	680.000	680.000	680.000		
Reserve energieagenda 2024-2027	3.765.000	3.000.000	2.735.000		
SPUK CDOKE - EHubs	630.000				
Totaal Incidenteel	16.142.946	6.328.924	5.460.948	1.271.651	783.955
Totaal Structureel	2.939.115	3.962.055	3.962.055	2.962.055	2.962.055
Totaal beleidsopgave	19.082.061	10.290.979	9.423.003	4.233.706	3.746.010
Totaal incidenteel programma	16.142.946	6.328.924	5.460.948	1.271.651	783.955
Totaal structureel programma	2.939.115	3.962.055	3.962.055	2.962.055	2.962.055
Totale Lasten programma	19.082.061	10.290.979	9.423.003	4.233.706	3.746.010
Programma: 7: Levendig en sociaal					
Beleidsopgave: 7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe					
Grote investeringen musea	1.000.000	6.000.000	2.500.000		
Cultuureducatie en amateurkunst				89.997	
Cultuurparticipatie		-90.000		5.906	
Beeldende kunst en vormgeving				9.990	
Adviescommissie	1.314.095	1.314.095	1.314.095	-269.434	
Culturele investeringen	27.568	951.274			
Cultuurbeleid noordelijk niveau		90.000		90.000	
Talentontwikkeling	113.865	-11.726	-26.691	85.147	
Evenementen				62.000	
Musea	225.000	224.604		374.670	
Archief				34.951	
Monumenten	738.935	738.935	738.935	1.054.451	738.935
Streektaal				36.813	
Cultuurhistorie verhaal van Drenthe (Geopark)				15.984	
Ontwikkeling Veenhuizen	185.000				
Podiumkunsten				103.076	
Festivals				53.621	-663
Bibliotheken				164.871	
80 jaar Bevrijding	230.000				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
Toekomstplan Drents Museum de Buitenplaats	407.500	145.000	112.000	112.000	
Restauratie en herbestemmingsopgave Unesco Veenhuizen	750.000	930.000	750.000	750.000	750.000
Cultuureducatie met kwaliteit				247.000	
Groot evenementen		-30.000	-30.000	-30.000	
Culturele prijs (eens per twee jaar)		3.000		30.000	
SPUK OCW Versterking van de regionale culturele infrastructuur	333.333	333.333	333.333	333.333	
DVO Drents Archief				12.640	
Ontwikkeling cultureel erfgoed	59.000	59.000	59.000	59.000	59.000
Gebiedsontwikkeling	685.905	685.905	685.905		
Instandhoudingsbudget Cultuur	225.000				
Ontwikkelbudget Cultuur-Natuur				50.000	
Ontwikkelbudget Film				50.000	
Architectuurpunt				11.132	
Subsidieregeling inidentele culturele projecten				20.001	
Subsidieregeling Nieuwe meerjarige projecten				250.000	
Noaberschapfonds Gemeenten				250.000	
Totaal Incidenteel	6.410.201	11.285.920	6.379.077	4.057.149	1.547.272
Totaal Structureel	18.969.896	19.722.742	20.520.732	21.240.770	22.034.123
Totaal beleidsopgave	25.380.097	31.008.662	26.899.809	25.297.919	23.581.395
Beleidsopgave: 7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen					
Begrotingssubsidies en Regelingen Noaberschap				750.000	750.000
Begrotingssubsidies en Regelingen Bestaanszekerheid				100.000	100.000
Begrotingssubsidies en Regelingen Gezondheid				200.000	200.000
Innovatiebudget Naoberschap				230.000	230.000
Innovatiebudget Bestaanszekerheid				525.000	525.000
Innovatiebudget Gezondheid				350.000	350.000
Adviesraad Inclusie				20.000	20.000
Regenboogambassadeur				10.000	10.000
Innovatiebudget Inclusie en Diversiteit				315.000	315.000
Impuls voor Circulaire Dorpsinitiatieven en Dorpshuizen in Drenthe		500.000			
Totaal Incidenteel		500.000		2.500.000	2.500.000
Totaal Structureel	4.904.751	5.037.312	5.130.012	2.879.418	2.982.068
Totaal beleidsopgave	4.904.751	5.537.312	5.130.012	5.379.418	5.482.068
Beleidsopgave: 7.03 Sport en Bewegen stimuleren					
Sport algemeen	699.039	500.000			
Kwaliteitsimpuls voor bovenregionale sportaccommodaties		2.500.000			
Totaal Incidenteel	699.039	3.000.000			
Totaal Structureel	812.195	861.107	871.720	882.611	894.014
Totaal beleidsopgave	1.511.234	3.861.107	871.720	882.611	894.014
Totaal incidenteel programma	7.109.240	14.785.920	6.379.077	6.557.149	4.047.272
Totaal structureel programma	24.686.842	25.621.161	26.522.464	25.002.799	25.910.205
Totale Lasten programma	31.796.082	40.407.081	32.901.541	31.559.948	29.957.477
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden					
Opslag (technische infrastructuur)	-69.359	-69.359			
Masterplan ICT	1.341.526	300.000			
Cybersecurity	105.000	105.000	105.000		
Datahuis	350.000	350.000	350.000		
Datagedreven beleidsontwikkeling	250.000	250.000	250.000		
Digitale readiness assessment	14.000		14.000		
Digitaal Uniform Samenwerken (voorheen Zaakgericht werken)	1.058.760				
NIS2	105.000				
Totaal Incidenteel	3.154.927	935.641	719.000		

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal Structureel	12.093.194	11.553.180	11.114.335	11.140.456	11.181.799
Totaal beleidsopgave	15.248.121	12.488.821	11.833.335	11.140.456	11.181.799
Beleidsopgave: 8.02 Financiën					
Overige financiële middelen	412.500				
Financiële adviezen	55.453				
Overige stelposten		1.000.000	1.000.000	2.841.751	
Totaal Incidenteel	467.953	1.000.000	1.000.000	2.841.751	
Totaal Structureel	28.098.688	8.981.450	7.486.244	2.478.538	28.596.353
Totaal beleidsopgave	28.566.641	9.981.450	8.486.244	5.320.289	28.596.353
Beleidsopgave: 8.03 Personeel en organisatie					
Concernopleidingen	30.000				
Totaal Incidenteel	30.000				
Totaal Structureel	2.854.676	2.804.676	2.804.676	2.804.676	2.804.676
Totaal beleidsopgave	2.884.676	2.804.676	2.804.676	2.804.676	2.804.676
Beleidsopgave: 8.04 Subsidies en Inkoop					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300
Totaal beleidsopgave	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300
Beleidsopgave: 8.05 Verantwoording personeelskosten					
Loonkosten op taakveld 5.3 Beheer flora en fauna	300.000	300.000	300.000		
Loonkosten op taakveld 0.6 Overhead	2.155.000	2.185.000	2.260.000		
Loonkosten op taakveld 4.4 Vergunningverlening en handhaving	964.000				
Loonkosten op taakveld 5.2 Beheer natuurgebieden	127.000	127.000	127.000		
Totaal Incidenteel	3.546.000	2.612.000	2.687.000		
Totaal Structureel	70.404.360	74.606.701	78.881.342	82.492.265	86.097.513
Totaal beleidsopgave	73.950.360	77.218.701	81.568.342	82.492.265	86.097.513
Totaal incidenteel programma	7.198.880	4.547.641	4.406.000	2.841.751	
Totaal structureel programma	113.466.218	97.961.307	100.301.897	98.931.235	128.695.641
Totale Lasten programma	120.665.098	102.508.948	104.707.897	101.772.986	128.695.641
Totale Lasten alle programma's, zonder reservemutaties	557.290.650	523.327.786	449.954.428	331.930.330	349.232.872

Baten					
Programma: 1: Besturen en samenwerken					
Beleidsopgave: 1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
Totaal beleidsopgave	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
Beleidsopgave: 1.04 Verbinding met de Drentse samenleving					
Totaal Structureel	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640
Totaal beleidsopgave	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640
Totaal incidenteel programma					
Totaal structureel programma	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totale Baten programma	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Programma: 2: Landelijk gebied					
Beleidsopgave: 2.01 Landbouw					
SPUK-GRO6C-Algemene kosten uitvoering RD Natuurinclusieve Landbouw	-1.824.017				
Leader Oost-Drenthe 2023-2027	-829.777	-829.777	-829.777		
Leader West Drenthe 2023-2027	-829.777	-829.777	-829.777		
SPUK L25 - Innovatieve Landbouw NN	-2.324.925	-300.000			
GLB/NSP 2023-2027	-5.791.500	-5.791.500	-5.791.500		
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – KPI Duurzaam Boeren Drenthe Melkveehouderij	-6.000.000	-6.000.000			
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – KPI Duurzaam Boeren Drenthe Akkerbouw	-2.500.000	-2.500.000			

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – Gebiedsgerichte pilots	-1.185.000	-2.986.200			
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – Pilot Geborgde KPI's	-1.500.000	-2.500.000			
SPUK L35 Prov. maatregelen LG - Stimuleren van investeringen en innovaties	-15.500.000	-22.500.000			
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase - grondverwerving boscompensatie	-814.194	-814.913	-814.913	-814.913	-814.913
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – Grondverwerving en functieverandering	-3.288.604				
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase – grondverwerving Systeemherstel nabij N2000		-18.173.884	-1.591.205	-1.782.468	-956.314
SPUK L36 Regeling provinciale gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties	-8.780.007				
Totaal Incidenteel	-51.167.801	-63.226.051	-9.857.172	-2.597.381	-1.771.227
Totaal Structureel	-73.684				
Totaal beleidsopgave	-51.241.485	-63.226.051	-9.857.172	-2.597.381	-1.771.227
Beleidsopgave: 2.02 Zorgvuldig omgaan met water					
SPUK-E87-Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater E87	-546.291	-1.541.957	-3.194.636		
SPUK-E87B-Deltaprogramma zoetwater regio Oost 2022-2027	-268.027	-3.798.159	-2.735.786		
SPUK L35 Prov. maatregelen LG - Water	-1.224.120	-519.350			
Totaal Incidenteel	-2.038.438	-5.859.466	-5.930.422		
Totaal Structureel	-810.000	-810.000	-810.000	-810.000	-810.000
Totaal beleidsopgave	-2.848.438	-6.669.466	-6.740.422	-810.000	-810.000
Beleidsopgave: 2.03 Natuur					
Subsidie academie BBND	-72.322				
SPUK-J117-Versnelling Natuurinclusief Isoleren (SPUK J117)	-1.513.654				
Uitfinanciering Natuur-overig	-146.898	273.767	-474.984		
Grondverwerving en functieverandering NNN	-7.545.234	-3.229.774	-2.288.191		
Agrarisch natuurbeheer	-3.792.156	-3.695.865	-4.068.504	-4.068.504	-1.661.854
L16 SPUK Boscompensatie PN	-3.400.000				
SPUK L35 Prov. maatregelen LG - directe uitvoeringskosten	-4.054.070	-4.700.108			
SPUK-L27-Pas-melder (SPUK)	-313.275				
Aanpak stikstof(PAS) DU	-16.828				
SPUK-L16-Hydrologische verbetering	-7.973.593	-5.582.380			
SPUK-L16-uitvoeringskosten PN	-233.340				
SPUK-L16-Verbetering van de kwaliteit van natuurgebieden	-1.656.615	-1.000.000			
SPUK-L16-Versnelling van verwerving	-126.812				
SPUK-L25-Versnellingsopgaven NLPG - hydrologisch systeemherstel	-2.001.923				
SPUK-L25-Versnellingsopgave NPLG - toekomstgerichte landbouw	-335.827				
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase - uitvoering	-2.750.522	-2.692.479	-2.711.302	-2.728.469	-2.746.496
SPUK L35 Prov. maatregelen LG – Natuur	-20.153.033	-9.451.726			
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase – inrichtingsmaatregelen	-1.831.000	-12.241.050	-24.367.500	-14.102.500	-7.154.500
Natuur algemeen	-123.385				
SPUK L33 Progr, Natuur 2e fase - Boscompensatie		-574.964	-574.964	-574.964	-574.964
Versnelling Natuurinclusief Isoleren 2e tranche (SPUK J117B)	-1.946.228				
R-Soortenbescherming	-110.000	-110.000	-110.000		
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase - Onderzoeksmaatregelen	-357.500	-859.000	-740.600	-440.600	-440.600
L33 Progr. Natuur 2e fase - Beheermaatregelen	-1.826.250	-1.498.750	-1.624.063	-1.474.063	-1.474.063
SPUK L33 Progr. Natuur 2e fase - Systeemherstel nabij N2000		-3.207.156	-280.801	-314.553	-168.761
Totaal Incidenteel	-62.280.465	-48.569.485	-37.240.909	-23.703.653	-14.221.238
Totaal Structureel	-10.178.572	-3.069.429	-4.576.362	-4.072.484	-3.430.673
Totaal beleidsopgave	-72.459.037	-51.638.914	-41.817.271	-27.776.137	-17.651.911
Beleidsopgave: 2.04 Klimaatadaptatie					
SPUK-E44-Klimaatadaptie			-1.349.576		
Totaal Incidenteel			-1.349.576		
Totaal beleidsopgave			-1.349.576		
Totaal incidenteel programma	-115.486.704	-117.655.002	-54.378.079	-26.301.034	-15.992.465

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal structureel programma	-11.062.256	-3.879.429	-5.386.362	-4.882.484	-4.240.673
Totale Baten programma	-126.548.960	-121.534.431	-59.764.441	-31.183.518	-20.233.138
Programma: 3: Leefomgeving en wonen					
Beleidsopgave: 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen					
SPUK regelingen Wonen	-450.000	-445.000			
Totaal Incidenteel	-450.000	-445.000			
Totaal beleidsopgave	-450.000	-445.000			
Beleidsopgave: 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000
Totaal beleidsopgave	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000
Beleidsopgave: 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden					
Voorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provin	-847.000				
Totaal Incidenteel	-847.000				
Totaal Structureel	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500
Totaal beleidsopgave	-884.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500
Totaal incidenteel programma	-1.297.000	-445.000			
Totaal structureel programma	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500
Totale Baten programma	-1.559.500	-707.500	-262.500	-262.500	-262.500
Programma: 4: Regionale economie en werkgelegenheid					
Beleidsopgave: 4.01 Versterken van het vestigingsklimaat					
Rundedal	-75.000	-75.000	-75.000		
Totaal Incidenteel	-75.000	-75.000	-75.000		
Totaal Structureel	75.000	75.000	75.000		
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: 4.02 Versterken van het ondernemerschap					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: 4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe					
Totaal Structureel	-1.300.000	-1.339.000	-1.379.170	-1.420.545	-1.420.545
Totaal beleidsopgave	-1.300.000	-1.339.000	-1.379.170	-1.420.545	-1.420.545
Beleidsopgave: 4.04 Benutten van de economische kansen rondom transities en maatschappelijke opgaven					
Ruimtelijk Economisch Programma: IT Hub	-151.020				
Totaal Incidenteel	-151.020				
Totaal beleidsopgave	-151.020				
Beleidsopgave: 4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-142.918	-142.918	-142.918	-142.918	-142.918
Totaal beleidsopgave	-142.918	-142.918	-142.918	-142.918	-142.918
Beleidsopgave: 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe					
RD ZO-Drenthe: Werken	-187.625	-96.250			
RD ZO-Drenthe: Wonen	-676.250				
Leven lang ontwikkelen	-1.738.683	-2.173.355	-3.042.695		
Zorg & welzijn	-1.738.683	-4.346.708	-5.737.655		
Econ structuurversterking	-1.738.683	-4.346.708	-5.737.655		
Aantrekkelijke regio	-1.738.683	-2.173.355	-3.042.696		
Regio aan de grens	-869.342	-1.304.013	-1.738.684		
Uitvoeringskosten (VAT)	-347.738	-347.736	-347.738		
Samen met inwoners	-869.342	-1.304.013	-1.738.684		

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal Incidenteel	-9.905.029	-16.092.138	-21.385.807		
Totaal beleidsopgave	-9.905.029	-16.092.138	-21.385.807		
Beleidsopgave: 4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme					
Aanpak vitale vakantieparken Drenthe	-294.355	-298.084	-303.107		
Totaal Incidenteel	-294.355	-298.084	-303.107		
Totaal beleidsopgave	-294.355	-298.084	-303.107		
Totaal incidenteel programma	-10.425.404	-16.465.222	-21.763.914		
Totaal structureel programma	-1.367.918	-1.406.918	-1.447.088	-1.563.463	-1.563.463
Totale Baten programma	-11.793.322	-17.872.140	-23.211.002	-1.563.463	-1.563.463
Programma: 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:					
Beleidsopgave: 5.02 Mobiliteit op maat					
Ontwikkeling Hubs	-82.644	-41.333			
Totaal Incidenteel	-82.644	-41.333			
Totaal beleidsopgave	-82.644	-41.333			
Beleidsopgave: 5.03 Fiets als duurzaam alternatief					
Doorfietsroutes	-33.000	-33.000			
Totaal Incidenteel	-33.000	-33.000			
Totaal Structureel	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Totaal beleidsopgave	-34.000	-34.000	-1.000	-1.000	-1.000
Beleidsopgave: 5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk					
Emmen Rheine	-11.600.000	-7.600.000			
Nedersaksenlijn Regio	-75.000				
Totaal Incidenteel	-11.675.000	-7.600.000			
Totaal beleidsopgave	-11.675.000	-7.600.000			
Beleidsopgave: 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie					
Drenthe reist duurzaam	-145.020	-121.643			
Openbare laadpalenconcessie	-110.750	-55.375			
Totaal Incidenteel	-255.770	-177.018			
Totaal beleidsopgave	-255.770	-177.018			
Beleidsopgave: 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
Totaal beleidsopgave	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
Beleidsopgave: 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-595.444	-595.954	-575.954	-575.954	-575.954
Totaal beleidsopgave	-595.444	-595.954	-575.954	-575.954	-575.954
Totaal incidenteel programma	-12.046.414	-7.851.351			
Totaal structureel programma	-610.444	-610.954	-590.954	-590.954	-590.954
Totale Baten programma	-12.656.858	-8.462.305	-590.954	-590.954	-590.954
Programma: 6: Energie					
Beleidsopgave: 6.01 Energieagenda 2024-2027					
Uitvoering SPUK CDOKE	-725.000	-725.000	-725.000		
Fix team Drenthe	-498.765	-498.765			
SPUK 2 Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed	-669.000	-567.204	-123.862		
SPUK ontzorging MKB (IBDO)	-400.000				
SPUK ontzorging MKB (PVBD)	-250.000				
SPUK CDOKE - Bedrijventerreinen	-74.000	-74.000	-74.000		
SPUK CDOKE - pMIEK	-680.000	-680.000	-680.000		
Drents Energieloket (DEL)	-400.000				
SPUK CDOKE - EHubs	-630.000				
Totaal Incidenteel	-4.326.765	-2.544.969	-1.602.862		
Totaal beleidsopgave	-4.326.765	-2.544.969	-1.602.862		

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal incidenteel programma	-4.326.765	-2.544.969	-1.602.862		
Totaal structureel programma					
Totale Baten programma	-4.326.765	-2.544.969	-1.602.862		
Programma: 7: Levendig en sociaal					
Beleidsopgave: 7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000
Totaal beleidsopgave	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000
Totaal incidenteel programma					
Totaal structureel programma	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000
Totale Baten programma	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-4.423.677	-4.347.712	-4.347.712	-4.347.712	-4.347.712
Totaal beleidsopgave	-4.423.677	-4.347.712	-4.347.712	-4.347.712	-4.347.712
Beleidsopgave: 8.02 Financiën					
Uitkering Provinciefonds	-7.372.656	-7.200.060	-2.044.415	-1.896.582	-1.563.249
Eigen middelen	1.879.946				
Overige deelnemingen	-194.219				
Totaal Incidenteel	-5.686.929	-7.200.060	-2.044.415	-1.896.582	-1.563.249
Totaal Structureel	-282.127.004	-265.728.845	-282.361.171	-292.645.981	-301.663.002
Totaal beleidsopgave	-287.813.933	-272.928.905	-284.405.586	-294.542.563	-303.226.251
Beleidsopgave: 8.03 Personeel en organisatie					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: 8.05 Verantwoording personeelskosten					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-2.101.779	-2.913.904	-2.913.904	-2.913.904	-2.913.904
Totaal beleidsopgave	-2.101.779	-2.913.904	-2.913.904	-2.913.904	-2.913.904
Totaal incidenteel programma	-5.686.929	-7.200.060	-2.044.415	-1.896.582	-1.563.249
Totaal structureel programma	-288.652.460	-272.990.461	-289.622.787	-299.907.597	-308.924.618
Totale Baten programma	-294.339.389	-280.190.521	-291.667.202	-301.804.179	-310.487.867
Totale Baten alle programma's, zonder reservemutaties	-451.383.434	-431.470.506	-377.257.601	-335.563.254	-333.296.562

Mutaties reserves	2025	2026	2027	2028	2029
-------------------	------	------	------	------	------

Toevoeging reserves					
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: 8.02 Financiën					
Bijdrage aan reserve of storting reserve	92.808.335	107.657.569	62.850.586	51.764.811	17.590.660
Totaal Incidenteel	92.808.335	107.657.569	62.850.586	51.764.811	17.590.660
Totaal beleidsopgave	92.808.335	107.657.569	62.850.586	51.764.811	17.590.660
Totaal incidenteel	92.808.335	107.657.569	62.850.586	51.764.811	17.590.660
Totaal structureel					
Totale Toevoeging reserves	92.808.335	107.657.569	62.850.586	51.764.811	17.590.660

Ontrekking reserves					
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: 8.02 Financiën					
Bijdrage van reserves/onttrekking reserves	-198.715.551	-199.514.849	-135.428.191	-48.012.665	-33.055.581
Totaal Incidenteel	-198.715.551	-199.514.849	-135.428.191	-48.012.665	-33.055.581
Totaal Structureel			-119.222	-119.222	-471.389
Totaal beleidsopgave	-198.715.551	-199.514.849	-135.547.413	-48.131.887	-33.526.970

Totaal incidenteel	-198.715.551	-199.514.849	-135.428.191	-48.012.665	-33.055.581
Totaal structureel			-119.222	-119.222	-471.389
Totale Ontrekking reserves	-198.715.551	-199.514.849	-135.547.413	-48.131.887	-33.526.970

Resumerend	2025	2026	2027	2028	2029
Totale Lasten alle programma, zonder reserve mutaties	557.290.650	523.327.786	449.954.428	331.930.330	349.232.872
Waarvan incidenteel	285.646.727	256.221.603	186.085.333	70.160.031	45.069.433
Waarvan structureel	271.643.923	267.106.183	263.869.095	261.770.299	304.163.439
Totale Baten alle programma, zonder reserve mutaties	-451.383.434	-431.470.506	-377.257.601	-335.563.254	-333.296.562
Waarvan incidenteel	-149.269.216	-152.161.604	-79.789.270	-28.197.616	-17.555.714
Waarvan structureel	-302.114.218	-279.308.902	-297.468.331	-307.365.638	-315.740.848
Saldo structurele lasten en baten	-30.470.295	-12.202.719	-33.599.236	-45.595.339	-11.577.409

II.4 Financiële positie en toelichting

4.1 Investerings naar nut

1. Netto Investerings met economisch nut	2026	2027	2028	2029
Hard- en Software	205.259	0	0	0
Provinciehuis	537.000	490.000	71.219	135.000
Grondaankopen (ruilgronden)	-11.454.913	-41.573.164	-8.222.658	-1.764.161
	(10.712.654)	(41.083.164)	(8.151.439)	(1.629.161)

2. Netto Investerings met een maatschappelijk nut:	2026	2027	2028	2029
Verkeer en vervoersprojecten	36.725.865	21.252.223	9.643.302	44.965.319
Bereikbaarheidsakkoord	878.123	6.678.566	18.944.978	3.695.443
Scheepvaartkanalen	3.458.121	3.664.771	1.459.807	0
Health Hub	93.474	0	0	0
VAM-berg fase 2	0	0	0	0
Provinciehuis	1.494.000	651.000	815.403	0
Drents Museum	1.048.528	0	0	0
	43.698.111	32.246.560	30.863.490	48.660.762

Totaal generaal	32.985.457	(8.836.604)	22.712.051	47.031.601
------------------------	-------------------	--------------------	-------------------	-------------------

Object	Omschrijving object	Product	Thema	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026	Vermeerdering 2027	Vermindering 2027	Vermeerdering 2028	Vermindering 2028	Vermeerdering 2029	Vermindering 2029
INVESTERINGEN Programma 2: Landelijk gebied															
6621801	Grondaankopen (voorraad) natuurbeliever	3600518	NAT	210.000.000	134.085.436	54.315.250	21.252.042	11.888.814	23.343.727	15.179.326	56.752.490	13.631.386	21.854.044	14.427.517	16.191.678
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2: Landelijk gebied				210.000.000	134.085.436	54.315.250	21.252.042	11.888.814	23.343.727	15.179.326	56.752.490	13.631.386	21.854.044	14.427.517	16.191.678
INVESTERINGEN Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid															
6701805	Health Hub Roden (fase 2)	3700501	ECO	240.000	146.526	-	-	93.474	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid				240.000	146.526	-	-	93.474	-	-	-	-	-	-	-
INVESTERINGEN Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid															
6312006	Fietstunnel Wateroren Meppel	3300315	VV	4.670.800	321.133	250.000	-	250.000	-	250.000	-	1.750.000	-	1.849.667	-
6313002	N34, rondweg Emmen, reconstructie kruisingen	3300313	VV	21.000.918	20.172.796	-	-	191.531	-	-	-	-	-	-	-
6316004	N34 verduubeling Holsloot – Coevorden	3300319	VV	19.585.031	19.651.643	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6316005	N34 - verduubeling Emmen-West - aansluiting N381	3300319	VV	15.000.000	15.568.235	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6313008	Meppel, Nieuwveen, nieuwe invalsweg centrum	3300313	VV	1.261.692	72.171	10.000	-	10.000	-	25.000	-	1.000.000	-	144.521	-
6313013	Norgebrug - Reconstructie weginfrastructuur	3300313	VV	7.882.801	2.768.903	2.045.559	-	3.068.339	-	-	-	-	-	-	-
6314003	N34 - Aansluiting Klijndijk	3300315	VV	3.940.655	5.735.588	119.412	1.914.345	-	-	-	-	-	-	-	-
6314003	Aansluiting Odoorn-Noord N34	3300315	VV	2.037.606	-	2.150.000	504.000	391.606	-	-	-	-	-	-	-
6314006	Bijdr. activa d. d. N34 Aansl. Klijndijk/Odoorn kanaalrond	3300315	VV	1.170.000	1.075.538	94.462	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6316002	Doorfietsroute Assen-Groningen, westelijke	3300315	VV	1.615.842	1.423.303	-	-	-	-	192.539	-	-	-	-	-
6318001	Doorfietsroute Assen-Groningen (uitvoering)	3300319	VV	10.249.388	2.012.136	-	-	8.237.252	-	-	-	-	-	-	-
6318003	Bijdrage activa Doorfietsroute Assen - Groningen	3300319	VV	4.731.516	3.170.354	1.561.162	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6318003	Norgervaart - Reconstructie N373	3300315	VV	5.276.543	1.269.486	1.202.117	-	2.804.940	2.151.317	-	-	-	-	-	-
6316010	N391 aansluiting Emmerschans	3300315	VV	5.329.209	4.898.434	200.000	-	230.775	-	-	-	-	-	-	-
6317004	N34 - Partiele verduubeling vanaf N381 (in noordelijke richting)	3300319	VV	2.693.947	1.223.098	570.849	-	750.000	-	150.000	-	-	-	-	-
6317007	N34 - Annen, 2 rotondes onderliggend wegennet	3300319	VV	356.119	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6319001	Realisatie verkeersveilige ontsluiting voortrein GAE	3300319	VV	314.030	8.440	-	-	-	-	305.590	-	-	-	-	-
6320017	Folleconstructie	3300325	VV	23.629.323	561.984	1.300.000	-	11.500.000	-	15.000.000	-	1.638.017	-	-	-
7250001	(N34) (weg) Invespr. Verkeer en Vervoer (IVV) 2021	3300321	VV	24.171.467	-	-	-	-	-	2.417.147	-	-	-	10.272.874	-
7250002	(N34) (Viaduct) Invespr. Verkeer en Vervoer (IVV) 2021	3300321	VV	7.220.049	-	-	-	-	-	-	-	722.005	-	3.249.022	-
6321002	Wegenruil N391-N862 (oud)	3300321	VV	1.811.460	-	301.910	-	301.910	-	301.910	-	301.910	-	301.910	-
6322021	Krediet Mobiliteit VJN 2021 (gereserveerd)	3300326	VV	150.000	-	150.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7250003	(N34) (weg) Krediet N34 uitbreiding	3300326	VV	15.400.000	-	-	-	-	-	-	-	770.000	-	7.315.000	-
7250004	(N34) (Viaduct) Krediet N34 uitbreiding	3300326	VV	4.600.000	-	-	-	-	-	-	-	460.000	-	2.070.000	-
6322024	Krediet vervaardigheidskosten 2	3300326	VV	394.105	-	-	-	131.368	-	131.368	-	-	-	-	-
6322025	Krediet vervaardigheidskosten 3	3300326	VV	1.000.000	-	-	-	250.000	-	250.000	-	250.000	-	250.000	-
6322026	Investeringsprogramma SPVD	3300334	VV	6.944.533	-	1.736.133	-	1.736.133	-	1.736.133	-	1.736.133	-	-	-
7250008	Bermmaatregelen jaar 2024	3300334	VV	3.008.099	2.931.060	77.039	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7250009	Bermmaatregelen jaar 2025	3300334	VV	2.548.000	63.602	2.484.398	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Product	Thema	Totaal Krediet	Boekwaarde 31-12-2024	Vernieuwing 2025	Vernieuwing 2025	Vernieuwing 2026	Vernieuwing 2026	Vernieuwing 2027	Vernieuwing 2027	Vernieuwing 2028	Vernieuwing 2028	Vernieuwing 2029	Vernieuwing 2029
7250010	Herinrichting N919	3300334	VV	738.539	89.223	610.777	-	38.539	-	-	-	-	-	-	-
7250011	Voorbereidingskrediet Hulp Peize	3300334	VV	150.000	28.259	71.741	-	50.000	-	-	-	-	-	-	-
7250012	Voorbereidingskrediet Reconstr. N857	3300334	VV	75.000	-	40.000	-	35.000	-	-	-	-	-	-	-
7250013	Voorbereidingskrediet Fietstunnel Berchtlingel	3300334	VV	200.000	20.518	29.482	-	50.000	-	100.000	-	-	-	-	-
6322027	Investeringen Mobiliteit op maat	3300501	VV	3.680.000	308.125	1.350.000	-	2.021.875	-	-	-	-	-	-	-
7240001	Maatregelen N375 Duurzaam veilig	3300326	VV	2.500.000	207.464	1.000.000	200.000	2.000.000	900.000	792.536	400.000	-	-	-	-
7250005	(N34) (weg) Knooppunt Gielen	3300323	VV	29.590.330	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15.534.923	-
7250006	(N34) (viaduct) Knooppunt Gielen	3300323	VV	8.838.670	-	-	-	-	-	-	-	-	-	883.967	-
7250007	N34 Herinrichting Verzorgingsplaats Westerveid	3950231	VV	550.000	-	200.000	-	350.000	-	-	-	-	-	-	-
7240005	Norgerbrug - Vervangen Norgerbrug	3300313	VV	7.153.337	407	2.861.172	-	4.291.758	-	-	-	-	-	-	-
7240006	Norgerbrug - Ronde N371/N373	3300313	VV	905.868	3.901	360.787	-	541.180	-	-	-	-	-	-	-
7240007	Norgervaart - Flesbrug N919 en duiker	3300315	VV	532.939	1.544	159.418	-	371.976	-	-	-	-	-	-	-
7240008	Ronde kruising N372/Dwazlewegen	3300334	VV	500.000	26.038	400.000	350.000	173.000	-	-	-	-	-	-	-
Verkeer en Vervoersprojecten				253.407.816	83.613.383	21.336.418	2.968.345	39.777.182	3.051.317	21.652.223	400.000	9.643.302	-	44.965.319	-
6320006	Bereikbaarheidskkoord: N391, tussen kruising N34 en folleconstrucie	3300324	VV	816.660	131.886	120.000	-	300.000	163.336	600.000	163.336	73.114	81.668	-	-
6320007	Bereikbaarheidskkoord: Kruising N391 - N862 (Emmen bereikbaar)	3300324	VV	8.981.340	471.563	750.000	-	200.000	-	655.970	1.452.264	10.000.000	1.452.264	655.970	847.635
6320008	Bereikbaarheidskkoord: Ongelijkvloerse kruising Potendijk	3300324	VV	3.500.000	1.064.938	5.650.000	2.800.000	285.062	700.000	-	-	-	-	-	-
6320010	Bereikbaarheidskkoord: Aanleg ongelijkvloerse kruising Houwweg (+ aangrenzende wegvlakken)	3300324	VV	12.892.000	878.561	1.861.112	-	1.000.000	-	7.799.163	5.156.800	7.799.163	1.289.200	-	-
6320011	Bereikbaarheidskkoord: Centrale aansluiting Bangeraer (+ aangrenzende wegvlakken)	3300324	VV	3.976.667	925.284	4.685.652	1.590.666	354.064	397.667	-	-	-	-	-	-
6320012	Bereikbaarheidskkoord: Reconstrucie N862 (blidige aan derden, de gemeente Emmen)	3300324	VV	9.583.333	-	-	-	-	-	2.395.833	-	2.395.833	-	2.395.834	-
6320016	Bereikbaarheidskkoord: Extra maatregelen	3300324	VV	5.000.000	8.726	-	-	-	-	2.000.000	-	1.500.000	-	1.491.274	-
Bereikbaarheidskkoord				44.750.000	3.480.958	13.066.764	4.390.666	2.139.126	1.261.003	13.450.966	6.772.400	21.768.110	2.823.132	4.543.078	847.635
6331608	Aanleg glasvezel tvb bediening HHV	3330508	BWV	171.300	84.533	86.767	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332007	Oeverbeschoeiing staal VHV ged. VHV - Stillebuis	3330508	BWV	1.868.551	1.845.646	22.905	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332008	Oeverbeschoeiing staal ged. Erica - Klazienaveen	3330508	BWV	3.274.543	3.274.543	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332009	damwand beton 2022	3330508	BWV	629.599	122.629	-	-	253.485	-	253.485	-	-	-	-	-
6332010	damwand hout 2022	3330508	BWV	186.087	8.949	-	-	88.569	-	88.569	-	-	-	-	-
6332011	damwand staal 2022	3330508	BWV	2.743.175	302.182	-	-	813.664	-	813.664	-	813.664	-	-	-
6332013	damwand beton 2023	3330508	BWV	2.012.403	73.974	-	-	646.143	-	646.143	-	-	-	-	-
6332014	damwand hout 2023	3330508	BWV	9.186	5.151	4.035	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332015	damwand staal 2023	3330508	BWV	1.140.917	329.309	-	-	405.804	-	405.804	-	-	-	-	-
6332016	Houten paalbesch.2023	3330508	BWV	101.041	259	-	-	100.782	-	-	-	-	-	-	-
6332017	damwand beton 2024	3330508	BWV	62.446	-	-	-	62.446	-	-	-	-	-	-	-
6332018	damwand hout 2024	3330508	BWV	12.098	-	-	-	12.098	-	-	-	-	-	-	-
6332019	damwand staal 2024	3330508	BWV	723.871	-	-	-	361.936	-	361.936	-	-	-	-	-
6332020	Houten paalbesch.2024	3330508	BWV	160.685	-	-	-	80.343	-	80.342	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Product	Thema	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026	Vermeerdering 2027	Vermindering 2027	Vermeerdering 2028	Vermindering 2028	Vermeerdering 2029	Vermindering 2029
6332021	Oeverbeschoeiing staal ged. A37 - spoorbrug Veenoord	3330508	BWW	480.747	480.782	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332022	Brug Noorma	3330508	BWW	2.187.700	774.199	1.200.000	-	213.502	-	-	-	-	-	-	-
6332024	Houten paalbesch. 2022	3330508	BWW	229.658	-	-	-	114.829	-	114.829	-	-	-	-	-
6332201	Vervanging brug N386 Oostermoersevaart	3330508	BWW	2.453.679	2.252.510	50.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332203	Vervanging sluisdeuren Stieltjeskanaalsluis	3330508	BWW	740.000	578.347	70.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332301	Vervangen brugdek Pijlebrug	3330508	BWW	544.000	503.798	10.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332302	Investeringskrediet beschoeiing	3330508	BWW	6.400.000	2.422.750	3.077.250	-	-	-	900.000	-	-	-	-	-
7240009	Glasvezel Bedienpost Peelo met Brug Assenwijk en Norderbrug	3330508	BWW	148.400	-	220.000	-	-	148.400	-	-	-	-	-	-
7240010	Gedeeltelijke vervanging en uitbreiding bedienpost Peelo	3330508	BWW	534.774	49.960	200.000	-	284.814	343.726	-	-	-	-	-	-
7240011	Electrische installatie brug Assenwijk	3330508	BWW	530.000	-	200.000	-	330.000	-	-	-	-	-	-	-
7240012	Gebouw Koppelsluis Nieuw-Dordrecht	3330508	BWW	250.000	17.300	150.000	-	82.700	-	-	-	-	-	-	-
7240013	Bediening/Inrichting Koppelsluis Nieuw-Dordrecht	3330508	BWW	250.000	888	150.000	-	99.132	-	-	-	-	-	-	-
Scheepvaartkanalen				27.844.860	13.127.689	5.440.957	-	3.950.247	492.126	3.664.771	-	1.459.807	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid				326.002.676	100.222.030	39.844.139	7.359.011	45.866.555	4.804.446	38.767.960	7.172.400	2.823.132	49.508.397	847.635	-
INVESTERINGEN Programma 7: Levendig en sociaal															
6630714	Nieuwe collectie presentatie Drents Museum Installaties	2660702	ID	4.267.000	3.218.472	-	-	1.048.528	-	-	-	-	-	-	-
6630715	Nieuwe collectie presentatie Drents Museum Bouwkundig	2660702	ID	2.524.000	2.552.753	-	28.753	-	-	-	-	-	-	-	-
5282202	Vochtoproblematiek Drents Museum	2660702	ID	1.375.000	326.775	1.048.225	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drents Museum				8.166.000	6.098.000	1.048.225	28.753	1.048.528	-	-	-	-	-	-	-
6620001	Vamberg 2e fase	3950161	CMV	1.500.000	1.154.505	345.495	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vrijtijdsconomie				1.500.000	1.154.505	345.495	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7: Levendig en sociaal				9.666.000	7.252.505	1.393.720	28.753	1.048.528	-	-	-	-	-	-	-
INVESTERINGEN Programma 8: Middelen en mensen															
5282001	Tourneideur elektrisch vervangen (onderdeel van 5280401)	2660905	ID	61.403	-	-	-	-	-	-	-	61.403	-	-	-
5282002	Verduurzaming provinciehuis LED verlichting	2660701	ID	97.000	-	-	-	97.000	-	-	-	-	-	-	-
5282102	Meubilair - bureaustoelen, stoelen Statenzaal, vergaderruimten, restaurant, ed (deel van vervangingsinv. 5280703)	2660701	ID	511.690	120.471	40.000	-	240.000	-	40.000	-	71.219	-	-	-
5282201	Investeringskrediet 2 Audio Visuele middelen	2660905	ID	400.000	440.203	35.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282501	Toegangsvoorziening hoofdingang/hal/balie BWK (vervangingsinv 5280401)	2660902	ID	294.000	-	-	-	294.000	-	-	-	-	-	-	-
5282502	Vloerbedekking vervangen (onderdeel van 5280701)	2660701	ID	954.000	-	-	-	200.000	-	-	-	754.000	-	-	-
5282503	WKO warmtepomp vervangen (deel van vervangings.inv. 5280705)	2660701	ID	135.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	135.000	-
5282504	Revitalisering provinciehuis installaties 15 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	ID	1.651.000	-	-	-	1.000.000	-	651.000	-	-	-	-	-
5282601	Vervangingsinvestering audio en video apparatuur revitalisering provinciehuis (5281701)	2660905	ID	650.000	-	-	-	200.000	-	450.000	-	-	-	-	-
Provinciehuis				4.754.093	560.674	75.000	-	2.031.000	-	1.141.000	-	886.622	-	135.000	-

Object	Omschrijving object	Product	Thema	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2024	Vernormering 2025	Vernormering 2025	Vernormering 2026	Vernormering 2026	Vernormering 2027	Vernormering 2027	Vernormering 2028	Vernormering 2028	Vernormering 2029	Vernormering 2029
5272205	Vervangingsinvestering Info- en Comm. Basisvoorzieningen (verv.invest.vanuit 2018 - 5271605)	2660104	IDA	349.048	-	286.645	-	62.403	-	-	-	-	-	-	-
7240002	Vervangen werkkolleen (vervangingsinvestering 5272001)	2660101	IDA	847.825	340.458	507.367	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7240003	Vervangingsinvestering ICT basisvoorzieningen (verv 2019 - 5271614)	2660101	IDA	62.527	26.630	35.897	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272401	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 2 (verv.invest.5272004)	2660101	IDA	158.967	-	33.094	-	125.873	-	-	-	-	-	-	-
7240015	Vervangingsaanschaaf mobiele telefoons provincie (verv.invest.vanuit 2023 - 5272301)	2660101	IDA	211.956	20.349	191.607	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272307	mobiele telefoons Prolander (verv.invest. 5272110)	2660113	IDA	37.092	11.139	8.970	-	16.983	-	-	-	-	-	-	-
7240004	Vervanging werkkolleenomgeving ICT Prolander (verv. 5271905)	2660113	IDA	182.758	33.624	149.134	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hard- en Software			1.850.173	432.200	1.212.714	-	205.259	-	-	-	-	-	-	-
	TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8: Middelen en mensen			6.604.266	992.874	1.287.714	-	2.236.259	-	1.141.000	-	886.622	24.677.176	135.000	-
	TOTAAL GENERAAL			562.512.942	242.699.371	96.840.823	28.639.806	61.133.630	26.148.173	55.086.286	63.924.890	47.389.227	24.677.176	64.070.914	17.039.313

4.2 Meerjarige financieringspositie

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen van de meerjarige financieringspositie hebben wij een meerjarige investerings- en financieringsstaat opgesteld. In deze staat wordt weergegeven in welke mate wij onze vaste activa met eigen vermogen en lang vreemd vermogen kunnen financieren. De staat hieronder is per aanvang van het jaar opgesteld en laat zien dat volgens onze verwachtingen het saldo van financieringsmiddelen een tekort zal vertonen. Dit komt mede door de realisatie van het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!", voorgenomen investeringen in infrastructuur en het inzetten van bestemmingsreserves.

	2026	2027	2028	2029	eind 2029
Investerings					
A. Immateriële vaste activa					
1. Bijdrage aan activa in eigendom derden (maatschappelijk nut)	9.279.435	9.006.300	10.833.922	12.661.544	14.489.167
B. Materiële activa					
B1. Materiële activa (maatschappelijk nut)	208.901.042	248.296.651	271.448.634	292.621.445	331.048.416
B2. Materiële activa (economisch nut)	170.544.035	158.970.961	117.075.710	108.196.129	105.890.700
C. Financiële activa					
1. Deelnemingen (maatschappelijk nut)	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665
2. Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	20.769.470	20.769.470	20.769.470	20.769.470	20.769.470
3. Overige langlopende geldleningen	83.973.909	91.617.369	98.813.762	106.078.862	111.787.822
Totaal investeringen	519.593.556	554.786.416	545.067.163	566.453.115	610.111.240
Financieringsmiddelen					
A. reserves/voorzieningen					
1. Algemene reserves	53.746.913	38.497.764	31.305.834	30.567.889	30.342.640
2. Bestemmingsreserves	292.527.684	215.919.553	150.414.656	154.785.525	139.074.464
3. Voorzieningen (middelen derden)	3.057.909	3.101.909	3.060.909	3.001.909	3.042.909
4. Voorzieningen egalisering kosten	5.172.782	3.817.675	3.783.957	4.509.276	5.423.515
5. Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's	17.709.747	18.774.161	19.984.336	21.266.903	22.706.903
B. Opgenomen langlopende geldleningen					41.000.000
Totaal financieringsmiddelen	372.215.035	280.111.062	208.549.692	214.131.502	241.590.431
Saldo financieringsmiddelen (tekort)	-147.378.521	-274.675.354	-336.517.471	-352.321.613	-368.520.809

4.3 Gepronosticeerde balans

Het opnemen van een geprognosticeerde balans is voorgeschreven met als doel meer inzicht te geven in de ontwikkeling van de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Deze balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In onderstaande balans is rekening gehouden met de geplande investeringen, zie paragraaf 4.1 Investerings naar nut. Bij het opstellen van de geprognosticeerde balans zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Uitgegaan wordt van de eindbalans van de laatst vastgestelde jaarrekening (2024)
2. Vervolgens wordt het lopende begrotingsjaar toegevoegd conform de laatste ramingen.
3. Vervolgens zijn de vier volgende jaren toegevoegd conform de meerjarenraming (2026 t/m 2029), deze ramingen worden zoveel mogelijk ontleend aan bekende ramingen in het financieel systeem.
4. Voor de gegevens die niet beschikbaar zijn in het financieel systeem worden rekenregels gebruikt:
  - a. Sommige posten worden op nul geëxtrapoleerd
  - b. Bij sommige posten wordt de eindstand van de laatst vastgestelde jaarrekening geëxtrapoleerd
  - c. Er is een sluitpost om de balans in evenwicht te brengen.

ACTIVA Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027	2028	2029
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	7.897	9.279	9.006	10.834	12.662	14.489
Saldo agio/disagio	0	0	0	0	0	0
Bijdragen in activa in eigendom van derden	7.897	9.279	9.006	10.834	12.662	14.489
Materiële vaste activa	317.782	379.445	407.268	388.525	400.817	436.939
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	180.291	208.901	248.297	271.449	292.621	331.048
Investerings met een economisch nut	137.491	170.544	158.971	117.076	108.196	105.891
Financiële vaste activa	132.547	130.869	138.512	145.709	152.974	158.683
Kapitaalverstrekking aan Deelnemingen	32.742	26.126	26.126	26.126	26.126	26.126
Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	20.769	20.769	20.769	20.769	20.769	20.769
Overige langlopende leningen	79.036	83.974	91.617	98.814	106.079	111.788

VLOTTENDE ACTIVA						
Voorraden	810					
Voorraden	810	0	0	0	0	0
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	427.490	277.400	141.547	68.114	58.248	45.300
Vorderingen op openbare lichamen	29.150	29.000	29.000	29.000	29.000	29.000
Verstrekte kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0
Rekening courant verhouding met het Rijk	381.762	232.100	96.247	22.814	12.948	0
Rekening courant verhoudingen overige niet-financiële instellingen	15.250	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Overige vorderingen	1.328	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
Liquide middelen	0	0	0	0	0	0
Kassaldi	0	0	0	0	0	0
Banksaldi	0	0	0	0	0	0
Overlopende activa	69.182	69.600	69.600	69.600	69.600	69.600
Nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	66.630	67.000	67.000	67.000	67.000	67.000
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel	2.552	2.600	2.600	2.600	2.600	2.600
Totaal activa	955.710	866.594	765.933	682.781	694.302	725.011

PASSIVA Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027	2028	2029
VASTE PASSIVA						
Eigen vermogen	452.182	346.275	254.418	181.721	185.354	169.417
Algemene reserve	43.885	53.747	38.498	31.306	30.568	30.343
Bestemmingsreserves	375.146	292.528	215.920	150.415	154.786	139.074
Saldo van rekening	33.151	0	0	0	0	0
Voorzieningen	25.192	25.941	25.694	26.829	28.778	31.174
Voorzieningen (middelen derden)	3.205	3.058	3.102	3.061	3.002	3.043
Voorzieningen egalisering kosten	5.822	5.173	3.818	3.784	4.509	5.424
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's	16.165	17.710	18.774	19.984	21.267	22.707
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0	0	0	0	41.000
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	0	0	0	0	0	41.000

VLOTTENDE PASSIVA						
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	28.832	29.000	29.000	29.000	29.000	29.000
Bank en giro saldi	0	0	0	0	0	0
Overige schulden	28.832	29.000	29.000	29.000	29.000	29.000
Overlopende passiva	449.504	465.379	456.822	445.231	451.170	454.421
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen.	53.098	70.000	70.000	80.000	80.000	80.000
De voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:						
- het Rijk	361.263	359.379	327.822	306.231	312.170	315.421
- Overige Nederlandse overheidslichamen	26.541	27.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van de volgende begrotingsjaren komen	8.602	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Totaal passiva	955.710	866.594	765.933	682.781	694.302	725.011

4.4 Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo

Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. De Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) is de Nederlandse uitwerking van deze afspraken. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden deel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau, is het daarmee ook relevant voor de decentrale overheden om het eigen EMU-saldo te volgen.

Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven (dus geen afschrijvingen, waardemutaties, etc.) van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Hiermee wijkt de berekening af van het baten/lastenstelsel zoals het BBV voorschrijft.

Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de provincie.

EMU-norm

In de regeling *vaststelling gelijkwaardige inspanning decentrale overheden inzake het EMU-saldo* is het collectieve aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo voor de jaren 2024 tot en met 2026 vastgesteld op -0,5% van het bruto binnenlands product (bbp). Dat is een verruiming van deze EMU-saldonorm voor medeoverheden ten opzichte van de voorgaande periode met -0,1 procentpunt van het bbp. Binnen de gezamenlijke ruimte van -0,5% is de ruimte voor provincies -0,1%. Dit was -0,08%.

EMU-referentiewaarden

Jaarlijks worden, doorgaans in de Septembercirculaire van het Provinciefonds, de EMU-referentiewaarden (de ruimte per provincie weergegeven in euro's, op basis van de begrotingsomvang van het voorgaande jaar) gepubliceerd. Een individuele EMU-referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat de provincie in de gezamenlijke tekortnorm heeft.

De referentiewaarde voor 2026 wordt opgenomen in de Septembercirculaire provinciefonds 2025. Deze is op het moment van schrijven nog niet gepubliceerd. Voor 2025 bedraagt de referentiewaarde € 50,3 miljoen, vooralsnog gaan we ervan uit dat voor 2026 een bedrag van ongeveer dezelfde omvang van toepassing zal zijn.

EMU-saldo voor 2026

Het verloop van het EMU-saldo voor de komende jaren is weergegeven in onderstaande tabel. Het EMU-saldo zal naar verwachting de komende jaren negatief zijn. Daarnaast overschrijdt het voor 2026 begrote EMU-saldo de referentiewaarde voor onze provincie.

EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		2025	2026	2027	2028	2029
	Balansmutaties 1 januari tot en met 31 december					
	Financiële vaste activa					
1	Kapitaalverstrekingen en leningen	-6.616	0	0	0	0
2	Uitzettingen	4.938	7.643	7.197	7.265	5.709
	Vlottende activa					
3	Uitzettingen	-150.090	-135.853	-73.433	-9.866	-12.948
4	Liquide middelen	0	0	0	0	0
5	Overlopende activa	417	0	0	0	0
	Vaste passiva					
6	Vaste schuld	0	0	0	0	41.000
	Vlottende passiva					
7	Vlottende schuld	168	0	0	0	0
8	Overlopende passiva	15.873	-8.556	-11.589	5.938	3.250
EMU-saldo (1+2+3+4+5-6-7-8)		-167.392	-119.654	-54.647	-8.539	-51.489

4.5 Begrotingssubsidies

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2026 begroting
2: Landelijk gebied	Natuur	Agrarisch Natuur Drenthe	Ja	Structureel	Voert activiteiten uit op het gebied van agrarisch natuurbeheer.	84.888
		IVN - Beheer Natuur en Landschap	Ja	Structureel	IVN Drenthe betreft mensen bij natuur en landschap in de eigen omgeving en verzorgt natuureducatie in het onderwijs.	268.181
		IVN - Behouden en versterken Nationale Parken	Ja	Structureel	De subsidie betreft de jaarlijkse bijdrage voor de communicatie en educatie in de drie Drentse Nationale Parken.	148.300
		Landschapsbeheer Drenthe	Ja	Structureel	Landschapsbeheer Drenthe houdt zich bezig met behoud, beheer en ontwikkeling van een mooi en kwalitatief Drents cultuurlandschap, waarvan het streekeigen karakter behouden blijft. Zij begeleidt vele vrijwilligersgroepen in Drenthe die zich bezighouden met het Streekbeheer en voert daarnaast projecten uit.	663.734
		Schaapskudde Bargerveen (Landschapsbeheer Kollingsveen)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Bargerveen. Noodzakelijk voor goed beheer van het Bargerveen.	105.475
		Schaapskudde Doldersummerveld (Stichting Het Drentse Landschap)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Doldersummerveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Doldersummerveld.	105.475
		Schaapskudde Dwingelderveld (Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Dwingelderveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Dwingelderveld.	105.475
		Schaapskudde Exloo (Stichting Schaapskudde Exloo)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Exloo. Noodzakelijk voor goed beheer van het Molenveld en de Odoornerdennen	105.475
		Schaapskudde Hijkerveld (Stichting Het Drentse Landschap)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Hijkerveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Hijkerveld.	105.475
		Schaapskudde Holtlingerveld (Stichting Holtlinger Schaapskudde)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Holtlingerveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Holtlingerveld.	105.475
		Schaapskudde Ruinen (Stichting Het Drentse Heideschaap)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Ruinen. Noodzakelijk voor goed beheer van het Dwingelderveld.	105.475
		Schaapskudde Westerbork (Orvelte) (Stichting Schaapskudde Westerbork)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Westerbork. Noodzakelijk voor goed beheer van de natuurgebieden rondom Orvelte.	105.475
		Staatsbosbeheer	Ja	Structureel	Subsidie betreft de jaarlijkse bijdrage aan het bezoekerscentrum van het Nationaal Park Drents Friese Wold.	22.816
		Stichting Faunabeheer Eenheid Drenthe	Ja	Structureel	De Faunabeheereenheid Drenthe (FBE) is een samenwerkingsverband van agrariërs, jachthouders, terreinbeherende en natuur- en milieubeschermdende organisaties. Met als doelstelling om op basis van een door de Provincie goedgekeurd Faunabeheerplan op planmatige wijze uitvoering te geven aan het faunabeheer.	279.708

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2026 begroting
		Stichting Het Drentse Landschap	Ja	Structureel	Het Drentse Landschap beheert natuurgebieden in Drenthe en draagt zorg voor het Drentse cultureel erfgoed, zoals landgoederen, boerderijen, molens en hunebedden.	1.022.963
		Stichting Schaapskudde het Stroomdal - Schaapskudde De Strubben Kniphorstbosch	Ja	Structureel	Subsidiering van de schaapskudde Stroomdal en schaapskudde Baloërveld. Noodzakelijk voor goed beheer van De Strubben, het Kniphorstbosch en het Baloërveld.	105.475
		Stichting Schaapskudde het Stroomdal - Schaapskudde het Baloërveld	Ja	Structureel	Subsidiering van de schaapskudde Baloërveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Baloërveld.	105.475
		Streekbeheer	Nee	Incidenteel	Aanvullende subsidie tot en met 2027 voor de uitvoering van het streekbeheer in Drenthe.	200.000
		Streekbeheer	Ja	Structureel	Het verbinden van bewoners met organisaties en overheden, zodat de kwaliteit van het landschap voor mensen, dieren en planten wordt behouden.	156.300
		Vereniging Natuurmonumenten Nederland	Ja	Structureel	Subsidie betreft de jaarlijkse bijdrage aan het bezoekerscentrum van het Nationaal Park Dwingelderveld.	57.038
	Totaal beleidsopgave					3.958.677
Totaal programma						3.958.677
3: Leefomgeving en wonen	In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Natuur en Milieufederatie Drenthe	Ja	Structureel	De Natuur en Milieufederatie Drenthe is aanjager en uitvoerder van projecten op het gebied van natuur, milieu, energie en gezondheid en geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies.	466.451
	Totaal beleidsopgave					466.451
	De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden.	Stichting Building Balance	Nee	2026-2027	Subsidie voor inzet op ketenregie op biobased bouwen in Drenthe met als doel om samen met marktpartijen, overheden en kennisinstellingen een robuuste en zelfstandige markt te ontwikkelen voor de teelt, verwerking en toepassing van biograndstoffen in de bouw.	50.000
	Totaal beleidsopgave					50.000
Totaal programma						516.451
4: Regionale economie en werkgelegenheid	Stimuleren Recreatie en toerisme	Bedrijfsnetwerk Groene Chemie Drenthe (SUSPACC)	Nee	2026	Spilfunctie samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven op het vlak van het vergroenen en verslimmen van de kunststofsector.	100.000
		Stichting Drentse Fiets4daagse	Ja	Structureel	Organisatie van de jaarlijkse Drentse Fiets4daagse op diverse plekken in Drenthe.	18.274
		Stichting Marketing Drenthe	Ja	Structureel	Marketing Drenthe brengt Drenthe onder de aandacht van binnen- en buitenlandse bezoekers en stimuleert de recreatie in brede zin. Zij adviseert daarnaast bedrijven en overheden.	1.712.163

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2026 begroting
		Stichting Wandelnet	Nee	2026-2027	Wandelnet werkt aan de kwaliteit van het wandelen in Nederland; zij maakt het wandelen toegankelijker en aantrekkelijker.	35.030
Totaal beleidsopgave						1.865.467
	Versterken van het ondernemerschap	GIP EDR	Nee	Structureel	Eerste aanspreekpunt in de regio voor vragen over ondernemen, pensioen, studeren, werken en wonen in het buurland Duitsland.	126.250
		Ik Ben Drents Ondernemer (IBDO)	Nee	Structureel	Het doel van IBDO is het bevorderen, ondersteunen en versterken van initiatieven, projecten en ondernemingen van het Drentse midden- en kleinbedrijf, met bijzondere aandacht voor publieke belangen in de Provincie Drenthe, onder meer door het bieden van een loketdienst voor eerstelijns strategische, financiële, juridische en economische advisering.	200.000
		Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)	Nee	Structureel	Versterkt de economische ontwikkeling in Drenthe door de acquisitie, begeleiding en ontwikkeling van bedrijven en projecten.	650.000
		Rijksuniversiteit Groningen	Nee	2023-2026	Leerstoel regionale economie (circulaire economie).	10.000
Totaal beleidsopgave						986.250
Totaal programma						2.851.717
5: Mobiliteit en bereikbaarheid	Kerntaken onderzoek en samenwerking	Stichting Ondersteuning Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Eelde	Nee	Structureel	Een overlegorgaan van de luchtvaartsector, de exploitant van de luchthaven en de omgeving. Door middel van overleg, bevorderen van het maken van afspraken en het afwegen van belangen op regionaal niveau zoeken naar een optimaal gebruik van de luchthaven.	25.000
Totaal beleidsopgave						25.000
Totaal programma						25.000
7: Levendig en sociaal	Cultuur en erfgoed in Drenthe	20 Leafdesdichten en in liet fan wanhoop BV	Ja	2025-2028	Uitgave van de Nieuwe Drentse Volksalmanak (podium voor amateurs en professionals voor bevinding onderzoek naar geschiedenis en archeologie).	7.343
		Architectuurpunt Drenthe	Ja	2025-2028	Ondersteuning van de activiteiten van het Architectuurpunt, inclusief de tweejaarlijkse Architectuurprijs.	27.751
		Aurora Festival	Ja	2025-2028	Subsidie voor de organisatie van het Aurora Festival (voorheen het Peter de Grote Festival).	30.600
		Biblionet Drenthe	Ja	2025-2028	Biblionet Drenthe is de provinciale ondersteuningsinstelling voor alle twaalf bibliotheekstichtingen in Drenthe.	2.924.771
		Drents Senioren Orkest	Ja	2025-2028	Muzikale talentontwikkeling van Drentse seniorenmuzikanten.	3.672
		Drents Symfonie Orkest	Ja	2025-2028	Ondersteuning van het Drents Symfonie orkest; volwaardig symfonieorkest. Het repertoire wisselt van eigentijdse (Nederlandse) composities tot werken van grote componisten, opera, operette, musical en koorbegeleiding.	3.060

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2026 begroting
		Drentse Historische Vereniging, Vereniging voor Geschiedenis en Genealogie (DHV)	Ja	2025-2028	De Drentse Historische Vereniging (DHV) is bedoeld voor mensen die zich betrokken voelen bij de Drentse geschiedenis en genealogie. De DHV wil de kennis daarover verspreiden en ook de bestudering ervan bevorderen.	3.183
		Erfgoedvereniging Bond Heemschut	Ja	2025-2028	Vereniging voor het behoud van cultuurmonumenten.	3.183
		Het Podium	Ja	2025-2028	Subsidie aan het culturele podium in Hoogeveen (muziek, cultuur etc.).	42.841
		Hunebedcentrum	Ja	2025-2028	Dit museum vertelt het verhaal van de hunebedden, archeologie en de prehistorie in Drenthe.	160.694
		Hunebedcentrum	Nee	2025-2028	Kenniscentrum Archeologie.	25.000
		Koorschool Viva la Musica	Ja	2025-2028	Viva la Musica is een zang- en kooropleiding voor kinderen en jeugd van 6 tot en met 21 jaar	8.567
		Kunst en Cultuur Drenthe	Ja	2025-2028	Organisatie van Symfonica in D. Dit biedt jonge musici de gelegenheid samen met anderen te spelen in een groot orkest.	12.239
		Kunst en Cultuur Drenthe - Culturele Mobiliteit	Ja	2025-2028	Stichting Kunst & Cultuur (K&C) maakt zich sterk voor goed cultuuronderwijs op de scholen in Drenthe en Groningen en zet zich in voor de cultuurparticipatie in Drenthe. Via projecten en evenementen wordt gestimuleerd zoveel mogelijk mensen deel te laten nemen aan of kennis te maken met kunst, cultuur en erfgoed.	156.300
		Kunst en Cultuur Drenthe - Oktober kindermaand	Ja	2025-2028	Organisatie van Oktobermaand Kindermaand, een actiemaand gericht op de cultuurparticipatie van kinderen.	55.081
		Kunstencentrum Diep (werkmaatschappij gemeente Emmen)	Ja	2026-2028	Subsidie voor de uitvoering van het project Meerjarenprogramma DIEP - Ruimte voor beeldende kunst, waarmee aan amateurkunstenaars en professionele kunstenaars een podium wordt geboden voor een breed scala aan kunstvormen, ter versterking van de culturele basisinfrastructuur.	26.050
		Molenstichting Drenthe	Ja	2025-2028	Het bevorderen en het verzekeren van de instandhouding van molens in de provincie Drenthe.	23.500
		Museum de Proefkolonie	Ja	2025-2028	Het museum vertelt het verhaal van de Koloniën van Weldadigheid.	160.694
		Provincie Groningen - We the North	Ja	2026-2028	Het cultuurprogramma We the North is een initiatief van de drie noordelijke provincies en de gemeenten Assen, Leeuwarden, Groningen en Emmen. Er wordt o.a. gewerkt aan talentontwikkeling van makers in de podiumkunsten, popmuziek en beeldende kunst.	104.200
		Regionaal Historisch Centrum Drents Archief	Ja	2025-2028	Het Drents Archief is hét Regionaal Historisch Centrum van Drenthe. Zij beheert informatie, digitaliseert informatiebronnen en maakt deze toegankelijk.	382.044
		Regionaal Historisch Centrum Drents Archief (projecten)	Ja	2025-2028	Het Drents Archief ontvangt jaarlijks een subsidie voor het ontwikkelen van publieksactiviteiten.	56.012
		Steunpunt Erfgoed Drenthe	Ja	2025-2028	Voor advies, kennis en netwerk bij wettelijke taken op het gebied van erfgoed, monumenten, cultuurlandschap en archeologie.	152.093

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2026 begroting
		Stichting Festival Midzomernacht Drenthe	Ja	2026-2028	Subsidie voor het organiseren van het Shake Festival dat bestaat uit verschillende jeugdtheatervoorstellingen en het organiseren van workshops en een verdiepingsprogramma.	26.050
		Stichting Amonet	Ja	2026-2028	Subsidie voor Folly Art Norg (FAN); een jaarlijks evenement dat plaatsvindt in het Drentse landschap en een unieke mix biedt van bouwkunst, architectuur, land art, design en kunst in de openbare ruimte.	26.050
		Stichting Andere Activiteiten Schipborg	Ja	2025-2028	Organisatie van FestiValderAa	66.412
		Stichting Axis - Art of Wonder	Ja	2025-2028	Organisatie van Art of Wonder, jeugdtheaterfestival.	42.841
		Stichting Bevrijdingsfestival Drenthe	Ja	2025-2028	Subsidie voor de organisatie van het Bevrijdingsfestival in Drenthe.	64.591
		Stichting Compenta - Cultuureducatie met kwaliteit	Nee	2025-2028	Is penvoerder van de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) in Drenthe en speciaal voor deze regeling in het leven geroepen. Binnen Compenta werken vier kunstinstellingen samen: K&C, ICO, Facet en CultuurKlik.	427.000
		Stichting Cultuurhuis Hoogeveen - Het nieuwe goed	Ja	2026-2028	Subsidie voor het project Het Nieuwe Goed, in samenwerking met Theater De Tamboer. Het Nieuwe Goed moet een professionele broedplaats worden voor semi-professionele makers in Drenthe en moet zo een verbindende rol gaan spelen in de talentontwikkeling in de regio.	36.470
		Stichting DBF Kenniscentrum Herbestemming Noord	Ja	2025-2028	Stichting DBF richt zich op de leefbaarheid in Drenthe door de advisering over en herbestemming van oude karakteristieke panden.	30.600
		Stichting De Hondsrug Unesco Global Geopark	Ja	2025-2028	Het Geopark vertelt het verhaal van het ontstaan en de geschiedenis van het Hondsruggebied.	244.806
		Stichting Drenthevents	Ja	2026-2028	Subsidie voor het organiseren van het festival Pitfest dat bijdraagt aan de promotie van alternatieve muziek in Noord-Nederland door een diverse mix van extreme muziekstijlen te presenteren.	26.050
		Stichting Drents Agrarisch erfgoed	Ja	2025-2028	Door advies en projecten draagt de organisatie bij aan het behoud van de landschappelijke en culturele waarden van het Drents agrarisch erfgoed.	3.183
		Stichting Drents Jeugd Orkest	Ja	2025-2028	Muzikale en organisatorische talentontwikkeling van Drentse jeugdmuzikanten.	22.156
		Stichting Drents Monument	Ja	2025-2028	De stichting streeft het herstel en behoud van cultuurhistorisch waardevolle bouwwerken – Drents erfgoed – na.	12.239
		Stichting Drents Museum	Ja	2025-2028	Beheert de vaste Drentse museale collectie en organiseert diverse toonaangevende exposities.	5.911.836
		Stichting Drents Museum de Buitenplaats	Ja	2025-2028	Museum De Buitenplaats is een museum voor figuratieve kunst van na 1945, het museum biedt naast beeldende kunst ook een podium voor uitvoerende kunsten en literatuur.	160.694
		Stichting Drents Poppenspeelfestival (Puppet international)	Ja	2025-2028	Organisatie van het poppenfestival in Meppel (45 makers en gezelschappen, 250 voorstellingen).	30.600

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2026 begroting
		Stichting Drents Productiehuis Mevrouw Ogterop	Ja	2026-2028	Subsidie voor de ontwikkeling en uitvoering van theatervoorstellingen waarbij diverse maatschappelijke thema's centraal staan.	67.730
		Stichting Erfgoed Arsenal Drenthe	Ja	2025-2028	Het Erfgoed Arsenal richt zich op opslag en hergebruik van historische bouwmaterialen en educatie rondom de toepassing daarvan. O.a. door inzet van veteranen met PTSS.	209.403
		Stichting Festival Veenhuizen	Ja	2025-2028	Organiseert in het gevangenisdorp Veenhuizen jaarlijks in het derde weekend van augustus het festival voor klassieke muziek en verhalen met ruim 2500 bezoekers.	48.961
		Stichting Festival Vrouwenfilms Claire Obscur	Ja	2025-2028	Organisatie van het Internationaal Filmfestival Assen.	43.783
		Stichting Forum Groningen	Ja	2026-2028	Subsidie voor Filmhub Noord dat fungeert als het centrale netwerk voor filmeducatie in de provincies Drenthe, Friesland en Groningen.	26.050
		Stichting Garage TDI	Ja	2025-2028	Theatergezelschap en jeugdtheaterschool.	216.686
		Stichting Haydn Jeugd Strijkorkest	Ja	2025-2028	Het Haydn Jeugd Strijkorkest is een jeugdstrijkorkest in Noord-Nederland, biedt het jong talent training in samenspel en begeleidt de leden zo mogelijk tot het niveau van de muziekvakopleiding.	6.121
		Stichting Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Ja	2025-2028	Onderhoud en instandhouding van het nationaal monument op het terrein van het Herinneringscentrum.	22.322
		Stichting Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Ja	2025-2028	Subsidie voor de museale activiteiten van Herinneringscentrum/Informatiecentrum Kamp Westerbork.	160.694
		Stichting Het Houten Huis	Ja	2025-2028	Subsidie voor muziektheatergezelschap, optredens in Drenthe.	30.600
		Stichting Huus van de Taol	Ja	2025-2028	Organisatie die zich inzet voor het stimuleren van de Drentse streektaal door educatie, publicaties en publieksactiviteiten.	514.866
		Stichting ICO partner in Kunst en Cultuur (project Welcome to the Playground)	Ja	2025-2028	Subsidie voor het organiseren van Kunstbende en Welcome to the Playground, twee projecten gericht op talentontwikkeling bij jonge artiesten.	30.734
		Stichting Instituut Kunst en Cultuur Drenthe	Ja	2025-2028	Stichting Kunst & Cultuur (K&C) maakt zich sterk voor goed cultuuronderwijs op de scholen in Drenthe en Groningen en zet zich in voor de cultuurparticipatie in Drenthe. Via projecten en evenementen wordt gestimuleerd zoveel mogelijk mensen deel te laten nemen aan of kennis te maken met kunst, cultuur en erfgoed.	1.582.295
		Stichting Instituut voor Kunst en Cultuur Drenthe - Poplab	Ja	2025-2028	De organisatie van Poplab, een creatieve broedplaats voor culturele talenten.	48.961
		Stichting Into Nature Drenthe	Ja	2025-2028	Into Nature is een organisatie die kunstwerken van (inter)nationaal vooraanstaande kunstenaars verbindt aan de bijzondere kenmerken van het Drentse landschap en actuele maatschappelijke vraagstukken. Het programma bestaat uit een tweemaaljaarlijkse buitententoonstelling en een doorlopend activiteitenprogramma.	153.004

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2026 begroting
		Stichting Klassiek in 't Veen	Ja	2025-2028	De Stichting Klassiek in 't Veen is een vrijwilligersorganisatie die ongeveer 10 keer per jaar klassieke kamermuziek, pianorecitals, jazzconcerten etc. organiseert.	11.016
		Stichting Land Art Centre	Ja	2026-2028	Subsidie voor de inzet voor het behoud en de doorontwikkeling van het iconische kunstwerk Broken Circle/Spiral Hill van de Amerikaanse kunstenaar Robert Smithson in Emmen.	26.050
		Stichting Literaire activiteiten in Drenthe	Ja	2025-2028	Subsidie voor de organisatie van literaire activiteiten.	24.481
		Stichting Margaretha Consort	Ja	2026-2028	Subsidie voor het tot leven brengen van muzikaal erfgoed met historische instrumenten in een vernieuwend, modern jasje.	36.470
		Stichting Marketing Drenthe	Nee	2025-2027	Subsidie voor de uitvoering van het Toekomstplan Van Gogh Drenthe 2024-2030.	50.000
		Stichting Monumentenwacht Drenthe	Ja	2025-2028	Monumentenwacht Drenthe helpt monumentenbezitters bij het periodieke onderhoud van hun monument door middel van inspecties en eventueel noodherstel.	381.731
		Stichting Nationaal Gevangenis­museum Veenhuizen	Ja	2025-2028	Het museum informeert op interactieve wijze over de omgang met misdaad en straf in Nederland vanaf 1600 tot vandaag de dag. Ook wordt aandacht besteed aan de geschiedenis van Veenhuizen als gevangenis­dorp.	160.694
		Stichting Noord Nederland Orkest	Ja	2025-2028	Orkest in Noord-Nederland. Het NNO laat graag 'nieuwe oren' kennismaken met symfonische muziek en wil zo - als Nederlands oudste professionele symfonieorkest - een eeuwenoude traditie levend houden.	61.202
		Stichting Oude Drentse Kerken	Ja	2025-2028	Inzet voor het behoud van oude Drentse kerken.	3.183
		Stichting PeerGroup	Ja	2025-2028	Theatergroep, locatietheater vanuit herkenbare onderwerpen die diepgeworteld liggen in het Nederlandse landschap.	240.256
		Stichting Platform Drentse musea	Ja	2025-2028	Het Platform Drentse Musea adviseert, verbindt en ondersteunt meer dan 50 Drentse musea bij het in stand houden en ontsluiten van het Drentse culturele erfgoed.	163.034
		Stichting Poppunt Drenthe	Ja	2025-2028	Popmuziek in Drenthe promoten, stimuleren en faciliteren.	73.442
		Stichting Popwaarts	Ja	2025-2028	Het organiseren van de jaarlijkse Popronde.	7.343
		Stichting Roestvrij Theater	Ja	2026-2028	Subsidie voor theatervoorstellingen met en trainingen voor kinderen, jongeren en volwassenen om hen in aanraking te laten komen met theatermaken.	67.730
		Stichting Somer	Ja	2026-2028	Subsidie voor het ontwikkelen en uitvoeren van meerdere uitvoeringen door kamerorkest Somer.	36.470
		Stichting The Bake Shop	Ja	2025-2028	The Bake Shop is een vrijwilligersorganisatie die zich focust op talentontwikkeling, de subsidie is voor de organisatie van Drents Peil XL.	13.595
		Stichting Veenkoloniaal Symfonie Orkest	Ja	2025-2028	Het is een 75-koppig symfonisch orkest. Subsidie is bestemd voor de organisatie van twee bijzondere optredens op verrassende locaties per jaar.	12.239

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2026 begroting
		Stichting Vocalin Drenthe	Ja	2025-2028	Projectkoor, organiseert één kwalitatief hoogstaand koorproject per jaar.	5.385
		Stichting Wabi Sabi	Ja	2026-2028	Subsidie voor het ontwikkelen en uitvoeren van interdisciplinaire voorstellingen voor theaters, festivals en buitenlocaties. Hiermee worden complexe maatschappelijke thema's toegankelijk gemaakt voor een breed publiek.	67.730
		TT Festival	Ja	2025-2028	Subsidie voor de organisatie van een talentenpodium op het TT-festival.	24.481
		Vereniging De Proef Campus	Ja	2026-2028	Subsidie voor DE PROEF campus met als doel het transformeren van een oude tuinbouwschool in Frederiksoord tot een levendig centrum waar erfgoed, ecologie en creativiteit samenkomen.	52.100
	Totaal beleidsopgave					16.181.304
	Sociaal Drenthe voor iedereen	BOKD, Drentse vereniging voor Dorpsbelangen en Dorpshuizen	Ja	Structureel	De BOKD is een maatschappelijke organisatie die zich inzet voor een vitaal en leefbaar platteland in Drenthe. Het ledennetwerk van 245 dorpen en dorpshuizen vormt de kern van de vereniging.	323.343
		CMO STAMM	Ja	Structureel	CMO STAMM is het kenniscentrum voor sociaal-maatschappelijke vraagstukken in Groningen en Drenthe en verzamelt/analyseert via het Trendbureau sociaalgeografische gegevens in Drenthe. CMO STAMM onderzoekt, initieert, adviseert en realiseert projecten.	1.108.070
		Gemeente Emmen - Bondgenootschap voor geletterd Drenthe	Nee	Structureel	Het Bondgenootschap is een verzameling van bedrijven, gemeenten en instellingen die zich sterk maken om laaggeletterdheid aan te pakken in Drenthe.	25.000
		Gemeente Stadskanaal - Alliantie van kracht	Nee	2026-2027	Subsidie voor het duurzaam doorbreken van generatiearmoede.	100.000
		RTV Drenthe	Ja	2026	De inwoners van Drenthe op de hoogte houden van het nieuws uit de provincie. De subsidie is bedoeld voor de ondertiteling van de tv-nieuwsuitzendingen van Drenthe Nu.	45.879
		Stichting Zorgbelang Drenthe	Ja	Structureel	Stichting Zorgbelang Drenthe adviseert en ondersteunt de inwoners van Drenthe bij zorgvragen en versterkt daarmee de positie van de inwoners.	381.920
		VDG Drents zorglandschap	Nee	Structureel	In samenwerking met 12 Drentse gemeenten en zorgverzekering Zilveren Kruis zorgen voor goede, bereikbare en betaalbare zorg in Drenthe, waarbij het doel is het sociaal domein en het zorgdomein met elkaar te verbinden en samenhangend beleid te ontwikkelen en uitvoeren.	40.000
	Totaal beleidsopgave					2.024.212
	Sport en Bewegen stimuleren	Stichting Sport Drenthe	Ja	Structureel	SportDrenthe is een organisatie die zelfstandig de belangen van de sport in de provincie Drenthe behartigt met als doel iedereen mee laten doen in een vitale samenleving.	221.107
		Stichting Sport Drenthe	Nee	2025-2028	Het programma Drenthe Beweegt zet de kracht van sport en bewegen in om sociale, gezonde en economische ambities te realiseren.	155.000

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2026 begroting
		Stichting Topsport Noord	Ja	Structureel	Subsidie voor het ondersteunen en faciliteren van talenten en topsporters in Drenthe en het inspireren en activeren van sporters en niet sporters om (meer) te gaan bewegen.	102.500
	Totaal beleidsopgave					478.607
Totaal programma						18.684.123
Totaal						26.035.968

4.6 Reserves en voorzieningen

Inleiding

Het doel is om inzicht te geven in de beoogde stand en de inzet van de reserves en voorzieningen van de provincie. Bij zowel de voorjaarsnota, begroting, bestuursrapportage als de jaarrekening monitoren wij de stand en bestedingen van de reserves en voorzieningen en beoordelen daarbij of bijstellingen nodig zijn.

Verloop reserves en voorzieningen

De samenstelling van de reserves en voorzieningen is hierna gespecificeerd in een nieuw compact totaaloverzicht. Daarna volgen overzichten per reserve/voorziening waarin het meerjarige financiële perspectief per reserve/voorziening wordt weergegeven.

Totaaloverzicht bij paragraaf reserves en voorzieningen						
Nummer	Omschrijving	Saldo 31-12-2025	2026 Begrote Rente	2026 Begrote Vermeerderingen	2026 Begrote Verminderingen	Saldo 31-12-2026
Algemene Reserves						
R001	Reserve voor algemene doeleinden	31.389.916	-	1.402.700	15.417.869	17.374.747
R002	Saldireserve	3.649.497	-	0	1.233.980	2.415.517
R004	Risicoreserve	18.707.500	-	0	0	18.707.500
Totaal algemene reserves		53.746.913	0	1.402.700	16.651.849	38.497.764
Bestemmingsreserves						
R112	Reserve versterking economische structuur	6.277.381	-	600.000	0	6.877.381
R123	Reserve provinciaal aandeel ILG	0	-	0	0	0
R124	Reserve Regio Specifiek Pakket	0	-	0	0	0
R125	Financieringsreserve	73.489.502	-	2.305.000	30.284.912	45.509.590
R127	Cofinancieringsreserve Europa	11.110.922	-	2.000.000	3.365.595	9.745.327
R128	Reserve opvang revolverend financieren	22.980.973	-	0	0	22.980.973
R129	Reserve natuurbeleid	81.938.536	-	84.287.603	108.924.997	57.301.142
R131	Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	7.465.967	-	855.652	4.104.344	4.217.275
R132	Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	504.141	-	2.544.400	2.671.000	377.541
R133	Reserve uitvoering generatiepact	-2.907	-	165.362	130.087	32.368
R135	Reserve investeringsagenda 2019-2023	0	-	0	0	0
R136	Reserve Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	933.168	-	0	0	933.168
R137	Reserve verstrekte subsidies	16.986.591	-	35.418	8.891.625	8.130.384
R139	Reserve mobiliteit	31.521.503	-	7.961.434	19.490.440	19.992.497
R140	Reserve bodem	9.113.863	-	0	500.000	8.613.863
R141	Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw	5.724.000	-	2.500.000	1.500.000	6.724.000
R142	Reserve wettelijke boscompensatie	844.003	-	0	0	844.003
R143	Reserve kapitaallasten verdiepte ligging rondweg Emmen	10.565.000	-	0	0	10.565.000
R144	Reserve restauratie en herbestemming Koloniën van Weldadigheid	0	-	0	0	0

Totaaloverzicht bij paragraaf reserves en voorzieningen						
R145	Kapitaallasten Norgerbrug	7.153.337	-	0	0	7.153.337
R147	Reserve Energieagenda 2024-2027	0	-	3.000.000	3.000.000	0
R148	Reserve Europese Programma's Landelijk Gebied	5.921.704	-	0	0	5.921.704
Totaal bestemmingsreserves		292.527.684	0	106.254.869	182.863.000	215.919.553
Totale algemene reserves en bestemmingsreserves		346.274.597	0	107.657.569	199.514.849	254.417.317
Nummer	omschrijving	Saldo 31-12-2025	2026 Begrote vrijgevallen bedragen	2026 Begrote toevoegingen	2026 Begrote aanwendungen	Saldo 31-12-2026
Voorziening middelen derden						
O809	Voorziening spaarhypotheken	549.829	0	44.000	0	593.829
O811	Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen	1.043.606	0	0	0	1.043.606
O807	Voorziening Grondwaterheffing	1.464.474	0	800.000	800.000	1.464.474
Totaal voorzieningen middelen derden		3.057.909	0	844.000	800.000	3.101.909
Voorziening ter egalisering van kosten						
O801	Voorziening groot onderhoud provinciehuis	2.568.278	0	361.623	572.503	2.357.398
O802	Voorziening groot onderhoud Drents Museum	599.724	0	650.606	576.551	673.779
O804	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum	475.868	0	156.250	408.432	223.686
O812	Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode	0	0	0	0	0
O805	Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden	278.722	0	52.614	0	331.336
O806	Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten	323.486	0	74.250	166.260	231.476
O803	Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum	926.704	0	0	926.704	0
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten		5.172.782	0	1.295.343	2.650.450	3.817.675
Voorziening verplichtingen, verliezen en risico's						
O813	Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte	0	0	0	0	0
O808	Voorziening spaarverlof	7.947.223	0	1.575.000	300.000	9.222.223
O800	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)	8.819.264	0	415.000	500.000	8.734.264
O810	Voorziening Wachtgeld oud GS-leden	46.088	0	0	46.088	0
O814	Voorziening Regeling Vervroegd Uittreden (RVU)	897.172	0	0	79.498	817.674
Totaal voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's		17.709.747	0	1.990.000	925.586	18.774.161
Totaal alle voorzieningen		25.940.438	0	4.129.343	4.376.036	25.693.745
Totaal reserves en voorzieningen		372.215.035	0	111.786.912	203.890.885	280.111.062

Algemene Reserves

Algemene reserves zijn reserves zonder bepaalde bestemming.

De algemene reserves kunnen worden ingedeeld in twee categorieën, te weten:

- reserve(s) zonder specifieke bestemming. Hiertoe worden gerekend de Reserve voor Algemene Doeleinden en de Saldireserve.
- reserve(s) om risico's die de provincie loopt, op te vangen. Hiertoe wordt de Risicoreserve gerekend.

Reserve voor algemene doeleinden

R001	Reserve voor algemene doeleinden				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	17.234.302	31.389.916	17.374.747	11.986.878	11.811.009
Resultaatbestemming jaarrekening (2)	14.265.614				
Begrote onttrekking (3)	3.327.359	15.417.869	6.767.869	175.869	175.869
Begrote toevoeging (4)	3.217.359	1.402.700	1.380.000	-	-
Saldo einde jaar (1+2-3+4)	31.389.916	17.374.747	11.986.878	11.811.009	11.635.140

Reserve voor algemene doeleinden

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. De reserve maakt financieel-technisch gezien deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie en wordt gebruikt voor het sluitend maken van de meerjarenbegrotingen, zowel positief als negatief. Conform paragraaf 1.2.1 van de Nota reserves en voorzieningen 2024 worden tekorten/overschotten op de jaarrekening ten laste/ten gunste van de Reserve voor algemene doeleinden gebracht. Voor de opvang van tekorten wordt een normomvang van € 5 miljoen nagestreefd.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Zie Doelstelling.
Wat zijn we van plan?	<p>De volgende geplande toevoegingen zijn gepland in verband met het naar voren halen van de (subsidie)middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - € 55.000,-- Projectsubsidie RTV Drenthe ROEG - € 60.000,-- regeling Bewezen Culturele Talenten Drenthe - € 115.000,-- Marketingplan Koloniën van Weldadigheid - € 172.700,-- budget Nationale Parken. <p>Daarnaast verwachten we een toevoeging van € 1.000.000,-- in verband met het instellen en de inzet van middelen Reserve Energieagenda 2024-2027.</p> <p>Er is een onttrekking gepland van € 850.000,-- ter correctie van onjuiste dekking via de Financieringsreserve van de Motie schoolpleinen.</p> <p>Een totaalbedrag van € 7.087.869,-- aan onttrekkingen houdt verband met de plannen zoals opgenomen in de Voorjaarsnota 2025.</p> <p>Een totaalbedrag van € 7.480.000,-- aan onttrekkingen komt voort uit het aannemen van diverse moties in de Statenvergadering van 9 juli 2025.</p>

Saldireserve

R002	Saldireserve				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	7.943.294	3.649.497	2.415.517	611.456	49.380
Resultaatbestemming jaarrekening (2)	18.885.535	-	-	-	-
Begrote onttrekking (3)	23.795.486	1.233.980	1.804.061	562.076	49.380
Begrote toevoeging (4)	616.154	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1+2-3+4)	3.649.497	2.415.517	611.456	49.380	-

Saldireserve

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bedragen die worden overgeheveld naar volgende boekjaren worden via deze reserve van het lopende naar volgende boekjaren overgeheveld. Overheveling vindt slechts plaats met instemming van PS.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Zie Doelstelling.
Wat zijn we van plan?	Overhevelingen, zoals opgenomen in de afgelopen jaarrekeningen en bestuursrapportages en die inmiddels door u zijn vastgesteld, zijn in dit overzicht verwerkt.

Risicoreserve

R004	Risicoreserve				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	18.707.500	18.707.500	18.707.500	18.707.500	18.707.500
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	18.707.500	18.707.500	18.707.500	18.707.500	18.707.500

Risicoreserve

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers te kunnen opvangen die niet door een specifieke voorziening of de Reserve voor algemene doeleinden worden gedekt, maar die wel in het kader van het provinciale risicomangement zijn geïnventariseerd. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit en wordt betrokken bij de berekening daarvan in de paragraaf Weerstandsvormogen en risicobeheersing.
Instellingsbesluit	Begroting 2008 d.d. 14 november 2007
Toelichting	Geen bijzonderheden.
Wat zijn we van plan?	Er zijn in 2026 voorsnog geen mutaties in de Risicoreserve voorzien. Deze zijn pas aan de orde als er ofwel een substantiële wijziging plaatsvindt in de inschatting van provinciale risico's of als op enig moment risico's tot schade leiden.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan Provinciale Staten een bepaalde bestemming hebben gegeven. Wanneer vanuit deze reserves bedragen beschikbaar zijn gesteld en die bedragen na afloop niet zijn besteed, dient in principe het overschot weer aan de betreffende bestemmingsreserve te worden toegevoegd, conform artikel 43 BBV. Het zijn Provinciale Staten die tot deze toevoegingen besluiten. Eenzelfde werkwijze geldt voor eventuele overschrijdingen.

Beleid bestemmingsreserves

Het instellen dan wel opheffen van reserves is voorbehouden aan Provinciale Staten. Ons beleid ten aanzien van het instellen van bestemmingsreserves is terughoudend. In de begroting zijn idealiter alle structurele en incidentele baten en lasten opgenomen, zodat het vormen van een bestemmingsreserve niet nodig is. Toch kunnen er redenen zijn om een bestemmingsreserve in te stellen.

Voor het instellen/handhaven van bestemmingsreserves zijn criteria geformuleerd. Deze criteria zijn opgenomen in de Nota reserves en voorzieningen 2024.

Reserve versterking economische structuur

R112	Reserve versterking economische structuur				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	6.177.381	6.277.381	6.877.381	7.477.381	7.477.381
Begrote onttrekking (2)	500.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	600.000	600.000	600.000	-	-
Begrote lasten programma (4)	4.748.922	3.136.789	3.152.789	3.137.789	3.137.789
Beoogde lasten programma (5)	4.748.922	3.136.789	3.152.789	3.137.789	3.137.789
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	6.277.381	6.877.381	7.477.381	7.477.381	7.477.381

Reserve versterking economische structuur

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het versterken van de sociaaleconomische structuur in Drenthe in brede zin is gericht op de verwezenlijking van een duurzame economische ontwikkeling. Naast de inzet op de (nieuwe) nationale economische programma's werken wij aan projecten en initiatieven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur en/of de transitie naar de kenniseconomie.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Met de Reserve VES worden schommelingen opgevangen in de exploitatie van de provincie voor projecten ter versterking van de economische structuur en ten behoeve van het financieel stimuleringsinstrumentarium gericht op het MKB.
Wat zijn we van plan?	Vanaf 2025 is een jaarlijkse dotatie gepland van € 600.000,-- voor het opvangen van schommelingen in de exploitatie. Bijdragen voor economische structuurversterking boven het exploitatiebudget worden gedekt uit deze reserve. Voorstellen hiertoe worden via de reguliere planning-en-controlcyclus voorgelegd aan Provinciale Staten.

Reserve provinciaal aandeel ILG

R123	Reserve provinciaal aandeel ILG				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	624.337	0	0	0	0
Begrote onttrekking (2)	624.337	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	0	0	0	0	0

Reserve provinciaal aandeel ILG

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve heeft als doel uitvoering te geven aan de afspraken in de bestuursovereenkomst met het Rijk over de realisatie van prestaties in het landelijk gebied.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2007 d.d. 4 juni 2008
Toelichting	Bij de 1e Actualisatie 2025 is deze reserve opgeheven. De afwikkeling van de met deze reserve verbonden natuurprojecten zullen lopen via de Reserve natuurbeleid.
Wat zijn we van plan?	N.v.t.

Reserve Regio Specifiek Pakket

R124	Reserve Regio Specifiek Pakket				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	1.218.980	0	0	0	0
Begrote onttrekking (2)	1.218.980	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.180.000	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	1.180.000	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	73.469	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	73.469	-	-	-	-
Saldo einde jaar 8=1-2+3+4-5-6+7)	0	0	0	0	0

Reserve Regio Specifiek Pakket

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het Regio Specifiek Pakket (RSP) was de katalysator voor brede, integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen. Het inhoudelijke en financiële raamwerk is door uw Staten in de Kadernota's uitvoering RSP/RSP-plus Drenthe 2009 en 2010 goedgekeurd.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2009 d.d. 1 juli 2009
Toelichting	Deze reserve is in 2009 ingesteld om de meerjarige afspraken voor het realiseren van het Regio Specifiek Pakket met de verschillende partijen te kunnen blijven uitvoeren.
Wat zijn we van plan?	Na afronding geplande activiteiten 2025 geen nieuwe activiteiten.

Financieringsreserve

R125	Financieringsreserve				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	114.564.169	73.489.502	45.509.590	18.296.400	3.750.000
Begrote onttrekking (2)	43.047.026	30.284.912	28.349.059	14.546.400	750.000
Begrote toevoeging (3)	1.972.359	2.305.000	1.135.869	-	-
Saldo einde jaar (4=1-2+3)	73.489.502	45.509.590	18.296.400	3.750.000	3.000.000

Financieringsreserve

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De Financieringsreserve is een vrij besteedbare reserve die ingezet wordt ter dekking van incidentele ambities van de opeenvolgende colleges.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 13 juli 2011
Toelichting	<p>De Financieringsreserve had aanvankelijk als doel structurele middelen te genereren vanuit rendement op in de reserve gereserveerd vermogen. In de praktijk is dat er niet van gekomen. De reserve werd tot op heden benut voor dekking van incidentele ambities van achtereenvolgende colleges.</p> <p>In de nieuwe Nota reserves en voorzieningen is vastgelegd dat tekorten en overschotten bij de jaarrekening worden toegevoegd aan de Reserve voor algemene doeleinden. Dit betekent dat het aanvullen van de Financieringsreserve niet langer een expliciet uitgangspunt is. Eventuele middelen die vrijkomen, worden primair ingezet voor het op peil houden van de Risicoreserve. Eventuele resterende middelen vloeien vervolgens door naar de Reserve voor algemene doeleinden.</p>
Wat zijn we van plan?	<p>De volgende stortingen zijn gepland:</p> <p>€ 1.105.000,-- Dekkingsplan 2e uitwerking coalitieakkoord 2023-2027</p> <p>€ 850.000,-- Storting vanuit Reserve voor algemene doeleinden: correctie i.v.m. onjuiste dekking Motie schoolpleinen</p> <p>€ 350.000,-- Gebiedsfonds Wind</p> <p>De volgende onttrekkingen zijn gepland:</p> <p>€ 100.000,-- Sociaaleconomisch perspectief</p> <p>€ 150.000,-- Circulair bouwen</p> <p>€ 600.000,-- Regionale economie: storting in VES budget</p> <p>€ 750.000,-- Restauratie en herbestemmingsopgave UNESCO Koloniën van Weldadigheid</p> <p>€ 1.000.000,-- Grote investeringen musea</p> <p>€ 1.000.000,-- Regiodeal Regio Zwolle</p> <p>€ 2.000.000,-- Regionale economie</p> <p>€ 2.000.000,-- Cultuurnota 2025-2028</p> <p>€ 2.000.000,-- Cofinanciering EU (2021)</p> <p>€ 2.700.000,-- Agenda Recreatie en Toerisme</p> <p>€ 5.000.000,-- Energieagenda 2024-2027</p> <p>€ 12.984.912,-- 1e uitwerking coalitieakkoord 2023-2027</p>

Cofinancieringsreserve Europa

R127	Cofinancieringsreserve Europa				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	12.397.327	11.110.922	9.745.327	7.959.879	7.959.879
Begrote onttrekking (2)	3.286.405	3.365.595	3.785.448	-	-
Begrote toevoeging (3)	2.000.000	2.000.000	2.000.000	-	-
Begrote lasten programma (4)	3.150.530	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	3.150.530	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	11.110.922	9.745.327	7.959.879	7.959.879	7.959.879

Cofinancieringsreserve Europa

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van Europese programma's en projecten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Toelichting	We hebben veel EU-middelen voor Noord-Nederland en Drenthe beschikbaar gekregen in de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027. Om de EU-middelen te kunnen inzetten, is provinciale cofinanciering noodzakelijk. Onze inschatting is dat we voor de komende Europese periode (2021-2027) in totaal circa € 55 miljoen aan cofinanciering nodig hebben om circa € 192 miljoen aan Europese middelen te kunnen inzetten voor het behalen van onze doelen. In de voorgaande Europese programmaperiode hebben we een mix van middelen uit de Cofinancieringsreserve Europa en beleidsmiddelen ingezet en daarover afspraken gemaakt met uw Staten.
Wat zijn we van plan?	In 2026 verwachten we een bedrag van € 3.365.595,-- aan de reserve te onttrekken.

Reserve opvang revolverend financieren

R128	Reserve opvang revolverend financieren				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	20.480.973	22.980.973	22.980.973	22.980.973	22.980.973
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	2.500.000	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	22.980.973	22.980.973	22.980.973	22.980.973	22.980.973

Reserve opvang revolverend financieren

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bij het verstrekken van revolverende middelen zijn de risico's van de te verstrekken leningen, deelnemingen en garanties onvoldoende concreet om de vorming van een voorziening te onderbouwen. Hiervoor is deze bestemmingreserve ingesteld, die wordt gevoed vanuit de budgetten van de verschillende programma's en bedoeld is om mogelijke risico's op te vangen. In overleg met de accountant stellen wij voor om jaarlijks, op basis van de concrete projecten en de risicobeoordeling daarvan, in de jaarrekening een voorziening op te nemen. De lasten van deze voorziening worden dan gedekt uit de gevormde bestemmingsreserve. Binnen de reserve worden geen middelen geormerkt. Mochten voorzieningen getroffen moeten worden wegens oninbaarheid o.i.d., dan moet de gehele reserve daarvoor kunnen worden aangesproken, voordat de Risicoreserve aangesproken wordt.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Toelichting	De reserve wordt gevoed door per lening of garantie het risico in te schatten, dit op geld te zetten en toe te voegen aan de reserve. De reserve vangt de risico's op van de totale leningen- en garantieportefeuille. Dit betekent dat na aflossing van een lening of beëindiging van een garantie de gestorte risicobijdrage in de reserve blijft. Eventueel kan, na herbeoordeling van het risicoprofiel van de portefeuille, worden besloten om een bedrag aan de reserve te onttrekken dan wel extra toe te voegen. Onttrekkingen vinden plaats overeenkomstig het hierover bepaalde in de Nota financiering provincie Drenthe.
Wat zijn we van plan?	De ontwikkelingen in de portefeuille met leningen en garanties worden continu gemonitord. Dit vindt onder andere plaats door middel van actief debiteurenbeheer, gesprekken met leningnemers en garantienemers en herbeoordeling van de risicoprofielen. Dit is een doorlopend proces. In de Begroting en de Jaarstukken wordt in de paragraaf Financiering een overzicht opgenomen met geactualiseerde risicopercentages en bijbehorende bedragen ter afdekking van de risico's, in relatie tot de omvang van de reserve.

Reserve natuurbeleid

R129	Reserve natuurbeleid				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	86.534.167	81.938.535	57.301.141	30.612.153	36.637.302
Begrote onttrekking (2)	55.046.333	108.924.997	75.889.828	28.774.945	29.872.999
Begrote toevoeging (3)	50.450.701	84.287.603	49.200.840	34.800.094	14.422.343
Begrote lasten programma (4)	67.293.763	79.812.767	90.283.492	56.398.862	61.336.147
Beoogde lasten programma (5)	67.293.763	79.812.767	90.283.492	56.398.862	61.336.147
Begrote baten programma (6)	15.762.807	5.527.767	6.781.053	3.947.484	3.305.673
Beoogde baten programma (7)	15.762.807	5.527.767	6.781.053	3.947.484	3.305.673
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	81.938.535	57.301.141	30.612.153	36.637.302	21.186.646

Reserve natuurbeleid

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De programmatische aanpak van het nieuwe natuurbeleid voor de onderdelen natuurbeheer, ontwikkelopgave nieuwe natuur en PAS mogelijk te maken.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2013 d.d. 28 mei 2014
Toelichting	De doelstelling van deze reserve is de egalisatie van uitgaven en inkomsten van het Programma Natuurlijk Platteland over de jaren tot en met 2027. In het kader van het Programma Natuurlijk Platteland zijn inspanningsafspraken gemaakt voor de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN).
Wat zijn we van plan?	De begrote baten en lasten zijn grotendeels gebaseerd op de (meerjaren) Prestatieovereenkomst 2025, die is afgesloten met Prolander. Voor de baten en lasten per begrotingsdoelstelling verwijzen wij naar het desbetreffende begrotingsonderdeel.

Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen

R131	Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	12.117.593	7.465.967	4.217.275	4.217.275	4.217.275
Begrote onttrekking (2)	4.651.626	4.104.344	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	855.652	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	13.796.485	13.187.770	9.894.136	9.894.136	9.894.136
Beoogde lasten programma (5)	13.796.485	13.187.770	9.894.136	9.894.136	9.894.136
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	7.465.967	4.217.275	4.217.275	4.217.275	4.217.275

Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Aanvullende dekking op het exploitatiebudget van groot variabel onderhoud met betrekking tot wegen en vaarwegen.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Toelichting	Deze reserve is ingesteld in 2016. Tekorten of overschotten in variabele onderhoudsuitgaven worden verrekend met deze reserve. De uitgaven zijn gebaseerd op het MJOP 2025-2026.
Wat zijn we van plan?	Ter dekking van de kosten van groot variabel onderhoud is voor 2026 een onttrekking begroot van € 4,1 miljoen. De onttrekking voor de volgende jaren is nog niet begroot, omdat er een nieuw MJOP wordt opgesteld.

Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde

R132 Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde					
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	1.844.101	504.141	377.541	140.941	11.825.841
Begrote onttrekking (2)	2.621.000	2.671.000	2.721.000	2.111.500	2.164.000
Begrote toevoeging (3)	1.281.040	2.544.400	2.484.400	13.796.400	-
Begrote lasten programma (4)	2.278.000	2.426.000	2.536.000	2.111.500	2.164.000
Beoogde lasten programma (5)	2.278.000	2.426.000	2.536.000	2.111.500	2.164.000
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	504.141	377.541	140.941	11.825.841	9.661.841

Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Versterkte (inter)nationale verbindingen over spoor, weg, water en door de lucht.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-793 Toekomst Groningen Airport Eelde-Uitwerking beleidskeuze 'Investeren' d.d. 31 mei 2017
Toelichting	Deze reserve is ingesteld, omdat de investeringsbijdrage aan GAE niet gelijkmatig over de periode van tien jaar zal zijn verdeeld. De reserve is ingesteld o.b.v. van Statenstuk 2017-793 Toekomst Groningen Airport Eelde-Uitwerking beleidskeuze 'Investeren' 12 juli 2017 en aangevuld o.b.v. Statenstuk 2023-137 Strategie Groningen Airport Eelde en toekennen NEDAB-bijdragen voor 2024 tot en met 2033. In totaal is € 22.994.000,-- aan NEDAB-bijdragen voor de komende periode beschikbaar gesteld, zoals gespecificeerd in de financiële onderbouwing behorend bij de Strategie Groningen Airport Eelde NV 2024-2033). Een bedrag van € 19.333.240,-- is daarbij ingezet vanuit de Financieringsreserve en de € 3.660.760,-- die nog resteerde per eind 2023 in de bestemmingsreserve 'Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde' is ook ter dekking gebruikt. Gemiddeld heeft GAE voor de jaren 2024 tot en met 2033 een NEDAB-bijdrage van € 4,6 miljoen per jaar nodig (ons aandeel daarvan is 50%, de andere helft komt van medeaandeelhouder provincie Groningen). Op basis van het op dit moment voorziene kasritme, zal voor de komende tien jaar gemiddeld een bedrag van € 2.299.400,-- NEDAB-bijdrage GAE in de (meerjaren)begroting worden opgenomen, die dan gedekt wordt vanuit deze bestemmingsreserve. De daadwerkelijke vergoedingen kunnen fluctueren. Flexibiliteit is daarom geboden. Bovendien bieden wij op deze manier een duidelijk afgebakend financieel kader voor de inzet van de investeringsbijdrage met het oog op de te verstrekken garantstelling ten behoeve van de aanvraag Luchthavenbesluit. De middelen worden gebruikt voor de vergoeding van NEDAB-kosten en NEDAB-investeringen in de periode 2024-2033.
Wat zijn we van plan?	Vooralsnog worden de jaarlijkse bijdragen aangehouden, zoals die zijn opgenomen in de financiële onderbouwing behorend bij de Strategie Groningen Airport Eelde NV 2024-2033.

Reserve uitvoering generatiepact

R133	Reserve uitvoering generatiepact				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	98.035	(2.907)	32.368	32.368	32.368
Begrote onttrekking (2)	351.210	130.087	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	250.268	165.362	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	351.210	130.087	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	351.210	130.087	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	(2.907)	32.368	32.368	32.368	32.368

Reserve Uitvoering Generatiepact

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	In het generatiepact worden afspraken gemaakt met medewerkers van zestig jaar en ouder over gedeeltelijk betaalde arbeidstijdreductie tot het moment van met pensioen gaan.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-818, 5e Begrotingswijziging 2017 en 2e Begrotingswijziging 2018 d.d. 13 december 2017
Toelichting	De kosten voortvloeiende uit het generatiepact zullen zich het komende jaar nog gaan voordoen. Op 31 december 2019 is de tijdelijke generatiepact-regeling van rechtswege afgelopen en vervangen door een duurzaam inzetbaarheidsbeleid met bijbehorend budget van € 200.000,--, waarvan € 170.000,-- voor vitaliteitsverlof en € 30.000,-- voor materiële kosten. De dekking hiervoor komt door een onttrekking uit deze reserve. Eventuele verschillen op het budget voor duurzame inzetbaarheid worden niet meer verrekend met de Reserve uitvoering generatiepact. Deze reserve wordt alleen nog gebruikt voor de uitfinanciering van de kosten van het generatiepact.
Wat zijn we van plan?	Met de reserve vindt de uitfinanciering van het werkgeversaandeel plaats in de loonkosten van de bestaande deelnemers aan de inmiddels gesloten regeling Generatiepact. De uitfinanciering is berekend op basis van een kostenpercentage van circa 30% voor de werkgever tot de AOW-gerechtigde leeftijd van de medewerkers die gebruik maken van de regeling. De begrote onttrekking wegens loonaandeel werkgever in het generatiepact bedraagt in 2026 € 130.087,--. Daartegenover staat een storting van € 165.362,--. In 2026 vallen de laatste kosten van de uitfinanciering van het generatiepact.

Reserve investeringsagenda 2019-2023

R135	Reserve investeringsagenda 2019-2023				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	3.000.000	-	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	3.000.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3)	-	-	-	-	-

Reserve investeringsagenda 2019-2023

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De Reserve investeringsagenda 2019-2023 had tot doel financiële dekking te verschaffen voor de plannen die worden uitgewerkt op basis van de investeringsagenda. De investeringsagenda 2019-2023 is in het coalitieakkoord 2019-2023 aangekondigd.
Instellingsbesluit	Begroting 2020 d.d. 13 november 2019
Toelichting	Per thema zijn uitgewerkte voorstellen ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd. De laatste onttrekking is gepland in 2025 voor de Universiteit van het Noorden. Hierna komt het saldo van de reserve op nul en daarmee kan deze worden opgeheven.
Wat zijn we van plan?	N.v.t.

Reserve Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

R136	Reserve Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	933.168	933.168	933.168	933.168	933.168
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	3.455.500	385.000	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	3.455.500	385.000	-	-	-
Begrote baten programma (6)	863.875	96.250	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	863.875	96.250	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	933.168	933.168	933.168	933.168	933.168

Reserve Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve vloeit voort uit de Regio Deal tussen het Rijk, de provincie Drenthe en zes gemeenten, waarvan vijf in Drenthe en één in Overijssel. De rijksmiddelen, die via een doeluitkering zijn beschikt in 2019 en 2020, worden in een ander ritme ontvangen dan dat de uitgaven worden gedaan. De Regio Deal loopt van 2019 t/m 2024. De middelen in de reserve zijn bedoeld voor het realiseren van de Regio Deal.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2019-880 d.d. 27 mei 2019
Toelichting	De reserve vloeit voort uit de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I tussen het Rijk, de provincie Drenthe en zes gemeenten, waarvan vijf in Drenthe en één in Overijssel. De Regio Deal I had een looptijd van 2019 tot en met 2023. In de eerste helft van 2024 hebben de deelnemende partijen ingestemd met de verlening van de samenwerkingsovereenkomst tot en met 2025.
Wat zijn we van plan?	In 2026 verwachten we geen toevoegingen en onttrekkingen aan de reserve.

Reserve verstrekte subsidies

R137	Reserve verstrekte subsidies				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	30.712.188	16.986.591	8.130.384	4.077.076	2.620.619
Begrote onttrekking (2)	24.898.371	8.891.625	4.088.726	1.491.875	395.500
Begrote toevoeging (3)	11.172.774	35.418	35.418	35.418	35.418
Saldo einde jaar (4=1-2+3)	16.986.591	8.130.384	4.077.076	2.620.619	2.260.537

Reserve verstrekte subsidies

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De bestemmingsreserve Verstrekte subsidies is ingesteld om de middelen te reserveren voor toekomstige projectsubsidieverplichtingen die op grond van de begrotingsregels niet als last mogen worden verantwoord in het jaar van de beschikking. Het gaat om een deel van de lasten m.b.t. verstrekte meerjarige projectsubsidies vanaf 1 januari 2021 boven het door Provinciale Staten vastgestelde drempelbedrag, die betrekking hebben op jaar t+1 e.v.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2020-961 d.d. 11 november 2020
Toelichting	Deze reserve is ingesteld om de middelen te reserveren voor toekomstige projectsubsidieverplichtingen die op grond van de begrotingsregels niet als last mogen worden verantwoord in het jaar van de beschikking.
Wat zijn we van plan?	In 2026 verwachten we een onttrekking aan de reserve van € 8.891.625,- en een storting in de reserve van € 35.418,-. Deze bedragen omvatten projectsubsidies die in eerdere jaren zijn verstrekt maar niet als last mochten worden verantwoord vanwege uitvoering in 2026 en later.

Reserve mobiliteit

R139	Reserve mobiliteit				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	51.260.945	31.521.503	19.992.497	15.484.356	18.267.255
Begrote onttrekking (2)	26.300.418	19.490.440	7.787.200	350.000	-
Begrote toevoeging (3)	6.560.976	7.961.434	3.279.059	3.132.899	3.132.899
Begrote lasten programma (4)	28.238.326	20.140.503	7.212.667	122.667	122.667
Beoogde lasten programma (5)	28.238.326	20.140.503	7.212.667	122.667	122.667
Begrote baten programma (6)	8.047.414	7.852.351	1.000	1.000	1.000
Beoogde baten programma (7)	8.047.414	7.852.351	1.000	1.000	1.000
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	31.521.503	19.992.497	15.484.356	18.267.255	21.400.154

Reserve mobiliteit

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dekking van mobiliteitsprojecten en subsidies in het kader van verkeersveiligheid, stimulering fietsverkeer, openbaar vervoer, duurzaamheid en innovatie
Instellingsbesluit	Statenstuk 2020-968 Mobiliteitsprogramma 2021-2030 Beleidskader Beheer en Onderhoud Wegen en Vaarwegen inclusief Meerjaren onderhoudsprogramma 2021-2024 d.d. 16 december 2020

Reserve mobiliteit	
Toelichting	In het Mobiliteitsprogramma 2021-2030 zijn investeringen voorzien in veiligheid, duurzaamheid, OV (OV-knooppunten) en fiets (doorfietsroutes, stedelijke problematiek), die niet (direct) betrekking hebben op infrastructurele maatregelen of op infrastructuur van derden. Bij de 1e Uitwerking van het coalitieakkoord 2023-2027 Samen bouwen we Drenthe! is € 18,5 miljoen beschikbaar gesteld voor investeringen in spoor. Dit bedrag is opgenomen in de meerjarenbegroting en wordt gedekt uit de Reserve mobiliteit.
Wat zijn we van plan?	In het najaar van 2022 zijn de Uitvoeringsprogramma's 2022-2026 van de pijlers Veilig en bereikbaar Drenthe, Fiets als duurzaam alternatief en Mobiliteit op maat vastgesteld. Voor een deel van deze programma's is de tijdsplanning nog niet bekend, daarom zijn voor een deel deze uitgaven ook niet in de meerjarenbegroting opgenomen.

Reserve bodem

R140	Reserve Bodem				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	9.895.863	9.113.863	8.613.863	8.113.863	8.113.863
Begrote onttrekking (2)	782.000	500.000	500.000	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.155.100	500.000	500.000	-	-
Beoogde lasten programma (5)	1.155.100	500.000	500.000	-	-
Begrote baten programma (6)	847.000	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	847.000	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	9.113.863	8.613.863	8.113.863	8.113.863	8.113.863

Reserve Bodem

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Uitvoeren bodemprojecten en bodemsaneringen op grond van de Omgevingswet (voorheen Wet bodembescherming).
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2022-56 d.d.1 juni 2022
Toelichting	Op grond van de Omgevingswet (voorheen Wet bodembescherming) voert de provincie Drenthe bodemprojecten uit gericht op verbetering van de fysieke leefomgeving. Het betreft o.a. de vangnetgevallen Wet bodembescherming en gebiedsgericht grondwaterbeheer: gevallen van ernstige bodemverontreiniging waarvoor geen verantwoordelijken meer zijn aan te wijzen of waarvoor de verantwoordelijken de saneringsverplichting bij de provincie hebben afgekocht. Voor de uitvoering van bodemprojecten heeft de provincie middelen ontvangen. Deze middelen zijn afkomstig van het Rijk, gemeenten en bedrijven. Ook de komende jaren zullen vanuit het Rijk en gemeenten middelen voor de uitvoering van deze bodemprojecten worden ontvangen. Om ervoor te zorgen dat de dekking van de kosten van langlopende bodemprojecten gewaarborgd blijft en om het jaarlijks overhevelen van grote bedragen te voorkomen, is in 2022 de bestemmingsreserve Bodem ingesteld.
Wat zijn we van plan?	In 2026 verwachten we een bedrag van € 500.000,-- aan de reserve te onttrekken.

Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw

R141	Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	4.724.000	5.724.000	6.724.000	5.724.000	5.724.000
Begrote onttrekking (2)	1.500.000	1.500.000	1.000.000	-	-
Begrote toevoeging (3)	2.500.000	2.500.000	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.500.000	1.500.000	1.000.000	-	-
Beoogde lasten programma (5)	1.500.000	1.500.000	1.000.000	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	5.724.000	6.724.000	5.724.000	5.724.000	5.724.000

Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	In deze reserve worden middelen gereserveerd voor cofinanciering van onrendabele toppen in de woningbouw.
Instellingsbesluit	Begroting 2023 d.d. 9 november 2022
Toelichting	Deze reserve betreft een reserve waarin middelen worden gereserveerd voor cofinanciering van onrendabele toppen in de woningbouw.
Wat zijn we van plan?	In 2026 loopt de subsidieregeling Knelpuntenpot woningrealisatie Drenthe door. Dit wordt gedekt vanuit deze reserve. Daarnaast is ondertussen ook de subsidieregeling Transformatie en woningsplitsing opengesteld tot 2027. Ook deze subsidie wordt vanuit deze reserve gedekt.

Reserve wettelijke boscompensatie

R142	Reserve Wettelijke boscompensatie				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	844.003	844.003	844.003	844.003	844.003
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	844.003	844.003	844.003	844.003	844.003

Reserve wettelijke boscompensatie

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het doel van deze reserve is om de middelen die benodigd zijn voor de compensatie (herplant) van bossen beschikbaar te houden over meerdere jaren. De verplichting voor boscompensatie vloeit voort uit de Omgevingswet.
Instellingsbesluit	Begroting 2024
Toelichting	Deze reserve wordt gevoed op basis van wettelijke compensatie van te kappen bossen bij (infrastructurele) projecten. De voeding moet dan ook komen uit de voor deze projecten beschikbare middelen. Als de verplichte boscompensatie komt te vervallen, kan deze reserve worden opgeheven.
Wat zijn we van plan?	De provincie is gehouden aan de herplantplicht. Wanneer bomen moeten worden gekapt, wordt er gezorgd voor herplanting. Er moet binnen drie jaar op dezelfde plek weer bos of een bomenrij komen, met in ieder geval een dekkingsgraad van 80%.

Reserve kapitaallasten verdiepte ligging rondweg Emmen

R143	Reserve kapitaallasten verdiepte ligging rondweg Emmen				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	10.565.000	10.565.000	10.565.000	10.565.000	10.565.000
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	10.565.000	10.565.000	10.565.000	10.565.000	10.565.000

Kapitaallastenreserve verdiepte ligging rondweg Emmen

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het doel van deze reserve is de dekking van kapitaallasten met een maximum van € 10.565.000,-- voortvloeiend uit de investering in het actief Verdiepte ligging rondweg Emmen.
Instellingsbesluit	1e actualisatie 2024
Toelichting	Deze kapitaallastenreserve is gekoppeld aan het actief Verdiepte ligging rondweg Emmen. In principe moet een bestemmingsreserve van voldoende omvang zijn om de kapitaallasten gedurende de vastgestelde afschrijvingsperiode aan de reserve te kunnen onttrekken. Het is ook toegestaan - zoals bij deze reserve het geval is - om de jaarlijkse kapitaallasten van een bepaald actief te dekken uit algemene dekkingsmiddelen en een kapitaallastenreserve. De dekking dient dan naar rato plaats te vinden.
Wat zijn we van plan?	De afronding van het project Verdiepte ligging rondweg Emmen is gepland in 2030. Na afronding van het project zullen - naar rato van de geraamde dekkingsbronnen - de werkelijke afschrijvingskosten onttrokken worden aan deze reserve.

Reserve restauratie en herbestemming Koloniën van Weldadigheid

R144	Reserve restauratie en herbestemming Koloniën van Weldadigheid				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	-	-	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	750.000	750.000	750.000	750.000	750.000
Beoogde lasten programma (5)	750.000	750.000	750.000	750.000	750.000
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	-	-	-	-

Reserve restauratie en herbestemming Koloniën van Weldadigheid

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Deze reserve is een egalisatiereserve ten behoeve van een flexibele inzet van het jaarlijkse budget voor restauratie en herbestemming van panden in de Koloniën van Weldadigheid over de gehele restauratieperiode.
Instellingsbesluit	Begroting 2025
Toelichting	Zie doelstelling.
Wat zijn we van plan?	Net als vorig jaar gaan we ervan uit dat het jaarbudget van € 750.000,-- ook wordt ingezet. Er zijn daarom geen stortingen in of onttrekkingen aan de reserve geraamd.

Reserve kapitaallasten Norgerbrug

R145	Reserve Kapitaallasten Norgerbrug				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	7.153.337	7.153.337	7.153.337	7.034.115	6.914.893
Begrote onttrekking (2)	-	-	119.222	119.222	119.222
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	119.222	119.222	119.222
Beoogde lasten programma (5)	-	-	119.222	119.222	119.222
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	7.153.337	7.153.337	7.034.115	6.914.893	6.795.671

Reserve kapitaallasten Norgerbrug

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Doel van deze reserve is de dekking van kapitaallasten met een maximum van 7.153.337,--, voortvloeiend uit de investering in het actief Vervanging Norgerbrug.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2024-47 d.d. 13 november 2024
Toelichting	Deze kapitaallastenreserve is gekoppeld aan het actief Vervanging Norgerbrug. In principe moet een bestemmingsreserve van voldoende omvang te zijn om de kapitaallasten gedurende de vastgestelde afschrijvingsperiode aan de reserve te kunnen onttrekken.
Wat zijn we van plan?	Voor 2026 zijn geen onttrekkingen aan deze reserve gepland. Vooralnog is de planning dat dit project in 2026 wordt afgerond. Dit betekent dat vanaf 2027 de afschrijvingslasten gedekt zullen gaan worden vanuit deze reserve.

Reserve Energieagenda 2024-2027

R147	Reserve Energieagenda 2024-2027				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	-	-	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	3.765.000	3.000.000	2.735.000	-	-
Begrote toevoeging (3)	3.765.000	3.000.000	2.735.000	-	-
Begrote lasten programma (4)	3.765.000	3.000.000	2.735.000	-	-
Beoogde lasten programma (5)	3.765.000	3.000.000	2.735.000	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	-	-	-	-

Reserve Energieagenda 2024-2027

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Betere aansluiting begroting en praktijk in het werken met de incidentele middelen Energieagenda 2024-2027. Tijdens de uitvoering in de afgelopen jaren is gebleken dat veel projecten een lange aanlooptijd hebben, bijvoorbeeld bij grote subsidies voor waterstofprojecten. In de voorbereidingsfase is het lastig te voorspellen in welk jaar een project doorgang vindt. Hierom is de Reserve Energieagenda ingesteld, om zo de uitvoering en overleggen met partners te vergemakkelijken.
Instellingsbesluit	1e Actualisatie 2025
Toelichting	Betere aansluiting begroting en praktijk in het werken met de incidentele middelen Energieagenda 2024-2027.

Reserve Energieagenda 2024-2027

Wat zijn we van plan?	De geplande uitgaven vanuit deze reserve zijn vooralsnog gelijk aan de oorspronkelijke planning zoals aangegeven in de uitvoeringsbrief van december 2024. In 2026 wordt onder andere ingezet op het slim financieren van collectieve MKB-initiatieven, het Steunpunt Lokale Energietransitie Drenthe, het verhelpen van kritieke knelpunten bij energievoorziening bedrijven, duurzame warmtenetten, waterstoftoepassing bij industriële grootverbruikers en pilotprojecten voor innovatieve nieuwe toepassingen van technologie voor het verminderen van uitstoot bij grootverbruikers.
-----------------------	---

Reserve Europese Programma's Landelijk Gebied

R148	Reserve Europese Programma's Landelijk Gebied				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	-	5.921.704	5.921.704	5.921.704	5.921.704
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	5.921.704	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	18.415.143	18.267.004	18.267.004	6.259.238	3.323.709
Beoogde lasten programma (5)	18.415.143	18.267.004	18.267.004	6.259.238	3.323.709
Begrote baten programma (6)	11.615.879	11.519.588	11.519.558	4.068.504	1.661.854
Beoogde baten programma (7)	11.615.879	11.519.588	11.519.558	4.068.504	1.661.854
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	5.921.704	5.921.704	5.921.704	5.921.704	5.921.704

Reserve Europese programma's landelijk gebied

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het flexibel kunnen inzetten van de gelden van de Europese programma's binnen het landelijk gebied waaraan de provincie deelneemt, zoals het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en aanverwante subsidieregelingen, zoals opgenomen in het Nationaal Strategisch Plan (NSP). Met de inrichting van deze bestemmingsreserve willen we:- Het meerjarige karakter van de programma's financieel borgen;- Begroting en realisatie beter laten aansluiten op het werkelijke kasverloop;- Voorkomen dat onderbestedingen kunstmatig de begroting van het opvolgende jaar verhogen;- De transparantie richting Provinciale Staten vergroten door middelen geoormerkt en traceerbaar te houden;- De continuïteit en doelmatigheid van de uitvoering bevorderen.
Instellingsbesluit	2e actualisatie 2025
Toelichting	De uitvoering van de programma's kent een onvoorspelbaar kasritme, onder andere doordat de afrekening van subsidieregelingen pas na afloop van een programma plaatsvindt en deels in handen is van uitvoeringsinstanties zoals RVO. Hierdoor ontstaat een risico op onderbesteding, wat leidt tot overheveling van middelen naar volgende jaren. Deze stapeling bemoeilijkt het budgettaire inzicht en vergroot de bestuurlijke druk op latere realisatie. De vorming van een bestemmingsreserve draagt bij aan de transparantie van de financiële verslaglegging. Middelen blijven herkenbaar geoormerkt voor het programma waarvoor ze bedoeld zijn. In de jaarrekening kan helder worden verantwoord hoe het verloop van de reserve zich verhoudt tot de voortgang van het programma.
Wat zijn we van plan?	Het geld van de verschillende Europese subsidieregelingen, zoals LEADER, GLB-NSP en ANLB, ter beschikking houden voor deze programma's. De verwachting is dat er in 2026 een storting in de reserve zal worden gedaan, omdat de afrekening van subsidieregelingen pas ná afloop van een programma plaatsvindt.

Voorziening middelen derden

De voorzieningen middelen derden zijn opgebouwd vanuit middelen die van anderen zijn ontvangen en specifiek moeten worden besteed.

Voorziening spaarhypotheken

O809	Voorziening spaarhypotheken				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	696.829	549.829	593.829	552.829	493.829
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	44.000	44.000	41.000	41.000	41.000
Aanwendungen (4)	191.000	-	82.000	100.000	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	549.829	593.829	552.829	493.829	534.829

Voorziening spaarhypotheken

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het veiligstellen van de door de provinciale medewerkers gespaarde bedragen ten behoeve van aflossing van hypothecaire geldleningen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	De voorziening is in het leven geroepen om de gespaarde middelen van medewerkers met een spaarhypotheek te beheren. Per 1 januari 2007 is de hypotheekregeling opgeheven. De omvang van zowel de hypotheekportefeuille als de voorziening is sindsdien versneld afgenomen. Op basis van de resterende hypotheek en bijbehorende einddata stellen we indien nodig de meerjarenraming bij. De voorziening blijft toereikend om aan de verplichtingen te voldoen.
Wat zijn we van plan?	Voor 2026 is een toevoeging van € 44.000,- aan de voorziening begroot. Dit is gebaseerd op de looptijden van de nog lopende spaarhypotheken. In 2026 zijn er geen spaarhypotheken waarvan de einddatum wordt bereikt. Daarom is er geen aanwending (onttrekking aan de voorziening) begroot.

Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen

O811	Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606

Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van monitoring voormalige stortplaatsen worden gefinancierd met de opbrengst van de leemtewethetfing. De uit de leemtewethetfing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Wet milieubeheer een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Deze middelen kunnen daarom dan ook niet meer worden opgenomen als bestemmingsreserve en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen.
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016.

Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen

Toelichting	Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend is bedoeld voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties.
Wat zijn we van plan?	Er zijn geen onttrekkingen of toevoegingen gepland voor 2026.

Voorziening Grondwaterheffing

O807	Voorziening grondwateronttrekkingsheffing				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	1.464.474	1.464.474	1.464.474	1.464.474	1.464.474
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	800.000	800.000	800.000	800.000	800.000
Aanwendungen (4)	800.000	800.000	800.000	800.000	800.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.464.474	1.464.474	1.464.474	1.464.474	1.464.474

Voorziening Grondwateronttrekkingsheffing

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De via de grondwateronttrekkingsheffing geïnde gelden moeten specifiek worden besteed aan de in artikel 13.4b van de Omgevingswet genoemde doelen. Daarom dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV).
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016.
Toelichting	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van grondwaterbeheer worden gefinancierd met de opbrengst van de grondwateronttrekkingsheffing. De uit deze heffing voortvloeiende middelen hebben op grond van artikel 13.4b van de Omgevingswet een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Omdat de uit de grondwateronttrekkingsheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Omgevingswet genoemde doelen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV).
Wat zijn we van plan?	De opbrengst van de Grondwateronttrekkingsheffing (€ 800.000,--) wordt aan deze voorziening toegevoegd. De even hoog geraamde lasten ten behoeve van regulier onderhoud, onderzoeken, bijdragen aan projecten en vergoeding van inzet van personeel worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorziening ter egalisering van kosten

De voorzieningen ter egalisatie van kosten zijn opgebouwd vanuit eigen middelen die specifiek besteed moeten worden (onderhoud) tot gelijkmatige verdeling van lasten.

Voorziening groot onderhoud provinciehuis

O801	Voorziening groot onderhoud provinciehuis				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	2.548.123	2.568.278	2.357.398	2.287.568	2.501.674
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	361.623	361.623	361.623	361.623	361.623
Aanwendungen (4)	341.468	572.503	431.453	147.517	99.742
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	2.568.278	2.357.398	2.287.568	2.501.674	2.763.555

Voorziening groot onderhoud provinciehuis

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het provinciehuis (alsook de bestrating en omheining) en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	In 2023 is het MJOP voor de laatste keer geactualiseerd. Dit beslaat een periode van 25 jaar (2023-20247). De volgende actualisatie zal moeten plaatsvinden in 2028.
Wat zijn we van plan?	Er is een storting voorzien van € 361.623,--. Er is een onttrekking begroot van € 572.503,--.

Voorziening groot onderhoud Drents Museum

O802	Voorziening groot onderhoud Drents Museum				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	689.129	599.724	673.779	531.835	811.739
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	650.606	650.606	650.606	650.606	650.606
Aanwendungen (4)	740.011	576.551	792.550	370.702	119.934
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	599.724	673.779	531.835	811.739	1.342.411

Voorziening groot onderhoud Drents Museum

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Sinds 2002 wordt gewerkt met een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Drents Museum. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting van het meerjarig onderhoudsplan. Eind 2023 is het MJOP geactualiseerd.
Wat zijn we van plan?	Er is een storting in de voorziening begroot van € 650.606,--. Er is een onttrekking begroot van € 576.551,--.

Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum

O804	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	335.270	475.868	223.686	364.142	513.909
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	156.250	156.250	156.250	156.250	156.250
Aanwendungen (4)	15.652	408.432	15.794	6.483	16.756
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	475.868	223.686	364.142	513.909	653.403

Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Depot Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2010 d.d. 23 mei 2011
Toelichting	Het MJOP is eind 2023 geactualiseerd.
Wat zijn we van plan?	Er is een storting voorzien van € 156.250,--. Er is een onttrekking begroot van € 408.432,--.

Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode

O812	Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	79.520	-	-	-	-
Vrijgevallen bedragen (2)	39.520	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	40.000	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	-	-	-	-	-

Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van Huize Tetrode en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben. We hebben voor Huize Tetrode een aparte voorziening ingesteld omdat het een apart gebouw is bij het Drents Museum dat ook een andere huurder heeft.
Instellingsbesluit	8e begrotingswijziging 2018
Toelichting	Voor Huize Tetrode is in 2018 een voorziening ingesteld. Vanaf 2023 heeft het pand te koop gestaan en het pand is in 2025 verkocht. Daarom heeft er geen actualisatie van het MJOP plaatsgevonden.
Wat zijn we van plan?	Als onderdeel van de verkoop zijn in 2025 onderhoudswerkzaamheden gepland, voor een bedrag van circa € 40.000,--. Tevens is voor 2025 gepland de voorziening, na afronding van het onderhoud, op te heffen.

Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden

O805	Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	241.108	278.722	331.336	373.405	425.421
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	52.614	52.614	52.614	52.614	52.614
Aanwendungen (4)	15.000	-	10.545	598	27.956
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	278.722	331.336	373.405	425.421	450.079

Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van de Health Hub Roden en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	1e Bestuursrapportage 2020
Toelichting	Voor het gebouw van de Health Hub Roden is op basis van een meerjarenonderhoudsplan een voorziening aangemaakt. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2019-2044. Het pand wordt verhuurd aan de Stichting Health Hub Roden tot 31 december 2025. De provincie zal als eigenaar verdere stappen zetten volgens het handelingskader van het Vastgoedbeleid. We kiezen er gegeven deze situatie nu voor om in 2025 slechts het strikt noodzakelijke onderhoud uit te voeren.
Wat zijn we van plan?	Er is een storting voorzien van € 52.614,--. In het meerjarenonderhoudsplan is voor het jaar 2026 geen onderhoud gepland.

Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten

O806	Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	702.112	323.486	231.476	227.007	256.533
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	74.250	74.250	74.250	74.250	74.250
Aanwendungen (4)	452.876	166.260	78.719	44.724	116.716
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	323.486	231.476	227.007	256.533	214.067

Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van de provinciale Steunpunten en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	3e actualisatie 2020
Toelichting	Voor de steunpunten is een MeerjarenOnderhoudsPlanning (MJOP) opgesteld, inclusief alle opstallen op de steunpunten zoals het kantoor, de onderhoudswerkplaats en de zoutloods. In het MJOP staan alle technische installaties en bouwkundige zaken van het vastgoed met daarbij een planning wanneer en welk onderhoud nodig is en wat de kosten daarvan zijn.
Wat zijn we van plan?	Er is een storting voorzien van € 74.250,--. Er is een onttrekking voorzien van € 166.260,-- voor het geplande onderhoud.

Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum

O803	Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	1.226.704	926.704	-	-	-
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	300.000	926.704	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	926.704	-	-	-	-

Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bij Statenbesluit G-2 Vochtproblematiek en koppelkans Drents Museum, door u vastgesteld op 28 september 2022, wordt voor de noodzakelijke herstelwerkzaamheden van de vochtproblematiek en het op conditie terugbrengen van installaties € 1.350.000,-- gestort in de Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum.
Instellingsbesluit	3e Actualisatie/slotwijziging 2022 (14e wijziging van de Begroting 2022)
Toelichting	<p>De voorziening is ingesteld in 2022. Na overleg met de accountant is vastgesteld dat het hier gaat om achterstallig onderhoud, waarvoor een specifieke voorziening noodzakelijk is (artikel 44, lid a, BBV en BBV-notitie: Notitie materiële vaste activa). De kosten van het achterstallig onderhoud worden ten laste van de voorziening gebracht. Een deel aan voorbereiding en werkzaamheden heeft reeds plaatsgevonden in 2023.</p> <p>In 2024 is een eenmalige storting van € 300.000,-- gedaan ter dekking van de totale achterstallige onderhoudskosten.</p>
Wat zijn we van plan?	In 2026 verwachten we het achterstallig onderhoud af te ronden en de voorziening op te heffen.

Voorziening verplichtingen, verliezen en risico's

De voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn opgebouwd vanuit eigen middelen, waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.

Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte

O813	Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	427.640	-	-	-	-
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	427.640	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	-	-	-	-	-

Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie heeft aan het project Zandwinning De Huttenheugte uitvoering gegeven. De verwachting is dat dit project tot financiële verliezen zal leiden. Deze voorziening is ingesteld om deze verwachte verliezen te kunnen dekken.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2021. Besluit van PS d.d.1 juni 2022.
Toelichting	Het zand is afgevoerd en het depot is opgeruimd. Percelen worden voor de bouwvakantie weer ingezaaid. De werkzaamheden met betrekking tot het opruimen van het depot en het geschikt maken van de percelen voor agrarisch gebruik zijn meegenomen in het bestek dat in 2019 is aanbested en gegund. Sinds 2022 zijn de tarieven met circa 33,3% gestegen (CBS index GWW-algemeen). In het bestek is overeengekomen dat de tarieven volgens deze index worden geïndexeerd.
Wat zijn we van plan?	De gronden worden tot 31 december 2025 gehuurd. Het beheer wordt per 1 augustus 2025 weer overgedragen aan de agrariër. Financiële afronding van het project zal in september plaatsvinden.

Voorziening spaarverlof

O808	Voorziening spaarverlof				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	6.573.223	7.947.223	9.222.223	10.662.223	12.107.223
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	1.674.000	1.575.000	1.740.000	1.745.000	1.825.000
Aanwendungen (4)	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	7.947.223	9.222.223	10.662.223	12.107.223	13.632.223

Voorziening spaarverlof

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De commissie BBV heeft op 24 mei 2022 aangegeven dat er bij verlofsparen sprake is van een arbeidsgelateerde verplichting die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook een onvoorspelbare afbouw kent. Dit moet worden geïnterpreteerd als een wettelijke uitleg van de toepassing van het BBV op dit punt en heeft geleid tot het in het leven roepen van de Voorziening spaarverlof.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2022. Besluit van PS d.d. 31 mei 2023.

Voorziening spaarverlof	
Toelichting	Binnen de provincie Drenthe zijn op grond van de cao provinciale sector diverse vormen van verlof, waarvan op grond van lokale regelingen een deel kan worden gespaard. Voor het gespaarde verlof wordt een voorziening opgebouwd.
Wat zijn we van plan?	De omvang van de voorziening is gebaseerd op de gespaarde uren omgerekend tegen het uurtarief per persoon. Het sparen van compensatieverlof is een lokale secundaire arbeidsvoorwaarde waaraan een medewerker rechten kan ontleen. De werknemer kan niet worden verplicht jaarlijks spaaruren op te nemen. Daar waar de provincie als werkgever wel invloed heeft op verlofsparen vindt sturing plaats. Er wordt met name gestuurd op het reguliere (vakantie)verlof. Ook in 2026 en latere jaren zullen door medewerkers verlofuren worden gespaard en zal een jaarlijkse aanvullende storting in de voorziening spaarverlof noodzakelijk zijn. Voor het kopen van verlof door medewerkers (IKB-verlof) en verlofopbouw ten laste van het POB-budget, is dekking aanwezig. Voor het omzetten van compensatieverlof in spaarverlof niet. Op het moment dat het spaarverlof wordt opgenomen kan de medewerker uit het opgebouwde voorzieningsaldo worden gefinancierd. Hiertoe dient dan nog de jaarlijkse verhoging van het uurtarief op grond van de cao of loonindex aan de voorziening te worden toegevoegd. Jaarlijks vindt een controle op het saldo van de voorziening plaats aan de hand van het saldo gespaarde uren vermenigvuldigd met het uurtarief.

Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

O800	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	8.904.264	8.819.264	8.734.264	8.649.264	8.564.264
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	415.000	415.000	415.000	415.000	415.000
Aanwendungen (4)	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	8.819.264	8.734.264	8.649.264	8.564.264	8.479.264

Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie is eigenrisicodragers voor pensioenen van (voormalig) gedeputeerden. Deze pensioenen zijn niet ondergebracht bij het ABP of een pensioenverzekeringsmaatschappij. De voorziening is ingesteld om ervoor te zorgen dat de opgebouwde pensioenrechten van (ex-)gedeputeerden ook daadwerkelijk kunnen worden betaald door de provincie. Als provincie zijn we verplicht een voorziening op te nemen voor het wachtgeld over de volledige periode waarop oud GS-leden recht hebben. In 2023 werd deze destijds nieuwe voorziening ingevoegd bij de Voorziening Appa, maar op advies van de accountant is per 1 januari 2024 voor die verplichtingen een aparte Voorziening wachtgeld oud GS-leden ingesteld.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2010 d.d. 10 november 2010
Toelichting	De ingehouden pensioenpremies van de huidige gedeputeerden alsmede het werkgeversdeel pensioenpremie voor de huidige gedeputeerden worden gestort in de voorziening. Aan de voorziening worden de daadwerkelijk betaalde pensioenen onttrokken.

Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

Wat zijn we van plan?	Een jaarlijkse (rente)toevoeging van € 250.000,-- (2026) en daarnaast een premiestorting van € 165.000,--. In totaal is dus een storting van € 415.000,-- begroot. De pensioenuitkeringen zijn begroot op € 500.000,--.
-----------------------	---

Voorziening Wachtgeld oud GS-leden

O810	Voorziening Wachtgeld oud GS-leden				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	170.164	46.088	-	-	-
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	124.076	46.088	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	46.088	-	-	-	-

Voorziening wachtgeld oud GS-leden

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dit is een voorziening voor het wachtgeld over de volledige periode waarop oud GS-leden recht hebben. Als provincie zijn we verplicht hiervoor een voorziening op te nemen.
---	---

Instellingsbesluit	Bestuursrapportage 2024
--------------------	-------------------------

Toelichting	Van de accountant hebben we het advies gekregen om een afzonderlijke voorziening in te stellen voor de Appa-wachtgeldverplichtingen. Hiertoe hebben we uit de Appa-voorziening het saldo voor wachtgelden per 31 december 2023 overgeheveld naar deze nieuwe voorziening voor Appa-wachtgelden. Deze voorziening is bestemd voor het uitbetalen van de wachtgelden van oud GS-leden.
-------------	---

Wat zijn we van plan?	Bij de jaarstukken 2025 zal een actualisatie plaatsvinden van het saldo van de voorziening wachtgelden. De wachtgelden worden maandelijks uitbetaald. Dit leidt naar verwachting tot een last van € 46.088,-- in 2026.
-----------------------	--

Voorziening Regeling Vervroegd Uittreden (RVU)

O814	Voorziening Regeling Vervroegd Uittreden (RVU)				
Verloop	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo aanvang jaar (1)	89.538	897.172	817.674	672.849	595.416
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	824.000	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	16.366	79.498	144.825	77.433	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	897.172	817.674	672.849	595.416	595.416

Voorziening Regeling Vervroegd Uittreden (RVU)

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	<p>Provincieambtenaren kunnen op grond van de cao Provincies sinds 2024 gebruikmaken van de Regeling Vervroegd Uittreden (RVU) als zij uiterlijk op 31 december 2028 de AOW-gerechtigde leeftijd bereiken en deze leeftijd maximaal twee jaar na de RVU-deelname bereiken. Daarnaast moeten ze minimaal 41 ABP dienstjaren hebben, waarvan de laatste 10 jaar in dienst van een van de provincies of een bij de cao Provincies aangesloten organisatie. Deze voorziening is bedoeld om de uitfinanciering te kunnen doen aan alle deelnemers aan de regeling. Dit is tevens de normatieve omvang voor deze voorziening.</p>
Instellingsbesluit	De instelling vindt plaats bij de jaarstukken 2024.
Toelichting	De voorziening is nodig om de naleving van de cao Provincies te kunnen realiseren, met inachtneming van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).
Wat zijn we van plan?	<p>De omvang van de voorziening wordt gebaseerd op de werkelijke opgegeven deelname eind 2025.</p> <p>De huidige tijdelijke vroegpensioenregeling (RVU-regeling) in onze cao is een afspraak uit het pensioenakkoord uit 2019. Deze regeling loopt eind 2025 af. De deelnemers worden volgens afspraak uitbetaald in de komende jaren.</p> <p>In de CAO 2025-2026 is afgesproken dat er voor werknemers die dat echt nodig hebben, óók na 2025 een regeling is om met vervroegd pensioen te gaan. Sociale partners kunnen in het cao-overleg overeenkomen om mensen met een zwaar beroep drie jaar eerder met pensioen te laten gaan. Sociale partners hebben afgesproken in 2025 te onderzoeken of en op welke wijze een Regeling Vervroegd Uittreden met ingang van 1 januari 2026 in de cao provinciale sector wordt opgenomen. Het huidige cao-artikel 9.4.1. over RVU blijft zoals eerder afgesproken in stand tot en met 31 december 2025.</p>

Bijlagen

1. Controleprotocol

Herzien controleprotocol voor de accountantscontrole van de jaarrekening 2025 van de provincie Drenthe en voor de rechtmatigheidsverantwoording van het College van Gedeputeerde Staten bij de jaarrekening 2025.

Het controleprotocol 2025 vastgesteld op 13 november 2024 wordt ingetrokken en vervangen door dit herziene controleprotocol.

1 Samenvatting belangrijke afspraken uit dit controleprotocol, betrekking op Jaarrekening 2025.

* Goedkeuringstoleranties voor accountant (hoofdstuk 5.1):

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:		
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding/ Afkeurend
Fouten in de jaarrekening en onzekerheden in de controle (% lasten excl. reservemutaties)	≤ 2%	>2%<4%	≥ 4%

* Rapporteringstolerantie voor accountant (hoofdstuk 5.1): 10% van de goedkeuringstolerantie.

* Verantwoordingstolerantie rechtmatigheidsverantwoording voor GS (hoofdstuk 5.2): goedkeuringstolerantie 2% en rapporteringstolerantie 10% van de goedkeuringstolerantie.

2 Inleiding

Dit controleprotocol heeft betrekking op het jaar 2025. In november 2024 is dit protocol door Provinciale Staten (PS) vastgesteld, zodat bij de start van het boekjaar 2025 de kaders voor de controle bekend waren. In het protocol was opgenomen wat de gevolgen zouden zijn voor de kaders van een lopende, nog niet ingevoerde, wetwijziging.

In april 2025 is de wetwijziging doorgevoerd met terugwerkende kracht naar 1 januari 2025. In het vastgestelde protocol staat het in principe goed. Echter voor de helderheid en duidelijkheid is het protocol 2025 herzien en is de wetwijziging er nu in verwerkt.

Begin 2023 is de accountantscontrole, na een Europese aanbesteding voor de jaarrekeningen 2023-2026, gegund aan BDO Accountants. PS hebben aan deze accountant de opdracht gegeven om de accountantscontrole, als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet, voor de provincie Drenthe uit te voeren. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van deze accountantscontrole moet PS echter nog een aantal zaken nader regelen, die op hoofdlijnen in dit controleprotocol staan.

Object van controle is de jaarrekening 2025 en daarmee tevens het financieel beheer over het jaar 2025, zoals uitgeoefend door of namens het College van Gedeputeerde Staten (GS) van Drenthe.

Met ingang van 1 januari 2023 is de Wet versterking decentrale rekenkamers van kracht geworden, waarmee de rechtmatigheidsverantwoording door het college van Gedeputeerde Staten is geïntroduceerd. Dit houdt in dat de accountant over boekjaar 2025 een getrouwheidsverklaring gaat afgeven.. De rechtmatigheidsverantwoording van GS maakt deel uit van de jaarrekening en valt hierdoor onder de getrouwheidsverklaring van de accountant. De accountant toetst daarom dat de informatie van GS in de rechtmatigheidsverantwoording:

- Juist, toereikend en volledig is;
- Geschikt is voor het doel waarvoor deze wordt verstrekt;

- Geen ander beeld oproept, dan overeenkomt met de feiten.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud blijft bij GS. In dit controleprotocol zijn ook de nadere voorschriften voor de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen.

2.1 Doelstelling

Dit controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole en aan GS over de reikwijdte van de rechtmatigheidsverantwoording, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties voor de controle van de jaarrekening 2025 van de provincie Drenthe.

2.2 Wettelijk kader

De Provinciewet, artikel 217, schrijft voor dat PS één of meer accountants aanwijzingen kan geven, als bedoeld in BW2: artikel 393 lid 1, voor de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde jaarrekening en het daarbij verstrekken van een controleverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van deze opdrachtverstrekking aan de accountant kan PS nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer, onderwerp van de rechtmatigheidscontrole zal zijn.

PS hebben de Controleverordening provincie Drenthe 2024 (als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet) vastgesteld.

Dit herziene controleprotocol wordt in de vergadering van 12 november 2025 ter vaststelling aan PS voorgelegd. Met dit controleprotocol (waarin onder andere opgenomen de goedkeuring- en rapporteringstolerantie) stellen PS nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2025.

3 Algemene uitgangspunten voor de controle

Zoals in artikel 217 van de Provinciewet is voorgeschreven, wordt de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde jaarrekening, uitgevoerd door de door PS benoemde accountant(s) gericht op het afgeven van een oordeel over:

- dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van zowel de baten en lasten als de grootte en de samenstelling van het vermogen;
- dat de jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels, bedoeld in artikel 190 van de Provinciewet;
- dat het jaarverslag met de jaarrekening verenigbaar is.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 217, zesde lid, van de Provinciewet (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO)), en de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NBA) bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden.

Op 16 april 2025 zijn de wijzigingen in het BBV en de BADO, door middel van een publicatie in het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, vastgesteld. De wijzigingen gaan in met terugwerkende kracht naar 1 januari 2025. In de BADO, zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven voor zowel de accountant als GS.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het BADO dat de in de jaarrekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen".

4 Positie en onafhankelijkheid van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC)

De VIC-medewerkers vallen bij de provincie Drenthe per 1 juli 2023 onder de stafafdeling Unit Control. Deze stafafdeling werkt onder de verantwoordelijkheid van de concerncontroller. De concerncontroller rapporteert rechtstreeks aan de directie en heeft de mogelijkheid rechtstreeks aan GS te rapporteren. Hiermee beschikt de VIC over voldoende positie en instrumentarium om haar controlewerkzaamheden onafhankelijk uit te voeren.

5 Te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties

5.1 Toleranties voor accountant

De accountant accepteert bij de controle bepaalde toleranties en richt zijn controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de jaarrekening. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyses, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

Op 16 april 2025 zijn de wijzigingen in het BBV en de BADO, door middel van een publicatie in het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, vastgesteld. De wijzigingen gaan in met terugwerkende kracht naar 1 januari 2025. In de BADO, zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. Deze minimale eisen zijn gewijzigd per 1 januari 2025. Minimale eisen tot 1 januari 2025 (zoals genoemd in het vastgestelde controleprotocol 2025 van 13 november 2024):

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten incl. reservemutaties)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten incl. reservemutaties)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Gewijzigde minimale eisen na 1 januari 2025 (dus voor boekjaar 2025) zijn:

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:		
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding/ Afkeurend
Fouten in de jaarrekening en onzekerheden in de controle (% lasten excl. reservemutaties)	≤ 2%	>2%<4%	≥ 4%

PS mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimumeisen. PS stellen vast dat voor provincie Drenthe voor controlejaar 2025 de minimumeisen gelden. De eisen zijn:

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:		
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding/ Afkeurend
Fouten in de jaarrekening en onzekerheden in de controle (% lasten excl. reservemutaties)	≤ 2%	>2%<4%	≥ 4%

Fouten spreken voor zich. Onzekerheden zijn minder hard kwantificeerbaar. Op basis van de werkelijke lasten in de jaarrekening 2025 worden de definitieve tolerantiegrenzen voor 2025 bepaald. Om een beeld te geven hoe het eruit kan zien een rekenvoorbeeld op basis van de gegevens uit de jaarrekening 2024.

Totale lasten inclusief reservemutaties 2024 € 479.808.770,--; reservemutaties 2024 € 152.658.777,--. Berekeningsgrondslag voor 2025 € 327.149.993,-- (€ 479.808.770,-- -/- € 152.658.777,--, zijnde lasten exclusief reservemutaties).

- totale fouten en onzekerheden kleiner dan of gelijk aan ca. € 6,5 miljoen: goedkeurende verklaring;
- totale fouten en onzekerheden tussen ca. € 6,5 miljoen en maximaal ca. € 13,1 miljoen: verklaring met beperking;
- totale fouten en onzekerheden groter dan of gelijk aan ca. € 13,1 miljoen: verklaring oordeelonthouding/ afkeurend.

Voor de rapporteringstolerantie stellen PS als maatstaf elke fout of onzekerheid groter dan of gelijk aan 10% van de fouten-goedkeuringstolerantie. Naast deze kwantitatieve benadering zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement). De weging van fouten en onzekerheden vindt ook plaats op basis van professional judgement. Op basis van voorgaande rekenvoorbeeld is de rapporteringstolerantiegrens dan € 654.299,--.

De accountant richt de controle in, rekening houdend met de rapporteringstolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

5.2 Toleranties voor GS

De wetswijziging van 16 april 2025 heeft ook betrekking op de toleranties voor GS.

De eisen:

- tot 1 januari 2025 (zoals genoemd in het vastgestelde controleprotocol 2025 van 13 november 2024) lagen wettelijk tussen 0% en 3% van de lasten inclusief reservemutaties van het controlejaar.
- vanaf 1 januari 2025 (dus voor boekjaar 2025), op basis van de wetswijziging, wettelijk ten hoogste 2% van de lasten exclusief reservemutaties.

PS mogen deze tolerantie scherper vaststellen dan de minimumeisen. PS stellen vast dat voor GS voor controlejaar 2025 de minimumeisen gelden, dus 2%.

De reden hiervoor is om harmonie in de controle te houden, om die reden worden de GS grenzen gelijk gesteld aan de accountantsgrenzen, dus tolerantie 2%. Op basis van de werkelijke lasten in de jaarrekening 2025 wordt de definitieve grens voor betreffend jaar bepaald. Op basis van voorgaande rekenvoorbeeld is de grens om fouten te rapporteren € 654.299,-- en beperkt toe te lichten, zodra de grens van € 6,5 miljoen is overschreden moet het uitgebreid worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

6 Reikwijdte controle

De accountantscontrole op getrouwheid voor de jaarrekening 2025 is gericht op 6 criteria. GS legt hierover, in haar rechtmatigheidsverantwoording geen verantwoording af. Het gaat om de criteria calculatiecriterium, valuteringscriterium, adresseringscriterium, volledigheidscriterium, aanvaardbaarheidscriterium en leveringscriterium.

De rechtmatigheidsverantwoording van GS voor de jaarrekening 2025 is gericht op 3 criteria, zijnde:

- Begrotingscriterium;
- 'Misbruik & oneigenlijk gebruik'-criterium;
- Voorwaardencriterium.

De controle voor het boekjaar 2025 is limitatief gericht op: naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in het normenkader 2025. Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kunnen betreffen. Indien en voor zover bij de controle materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de staten (PS) of hogere overheden vastgestelde regels betreft. Met andere woorden: interne regels van college naar ambtelijke organisatie, GS-besluiten, vallen daarbuiten. Wel worden in de controle betrokken kaderstellende GS-besluiten, met financiële beheershandelingen, die verplicht zijn gesteld door hogere regelgeving of PS-besluiten c.q. verordeningen. Als het opstellen en nemen van een collegebesluit verplicht is gesteld, wordt getoetst of het voorgeschreven besluit daadwerkelijk door het college is genomen. Als wet- en regelgeving ook inhoudelijke eisen aan het collegebesluit stelt, wordt ook gecontroleerd of aan deze eisen is voldaan.

7 Rapportering door accountant en GS

7.1 Interim-controle door accountant

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een interim-controle uitgevoerd. Deze controle is gericht op de interne beheersing van belangrijke bedrijfsprocessen en een voorbereiding op de jaarrekeningcontrole. Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag (managementletter) uitgebracht aan GS. Bestuurlijk relevante zaken worden, op grond van de overeengekomen rapportagewensen, ook aan PS gerapporteerd.

7.2 Verslag van bevindingen en controleverklaring door accountant

In overeenstemming met de Provinciewet wordt over de jaarrekeningcontrole een accountantsverslag uitgebracht aan PS en in afschrift aan GS. In het accountantsverslag wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw financieel beheer en een getrouwe verantwoording daarover waarborgen. Tevens geeft de accountant zijn bevindingen over de juistheid en volledigheid van de rechtmatigheidsverantwoording. De controleverklaring geeft het oordeel van de accountant weer over de gepresenteerde financiële gegevens in de jaarrekening.

7.3 Rapportering aan GS door VIC

Rondom de start van de interim-controle door de accountant, rapporteert de VIC aan GS over de uitkomsten van haar controlewerkzaamheden ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording. Rond de start van de jaarrekeningcontrole van de accountant zal de VIC haar bevindingen rapporteren aan de directie zodat verbeteracties en/ of aandachtspunten in de organisatie kunnen worden uitgezet. Mocht het beeld significant afwijken van de stand per 'interim-controle' dan zal ook nog afzonderlijk gerapporteerd worden aan GS.

7.4 Controleverklaring en rechtmatigheidsverantwoording

In de controleverklaring 2025 wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de getrouwheidscontrole weergegeven door de accountant. De controleverklaring is bestemd voor PS, zodat PS de door GS opgestelde jaarrekening kan vaststellen.

Over het jaar 2025 legt GS via de rechtmatigheidsverantwoording aan PS verantwoording af over de rechtmatigheid. In deze verantwoording zullen de aspecten die samenhangen met het begrotings-, misbruik & oneigenlijk gebruik- en voorwaardencriterium worden weergegeven.

In de bedrijfsvoeringsparagraaf worden de fouten die genoemd zijn in de rechtmatigheidsverantwoording beschreven. Hieraan worden ook beheersmaatregelen gekoppeld om deze op te lossen en deze fouten in de toekomst (proberen) te voorkomen.

Controleprotocol voor de accountantscontrole van de jaarrekening 2026 van de provincie Drenthe en voor de rechtmatigheidsverantwoording van het College van Gedeputeerde Staten bij de jaarrekening 2026.

1 Samenvatting belangrijke afspraken uit dit controleprotocol, betrekking op Jaarrekening 2026.

* Goedkeuringstoleranties voor accountant (hoofdstuk 5.1):

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:		
	Goedkeuren	Beperking	Oordeelonthouding/ Afkeurend
Fouten in de jaarrekening en onzekerheden in de controle (% lasten excl. reservemutaties)	≤ 2%	>2%<4%	≥ 4%

* Rapporteringstolerantie voor accountant (hoofdstuk 5.1): 10% van de goedkeuringstolerantie.

* Verantwoordingstolerantie rechtmatigheidsverantwoording voor GS (hoofdstuk 5.2): goedkeuringstolerantie 2% en rapporteringstolerantie 10% van de goedkeuringstolerantie.

2 Inleiding

Dit controleprotocol heeft betrekking op het jaar 2026 zodat bij de start van het boekjaar 2026 het controleprotocol voor dat jaar is vastgesteld en de kaders voor de controle bekend zijn.

Begin 2023 is de accountantscontrole, na een Europese aanbesteding voor de jaarrekeningen 2023-2026, gegund aan BDO Accountants. Provinciale Staten (PS) hebben aan deze accountant de opdracht gegeven om de accountantscontrole, als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet, voor de provincie Drenthe uit te voeren. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van deze accountantscontrole moet PS echter nog een aantal zaken nader regelen, die op hoofdlijnen in dit controleprotocol staan.

Object van controle is de jaarrekening 2026 en daarmee tevens het financieel beheer over het jaar 2026, zoals uitgeoefend door of namens het College van Gedeputeerde Staten (GS) van Drenthe.

Met ingang van 1 januari 2023 is de Wet versterking decentrale rekenkamers van kracht geworden, waarmee de rechtmatigheidsverantwoording door het college van Gedeputeerde Staten is geïntroduceerd. Dit houdt in dat de accountant over boekjaar 2026 een getrouwheidsverklaring gaat afgeven. De rechtmatigheidsverantwoording van GS maakt deel uit van de jaarrekening en valt hierdoor onder de getrouwheidsverklaring van de accountant. De accountant toetst daarom dat de informatie van GS in de rechtmatigheidsverantwoording:

- juist, toereikend en volledig is;
- geschikt is voor het doel waarvoor deze wordt verstrekt;
- geen ander beeld oproept, dan overeenkomt met de feiten.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud blijft bij GS. In dit controleprotocol zijn ook de nadere voorschriften voor de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen.

2.1 Doelstelling

Dit controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole en aan GS over de reikwijdte van de rechtmatigheidsverantwoording, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties voor de controle van de jaarrekening 2026 van de provincie Drenthe.

2.2 Wettelijk kader

De Provinciewet, artikel 217, schrijft voor dat PS één of meer accountants aanwijzingen kan geven, als bedoeld in BW2: artikel 393 lid 1, voor de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde jaarrekening en het daarbij verstrekken van een controleverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van deze opdrachtverstrekking aan de accountant kan PS nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer, onderwerp van de rechtmatigheidscontrole zal zijn.

PS hebben de Controleverordening provincie Drenthe 2024 (als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet) vastgesteld.

Dit controleprotocol wordt in de vergadering van 12 november 2025 ter vaststelling aan PS voorgelegd. Met dit controleprotocol (waarin onder andere opgenomen de goedkeuring- en rapporteringstolerantie) stellen PS nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2026.

3 Algemene uitgangspunten voor de controle

Zoals in artikel 217 van de Provinciewet is voorgeschreven, wordt de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde jaarrekening, uitgevoerd door de door PS benoemde accountant(s) gericht op het afgeven van een oordeel over:

- dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van zowel de baten en lasten als de grootte en de samenstelling van het vermogen;
- dat de jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels, bedoeld in artikel 190 van de Provinciewet;
- dat het jaarverslag met de jaarrekening verenigbaar is.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 217, zesde lid, van de Provinciewet (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO)), en de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NBA) bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden.

Op 16 april 2025 zijn de wijzigingen in het BBV en de BADO, door middel van een publicatie in het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, vastgesteld. De wijzigingen gaan in met terugwerkende kracht naar 1 januari 2025. In de BADO, zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven voor zowel de accountant als GS.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het BADO dat de in de jaarrekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in

overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen".

4 Positie en onafhankelijkheid van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC)

De VIC-medewerkers vallen bij de provincie Drenthe per 1 juli 2023 onder de stafafdeling Unit Control. Deze stafafdeling werkt onder de verantwoordelijkheid van de concerncontroller. De concerncontroller rapporteert rechtstreeks aan de directie en heeft de mogelijkheid rechtstreeks aan GS te rapporteren. Hiermee beschikt de VIC over voldoende positie en instrumentarium om haar controlewerkzaamheden onafhankelijk uit te voeren.

5 Te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties

5.1 Toleranties voor accountant

De accountant accepteert bij de controle bepaalde toleranties en richt zijn controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de jaarrekening. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyses, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

Op 16 april 2025 zijn de wijzigingen in het BBV en de BADO, door middel van een publicatie in het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, vastgesteld. De wijzigingen gaan in met terugwerkende kracht naar 1 januari 2025. In de BADO, zijn minimeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. De minimale eisen voor boekjaar 2026 zijn:

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:		
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding/ Afkeurend
Fouten in de jaarrekening en onzekerheden in de controle (% lasten excl. reservemutaties)	≤ 2%	>2%<4%	≥ 4%

PS mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimeisen. PS stellen vast dat voor de externe accountant van de provincie Drenthe voor controlejaar 2026 de minimeisen gelden. Dus:

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:		
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding/ Afkeurend
Fouten in de jaarrekening en onzekerheden in de controle (% lasten excl. reservemutaties)	≤ 2%	>2%<4%	≥ 4%

Fouten spreken voor zich. Onzekerheden zijn minder hard kwantificeerbaar. Op basis van de werkelijke lasten in de jaarrekening 2026 worden de definitieve tolerantiegrenzen voor 2026 bepaald. Om een beeld te geven hoe het eruit kan zien een rekenvoorbeeld op basis van de gegevens uit de jaarrekening 2024. Totale lasten inclusief reservemutaties 2024 € 479.808.770,--; reservemutaties € 152.658.777,--. Berekeningsgrondslag voor 2026 € 327.149.993,-- (€ 479.808.770,-- -/ - € 152.658.777,--).

- totale fouten en onzekerheden kleiner dan of gelijk aan ca. € 6,5 miljoen: goedkeurende verklaring;
- totale fouten en onzekerheden tussen ca. € 6,5 miljoen en maximaal ca. € 13,1 miljoen: verklaring met beperking;
- totale fouten en onzekerheden groter dan of gelijk aan ca. € 13,1 miljoen: verklaring oordeelonthouding/ afkeurend

Voor de rapporteringstolerantie stellen PS als maatstaf elke fout of onzekerheid groter dan of gelijk aan 10% van de fouten-goedkeuringstolerantie. Naast deze kwantitatieve benadering zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement). De weging van fouten en onzekerheden vindt ook plaats op basis van professional judgement. Op basis van voorgaande rekenvoorbeeld is de rapporteringstolerantiegrens dan € 654.299,--.

De accountant richt de controle in, rekening houdend met de rapporteringstolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

5.2 Toleranties voor GS

De verantwoordingsgrens voor de rechtmatigheidsverantwoording door GS bedraagt wettelijk ten hoogste 2% van de totale lasten van het controlejaar exclusief de toevoegingen aan de reserves. Om harmonie in de controle te houden worden de GS grenzen gelijk gesteld aan de accountantsgrenzen, dus goedkeuringstolerantie 2%. Op basis van de werkelijke lasten in de jaarrekening 2026 wordt de definitieve grens voor betreffend jaar bepaald. Op basis van voorgaande rekenvoorbeeld is de grens om fouten te rapporteren € 654.299,-- en beperkt toe te lichten, zodra de grens van € 6,5 miljoen is overschreden moet het uitgebreid worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

6 Reikwijdte controle

De accountantscontrole op getrouwheid voor de jaarrekening 2026 is gericht op 6 criteria. GS legt hierover, in haar rechtmatigheidsverantwoording geen verantwoording af. Het gaat om de criteria calculatiecriterium, valuteringscriterium, adresseringscriterium, volledigheidscriterium, aanvaardbaarheidscriterium en leveringscriterium.

De rechtmatigheidsverantwoording van GS voor de jaarrekening 2026 is gericht op 3 criteria, zijnde begrotingscriterium, 'misbruik & oneigenlijk gebruik'-criterium en voorwaardencriterium.

De controle voor het boekjaar 2026 is limitatief gericht op: naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in het normenkader 2026. Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kunnen betreffen. Indien en voor zover bij de controle materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de staten (PS) of hogere overheden vastgestelde regels betreft. Met andere woorden: interne regels van college naar ambtelijke organisatie, GS-besluiten, vallen daarbuiten. Wel worden in de controle betrokken kaderstellende GS-besluiten, met financiële beheershandelingen, die verplicht zijn gesteld door hogere regelgeving of PS-besluiten c.q. verordeningen. Als het opstellen en nemen van een collegebesluit verplicht is gesteld, wordt getoetst of het voorgeschreven besluit daadwerkelijk door het college is genomen. Als wet- en regelgeving ook inhoudelijke eisen aan het collegebesluit stelt, wordt ook gecontroleerd of aan deze eisen is voldaan.

7 Rapportering door accountant en GS

7.1 Interim-controle door accountant

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een interim-controle uitgevoerd. Deze controle is gericht op de interne beheersing van belangrijke bedrijfsprocessen en een voorbereiding op de jaarrekeningcontrole. Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag (managementletter) uitgebracht aan GS. Bestuurlijk relevante zaken worden, op grond van de overeengekomen rapportagewensen, ook aan PS gerapporteerd.

7.2 Verslag van bevindingen en controleverklaring door accountant

In overeenstemming met de Provinciewet wordt over de jaarrekeningcontrole een accountantsverslag uitgebracht aan PS en in afschrift aan GS. In het accountantsverslag wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw financieel beheer en een getrouwe verantwoording daarover waarborgen. Tevens geeft de accountant zijn bevindingen over de juistheid en volledigheid van de rechtmatigheidsverantwoording. De controleverklaring geeft het oordeel van de accountant weer over de gepresenteerde financiële gegevens in de jaarrekening.

7.3 Rapportering aan GS door VIC

Rondom de start van de interim-controle door de accountant, rapporteert de VIC aan GS over de uitkomsten van haar controlewerkzaamheden ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording. Rond de start van de jaarrekeningcontrole van de accountant zal de VIC haar bevindingen rapporteren aan de directie zodat verbeteracties en/ of aandachtspunten in de organisatie kunnen worden uitgezet. Mocht het beeld significant afwijken van de stand per 'interim-controle' dan zal ook nog afzonderlijk gerapporteerd worden aan GS.

7.4 Controleverklaring en rechtmatigheidsverantwoording

In de controleverklaring 2026 wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de getrouwheidscontrole weergegeven door de accountant. De controleverklaring is bestemd voor PS, zodat PS de door GS opgestelde jaarrekening kan vaststellen.

Over het jaar 2026 legt GS via de rechtmatigheidsverantwoording aan PS verantwoording af over de rechtmatigheid. In deze verantwoording zullen de aspecten die samenhangen met het begrotings-, misbruik & oneigenlijk gebruik- en voorwaardencriterium worden weergegeven.

In de bedrijfsvoeringsparagraaf worden de fouten die genoemd zijn in de rechtmatigheidsverantwoording beschreven. Hieraan worden ook beheersmaatregelen gekoppeld om deze op te lossen en deze fouten in de toekomst (proberen) te voorkomen.

2. Normenkader

Inleiding

Dit document bevat het normenkader rechtmatigheid (hierna: normenkader) voor de uitvoering van de financiële rechtmatigheidscontrole binnen de Provincie Drenthe over 2026.

Het normenkader voor de rechtmatigheidscontrole is een set van regelgeving waaraan de Provincie Drenthe in het kader van de rechtmatigheid moet voldoen. De set omvat zowel Europese regelgeving, wettelijke bepalingen als eigen regelgeving. Het normenkader ingedeeld naar de nieuwe organisatie met domeinen, zoals die zijn ingericht na de organisatieontwikkeling binnen Provincie Drenthe.

Voor wettelijke bepalingen geldt dat zij alleen van belang zijn als ze financiële beheershandelingen omvatten. Wettelijke bepalingen zonder financiële beheershandelingen dienen wel nageleefd te worden, maar spelen voor de rechtmatigheid geen rol.

Kaderstellende collegebesluiten vallen niet expliciet onder het normenkader, maar zijn wel opgenomen voor zover deze bepalingen bevatten over financiële beheershandelingen. Ook andere besluiten van PS met een kaderstellend karakter en die bepalingen bevatten over financiële beheershandelingen, zijn een verplicht onderdeel van het normenkader (begroting, PS-besluiten over investeringsvoorstellen, beleidsnota's).

De indeling van het normenkader is sinds 2025 gewijzigd van proces naar domeinen en thema's. De reden om dit te doen is omdat vanuit de organisatie veel vragen/feedback kwam over de procesgerichte indeling. Deze bleek lastig te volgen en jaarlijks op actualiteit te beoordelen. Om beter aan te sluiten bij hoe de organisatie van Provincie Drenthe sinds halverwege 2023 is ingericht, is gekozen voor een indeling naar domein en thema.

Gedeputeerde Staten van de Provincie Drenthe (GS) gebruikt het normenkader als kaders bij het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording. In deze schriftelijke verantwoording bij de jaarrekening geeft zij aan of zij rechtmatig hebben gehandeld in het betreffende jaar. Dit definitieve normenkader wordt ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2026 door Provinciale Staten vastgesteld.

Domein overstijgend / Provincie breed

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)
• Algemene wet Bestuursrecht (Awb)
• Burgerlijk Wetboek (BW)
• Omgevingswet
• Provinciale Omgevingsverordening 2025
• Provinciewet
• Wet Gemeenschappelijke Regelingen
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid Provincie Drenthe 2024

Domein Bedrijfsvoering

Informatie, Data en Automatisering

Externe en Interne regelgeving
Geen

Inkoop

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Aanbestedingsreglement Werken 2016 (ARW 2016)
• Aanbestedingswet 2012
• Europese aanbestedingsrichtlijnen voor werken, diensten en leveringen
• Gids proportionaliteit
Interne regelgeving
Geen

Subsidies

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Algemene groepsvrijstellingsverordening (Verordening EU) nr. 651/2014
• Artikelen 4, 16, 107, 108 en 109 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
• De-minimisverordening voor diensten van algemeen economisch belang (Verordening (EU) nr. 2023/2832)
• EG-verdrag 70/2001
• Kaderbesluit nationale EZ-subsidies
• Kaderwet EZ-subsidie
• Regeling duurzaam veilig
• Regeling nationale EZK- en LNV subsidies
• Reguliere de-minimisverordening (Verordening EU 1407/2013)
• Wet Terugvordering staatssteun
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Algemene subsidieverordening provincie Drenthe 2023
• Nota misbruik en oneigenlijk gebruik

Interne dienstverlening

Externe en Interne regelgeving
Geen

Domein Bestuur & Organisatie

Personeel, Organisatie & Vitaliteit

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP-reglement)
• Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)
• Arbeidsrecht
• Besluit rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers
• CAO Provinciale sector
• Evaluatiewet WNT
• Pensioenwet
• Regeling rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers
• Sociale verzekeringswetten (o.a. WW, ZW, WGA, WAZO, WIEG, Wbo, WIA en WAO)
• Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB)
• Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (DBA)

<ul style="list-style-type: none"> • Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) • Wet Normering Topinkomens (WNT) • Wet op de loonbelasting 1964 • Wet Regulering Beoordeling Arbeidsrelaties (Wet VBAR).
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers Provincie Drenthe 2019 • Verordening vergoeding Statenfractie 2020

Financiën, Planning & Control

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Algemene wet inzake rijksbelastingen • Besluit Begroting & Verantwoording (BBV) • Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden (Blido) • Financiële verhoudingswet (provinciefonds) • Informatie voor derden (IV3) • Invorderingswet • Regeling schatkistbankieren decentrale overheden • Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) • Regeling verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (SiSa) • Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) • Uitvoeringsregeling invorderingswet 1990 • Wet financiering decentrale overheden (Fido) • Wet houdbare overheidsfinanciën (Hof) • Wet op belastingen van rechtsverkeer • Wet op de motorrijtuigenbelasting • Wet op de omzetbelasting • Wet op de vennootschapsbelasting • Wet op het BTW compensatiefonds
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Belastingverordening Provincie Drenthe 2025 • Controleverordening Provincie Drenthe 2024 • Financiële verordening Provincie Drenthe 2024 • Nota begrotingsregels Provincie Drenthe 2024 • Nota financiering Provincie Drenthe 2024 • Nota fiscaal beleid Provincie Drenthe 2020 • Nota investeren, activeren, waarderen en afschrijven Provincie Drenthe • Nota reserves en voorzieningen Provincie Drenthe 2024 • Nota weerstandsvermogen en risicomanagement Provincie Drenthe 2024 • Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe • Nota Kostentoerekening en overhead Provincie Drenthe 2026

Bestuur, Public Affairs en Juridische zaken

Externe regelgeving
Geen
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Verordening rechtsbescherming Provincie Drenthe 2021.

Communicatie

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Mediawet
Interne regelgeving
Geen

Domein Landelijk Gebied

Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving

Externe en Interne regelgeving
Geen

Natuur

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)
• Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Subsidieverordening natuur- en landschapsbeheer 2016

Landbouw & Landgebruik

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• De-minimisverordening Landbouwsector (Verordening (EU nr. 1408/2013)
• EU-kaderverordening Plattelandsontwikkeling Leader + Verordening Europese Structuurfondsen (incl. POP, EPD)
• Landbouwwijzigingsverordening (Verordening (EU) nr. 2022/2472)
• Plattelandsontwikkelingsprogramma
• Verordening Europese Landbouwsubsidies 2023-2027 Provincie Drenthe
Interne regelgeving
Geen

Domein Ruimte

Ruimte & Wonen

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Invoeringswet ruimtelijke ordening en uitvoeringsbesluiten
• Klimaatwet
• Wet Kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen
• Wet Kwaliteitsborging
Interne regelgeving
Geen

Energie

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)
• Europees Just Transition Fund
Interne regelgeving
Geen

Water, Bodem & Milieu

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Aanvullingswet bodem Omgevingswet
• Besluit activiteiten leefomgeving (BAL)
• Besluit kwaliteit leefomgeving
• Besluit rivierversterking/hoofdwaterkeringen Provinciefonds
• Regeling financiële bepalingen bodemsanering
• Waterschapswet
• Waterstaatswet 1900
• Wet Milieubeheer
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Drenthe

Domein Mobiliteit

Verkeer & Vervoer

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Interreg
• Scheepvaartverkeerswet
• Wegenwet
• Wet Luchtvaart
• Wet Personenvervoer 2000
Interne regelgeving
Geen

Beheer Wegen & Vaarwegen

Externe regelgeving
Geen
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Verordening nautisch beheer vaarwegen Provincie Drenthe

Projecten Wegen & Vaarwegen

Externe en Interne regelgeving
Geen

Domein Samenleving

Cultuur, Maatschappij & Vrijtijdsbesteding

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Wet op specifiek cultuurbeleid
Interne regelgeving
Geen

Economie

Externe en interne regelgeving
Geen

